

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
EKONOMIKOS KATEDRA

Ineta ŠVIRIKIENĖ

Ekonomikos studijų programos studentė

**LIETUVOS KOMERCINIŲ BANKŲ SITUACIJOS
LYGINAMOJI ANALIZĖ PRIEŠ IR PO AB „SNORAS“
BANKO BANKROTO**

Magistro darbas

Šiauliai, 2014

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
EKONOMIKOS KATEDRA

Ineta ŠVIRIKIENĖ

LIETUVOS KOMERCINIŲ BANKŲ SITUACIJOS
LYGINAMOJI ANALIZĖ PRIEŠ IR PO AB „SNORAS“
BANKO BANKROTO

Magistro darbas
Ekonomika (L100),

Darbo vadovė:
doc. dr. Rasa BALVOČIŪTĖ

Teigiu, kad magistro darbas, kurį teikiu Ekonomikos studijų krypties magistro kvalifikaciniam laipsniui įgyti yra originalus autorinis darbas.

(Studento parašas)

Švirikienė, I. (2014). Lietuvos komercinių bankų situacijos lyginamoji analizė prieš ir po AB „Snoras“ banko bankroto: ekonomikos studijų baigiamasis darbas. Baigiamojo darbo vadovas doc. dr. R. Balvočiūtė. Šiaulių universitetas, Ekonomikos katedra 103 p. (110 p.)

SANTRAUKA

Magistro baigiamajame darbe atlikta Lietuvos komercinių bankų situacijos lyginamoji analizė prieš ir po AB „Snoras“ banko bankroto 2009-2013 m. Magistro darbą sudaro trys dalys. Pirmoje darbo dalyje išanalizuotas komercinių bankų veiklos teisinis reglamentavimas ir reguliavimas, riziką ribojantys normatyvai ir reikalavimai. Pateiktos pagrindinės komercinių bankų veiklą veikiančios rizikos ir jų valdymas, esminiai bankų likvidumo ir vertės valdymo metodologijos aspektai. Teoriniu aspektu apžvelgti pagrindiniai komercinių bankų veiklą įvertinančių pelningumo bei veiklos efektyvumo rodiklių samprata, jų reikšmė bei apskaičiavimo metodika. Antroje analitinėje – tiriamojoje dalyje atlikta pagrindinių komercinių bankų veiklos rodiklių - turto, klientams suteiktų paskolų, kapitalo analizė. Atlikta komercinių bankų atskirų turto straipsnių - lėšų bankuose ir kitose kredito įstaigose, skolos vertybinių popierių analizė bei atskirų įsipareigojimų straipsnių - bankų skolų bankams ir kitoms kredito įstaigoms ir indėlių analizė, nustatant ir įvertinant jų pokyčius iki ir po AB banko „Snoras“ bankroto. Apskaičiuoti ir išanalizuoti pelningumo ir veiklos efektyvumo rodikliai. Trečioje magistro darbo dalyje atlikta komercinių bankų veiklos riziką ribojančių normatyvų - likvidumo, kapitalo pakankamumo, maksimalios atviros pozicijos užsienio valiuta ir maksimalios paskolos vienam skolininkui vykdymo analizė bei pateiktos išvados ir rekomendacija.

Švirikienė, I. (2014). Comparative analysis of Lithuanian commercial banks' situations before and after AB Snoras bank bankruptcy: final paper of economics studies. Academic supervisor of the final thesis doc. dr. R. Balvočiūtė. Šiauliai university, Department of Economics page 103 (page 110)

SUMMARY

In the final master's paper comparative analysis of Lithuanian commercial banks situations before and after the bankruptcy of AB Snoras 2009-2013 has been accomplished. The master's paper consists of three parts. Legal regulation and control of the activity of commercial banks, normatives and requirements to limit risks are being analyzed in the first part. The main active risks, affecting commercial banks activity, and their management; methodology aspects of the essential banks' liquidity and value control are introduced. Conception of the main profitableness and activity efficiency indexes, affecting activity of commercial banks, their meaning and counting method have been reviewed theoretically. In the second analytical research part the analysis of main activity indexes of commercial banks – property, loans given to customers, capital has been carried out. Analysis of individual property clauses of commercial banks – funds in banks and other credit institutions, study of debt securities and analysis of individual obligation clauses – banks' debt to banks and other credit institutions and study of deposit has been implemented by setting and evaluating their changes before and after the bankruptcy of AB Snoras. Indexes of profitableness and activity efficiency have been calculated and analyzed. Analysis of normatives – liquidity limiting risks of commercial banks' activity, capital sufficiency, ultimate open foreign exchange position and the maximum loan to one debtor has been completed; the conclusions and recommendations have been presented in the third part of the master's paper.

TURINYS

ĮVADAS	9
1. Lietuvos komercinių bankų veiklos teoriniai aspektai	12
1.1. Komercinių bankų veiklos teisinis reglamentavimas ir reguliavimas	12
1.2. Komercinių bankų riziką ribojantys normatyvai ir reikalavimai	17
1.3. Komercinių bankų rizikos ir jų valdymas	24
1.4. Komercinių bankų likvidumo ir vertės valdymo metodologija	30
1.5. Santykinių – finansinių rodiklių apskaičiavimo metodika	30
2. LIETUVOS KOMERCINIŲ BANKŲ SITUACIJOS ANALIZĖ	36
2.1. Lietuvos komercinių bankų situacijos lyginamosios analizės prieš ir po AB „Snoras“ banko bankro vertinimo metodologija	36
2.2. Lietuvos komercinių bankų veiklos apžvalga	38
2.3. Lietuvos komercinių bankų pagrindinių veiklos rodiklių analizė 2009-2013 m.	43
2.3.1. Lietuvos komercinių bankų turto analizė	43
2.3.2. Lietuvos komercinių bankų klientams suteiktų paskolų analizė	48
2.3.3. Komercinių bankų kapitalo analizė	53
2.4. Komercinių bankų atskirų turto straipsnių analizė 2009 – 2013 m.	57
2.4.1. Komercinių bankų lėšų bankuose ir kitose kredito įstaigose analizė	57
2.4.2. Skolos vertybinių popierių analizė	62
2.5. Komercinių bankų atskirų įsipareigojimų straipsnių analizė 2009 – 2013 m.	67
2.5.1. Komercinių bankų skolų bankams ir kitoms kredito įstaigoms analizė	67
2.5.2. Komercinių bankų indėlių analizė	71
2.6. Komercinių bankų santykinių rodiklių analizė	80
2.6.1. Komercinių bankų pelningumo rodiklių analizė	80
2.6.2. Komercinių bankų veiklos efektyvumo rodiklių analizė	86
3. KOMERCINIŲ BANKŲ VEIKLOS ATITIKTIS BAZELIO KOMITETO PRINCIPAMS	89
3.1. Komercinių bankų veiklos riziką ribojančių normatyvų vykdymo analizė	89
3.1.1. Komercinių bankų likvidumo normatyvų vykdymo analizė	89
3.1.2. Komercinių bankų kapitalo pakankamumo normatyvų vykdymo analizė	91
3.1.3. Komercinių bankų maksimalios atviros pozicijos užsienio valiuta vykdymo analizė ...	92
3.1.4. Komercinių bankų maksimalios paskolos vienam skolininkui vykdymo analizė	94
IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS	96
LITERATŪRA	98
PRIEDAI	102

LENTELĖS

Lentelės Nr.	Lentelės pavadinimas	Psl.
1.1 lentelė	Pagrindiniai komercinių bankų veiklą reglamentuojantys teisės aktai	13
1.2 lentelė	Pagrindiniai atsakingojo skolinimo nuostatuose reglamentuoti apribojimai komerciniams bankams	20
1.3 lentelė	Pelningumo rodikliai	33
1.4 lentelė	Veiklos efektyvumo rodikliai	34
2.1 lentelė	2013 m. III ketvirčio analizuojamų komercinių bankų ir bendra bankų sektoriaus informacija	41

PAVEIKSLĖLIAI

Pav. Nr.	Paveikslėlio pavadinimas	Psl.
1.1 pav.	Bankų įstatyme reglamentuoti komercinių bankų riziką ribojantys normatyvai bei jų dydžiai	18
1.2 pav.	Komercinių bankų rizikų struktūra	25
1.3 pav.	Rizikos valdymo organizavimas komerciniame banke	28
1.4 pav.	Komercinio banko kapitalo supratimas	31
2.1 pav.	Lietuvos komercinių bankų situacijos lyginamosios analizės prieš ir po AB „Snoras“ banko bankro tyrimo modelis	36
2.2 pav.	AB banko „Snoras“ turto dinamika 2009-2011 m. III ketv.	43
2.3 pav.	AB banko „Swedbank“ turto dinamika 2009-2013 m. III ketv.	44
2.4 pav.	AB „SEB“ banko turto dinamika 2009-2013 m. III ketv.	45
2.5 pav.	AB „DNB“ banko turto dinamika 2009-2013 m. III ketv.	46
2.6 pav.	AB „Šiaulių banko“ turto dinamika 2009-2013 m. III ketv.	47
2.7 pav.	AB banko „Snoras“ klientams suteiktų paskolų dinamika 2009-2011 m. III ketv.	48
2.8 pav.	AB banko „Swedbank“ klientams suteiktų paskolų dinamika 2009-2013 m. III ketv.	49
2.9 pav.	AB „SEB“ banko klientams suteiktų paskolų dinamika 2009-2013 m. III ketv.	50
2.10 pav.	AB „DNB“ banko klientams suteiktų paskolų dinamika 2009-2013 m. III ketv.	51
2.11 pav.	AB „Šiaulių banko“ klientams suteiktų paskolų dinamika 2009-2013 m. III ketv.	52
2.12 pav.	AB banko „Snoras“ kapitalo dinamika 2009-2013 m. III ketv.	53
2.13 pav.	AB „Swedbank“ kapitalo dinamika 2009-2013 m. III ketv.	54
2.14 pav.	AB „DNB banko“ kapitalo dinamika 2009-2013 m. III ketv.	55
2.15 pav.	AB „Šiaulių banko“ kapitalo dinamika 2009-2013 m. III ketv.	56
2.16 pav.	AB banko „Snoras“ pinigų, lėšų bankuose ir kitose kredito įstaigose dinamika 2009-2011 m. III ketv.	57
2.17 pav.	AB banko „Swedbank“ pinigų, lėšų bankuose ir kitose kredito įstaigose dinamika 2009-2011 m. III ketv.	58
2.18 pav.	AB banko „SEB“ pinigų, lėšų bankuose ir kitose kredito įstaigose dinamika 2009-2011 m. III ketv.	59
2.19 pav.	AB banko „SEB“ pinigų, lėšų bankuose ir kitose kredito įstaigose dinamika 2009-2013 m. III ketv.	60
2.20 pav.	AB „Šiaulių banko“ pinigų, lėšų bankuose ir kitose kredito įstaigose dinamika 2009-2013 m. III ketv.	61
2.21 pav.	AB banko „Snoras“ skolos vertybinių popierių dinamika 2009-2011 m. III ketv.	62

2.22 pav.	AB bankas „Swedbank“ skolos vertybinių popierių dinamika 2009-2011 m. III ketv.	63
2.23 pav.	AB „SEB“ banko skolos vertybinių popierių dinamika 2009-2011 m. III ketv.	64
2.24 pav.	AB „DNB“ banko skolos vertybinių popierių dinamika 2009-2011 m. III ketv.	65
2.25 pav.	AB „Šiaulių banko“ skolos vertybinių popierių dinamika 2009-2011 m. III ketv.	66
2.26 pav.	AB banko „Snoras“ skolų bankams ir kitoms kredito įstaigoms dinamika	67
2.27 pav.	AB „Swedbank“ skolų bankams ir kitoms kredito įstaigoms dinamika 2009-2013 m. III ketv.	68
2.28 pav.	AB „SEB“ banko skolų bankams ir kitoms kredito įstaigoms dinamika 2009-2013 m. III ketv.	69
2.29 pav.	AB „DNB“ banko skolų bankams ir kitoms kredito įstaigoms dinamika 2009-2013 m. III ketv.	70
2.30 pav.	AB „Šiaulių banko“ skolų bankams ir kitoms kredito įstaigoms dinamika 2009-2013 m. III ketv.	71
2.31 pav.	AB banko „Snoras“ indėlių dinamika 2009-2011 m. III ketv.	72
2.32 pav.	AB banko „Snoras“ indėlių struktūra 2009-2011 m. III ketv.	72
2.33 pav.	AB bankas „Swedbank“ indėlių dinamika 2009-2013 m. III ketv.	73
2.34 pav.	AB bankas „Swedbank“ indėlių struktūra 2009-2013 m. III ketv.	74
2.35 pav.	AB „SEB“ banko indėlių dinamika 2009-2013 m. III ketv.	75
2.36 pav.	AB „SEB“ banko indėlių dinamika 2009-2013 m. III ketv.	76
2.37 pav.	AB „DNB“ banko indėlių dinamika 2009-2013 m. III ketv.	76
2.38 pav.	AB „DNB“ banko indėlių struktūra 2009-2013 m. III ketv.	77
2.39 pav.	AB „Šiaulių banko“ indėlių dinamika 2009-2013 m. III ketv.	78
2.40 pav.	AB „Šiaulių banko“ indėlių struktūra 2009-2013 m. III ketv.	79
2.41 pav.	AB SEB ir AB DNB bankų turto pelningumo (grąžos) rodiklių (ROA) dinamika 2009-2013 m. III ketv.	81
2.42 pav.	AB bano „Swedbank“ ir AB „Šiaulių banko“ turto pelningumo (grąžos) rodiklių (ROA) dinamika 2009-2013 m. III ketv.	82
2.43 pav.	AB „Swedbank“ ir AB „Šiaulių banko“ nuosavo kapitalo pelningumo (grąžos) rodiklių (ROE) dinamika 2009-2013 m. III ketv.	83
2.44 pav.	AB SEB banko ir AB DNB banko nuosavo kapitalo pelningumo (grąžos) rodiklių (ROE) dinamika 2009-2013 m. III ketv.	84
2.45 pav.	Komercinių bankų grynujų palūkanų pajamų maržos (NIM) rodiklių dinamika 2009-2013 m. III ketv.	85
2.46 pav.	Komercinių bankų išlaidų ir pajamų santykio (CIR) dinamika 2009-2013 m. III ketv.	86
2.47 pav.	Komercinių bankų palūkanų išlaidų koeficiento (IER) dinamika 2009-2011 m. III ketv.	87
2.48 pav.	Komercinių bankų likvidumo rodiklių dinamika 2009-2011 m. III ketv.	90
2.49 pav.	Komercinių bankų kapitalo pakankamumo rodiklių dinamika 2009-2011 m. III ketv.	91

2.50 pav.	Komercinių bankų maksimalios atviros pozicijos užsienio valiuta dinamika 2009-2011 m. III ketv.	93
2.51 pav.	Komercinių bankų maksimalios paskolos vienam skolininkui dinamika 2009-2011 m. III ketv.	94

IVADAS

Komerciniai bankai yra vieni iš svarbiausių rinkos ūkio subjektų, lemiančių šalies ekonomikos plėtrą. Lietuvoje komerciniai bankai tapo finansų sistemos šerdimi, nes būtent bankai užima didžiąją finansų sistemos dalį. Gana ilgai vyravo nuomonė, kad finansų sektorius tėra ūkio plėtros atspindys ir jo paskirtis yra tarpininkauti ūkio subjektų taupymo ir investavimo poreikiams bei perskirstyti lėšas tarp ekonominių veiklų. Tačiau akivaizdu, kad stiprus komercinių bankų sektorius gali būti ne tik šalies ūkio plėtros rezultatas, bet ir jo priežastis, turinti veiksmingos įtakos pačiam šalies ūkio augimui. Dėl šios priežasties komercinių bankų sistemos stabilumas tiek visos šalies, tiek ir tarptautiniu mastu, yra pripažintas kaip plačiosios visuomenės interesų klausimas.

Temos aktualumas. Komercinių bankų veiklos analizės būtinumą lemia tai, kad šiuo metu komerciniai bankai Lietuvoje vaidina svarbiausią vaidmenį ekonomikoje, nes jie laiko visuomenės santaupas, teikia mokėjimo už prekes ir paslaugas priemones ir finansuoja verslo ir prekybos vystimąsi. Tam, kad šios funkcijos būtų vykdomos saugiai ir efektyviai, visi komerciniai bankai pirmiausia turi išlaikyti visuomenės ir verslo partnerių pasitikėjimą bei užtikrinti stabilią ir efektyvią veiklą, o tai įgyvendinti galima tik sukūrus veiksmingą bankų priežiūros mechanizmą, paremtą tinkamomis teisės nuostatomis bei patikimos priežiūros institucijų veikimu. Pasirinktos temos aktualumą pabrėžia tai, kad krizė finansų sistemoje neabejotinai sukuria netvarką valstybės viduje ir kelia grėsmę jos gerovei. Dėl šios priežasties kiekviena valstybė yra suinteresuota komercinių bankų sistemos stabilumo palaikymu. Šio magistro darbo aktualumas pasireiškia tuo, kad tinkamai, laiku ir teisingai įvertinus esamą komercinių bankų veiklos būklę bei veiksnius, sąlygojusius jų veiklą, būtų galimybė užtikrinti skaidrią, efektyvią ir stabilią komercinių bankų veiklą bei išvengti bankinių krizių ateityje, t.y. iš anksto identifikuoti ir įvertinti šalies finansų sistemai kylančios rizikos šaltinius, sumažinti finansų krizių tikimybę ir dėl jų galimus patirti nuostolius.

Temos naujumas. Magistro baigiamajame darbe pateikta komercinių bankų veiklos kompleksinė vertinimo sistema, kuri apima daugelį aspektų, t.y. išanalizuoti pagrindiniai Lietuvos komercinių bankų veiklos rodikliai, atlikta turto ir įsipareigojimų dinamikos ir struktūros analizė nustatant pagrindines priežastis, lėmusias šiuos pokyčius. Darbo naujumą sąlygoja ir tai, jog išanalizuoti Lietuvos komercinių bankų veiklos rodikliai buvo vertinti iki ir po AB bankas „Snoras“ bankroto. Įvertinta veiklos rodiklių atitiktis Bazelio komiteto rekomenduojamiems saugios ir patikimos bankininkystės principams.

Problema. Įvertinus komercinių bankų svarbą finansų sistemoje bei tai, kad komercinių bankų prigimtinė paskirtis yra pritraukti, sukaupti valstybėje turimas laisvas lėšas iš ūkio subjektų ir gyventojų ir jas maksimaliai efektyviai panaudoti valstybės ir jos gyventojų gerovės kūrimui,

komerciniai bankai turėtų skatinti ūkio subjektų ekonominį aktyvumą ir užtikrinti ūkio plėtrą, tačiau Lietuvoje ši bankų funkcija kol kas dar nėra efektyvi. Dėl šios priežasties būtini nauji reguliavimo ir savireguliacijos mechanizmai, kurie užtikrintų harmoningą finansų ir ūkio plėtrą mūsų valstybėje. Be to, komercinių bankų bankrotai Lietuvoje pastaraisiais metais atskleidė svarbių finansų priežiūros trūkumų, t.y. paaiškėjo, kad esamų priežiūros priemonių nepakanka, kad būtų galima išvengti bankų krizės, ją suvaldyti ir įveikti. Finansinio stabilumo užtikrinimo ir stiprinimo politika Lietuvoje nepakankama nuolatinės situacijos rinkoje stebėsenos bei išankstiniu galimų rizikų identifikavimo srityse.

Darbo objektas. Lietuvos komercinių bankų 2009-2013 m. veiklos rezultatai.

Darbo tikslas: išanalizuoti pagrindinius Lietuvos komercinių bankų veiklos rodiklius iki ir po AB bankas „Snoras“ bankroto ir įvertinti jų atitiktį Bazelio komiteto principams.

Darbo uždaviniai:

1. Išanalizuoti teorinius komercinių bankų veiklą reglamentuojančius aspektus, išskiriant pagrindinius komercinių bankų veiklą reglamentuojančius teisės aktus, ribojančius normatyvus ir reikalavimus.
2. Atlikti komercinių bankų veiklos rodiklių, turto ir įsipareigojimų dinamikos ir struktūros analizę 2009-2013 m.
3. Atlikti komercinių bankų veiklos riziką ribojančių normatyvų vykdymo analizę.
4. Įvertinti komercinių bankų veiklos rodiklių atitiktį Bazelio komiteto principams.

Mokslinė hipotezė. AB „Snoras“ banko bankrotas turėjo trumpalaikį poveikį kitų bankų veiklos rezultatams.

Darbe naudoti tyrimo metodai. Teorinėje darbo dalyje išanalizuota Lietuvos ir užsienio autorių mokslinė literatūra naudojant šiuos metodus: sisteminimas ir grupavimas, lyginamas, detalizavimas, klasifikavimas ir apibendrinimas. Empirinėje darbo dalyje taikyta horizontalioji ir vertikalioji analizė, sisteminimas, detalizavimas, grafinis metodas, priežastinių ryšių nustatymas, statistiniai metodai (grandininiai ir baziniai pasikeitimų būdai), sintezė, apibendrinimas. Duomenų apdorojimui bei vertinimui atlikti naudotasi MS Excel programiniu paketu. Konstruktyviojoje, trečioje darbo dalyje taikyta lyginamoji analizė, duomenų sintezė, detalizavimas, grafinis metodas, apibendrinimas.

Tyrimo rezultatų praktinis reikšmingumas. Atliktas tyrimas parodė, kad AB banko „Snoras“ bankrotas turėjo trumpalaikį poveikį komercinių bankų veiklos rezultatams, todėl siekiant sustiprinti finansų sistemos stabilumą šalyje bei išvengti komercinių bankų bankrotų ateityje, būtina sukurti veiksmingą komercinių bankų priežiūros mechanizmą, kuris užtikrintų nuolatinės situacijos rinkoje stebėseną bei išankstinę galimų rizikų identifikavimą, kad tiek komerciniai bankai,

ties kitos finansų institucijos būtų pajėgios veiksmingai vykdyti finansinio tarpininkavimo funkcijas ir atlaikyti įvairius sukrėtimus nesutrinkant efektyviam finansinių išteklių perskirstymui.

Darbo struktūra. Darbą sudaro trys pagrindinės dalys. Pirmoje – teorinėje magistro darbo dalyje išanalizuoti ir susisteminti pagrindiniai Lietuvos komercinių bankų veiklą teglamentuojantys teisės aktai bei bankų riziką ribojantys normatyvai ir reikalavimai, kurių svarbai bei bankininkystės teorijos ir metodologijos klausimams moksliniuose darbuose daug dėmesio skyrė: Mačerinskienė (2013), Jasienė, Staroselskaja, Sobianina (2013), Vasarevičienė (2009), Vaškelaitis V. (2006), Gudelytė ir Valužis (2012), Bilevičiūtė E., Kosmačaitė, V. (2013), Deltuvaitė (2009). Išanalizuoti įvairių Lietuvos ir užsienio autorių (Valvonis V. (2004), Titarenko (2000), Garbanovas (2010), Hakenes (2003), Michel H., Risk (2003), Fight A. (2003), Čiapas (1999)) pateikti komercinių bankų rizikų ir jų valdymo, likvidumo ir vertės bei santykinų rodiklių analizės metodologiniai aspektai. Antroje analitinėje – tiriamojoje dalyje atlikta pagrindinių komercinių bankų veiklos rodiklių - turto, klientams suteiktų paskolų, kapitalo analizė. Atlikta komercinių bankų atskirų turto straipsnių - lėšų bankuose ir kitose kredito įstaigose, skolos vertybinių popierių bei atskirų įsipareigojimų straipsnių - skolų bankams ir kitoms kredito įstaigoms ir indėlių analizė, nustatant ir įvertinant jų pokyčius iki ir po AB banko „Snoras“ bankro. Apskaičiuoti ir išanalizuoti pelningumo ir veiklos efektyvumo rodikliai, paaiškinant priežastis, sąlygojusias esminius jų pokyčius bei rezultatų skirtumus. Trečioje magistro darbo dalyje atlikta komercinių bankų veiklos riziką ribojančių normatyvų - likvidumo, kapitalo pakankamumo, maksimalios atviros pozicijos užsienio valiuta ir maksimalios paskolos vienam skolininkui vykdymo analizė bei pateiktos išvados ir rekomendacijos.

Darbas susideda iš trijų dalių: konceptualiosios, praktinės ir konstruktyviosios. Darbe yra 5 lentelės, 51 paveikslėlis, 11 priedų. Literatūros sąrašą sudaro 40 šaltinių.

1. Lietuvos komercinių bankų veiklos teoriniai aspektai

1.1. Komercinių bankų veiklos teisinis reglamentavimas ir reguliavimas

Anot Mačerinskienės (2013), neabejotina, kad finansų rinkos sektorius Lietuvoje yra itin svarbi šalies ekonomikos dalis, į kurio sudėtį patenka daugelis įvairių sektorių, tačiau pagrindinis ir didžiausias visgi yra komercinių bankų sektorius. Atsižvelgus į komercinių bankų svarbą ekonominiu požiūriu, kuris minėtos autorės teigimu pasižymi tuo, kad būtent komerciniuose bankuose yra sukauptos didžiosios dalies visuomenės santaupos bei į tai, kad minėti bankai teikia įvairias finansines priemones, mokėjimo už prekes ir paslaugas tiek fiziniams, tiek juridiniams asmenims, bei finansuoja dalies verslo ir prekybos vystymąsi, būtinas tinkamas komercinių bankų veiklos reglamentavimas. (1004-asis tarptautinis audito praktinis nurodymas, 2008).

Komercinių bankų svarbą šalies ekonomikoje išvelgia ir Jasienė, Staroselskaja, Sobjanina (2013), teigdamos, kad komerciniai bankai yra svarbi Lietuvos ekonomikos grandis, o jų patikimumas ir stabilumas gali užtikrinti ilgalaikį ir tvarų šalies ekonomikos augimą. Tačiau minėtų autorių teigimu, tam, kad būtų užtikrinta patikima, skaidri ir stabiliai funkcionuojanti komercinių bankų veikla Lietuvoje, būtinas tinkamas jos veiklos reglamentavimas bei priežiūra. Tam pritaria ir Vasarevičienė (2009), kurios teigimu būtent tinkamas komercinių bankų reglamentavimas gali padėti laiku identifikuoti ir suvaldyti rizikas, kurios yra bet kurioje veikloje. Tačiau įvertinus tai, kad komercinių bankų spektras Lietuvoje yra ganėtinai platus, o šiandieninėje bankų vykdomoje veikloje vis labiau ryškėjant globalizacijos procesams, atsiranda naujų nepibrėžtų rizikų, kurios gali turėti esminių grėsmių ir problemų komercinio banko patikimumui, Vasarevičienė (2009) teigimu, siekiant užtikrinti tinkamą, efektyvią ir stabilią jų veiklą bei kylančias rizikas, būtinas ne tik tinkamas komercinių bankų teisinis reglamentavimas, bet ir jų veiklos reguliavimas.

Valstybė, siekdama užtikrinti komercinių bankų stabilumo palaikymą bei tinkamą finansų sistemos stabilumą šalyje, jos dalyviams numato teisinį reglamentavimą, kad tiek komerciniai bankai, tiek kitos finansų institucijos būtų pajėgios veiksmingai vykdyti finansinio tarpininkavimo funkcijas ir atlaikyti įvairius sukrėtimus nesutrinkant efektyviam finansinių išteklių persikirstymui. Be to, svarbu pažymėti tai, kad vienas iš esminių aspektų stabiliam komercinių bankų veiklos reguliavimui yra veiksmingo komercinių bankų priežiūros mechanizmo sukūrimas, kuris užtikrintų pakankamas prielaidas šiems procesams vykdyti. (Lietuvos bankas. Finansinio stabilumo apžvalga. 2013).

Apžvelgiant komercinių bankų reglamentavimą, galima teigti, kad jų veiklą šalyje reglamentuoja nemaža dalis įstatymų bei Lietuvos banko valdybos patvirtintų normatyvų, kuriuose reglamentuotas komercinių bankų licenzijavimas, jos vykdymas, pertvarkymas bei veiklos

vykdymo pabaigos procedūros, priežiūra ir kitos su banko veikla susijusios sritys. Pagrindiniai teisės aktai, reglamentuojantys komercinių bankų veiklą Lietuvoje pateikti 1.1 lentelėje.

1.1 lentelė

Pagrindiniai komercinių bankų veiklą reglamentuojantys teisės aktai

Teisės aktas	Teisės akto paskirtis
2004 m. kovo 30 d. (su vėlesniais pakeitimais) LR Bankų įstatymas Nr. IX-2085	Reglamentuoja bankų ir užsienio bankų, veikiančių Lietuvos Respublikoje, taip pat jų padalinių steigimo, licencijavimo, veiklos, pabaigos ir pertvarkymo bei priežiūros tvarką, kad bankų sistema būtų stabili, patikima, efektyvi ir saugi.
2000 m. liepos 13 d. (su vėlesniais pakeitimais) LR Akcinių bendrovių įstatymas Nr. VIII-1835	Reglamentuoja įmonių, kurių teisinės formos yra akcinė bendrovė ir uždaroji akcinė bendrovė, steigimą, valdymą, veiklą, reorganizavimą, pertvarkymą, atskyrimą ir likvidavimą, steigimą bei jų veiklos nutraukimą.
2011 m. gruodžio 22 d. (su vėlesniais pakeitimais) LR Elektroninių pinigų ir elektroninių pinigų įstaigų įstatymas Nr. XI-1868	Nustato asmenis, turinčius teisę leisti elektroninius pinigus LR, elektroninių pinigų leidimo ir išpirkimo sąlygas, licencijavimo, veiklos, jų pabaigos ir veiklos priežiūros tvarką, kad elektroninių pinigų įstaigų sistema būtų stabili, patikima, veiksminga ir saugi.
2002 m. birželio 20 d. (su vėlesniais pakeitimais) LR indėlių ir įsipareigojimų investuotojams draudimo įstatymas Nr. IX-975	Nustato indėlių, laikomų Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka įsteigtuose bankuose, Lietuvos Respublikoje įsteigtuose užsienio bankų filialuose bei Centrinėje kredito unijoje ir kredito unijose, draudimo tvarką ir šių indėlių draudimo išmokų dydį, prisiimtų įsipareigojimų investuotojams draudimo tvarką ir draudimo išmokų dydį.
1999 m. spalio 28 d. (su vėlesniais pakeitimais) LR Mokėjimų įstatymas Nr. VIII-1370	Reglamentuoja mokėjimo paslaugų teikėjų veiklą ir atsakomybę, mokėjimo paslaugas, jų teikimo sąlygas ir informavimo apie šias sąlygas reikalavimus, mokėjimo paslaugų vartotojų ir mokėjimo paslaugų teikėjų teises ir pareigas, susijusias su mokėjimo paslaugomis, kai mokėjimo paslaugų teikimas yra verslas.
2010 m. gruodžio 23 d. LR Vartojimo kredito įstatymas Nr. XI-1253	Nustatyto vartojimo kreditų teikimo sąlygas ir informavimo apie šias sąlygas reikalavimus, vartojimo kredito davėjų ir vartojimo kredito tarpininkų pareigas bei atsakomybę teikiant vartojimo kreditus ir tikrinant vartojimo kredito gavėjų mokumą, vartojimo kredito gavėjų teisę grąžinti vartojimo kreditą anksčiau nustatyto termino ir vartojimo kredito davėjų teisę į kompensaciją išankstinio vartojimo kredito grąžinimo atvejais.
2012 m. rugpjūčio 2 d. Lietuvos banko valdybos nutarimas „Dėl bankų vidaus valdymo bendrųjų nuostatų patvirtinimo“ Nr. 03-176	Apibrėžia pagrindinius principus ir reikalavimus, skirtus užtikrinti, kad bankų organizacinė struktūra ir vidaus valdymas būtų veiksmingi, grindžiami ilgalaikė veiklos strategija, taip pat atitiktų bankų veiklos pobūdį, jo prisiimamą verslo riziką ir jos valdymą bei banko organų gebėjimą tinkamai vadovauti banko veiklai.

Šaltinis: sudaryta autoriaus pagal Lietuvos bankas. Teisinė informacija.

Kaip matyti iš 1.1 lentelėje pateiktų duomenų, pagrindiniai komercinių bankų veiklą reglamentuojantys teisės aktai yra įstatymai, kuriais yra detalizuojama komercinių bankų samprata, pagrindiniai komercinių bankų veiklos aspektai ir kiti klausimai, kurių nereglementuoja nė vienas kitas Lietuvos Respublikos įstatymas. Komercinių bankų sistemos stabilumą, patikimumą, efektyvumą ir saugumą, turėtų užtikrinti vienas pagrindinių komercinių bankų veiklą reglamentuojančių įstatymų - LR Bankų įstatymas, nes anot Vaškelaičio V. (2006), p. 268 „...Eurointegracinis Bankų įstatymas – bankų sistemos stabilumo ir patikimumo garantas”. Be to,

svarbu pažymėti tai, kad šiuo įstatymu yra įgyvendinami ir LR Bankų įstatymo priede nurodyti Europos Sąjungos teisės aktai, t.y. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos. Tačiau, kaip teigia Deltuvaitė (2009), pastaraisiais metais užtikrinti komercinių bankų sistemos stabilumą yra gana sudėtinga, todėl autorės pastebėjimu reaguodamos į pastarųjų finansinių krizių pasekmes, finansiniam stabilumui bei komercinių bankų priežiūrai itin didelį dėmesį turėtų skirti tiek centriniai bankai, tiek kitos komercinių bankų priežiūros institucijos.

Nors per pastaruosius pusantrų metų Lietuvos finansų sistema atlaikiusi kelių komercinių bankų (2011 m. lapkričio mėn. buvo apribota AB banko „Snoras“ veikla, o gruodžio mėn. jam iškelta bankroto byla. 2013 m. vasario mėn. buvo sustabdyta AB Ūkio banko veikla, o vėliau atšaukta ir jo licencija) veiklos sustabdymą bei jos nutraukimą, iš kurių vienas buvo penktas pagal valdomą turtą šalies komercinis bankas, įrodė, kad šalies finansų sistema yra pakankamai atspari veikti net ir nepalankiomis aplinkybėmis, tačiau minėti faktai leidžia teigti, kad komercinių bankų veiklai būtinas griežtesnis rizikos vertinimas, valdymas bei didesnė finansų institucijų kontrolė ir priežiūra. (Lietuvos bankas. Finansinio stabilumo apžvalga. 2012; 2013). Anot Gudelytės ir Valužio (2012) būtent nuo tinkamo komercinių bankų veiklos priežiūros veiksmingumo priklauso tiek finansų sistemos, tiek ir komercinių bankų efektyvumas. Įvertinus tai, kad komercinių bankų veiklai įtakos turi įvairūs rizikos veiksniai, todėl vienas iš pagrindinių centrinio banko ar kitos komercinio banko priežiūrą vykdančios institucijos uždavinių turėtų būti patikimos kredito, pinigų ir atsiskaitymo sistemos funkcionavimo užtikrinimas. Tam pritaria ir Vaškelaitytė V. (2006), kurio teigimu, siekiant užtikrinti tinkamą komercinių bankų priežiūrą, pagrindiniai komercinių bankų priežiūros tikslai turėtų būti siejami su indėlininkų ir skolininkų apsauga, monetarinio bei finansinio stabilumo palaikymu, reguliavimo sistemos, skatinančios efektyvumą ir konkurenciją sukūrimu bei tinkamu vartotojų interesų gynimu.

Komercinių bankų veiklą Lietuvoje reglamentuoja ir Lietuvos banko teisės aktais nustatyti Tarptautiniuose apskaitos standartuose bei Bazelio komiteto¹ rekomenduojami saugios ir patikimos bankininkystės standartai. Kaip teigia Bilevičiūtė E., Kosmačaitė, V. (2013) „...Bazelio komiteto skelbiami susitarimai nėra teisiškai privalomi, tačiau jais siekiama užtikrinti bendrus priežiūros pagrindus, kurie skatintų bendrą metodų konvergenciją ir užtikrintų teisingą tarptautiniu mastu aktyvių bankų konkurenciją“. Minėtų autorių teigimu, Bazelio komitetas formuoja bankų priežiūros standartus ir gaires tarptautiniu mastu ir rekomenduoja valstybių valdžios institucijoms, siekiant užtikrinti tiek komercinių bankų, tiek kitų kredito įstaigų patikimumą ir kontrolę, įgyvendinti jų siūlomas priemones nacionalinėse sistemose. Todėl Lietuvos banko pozicija Bazelio komiteto

¹ Bazelio bankų priežiūros komitetas yra bankų ir priežiūros institucijų komitetas, kurį įsteigė dešimties centrinių bankų valdytojai 1975 m. Į jo sudėtį įeina bankų priežiūros institucijų ir centrinių bankų vyresnieji atstovai iš Belgijos, Kanados, Prancūzijos, Vokietijos, Italijos, Japonijos, Liuksemburgo, Nyderlandų, Švedijos, Šveicarijos, Jungtinės Karalystės ir Jungtinių Valstijų. Komitetas paprastai renkasi Tarptautinių atsiskaitymų banke Bazelyje, kur yra įsikūręs jo nuolatinis sekretoriatas (1004-asis tarptautinis audito praktinis nurodymas, 2008).

priimtų principų atžvilgiu yra aiški ir vienareikšmiška, tai yra, minėta institucija atsižvelgdama į Bazelio komiteto rekomenduojamus principus, juos įtvirtina teisės aktais. Bazelio komiteto rekomenduojamiems principams pritaria ir Tarptautinis audito praktikos komitetas. Minėtų institucijų teigimu Bazelio komiteto principai gerina komercinių bankų finansinių ataskaitų audito efektyvumą ir priežiūrą, ir suteikia abipusę naudą (1004-asis tarptautinis audito praktinis nurodymas, 2008).

Apžvelgiant komercinių bankų teisinį reguliavimą bei jų priežiūrą, galima teigti, kad pagrindinė institucija, vykdanči komercinių bankų priežiūrą Lietuvoje yra Lietuvos bankas, kurio pagrindinis tikslas yra stebėti, ar komerciniai bankai tinkamai vykdo įstatymų ir Lietuvos banko valdybos teisės aktais nustatytus reikalavimus bei Tarptautinių apskaitos standartų (TAS) ir Bazelio komiteto sprendimų rekomenduojamus saugios ir patikimos bankininkystės standartų reikalavimus (Lietuvos bankas. Apie priežiūrinę veiklą).

Detalesnes komercinių bankų veiklos priežiūros vykdymo procedūras reglamentuoja Lietuvos bankų įstatymas, todėl Lietuvos bankas vykdydamas komercinių bankų ir kitų kredito įstaigų veiklos priežiūrą, vadovaujasi Lietuvos Respublikos Bankų įstatymu, (Žin., 1994, Nr. 99-1957), kuriame reglamentuotas Lietuvos banko tikslas, detalios jo funkcijos, teisės ir pareigos, atliekant komercinių bankų veiklos priežiūrą. Detaliau analizuojant šios institucijos reglamentuotą priežiūros funkciją, nustatyta, kad vykdydamas komercinių bankų priežiūrą, Lietuvos bankas:

- atlieka bankų veikos rizikos įvertinimą;
- nustato bankų veiklos riziką ribojančius normatyvus;
- atlieka vartojimo kredito davėjų ir vartojimo kredito tarpininkų priežiūrą;
- nustato investicijų, skolinimo apribojimus (LR Bankų įstatymo septintasis skirsnis).

Apibendrinant galima teigti, kad esminis Lietuvos banko vykdomos komercinių bankų priežiūros funkcijos vykdymas apima bankų veiklos rizikos apribojimą bei klientų interesų apsaugą.

Be Lietuvos Banko įstatyme įtvirtintų nuostatų, Lietuvos bankas, vykdydamas komercinių bankų priežiūrą:

- stebi ar komerciniai bankai vykdo įstatymų ir Lietuvos banko teisės aktų nustatytus reikalavimus;
- vykdo nuolatinę komercinių bankų finansinės būklės analizę;
- vertina komercinių bankų veiklą;
- kontroliuoja, kaip vykdomi veiklos riziką ribojantys normatyvai;
- analizuoja bankų sistemos veiklos rodiklius ir tendencijas;
- inspektuoja ir tikrina komercinius bankus paprastai ne rečiau kaip kartą per metus (Lietuvos bankas. Apie priežiūrinę veiklą).

Lietuvos banko duomenimis, atliekant komercinių bankų inspektavimo procedūras, daugiausia dėmesio yra skiriama didžiausios rizikos sritims, tokioms, kaip kredito, likvidumo, rinkos ir operacinėms rizikoms, bei tinkamam jų valdymui. Inspektavimo procedūrų metu yra tikrinama, kaip valdomos kredito, likvidumo, rinkos ir operacinė rizikos ir ar veiksmingas šių rizikų galimas identifikavimas ir valdymas ateityje. Svarbu pažymėti tai, kad jei inspektavimo metu Lietuvos bankas nustato komercinių bankų ar kredito įstaigų veiklos trūkumų ar teisės aktų nesilaikymo atvejų, Lietuvos banko reikalavimu minėti pažeidimai turi būti nedelsiant pašalinami, o prireikus, gali būti taikomos teisės aktuose nustatytos poveikio priemonės. (Lietuvos bankas. Apie priežiūrinę veiklą).

Be to, kaip teigia Gudelytė ir Valužis (2012) Lietuvos bankas, kaip priežiūros institucija reitinguoja komercinius bankus taikydamą CAMELS (*angl. Capitals, Assets, Management, Earnings, Liabilities and Sensitivity*) reitingavimo sistemą. Pagrindiniai veiksniai, sudarantys šią sistemą, pagal kuriuos yra vertinama komercinių bankų veikla yra šie:

- kapitalo pakankamumas;
- valdomo turto kokybė;
- banko vadybos kokybė;
- banko veiklos pelnas;
- likvidumo lygis;
- banko veiklos jautrumas rinkos rizikai.

Atlikdama komercinių bankų reitingavimą, priežiūros institucija komercinių bankų veiklą vertina balais, skalėje nuo 1 iki 5, kurių reikšmės sudaro 1 – geriausias banko veiklos įvertinimas, atitinkamai 5 – blogiausiai. Gudelytė ir Valužis (2012).

Be aukščiau nurodytų prievolių, Lietuvos bankas yra atsakingas ne tik už komercinių bankų, bet ir už komercinių bankų filialų likvidumo normatyvo vykdymo priežiūrą, kurios metu yra stebima ir vertinama komercinių bankų filialų indėlių koncentracija, analizuojami pagrindiniai komercinių bankų veiklos rodikliai bei jų pokyčiai, t.y. turto ir įsipareigojimų pokyčiai, pagrindiniai finansiniai rodikliai, pajamos ir sąnaudos, taikomos vidaus kontrolės priemonės bei atliekami kiti patikrinimai pagal Lietuvos banko kompetenciją.

Tačiau įvertinus pastaraisiais metais šalies finansų sistemai iškilusias rizikas (sustabdžius dviejų komercinių bankų veiklą) bei siekiant efektyvios komercinių bankų veiklos priežiūros tikslų įgyvendinimo, 2012 m. pradžioje Lietuvoje savo veiklą pradėjo naujas Lietuvos banko padalinys – Priežiūros tarnyba, kurios pagrindinės funkcijos yra:

- prižiūrėti komercinius bankus ir kitas kredito bei mokėjimų įstaigas;
- prižiūrėti vertybinių popierių ir draudimo rinkas;
- nagrinėti vartotojų bei finansų įstaigų ginčus.

Iki įkuriant minėtą instituciją Lietuvoje šias funkcijas vykdė Vertybinių popierių ir Draudimo priežiūros komisijos bei Lietuvos banko Kredito įstaigų priežiūros departamentas. Tačiau būtina pažymėti tai, kad įgaliojimai komerciniams bankams taikyti įstatymų nustatytas poveikio priemonės, duoti nurodymus, įpareigojimus, taikyti draudimus ir kitas priemones Priežiūros tarnybai eliminuoti, nes šias procedūras komerciniams bankų veikloje vykdo Lietuvos bankas (Lietuvos bankas. Apie priežiūrinę veiklą).

Lietuvos banko valdyba Priežiūros tarnybai pagal kompetenciją yra pavedusi savarankiškai spręsti kai kuriuos finansų įstaigų priežiūros klausimus.

Apibendrinant galima teigti, kad komercinių bankų veiklą reglamentuoja įstatymai, Lietuvos banko valdybos nutarimai bei Taptautiniai apskaitos standartai. Pagrindinė institucija, vykdanči komercinių bankų teisinį reguliavimą bei jų priežiūrą Lietuvoje yra Lietuvos bankas, kuris vykdydamas savo veiklą stebi ir prižiūri komercinių bankų veiklos atitiktį LR įstatymams, Lietuvos banko valdybos teisės aktais nustatytiems reikalavimams bei Tarptautiniais apskaitos standartais (TAS) ir Bazelio komiteto sprendimais reglamentuotiems reikalavimams.

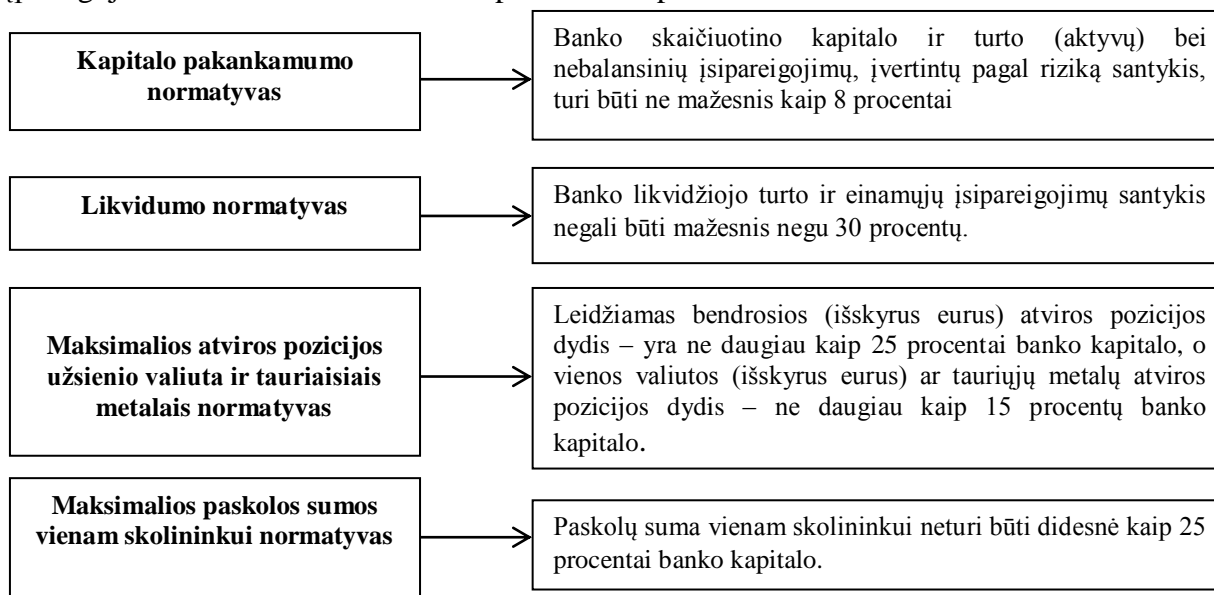
1.2. Komercinių bankų riziką ribojantys normatyvai ir reikalavimai

Anot Gudelytės ir Valužio (2012) nuolat didėjant komercinių bankų mastui bei tobulėjant informacinėms sistemoms ir technologijoms, elektroninės bankininkystės plėtrai ir daugeliui kitų veiksnių, komercinių bankų veiklos dinamiškumas įpareigoja tinkamai vertinti ir prisiimti įvairias komercinių bankų veikloje iškylančias rizikas, nes netinkamai valdoma rizika gali lemti didžiulius komercinio banko nuostolius, ar net vykdomos veiklos sustabdymą. Tinkamam komercinių bankų veiklos rizikų valdymo būtinumui pritaria ir Valvonis V. (2004), kurio teigimu, kiekvieno komercinio banko pagrindinis tikslas yra kurti pridėtinę vertę akcininkams ir padėti tai daryti visuomenei, kuriai yra teikiamos komercinių bankų paslaugos. Siekdami šio tikslo komerciniai bankai valdo indėlininkų jiems patikėtas lėšas ir investuoja jas, siekdami didžiausio pelno, o tai neabejotinai yra siejama su įvairiomis rizikomis, kurios paprastai suvokiamos neigiama prasme. Siekiant užtikrinti, kad komercinių bankų veikla būtų vykdoma esant priimtinaam rizikos lygiui, būtini tam tikri veiklos apribojimai, susiję su veiksmingu rizikų valdymu.

Kaip pažymi Vasarevičienė (2009), rizika yra bet kurioje veikloje, o komercinių bankų veikloje rizikų identifikavimas ir veiksmingas jų valdymas turėtų būti ypatingai svarbus, nes sėkmingomis komercinio banko vykdomomis operacijomis yra suinteresuotas ne tik bankas ir jo klientas, bet ir šalies komercinių bankų veiklą prižiūrinčios institucijos, tai yra centrinis bankas, kurio funkcijas Lietuvoje vykdo Lietuvos bankas ir kuris teisės aktais nustato tam tikrus reikalavimus ir apribojimus komercinių bankų veiklai.

Siekiant, kad šalies finansinių paslaugų sistema būtų saugi, patikima, skaidri ir konkurencinga, Lietuvos bankas pagal savo kompetenciją komerciniams bankams ir kitiems finansų rinkos dalyviams išduoda licencijas teikti finansines paslaugas ir prižiūri jų veiklą bei stebi kaip laikomasi įstatymų ir Lietuvos banko teisės aktų nustatytų reikalavimų, tarptautinių finansinės atskaitomybės standartų bei tarptautinių organizacijų rekomenduojamų saugios ir patikimos veiklos reikalavimų. (Lietuvos bankas. Priežiūra.) Tačiau, kaip pažymi Titarenko (2000) nuolat spartėjant kokybiniams bankininkystės pokyčiams, finansų rinkos liberalizavimui ir globalizavimui vis dažniau finansų mokslo atstovai ir praktikai užsimena apie tai, kad priežiūros institucijos dažnai sprendžia vakarykštes komercinių bankų problemas, todėl minėtų institucijų veikla turėtų būti efektyvesnė.

Komercinių bankų veiklos rizikos valdymą Lietuvoje reglamentuoja Lietuvos bankų įstatyme įtvirtinti pagrindiniai komercinių bankų veiklos riziką ribojantys normatyvai. Kaip minėta aukščiau, reikšmingi įvykiai finansų rinkoje (AB „Snoras“ ir AB „Ūkio bankas“ bankrotai) per pastaruosius metus Lietuvoje priverė sustiprinti priežiūros institucijų pozicijas. Siekiant užtikrinti veiksmingesnę ir efektyvesnę kredito rizikos valdymą ateityje, 2013 m. Lietuvos banko valdybos pritarimu buvo sugriežtinti bankų veiklos riziką ribojantys normatyvai, reglamentuojantys komercinių bankų veiklą Lietuvoje. LR Bankų įstatymo (Žin., 1994, Nr. 99-1957), septintojo skirsnio 48 straipsnyje yra nustatyti pagrindiniai komercinių bankų veiklos riziką ribojantys normatyvai, kurių dydžius ir jų apskaičiavimo metodiką nustato Lietuvos bankas. Nustatyti normatyvai bei jose reglamentuoti įpareigojimai komerciniams bankams pateikti 1.1 pav.

1.1. pav. Bankų įstatyme reglamentuoti komercinių bankų riziką ribojantys normatyvai bei jų dydžiai

Šaltinis: Adaptuota pagal Lietuvos bankas. Bankų veiklos riziką ribojantys normatyvai ir reikalavimai

Apibendrinus 1.1 pav. pateiktus duomenis, galima teigti, kad įstatymu įtvirtintais normatyvais bei Lietuvos banko valdybos nutarimais patvirtintais jų dyžiais yra siekiama skatinti atsakingą

komercinių bankų skolinimo praktiką, rinkos drausmę ir veiklos skaidrumą. Pagrindiniai komercinių bankų veiklos riziką ribojantys normatyvai yra Lietuvos banko nustatyti kapitalo pakankamumo, likvidumo, maksimalios atviros pozicijos užsienio valiuta ir tauriaisiais metalais bei maksimalios paskolos sumos vienam skolininkui normatyvai.

Be 1.1 pav. pateiktų komercinių bankų riziką ribojančių normatyvų, pasak Gudelytės ir Valužio (2012), komercinių bankų veiklą riboja ir kiti LR Bankų įstatyme (Žin., 1994, Nr. 99-1957) reglamentuoti normatyvai ir apribojimai:

- Banko investicijos į žemę ir kitą nekilnojamąjį turtą negali viršyti 5 procentų banko perskaičiuoto kapitalo;

- Bankas negali turėti juridinio asmens įstatinio kapitalo ir (arba) balsavimo teisių dalies, jeigu jo vertė, įtraukta į banko balansą, viršija 15 procentų banko perskaičiuoto kapitalo.

- Bendra bankui priklausančių juridinių asmenų įstatinio kapitalo ir (arba) balsavimo teisių dalių verčių, kurios įtrauktos į banko balansą, suma negali viršyti 60 procentų banko perskaičiuoto kapitalo. Minėta nuostata netaikoma investicijoms į juridinius asmenis, kurie yra finansų įstaigos, draudimo bendrovės, perdraudimo įmonės ar įmonės, kurios verčiasi veikla, be kurios bankui neįmanoma teikti finansinių paslaugų, ir kuri padeda bankui teikti finansines paslaugas ar kuri yra kitaip tiesiogiai susijusi su banko teikiamomis finansinėmis paslaugomis.

- Sprendimą skolinti su banku susijusiam asmeniui turi priimti ne mažiau kaip 2/3 banko valdybos narių, dalyvaujančių valdybos posėdyje;

- Banko pagrindinis kapitalas negali būti mažesnis, kaip 5 milijonai eurų;

- Kiti LR Banko įstatymo (Žin., 1994, Nr. 99-1957) 50 str. 1 dalies, 49 str. 1 ir 2 dalyse, 53 str., 4 dalyje; 40 str. 1 dalyje įtvirtinti apribojimai.

Svarbu pažymėti tai, kad nors LR Bankų įstatymo (Žin., 1994, Nr. 99-1957) 48 straipsnio 2 dalyje reglamentuota, kad normatyvų dydžius ir apskaičiavimo metodiką nustato priežiūros institucijos teisės aktai, tačiau, jame numatyta ir tai, kad priežiūros institucija turi teisę nustatyti bankui ir individualius normatyvų dydžius.

Siekdamas sustiprinti komercinių bankų vidaus kontrolę ir rizikų valdymą bei siekdamas skatinti atsakingą kredito įstaigų skolinimo praktiką, palaikyti rinkos drausmę ir užtikrinti veiklos skaidrumą, 2013 m. Lietuvos bankas patvirtino naujus reikalavimus komerciniams bankams:

- Atsakingojo skolinimo nuostatas ir Vartojimo kredito gavėjų mokumo vertinimo nuostatas, kuriose reglamentuota, kad vartojimo kredito gavėjo kredito dalinio grąžinimo ir palūkanų vidutinės įmokos (atsižvelgiant į visus įsipareigojimus) sudarytų ne daugiau kaip 40 proc. pajamų;

- Nauja redakcija reglamentavo bendros vartojimo kredito kainos metinės normos skaičiavimo tvarką;

- Papildė finansinių paslaugų reklamos gaires. Finansinio stabilumo apžvalga (2013).

Lietuvos banko valdybos nutarimu (Žin. 2013-12-17 Nr.129-6616) Lietuvos bankas nauja redakcija išdėstė Atsakingojo skolinimo nuostatus, kuriais buvo siekiama sumažinti komercinių bankų sektoriaus sistemine riziką, nesubalansuotus nekilnojamojo turto kainų pokyčius. Taip pat minėtais nuostatais buvo siekiama sumažinti pernelyg spartų kreditų portfelio augimą ir perteklinės rizikos koncentracijos riziką buvo norima apsaugoti vartotojus nuo per didelės finansinių įsipareigojimų naštos bei ugdyti atsakingo skolinimosi įpročius. Šiomis papildomomis rizikų valdymo priemonėmis Lietuvos bankas siekė prisidėti prie visos finansų sistemos stabilumo užtikrinimo.

Atsakingojo skolinimo nuostatai įsigaliojo nuo 2011-11-01 ir yra privalomi visiems komerciniams bankams ir kitoms šalyje veikiančioms kredito įstaigoms. Detalesni Atsakingojo skolinimo nuostatų, (toliau – Nuostatai) apribojimai komerciniams bankams pateikiami 1.2 lentelėje

1.2 lentelė

Pagrindiniai atsakingojo skolinimo nuostatuose reglamentuoti apribojimai komerciniams bankams

Pagrindiniai atsakingojo skolinimo nuostatų apribojimai	Nustatyto apribojimo detalizavimas
Atsakingasis skolinimas	<p>visais atvejais, prieš suteikiant kreditą komercinis bankas privalo visų pirma vertinti ne galimybę užtikrinti kreditą užstatu, tačiau kredito gavėjo gebėjimą grąžinti kreditą ir sumokėti visas su juo susijusias įmokas. (Nuostatų 7.1. punktas)</p> <p>visokeriopai įvertinti kredito gavėjo gebėjimą grąžinti kreditą ir sumokėti visas su juo susijusias įmokas, ypač tokius kaip kredito gavėjo tvarios pajamos, jo kredito istorija, pajamų kitimo (augimo ir mažėjimo) potencialas. (Nuostatų 7.2. punktas)</p> <p>Skolinimas grindžiamas taikant maksimalios leistinos kredito sumos ir įkeisto turto vertės santykio rodiklį; visų įsipareigojimų pagal kredito ir kitas sutartis vidutinės įmokos dydžio ir pajamų santykio ribojimu (Nuostatų 7.3-7.4. punktai)</p>
Kredito ir įkeisto turto vertės santykis	<p>Komercinio banko prievolė prieš suteikiant kreditą, įvertinti įkeičiamo turto vertę bei kokybę ir (arba) gauti teisės aktų reikalavimus atitinkančią turto vertinimo ataskaitą. (Nuostatų 8 punktas)</p> <p>Maksimalaus kredito dydžio ir įkeisto nekilnojamojo turto santykis, kurio dydis 85%, gali būti didinamas iki 10 procentinių punktų imtinai, tik, kai būsto kreditas, skirtas gyvenamosios paskirties nekilnojamajam turtui įsigyti arba statyti, remiamas valstybės ir atitinka reikalavimus, nustatytus valstybės paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti ir daugiabučiams namams atnaujinti (modernizuoti) įstatyme (Nuostatų 9 ir 10.1. punktas) arba pagal būsto kreditavimo sutartį kredito, skirto gyvenamosios paskirties nekilnojamajam turtui įsigyti ir statyti, grąžinimas užtikrinamas valstybės remiamus būsto kreditus draudžiančios įmonės draudimu, jei suteikiamo kredito suma neviršija: asmeniui be šeimos – 120 tūkstančių litų, dviejų arba daugiau asmenų šeimai – 240 tūkstančių litų (Nuostatų 10.2. punktas).</p> <p>Kreditams, suteikiamiems žemės ūkio paskirties sklypams įsigyti (išskyrus ūkininkų įsigyjamus žemės ūkio paskirties žemės sklypus), maksimalus kredito dydžio ir užtikrinimo priemone esančio turto vertės santykis negali būti didesnis kaip 40% įsigyjamo sklypo įsigijimo kainos ar rinkos vertės (taikoma ta, kuri mažesnė) (Nuostatų 12. Punktas).</p>
Kredito grąžinimo įmokos ir pajamų santykis	<p>Kredito ir kredito gavėjo pajamų santykis negali sudaryti daugiau kaip 40% asmens (namų ūkio) nuolatinių disponuojamųjų pajamų, o maksimali kredito trukmė negali būti ilgesnė nei 40 metų (Nuostatų 16, 19 p.).</p> <p>Suteikiant kreditą fiziniam asmeniui komercinis bankas privalo atsižvelgti į ne mažiau kaip pusės metų pajamų istorijos vidurkį ir vertinti ilgalaikį pajamų tvarumą, o apskaičiuodama kredito grąžinimo įmoką – vertinti ne tik su kredito grąžinimu susijusias išlaidas, tačiau ir išlaidas, susijusias su</p>

	kitais kredito gavėjo turimais finansiniais įsipareigojimais (finansine išperkamąja nuoma, kredito kortelės limito grąžinimo grafiko įmokomis ir t.t.) (Nuostatų 18 p.).
	prieš sudarydamas kredito sutartį komercinis bankas turi įvertinti kredito gavėjo mokumą remdamasi iš kredito gavėjo gauta pakankama informacija ir atlikti patikrinimą mokumui vertinti naudojamose ir kitose duomenų bazėse. (Nuostatų 21 p.).
Kredito gavėjui teikiama informacija	iki kredito sutarties sudarymo supažindinti kredito gavėją su kredito sutarties sąlygomis, kad jis galėtų palyginti skirtingus pasiūlymus, siekdamas priimti informacija pagrįstą sprendimą dėl kredito sutarties sudarymo. (Nuostatų 25 p.).

Šaltinis: sudaryta autoriaus pagal Lietuvos bankas. Teisinė informacija.

Abibendrinant 1.2 lentelėje pateiktus duomenis, galima teigti, kad Nuostatai komerciniams bankams yra privalomojo pobūdžio, o juose reglamentuoti esminiai apribojimai, taikomi komerciniams bankams, kredito ir įkeisto turto vertės santykiui, kredito grąžinimo įmokos ir pajamų santykiui bei maksimaliam kredito terminui. Be to, šiame dokumente reglamentuota kredito gavėjo vertinimo tvarka bei kredito gavėjui teikiamos informacijos turinys.

Lietuvos bankas, pagal LR Bankų įstatymo (Žin., 1994, Nr. 99-1957) 64 straipsnio 1 dalį yra priežiūros institucija, kuri vykdydama komercinių bankų ir kitų kredito įstaigų priežiūrą stebi ar minėti subjektai vykdo tiek nacionaliniais teisės aktais reglamentuotus, tiek Tarptautiniais apskaitos standartais bei Bazelio komiteto sprendimais rekomenduojamus saugios ir patikimos bankininkystės reikalavimus.

Šiuo metu Lietuvos bankas vadovaujasi savo priimtu ir 2007 m. nauja redakcija išdėstytu nutarimu (Žin., 2007-08-04, Nr. 87-3477), kuriame reglamentuoti Bazelio bankų priežiūros komiteto atnaujinti pagrindinių efektyvios bankų priežiūros principai, kurių komerciniai bankai privalo laikytis vykdydami savo veiklą. Minėtų principų vykdymą kontroliuoja priežiūros institucijos, vykdančios komercinių bankų priežiūrą. Pagrindiniai minėtame teisės akte nurodyti efektyvios bankų priežiūros principai suskirstyti į septynias grupes:

- **Būtinios sąlygos efektyviai bankų priežiūrai.** Šiuo principu yra nustatytos pagrindinės sąlygos efektyviai komercinių bankų priežiūrai. Tai yra, numatyta, kad bankų priežiūrą vykdančios institucijos turi būti nepriklausomos, o jose vykstantys procesai turi būti skaidrūs, valdymas tinkamas, jos turi turėti pakankamai išteklių savo veiklai vykdyti ir privalo būti atskaitingos už savo pareigų vykdymą. Priežiūrai vykdyti privalo būti sukurta teisinė bazė, apimanti nuostatas dėl licencijų bankams suteikimo ir nuolatinės bankų priežiūros, suteikianti teisę spręsti, kaip laikomasi įstatymų ir saugios bei patikimos veiklos principų ir garantuojanti teisinę priežiūros institucijų darbuotojų apsaugą. Privalo būti sukurta ir įdiegta efektyvi bei užtikrinanti informacijos konfidencialumą apsaugos sistema tarp priežiūrą vykdančių institucijų sistema. (Lietuvos Banko valdybos nutarimo (Žin., 2007-08-04, Nr. 87-3477) 1 punktas).

- **Licencijavimas ir struktūra.** Šiuo principu aiškiai apibrėžta veikla, kuri leistina įstaigoms, licencijuojamoms ir prižiūrimoms kaip bankai, o žodžio „bankas“ vartojimas įstaigų, įmonių ir

organizacijų pavadinimuose turi būti griežtai kontroliuojamas. Be to minėtu principu reglamentuota teisė licencijas suteikiančiai institucijai nustatyti reikalavimus bent jau banko savininkams ir banko nuosavybės struktūros, banko ir jo grupės valdymo, vadovų ir valdymo tinkamumo, veiklos ir strateginio plano, vidaus kontrolės ir rizikos valdymo, numatomos finansinės būklės, įskaitant kapitalo bazę, reikalavimams. Numatyta Priežiūros institucijos teisė nagrinėti ir priimti arba atmesti asmenų pasiūlymus perleisti didelę dalį jiems priklausančių banko kapitalo arba valdymo teisių kitiems asmenims bei teisė nustatyti kriterijus, kuriais remdamasi vertintų bankų veiksmus perkant kitas įmones arba investuojant į jų kapitalą, įskaitant tarptautines operacijas. (Lietuvos Banko valdybos nutarimo (Žin., 2007-08-04, Nr. 87-3477) 2-5 punktai).

• **Riziką ribojantys normatyvai ir reikalavimai.** Tvirtindamas pagrindinius efektyvios bankų priežiūros principus, Bazelio komitetas daugiausia dėmesio skyrė riziką ribojantiems normatyvams ir reikalavimams. Šiuo principu reglamentuoti net 13 punktų, kuriuose nurodyti įpareigojimai Priežiūros institucijai: prievolė bankams nustatyti privalomus ir minimalius kapitalo pakankamumo reikalavimus; įsitikinti, ar bankuose ir jų grupėse vyksta tinkami rizikos valdymo procesai, kai identifikuojamos, vertinamos, tikrinamos ir kontroliuojamos arba sumažinamos visos svarbios rizikos rūšys ir atsižvelgus į jas įvertinamas kapitalo pakankamumas; įsitikinti, ar bankai atlieka kredito rizikos valdymo procedūras, apimančias institucijos rizikos lygį, ir ar laikosi apdairios politikos; įsitikinti, ar bankai laikosi nusistatytos tinkamos politikos valdydami probleminius aktyvus ir vertindami atidėjinių ir rezervų pakankamumą; įsitikinti, ar bankuose veikia vadovybės informavimo sistema, kuri sudaro sąlygas vadovybei nustatyti rizikos koncentraciją banko portfelyje bei nustatyti riziką ribojančius normatyvus, kurie apribotų maksimalią paskolą vienam skolininkui arba susijusių skolininkų grupei; įsitikinti, ar bankai kontroliuoja paskolų, suteiktų susijusiems asmenims, būklę ir imasi kitų priemonių dėl to kylančiai rizikai valdyti ir švelninti; įsitikinti, ar bankų pasirinktos politikos, nustatytų procedūrų ir jų taikymo praktikos pakanka šalies bei tarptautinių atsiskaitymų rizikai nustatyti, stebėti ir vertinti, taip pat ar bankai turi sukaupe pakankamai kapitalo atsargų prisiimdami tokią riziką; įsitikinti, ar bankuose įdiegtos sistemos, kurios leidžia identifikuoti, vertinti, stebėti ir valdyti rinkos riziką; įsitikinti, ar bankai turi įdiegtą likvidumo valdymo strategiją, kuri apima jų rizikos lygį, ar laikosi apdairios politikos, atlieka procedūras, kurios padeda identifikuoti, vertinti, stebėti ir valdyti likvidumo riziką; įsitikinti, ar bankuose įdiegta rizikos valdymo politika ir procedūros, kurios leidžia identifikuoti, vertinti, stebėti ir valdyti operacinę riziką; įsitikinti, ar bankuose įdiegtos efektyvios sistemos, kurios padeda identifikuoti, vertinti, stebėti ir valdyti palūkanų normų riziką bankinėje knygoje; įsitikinti, ar bankų vidaus kontrolės sistema atitinka veiklos pobūdį ir mastą; nustatyti, ar bankai laikosi tinkamos politikos, normų ir tvarkos, kurios skatina aukštus finansinio sektoriaus etikos ir profesijos standartus ir apsaugo banką nuo tyčinės ar netyčinės nusikalstamos veiklos. Visi auščiau nurodyti

reikalavimai reglamentuoja jau įsteigtų komercinių bankų veiklos priežiūrą. (Lietuvos Banko valdybos nutarimo (Žin., 2007-08-04, Nr. 87-3477) 6-18 punktai).

- **Nuolatinės bankų priežiūros metodai.** Šiuo principu reglamentuota priežiūros institucijos pareiga įsitikinti, ar visi bankai tinkamai tvarko apskaitą, tai yra numatyta prievolė vykdyti dokumentinę bankų priežiūrą, kuri leistų analizuoti ir vertinti bankų veiklą bei finansinę būklę pagal periodiškai bankų teikiamas finansines ir priežiūrai skirtas ataskaitas, bankų inspektavimas, kurio metu būtų tikrinama bankų veikla pačiuose bankuose. Taip pat įteisinta teisė ir būdai gauti finansinę, priežiūrai skirtą ir statistinę informaciją, ją analizuoti ir vertinti tiek kiekvieno banko atskirai, tiek konsoliduotai, kai informacija apima ir banko patronuojamų įmonių veiklą bei patikrinti iš bankų gaunamos informacijos teisingumą inspektavimo metu arba pasitelkdama nepriklausomus auditorius. (Lietuvos Banko valdybos nutarimo (Žin., 2007-08-04, Nr. 87-3477) 19-21 punktai).

- **Informacijos atskleidimas.** Šiuo principu numatyta priežiūros institucijos pareiga įsitikinti, ar visi bankai tinkamai tvarko apskaitą, kurią reglamentuoja nuosekli apskaitos politika ir praktika, leidžianti priežiūros institucijai gauti tikrą ir neiškreiptą banko finansinės būklės ir jo veiklos pelningumo vaizdą, ir ar bankas reguliariai skelbia finansines ataskaitas, teisingai parodančias jo būklę. (Lietuvos Banko valdybos nutarimo (Žin., 2007-08-04, Nr. 87-3477) 22 punktas).

- **Teisė taikyti poveikio priemones.** Šiuo principu reglamentuotas įpareigojimas Priežiūros institucijai turėti įstatymuose įteisintų poveikio priemonių, leidžiančių laiku imtis veiksmų, kai kyla grėsmė saugiai ir patikimai banko veiklai. Išimtiniais atvejais turėtų būti įteisinta galimybė atšaukti banko licenciją arba rekomenduoti tai padaryti. (Lietuvos Banko valdybos nutarimo (Žin., 2007-08-04, Nr. 87-3477) 23 punktas).

- **Tarptautinė bankininkystė.** Šiuo principu reglamentuotas vienas iš esminių bankų priežiūros elementų, t.y. yra priežiūros institucijos gebėjimas konsoliduotai prižiūrėti bankų grupę, tinkamai kontroliuojant ir taikant reikiamus riziką ribojančius normatyvus visai bankų veiklai. (Lietuvos Banko valdybos nutarimo (Žin., 2007-08-04, Nr. 87-3477) 224 24-25 punktai).

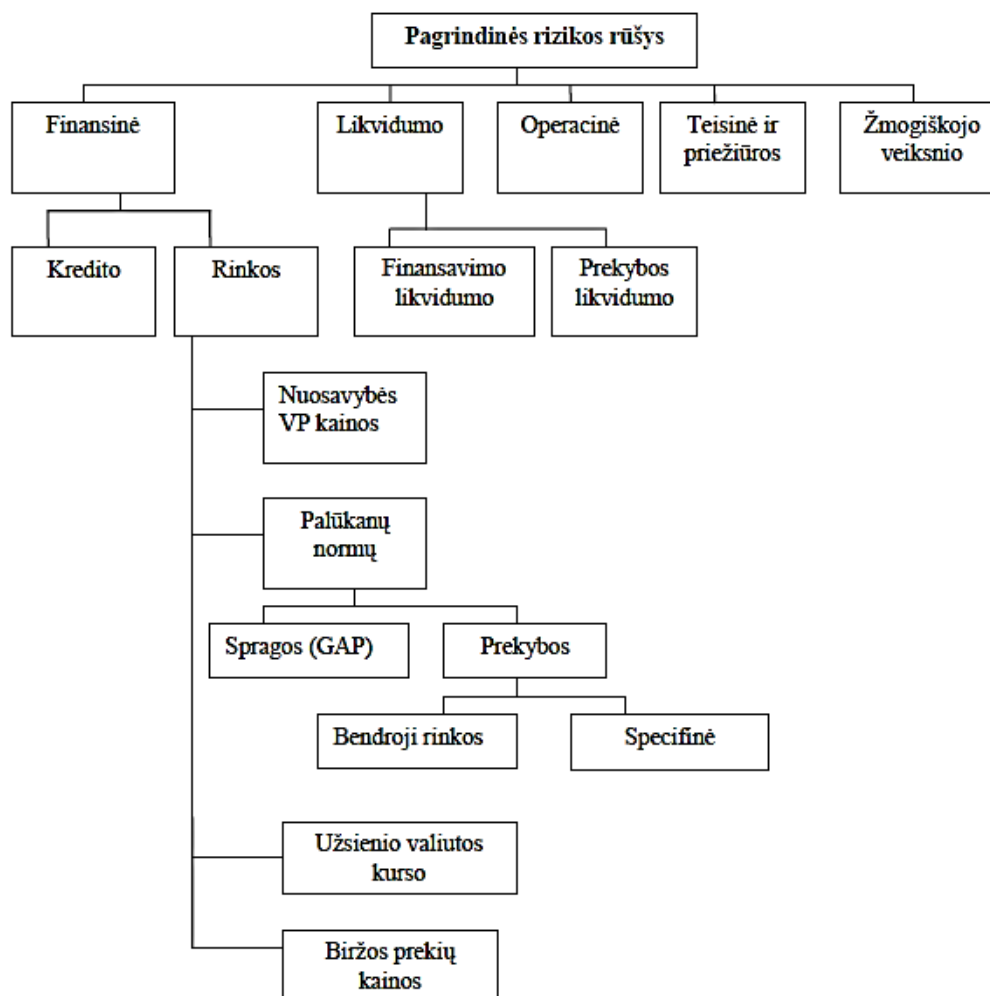
Pasak Sutkienės, Pilkausko ir partnerių (2007), Lietuvos Banko valdybos atnaujintuose pagrindinių efektyvios bankų priežiūros principuose reglamentuotos priemonės, padedančios tinkamai valdyti komercinių banko veikloje išskylančias rizikas, t.y. numatyti rizikos valdymo procesai, kurie identifikuoja, įvertina, tikrina ir kontroliuoja ar sumažina visas svarbias rizikas į kurias atsižvelgiant yra įvertinamas kapitalo pakankamumas. Numatytas likvidumo valdymo strategijos įdiegimas, kuris apima jų rizikos profilį su apdairia politika ir procesais, kurie nustato, išmatuoja, prižiūri ir kontroliuoja likvidumo riziką bei kasdien valdo likvidumą. Numatyta komercinių bankų prievolė įdiegti bankų veiklos mastą ir pobūdį atitinkantys rizikos valdymo procesai, kurie nustato, įvertina, prižiūri ir sumažina operacinę riziką ir kt.

Apibendrinant galima teigti, kad komercinių bankų veiklos riziką riboja Lietuvos banko įstatyme įtvirtinti kapitalo pakankamumo, likvidumo, maksimalios atviros pozicijos užsienio valiuta ir tauriaisiais metalais bei maksimalios paskolos sumos vienam skolininkui normatyvai, kurių dydžius nustato Lietuvos bankas. Be minėtų normatyvų, komercinių bankų veiklą riboja atsakingojo skolinimosi nuostatai, kuriuose reglamentuoti apribojimai kredito ir įkeisto turto vertės santykiui, kredito grąžinimo įmokos ir pajamų santykiui, maksimaliam kredito terminui ir kredito gavėjo vertinimo tvarka bei Bazelio bankų priežiūros komiteto pateikti ir Lietuvos banko patvirtinti pagrindiniai efektyvios bankų priežiūros principai. Minėtais principais reglamentuoti pagrindiniai reikalavimai, susiję su komercinių bankų veiklos skaidrumu, stabilumu bei efektyvumu, banko sistemos kokybės gerinimu bei efektyvesniu rizikų valdymu.

1.3. Komercinių bankų rizikos ir jų valdymas

Pasak Vasarevičienės (2009), rizika yra bet kurioje vykdomoje veikloje, o įvertinus komercinių bankų veikos specifiškumą bei finansų rinkos neapibrėžtumą, galima teigti, kad bet kuris komercinio banko sprendimas, sietinas su pelno uždirbimu yra susijęs su rizika. Minėtos autorės teigimu, jei daugelis bankų anksčiau į rizikos valdymą žiūrėjo kaip į specializuotą ir atskirą veiklą, tai šiuo metu rizikos valdymas grindžiamas įtraukiant ne tik komercinių bankų vadovus, bet ir jų darbuotojus. Rizikų svarbą komercinių bankų veikloje pažymi ir Gudelytė ir Valužis (2012). Šių autorių teigimu komercinio banko gebėjimas identifikuoti ir planuoti rizikas turėtų būti vienas iš svarbiausių banko valdymo funkcijų, nes tik efektyvus jų valdymo procesas gali užtikrinti tiek akcininkų turto vertės didinimą, tiek jų pasitikėjimą. Be to tinkamas šio proceso valdymas yra tiesiogiai susijęs su komercinių bankų finansinių ataskaitų kokybe, nes nustačius finansiniuose atskaitose pateiktų duomenų neatitikimus ar neteisingą jų interpretavimą, komerciniai bankai gali prarasti visuomenės ir klientų pasitikėjimą, kuris neabejotinai neigiamos įtakos turėtų tiek banko prestižui, tiek jo tolimesnei veiklai. Valvonio (2004) teigimu, didžioji dalis problemų rizikų identifikavimo ir valdymo srityje kyla todėl, kad kreditavimo sąlygos yra per daug liberalios, nepakankamas nuolat besikeičiančios ekonominės ar kitokios aplinkos, turinčios įtakos bankų veiklos valdymui bei prastas paskolų portfelio rizikos valdymas. Tam pritaria ir Gudelytė ir Valužis (2012), teigdami, kad komercinių bankų veiklos riziką padidina tai, kad bankas tenkindamas akcininkų interesus gali imtis rizikingesnių projektų, todėl tinkamas rizikų suvokimas ir įvertinimas turėtų būti svarbus uždavinys ne tik komerciniams bankams, bet ir juos prižiūrinčioms institucijoms. Nors anot Valvonio (2004), finansų rinkoje viena reikšmingiausių komerciniams bankams yra kredito rizika, jų veiklą gali veikti ir kitos ne mažiau neigiamos įtakos turinčios

rizikos, tokios kaip likvidumo, atsiskaitymo, operacinės, rinkos ir kitos rizikos. Pagrindinės komercinių bankų veiklai turinčios įtakos rizikos bei jų struktūra pateikiami 1.2 pav.

1.2 pav. Komercinių bankų rizikų struktūra

Šaltinis: Adaptuota pagal Gudelytė, Valužis, (2012)

Kaip matyti iš 1.2 pav. pateikto pav. komercinių bankų veiklą gali veikti ir kitos, tokios kaip finansinė, kuri apima kredito ir rinkos rizikas, likvidumo, kuri apima finansavimo ir prekybos likvidumo rizikas, operacinė, teisinė ir priežiūros bei žmogiškojo veiksnio rizikos. Trumpai aptariama kiekviena 1.2 pav. pateikta kredito rizika.

Finansinė rizika. Tai rizika, kuri labiau orientuota į komercinio banko valdomo turto (paskolos, obligacijos, akcijos, vertybiniai popieriai ir kt.) identifikavimą bei galimų nuostolių įvertinimą. Tai yra, minėta rizika apima nepalankių aplinkybių, galinčių pabloginti komercinio banko finansinę padėtį įvertinimą, siekiant, jei reikia, iš anksto imtis priemonių, nuostolių minimizavimui. Viena reikšmingiausių komercinio banko patiriamų rizikų – **kredito rizika**, apimanti grėsmę, kad partneris ar klientas arba atėjus laikui arba bet kuriuo metu po jo neįvykdys visai sandorio sumai turimų įsipareigojimų. Arba komercinio banko tikimybė patirti nuostolių dėl

to, kad sandorio šalis ateityje nesugebės įvykdyti sutartyje numatytų įsipareigojimų. **Rinkos rizika, pasak** Gudelytės ir Valužio (2012) – tai tikimybė, kad rinkos kintamųjų – palūkanų normos, valiutos kurso, nuosavybės vertybinių popierių, biržos prekių kainos pasikeis taip, jog mokėjimo įstaiga dėl sudaryto sandorio patirs nuostolių.

Likvidumo rizika. Tai tikimybė, kad dėl lėšų trūkumo mokėjimo įstaigos įsipareigojimams vykdyti teks parduoti kitą mokėjimo įstaigos turtą arba pritraukti papildomas lėšas nepalankiomis rinkos sąlygomis ir dėl to patirti nuostolių. **Finansavimo arba pinigų srautų likvidumo rizika** reiškia, kad nėra galimybės vykdyti turimų einamųjų įsipareigojimų. **Produkto arba rinkos likvidumo rizika** atsiranda tais atvejais, kai sandorio įvykdyti nusistovėjusiomis rinkos kainomis nėra galimybės dėl mažo rinkos veiklos aktyvumo. Gudelytė ir Valužis (2012).

Operacinė rizika. Tai tikimybė patirti nuostolių dėl žmonių, sistemų, netinkamų ar nepavykusių vidaus procesų arba dėl išorės įvykių įtakos, įskaitant teisinę riziką (Lietuvos banko valdybos nutarimas Nr. 03-45 Žin., 2012-03-06, Nr. 28-1285).

Teisinė ir priežiūros rizika. Tai tikimybė, kad komercinių bankų veiklą reglamentuojantys teisės aktai bei priežiūrą vykdančios institucijos neužtikrins, kad komercinių bankų veikla būtų skaidri, efektyvi ir stabili.

Žmogiškojo veiksnio rizika. Tai tikimybė, kad komercinių banko personalo žinių, bei įgūdžių stoka gali turėti neigiamos įtakos tiek komercinių bankų veiklai, tiek jo prestižui.

Apžvelgus rizikų rūšis bei įvertinus tai, kad komerciniai bankai sudėtingoje finansų rinkoje neišvengiamai susiduria su įvairių rūšių rizika, o tiek komercinių bankų veikloje, tiek kitose verslo struktūrose tiksliai ir laiku nustatyti, ar visiškai išvengti rizikos praktiškai yra neįmanoma, todėl siekiant, kad tiek pavieniuose komerciniuose bankuose, tiek visame bankų sektoriuje būtų užtikrinta saugi bei patikima komercinių bankų veikla, būtina užtikrinti tinkamą ir efektyvų minėtų rizikų valdymą. Tam pritaria ir Garbanovas (2010), kurio teigimu nors bankininkystė – tai rizikų valdymas, tačiau jų valdymas nereiškia jų eliminavimo iš banko veiklos, todėl bankai negali nieko nedaryti ir susitaikyti su dėl rizikų atsirandančia žala kaip neišvengiamybe, todėl turi siekti įvairiomis priemonėmis ją suvaldyti. Pasak (Hakenes, H. 2003,) cituojama pagal Garbanovą (2013, p. 26), „...ši sritis pritraukė daug intelektualaus potencialo, ne tik finansų specialistų, bet ir specialistų iš kitų sričių, besidominčių rizikos valdymu“. Tačiau tiek minėtų autorių, tiek Michel H., Risk (2003), visiškai rizikas suvaldyti tiek komercinių bankų, tiek kitų verslo sektorių veikloje yra neįmanoma.

Veiklos rizikos prisiėmimą ir ribojimą komerciniuose bankuose nustato LR Banko įstatymo (Žin., 1994, Nr. 99-1957) 47 straipsnyje įtvirtinta nuostata, kurioje reglamentuota, kad „Bankas privalo sudaryti atidėjinius (atidėjimus) savo veiklos rizikai sumažinti, vadovaudamasis priežiūros institucijos teisės aktais ir atsižvelgdamas į kiekvieno savo sandorio dėl finansinių paslaugų teikimo

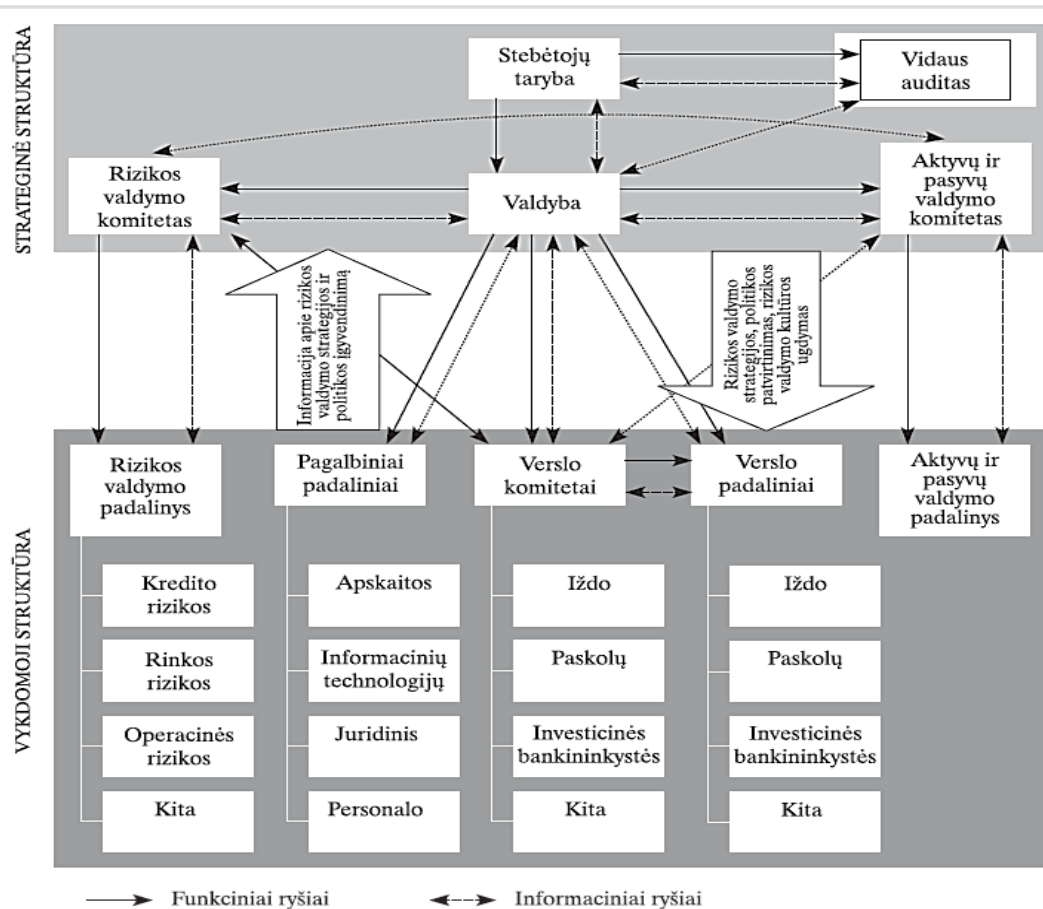
rizikingumą, į kliento finansinę ir ekonominę būklę, bei vykdymą, į turimas šių prievolių įvykdymo užtikrinimo priemones bei kitas aplinkybes, turinčias įtakos banko turto vertei“. Tačiau kaip rodo pastarųjų metų finansinio sektoriaus įvykiai (bankrutavęs AB „Snoras“ ir AB „Ūkio bankas“), turėję neigiamos įtakos finansų rinkai, nei komerciniai bankai, nei finansų sistemą prižiūrinčios institucijos neužtikrina tinkamo ir efektyvaus rizikų valdymo, todėl būtinos papildomos teisės aktais reglamentuotos priemonės, kuriomis būtų galima riboti komercinių bankų prisiimamą riziką bei tinkamą jos valdymą. Kaip reglamentuota ES Direktyvoje vienas iš veiksnių, prisidėjusių prie to, kad bankų sektorius prisiėmė pernelyg didelę ir nepagrįstą riziką, ir dėl to kai kurios pavienės įstaigos neįvykdė savo įsipareigojimų, kilo sisteminių problemų ne tik konkrečiame banke, bet ir šalyje. Todėl atsižvelgus į pastarųjų metų šalies finansinio sektoriaus padėtį, galima teigti, kad dėl netinkamai komerciniuose bankuose reglamentuoto rizikų valdymo, t.y. nesant tinkamų rizikų valdymo procedūrų bei dėl to, kad juose nebuvo atliekami veiksmingi patikrinimai ir nebuvo užtikrinama tinkamų galių pusiausvyra, nulėmė netinkamą komercinių bankų vadovybės sprendimų priėmimą renkantis trumpalaikius ir pernelyg rizikingus sprendimus. Be to, būtina pastebėti tai, kad dėl neaiškaus ir savalaikio kompetentingų valdžios institucijų vaidmens prižiūrint komercinių bankų valdymo sistemas, komerciniuose bankuose nebuvo galima tinkamai prižiūrėti vidaus valdymo procesų veiksmingumo (2013 m. birželio 26 d. Europos parlamento ir tarybos direktyva) B skirsnio 53 punktas).

Rizikos valdymas, anot Gudelytės ir Valužio (2012) yra veiksmai, kurie apima priemones ir procedūras, kurios turėtų užtikrinti komercinio banko nuostolio atsiradimo tikimybės sumažinimą. Tai yra visuose komercinio banko lygiuose vykstantis struktūrizuotas, suderintas ir nenutrūkstantis procesas, kuriuo siekiama nustatyti ir įvertinti galimybes ir pavojus turinčius įtakos komercinio banko tikslų pasiekimui. Šiam teiginiui pritaria ir Valvonis (2006), kuris pažymi, kad veiksmingam rizikų valdymui būtinas strateginės (kurią sudaro banko stebėtojų taryba, banko valdyba, rizikos valdymo komitetai) ir vykdančiosios struktūros (kurią sudaro banko struktūriniai padaliniai) bendradabavimas ir informacijos keitimasis. Bendradabavimo ir informacijos keitimosi svarbą Valvonio (2004) teigimu lemia tai, kad pagrindinės strateginės struktūros funkcijos valdant rizikas yra numatyti rizikos valdymo strategiją ir politiką bei užtikrinti tinkamas sąlygas jų įgyvendinimui, o vykdančiosios - įgyvendinti rizikos valdymo strategiją ir politiką. Todėl tik tinkamas ir nuolatinis strateginės ir vykdančiosios struktūrų tarpusavio bendradabavimas gali užtikrinti sėkmingą rizikų identifikavimą bei veiksmingą jų valdymą komerciniuose bankuose. Tai yra strateginę struktūrą sudarantys organai turi aiškiai nurodyti, kaip valdyti riziką, kokių tikimasi veiklos rezultatų, o vykdomosios struktūros padaliniai – informuoti, kaip įgyvendinama rizikos valdymo strategija, politika, teikti rekomendacijas, kaip pagerinti rizikos valdymą. Kaip teigia Gudelytė ir Valužis (2012), rizikų valdymas turėtų būti suprantamas kaip procesas, kuriuo siekiama banko akcininkams

ir vadybininkams neviršijant priimtinos rizikos maksimizuoti komercinio banko pelną. Minėtų autorių teigimu šis procesas apima:

- rizikos sumažinimą;
- rizikos sumažinimą iki priimtino lygio;
- priimtino lygio palaikymą.

Kaip teigia Fight A. (2003), rizikų valdymas susideda iš keturių etapų, tai yra rizikų identifikavimo, jų įvertinimo, monitoringo ir kontrolės. Anot Valvonio (2004), sklandų šių procesų valdymą gali užtikrinti tinkamas rizikų valdymo organizavimas komerciniame banke. Rizikų valdymo organizavimas komerciniame banke pateiktas 1.3 pav.

1.3 pav. Rizikos valdymo organizavimas komerciniame banke

Šaltinis: Adaptuota pagal Valvonis 2004, p. 59

Kaip matyti iš 1.3 pav. pateiktų duomenų, veiksmingu rizikų valdymu komerciniame banke turi būti suinteresuoti ne tik banko vadovybė, bet ir visa komercinio banko grupė. Svarbus vaidmuo komercinio banko rizikų valdyme skirtas stebėtojų taryboms bei komercinių bankų valdyboms, nuo kurių prasideda rizikų valdymo procesas banke. Komercinio banko stebėtojų tarybos bei valdybos vaidmenį valdant kredito riziką reglamentuoja 2012-08-02 Lietuvos banko valdybos nutarimas Nr. 03-176, kuriame apibrėžti pagrindiniai principai ir reikalavimai, skirti užtikrinti, kad komercinių bankų organizacinė struktūra ir vidaus valdymas būtų veiksmingi, grindžiami ilgalaikės veiklos

strategija, atitiktų bankų veiklos pobūdį, jo prisiimamą verslo riziką ir jos valdymą bei banko organų gebėjimą tinkamai vadovauti banko veiklai (Lietuvios banko valdybos nutarimas Nr. 03-176, Žin., 2012-08-09 Nr.94-4874). Minėto teisės akto II skirsnyje reglamentuota bankų stebėtojų tarybos, valdybos ir administracijos vadovų (toliau – Banko organai) atsakomybė ir šios pagrindinės jų komerciniame banke vykdomos funkcijos:

- banko veiklos ir veiklos rizikos valdymo strategijų parengimas, patvirtinimas ir užtikrinimas, kad jos atitiktų banko veiklą reglamentuojančius teisės aktus;
- vidaus kapitalo ir nuosavų lėšų dydžių nustatymas, paskirstymas bei struktūra, užtikrinant jų pakankamumą rizikai padengti;
- tinkamos ir skaidrios banko organizacinės struktūros, užtikrinančios veiksmingą apsikeitimą informacija ir atskaitomybę jos viduje, sukūrimas;
- banko organų narių ir darbuotojų, kurių funkcijos banke laikomos reikšmingomis, t. y. kurių profesinė veikla ir (arba) priimami sprendimai gali turėti reikšmingos įtakos banko prisiimamai rizikai, skyrimas ir (arba) atleidimas ir kt.

Be to, minėtame dokumente reglamentuota Banko organų prievolė stebėti ir ne rečiau kaip kartą per metus įvertinti banko vidaus valdymo sistemos veiksmingumą bei atsakomybė, kad banke būtų įsteigti, atsižvelgiant į banko organizacinę struktūrą, veiklos mastą, prisiimamą riziką, ir veiksmingai veiktų šie komitetai: Vidaus audito komitetas; Rizikų valdymo komitetas; Paskolų komitetas (Lietuvos banko valdybos nutarimo Nr. 03-176 (Žin., 2012-08-09 Nr.94-4874) 3-26 punktai).

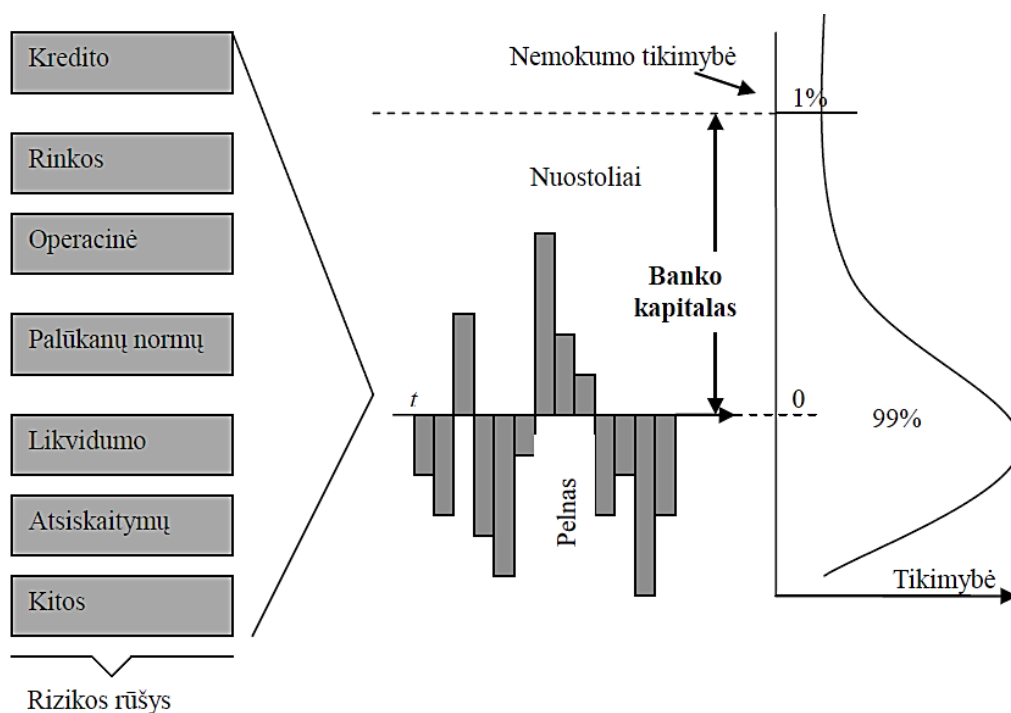
Kaip matyti iš 1.2 pav. ne mažiau svarbų vaidmenį komercinių bankų rizikų valdyme atlieka ir nuolat veikiantys rizikos valdymo ir paskolų komitetai. Apžvelgiant minėto komiteto funkcijas, svarbu pažymėti tai, kad valdant rizikas banke būtų užtikrintas tinkamas nepriklausomumas. T.y., siekiant nepriklausomumo, rizikos valdymo komitetas negali būti pavaldus verslo padaliniais bei juos kuruojantiems asmenims. Pagrindinė rizikos komiteto funkcija yra teikti siūlymus dėl strategijos tobulinimo, siūlyti kreditų rizikos limitus, įvertinti jų laikymąsi ir kt. Paskolų komiteto funkcijos susijusios su paskolų teikimu, sprendimų priėmimu arba siūlymu suteikiant paskolas, viršijančias komercinių bankų valdybos nustatytus dydžius ir kt. Be to, minėtas komitetas nagrinėja ir teikia pasiūlymus komercinio banko valdybai dėl paskolų suteikimo su banku susijusiems asmenims. Komitetų sudarymo ir veiklos tvarką ir kompetenciją reglamentuoja komercinio banko įstatai ir kiti banko organų patvirtinti dokumentai, todėl juose reglamentuotos funkcijos komitetams gali skirtis, tačiau jų tikslas išlieka tas pats - sukurti kiek įmanoma efektyvesnį komercinio banko vidaus kontrolės mechanizmą. Kasdieniu kredito rizikos valdymu turėtų užsiimti verslo padaliniais ir juos kuruojantiems asmenims nepavaldūs struktūriniai padaliniai. Vidaus auditoriai arba kai kuriuose komerciniuose bankuose sukurti vidaus audito komitetai turėtų vertinti kredito rizikos

valdymo strategiją, numatytas rizikos valdymo priemonės bei procedūras, jų laikymąsi bei nustatyti ir įvertinti ar banke taikomos kredito rizikos valdymo, ar priemonės ir procedūros atitinka paskolų pobūdį, įvairovę, jų dydį, skaičių, sudėtingumą ir riziką.

Apibendrinant galima teigti, kad komercinių bankų veiklą gali veikti įvairios rizikos, tokios kaip finansinė, kuri apima kredito ir rinkos rizikas, likvidumo, kuri apima finansavimo ir prekybos likvidumo rizikas, operacinė, teisinė ir priežiūros bei žmogiškojo veiksnio rizikos. Įvertinus tai, kad komerciniai bankai sudėtingoje finansų rinkoje neišvengiamai susiduria su įvairių rūšių rizika, o tiksliai ir laiku nustatyti, ar visiškai išvengti rizikos praktiškai yra neįmanoma, būtina užtikrinti tinkamą ir efektyvų minėtų rizikų valdymą. Apibendrinant rizikų valdymą, galima teigti, kad veiksmingam jų valdymui komerciniame banke būtinas strateginės (kurią sudaro banko stebėtojų taryba, banko valdyba, rizikos valdymo komitetai) ir vykdančiosios struktūros (kurią sudaro banko struktūriniai padaliniai) bendradarbiavimas ir informacijos keitimasis bei tinkamas priemonių ir procedūrų rizikų valdymui užtikrinimas.

1.4. Komercinių bankų likvidumo ir vertės valdymo metodologija

Anot Gudelytės ir Valužio (2012), siekiant, kad finansų sistema funkcionuotų veiksmingai, yra būtinas visų dalyvių tarpusavio pasitikėjimas, kuris grindžiamas kiekvieno dalyvio pakankamai tvirta finansų būkle ir informacijos skaidrumu. Minėtų autorių teigimu, svarbiausias indikatorius, parodantis tvirtas komercinio banko pozicijas rinkoje, neabejotinai yra komercinio banko nuosavas kapitalas. Komercinis bankas savo veikloje susiduria su įvairiomis rizikomis (detaliau apie komercinių bankų rizikas bei jų valdymą, aprašyta šio darbo 1.3 skyriuje) todėl nuostolio patyrimo tikimybė išlieka gana didelė. Įvertinus tai, kad komerciniam bankui patyrus nuostolį, pirmiausiai jis amortizuojamas ne iš indėlininkų ar skolintojų lėšų, o būtent iš komercinio banko akcininkų sukaupto kapitalo, nuosavo kapitalo dydis komerciniame banke yra ypač svarbus jo veiklos garantas. Tam pritaria ir Valvonis (2004), teigdamas, kad kapitalo pakankamumas yra jo mokumo garantas, o jo dydis yra vienas iš riziką ribojančios priežiūros svarbiausių sudedamųjų dalių. Nuosavo kapitalo dydžio svarbą komercinio banko veikloje išskiria ir Čiapas (1999), kurio teigimu banko kapitalas yra tarsi paskutinė grandis, užtikrinanti, kad banko veikla sėkmingai galėtų tęsti savo veiklą, nes komercinio banko nesėkmės atveju, ateities nuostoliai būtų padengti iš banko akcininkų sukaupto kapitalo. Šiuolaikinio komercinio banko kapitalo supratimą galima iliustruoti 1.4 pav.

1.4 pav. Komercinio banko kapitalo supratimas

Šaltinis: Adaptuota pagal Gudelytė ir Valužis 2012, p. 201

Kaip matyti iš 1.4 pav. siekiant užtikrinti patikimą komercinių bankų veiklą, būtina įvertinti kapitalo pakankamumą. Kapitalo pakankamumo dydžio nustatymas komerciniuose bankuose, tai yra, nustatymas, kokio dydžio kapitalas reikalingas, kad komercinis bankas su pakankama tikimybe galėtų apsidrausti nuo bankroto yra svarbi užduotis tiek patiems bankams, tiek juos prižiūrinčioms institucijoms. Be to, kaip matyti 1.4 pav. vertinant nuosavo kapitalo dydį, būtina atsižvelgti ir įvertinti visas rizikas, t.y. kredito, rinkos, veiklos, likvidumo ir kt. Pasak Čiapo (1999) ieškant optimalaus ir teisingo sprendimo būtinas kiekybinis rizikos įvertinimas ir priimtinos tikimybės nustatymas, nes, kaip parodyta 1.4 pav., nustačius, kad ir 99 proc. kapitalo dydį komerciniame banke, 1 proc. lieka bankroto tikimybės. T.y. nustačius banko pelno (nuostolio) tankio funkciją, kyla klausimas, kokį (95%, 99% ar kitą) reikia nustatyti patikimumo intervalą, kad būtų užtikrinta sėkminga komercinio banko veikla. Todėl akivaizdu, kad komerciniams bankams vykdant veiklą, visiškai apsidrausti nuo bankroto yra neįmanoma net ir tuo atveju, jei visus banko išteklius sudarytų akcininkų kapitalas. Be to, pasak Gudelytės ir Valužio (2012), komerciniams bankams pakankamo dydžio kapitalo poreikis yra būtinas ne vien tik tam, kad jis galėtų užsitikrinti savo veiklos efektyvumą ir būtų patrauklus rinkoje, išlaikytų fiksuotą savo turtą bei didintų visuomenės pasitikėjimą juo, bet ir tam, kad galėtų apsigauti indėlininkus ir kreditorius nuo nelauktų nuostolių, kuriuos gali patirti. Todėl galima teigti, kad kapitalo pakankamumas, įvertinant komercinių bankų veiklą, atlieka lemiamą vaidmenį jų veikloje. Čiapas (1999) pažymi, kad komercinio banko kapitalo pakankamumo reikalavimo reikšmę ir poreikį nusako ir tai, jog Lietuvoje net ir tokiam

komerciniam bankui, kurio turtas didesnis už įsipareigojimus, gali būti išelta bankroto byla, ar taikytinos kitos sankcijos, jei jis nevykdo nustatyto kapitalo pakankamumo normatyvo reikalavimų. Minėto autoriaus teigimu, galima būtų išskirti šiuos kritinius veiksmingo kapitalo pakankamumo reikalavimų požymius:

- teisingas visų komercinio banko rizikų įvertinimas²;
- reikalavimų lankstumas, kad prisiimamos rizikos atitiktų komercinio banko dydį ir struktūrą³;
- skaidrumas ir suprantamumas, užtikrinantis „antros priežiūros institucijos“ – rinkos – veiklos efektyvumą Čiapas (1999).

Atsižvelgiant į rinkos pokyčius ir komercinių bankų sektoriui taikomus Bazelio komiteto standartus bei ekonomine rizika pagrįsta ES Direktyvai, įsigaliojusiai nuo 2014 m., nurodyta, kad būtina iš esmės padidinti nuosavų lėšų lygį, be kita ko, nustatyti naujus kapitalo pakankamumo koeficientus, daugiausia dėmesio skiriant pagrindinėms nuosavų lėšų sudedamosioms dalims, kuriomis galima padengti nuostolius, kai jų patiriama. (Europos parlamento ir tarybos reglamentas Nr. 575 (2013)).

Skaičiuojant komercinių bankų kapitalo pakankamumą, pakankamumo rodiklis išreiškiamas skaičiuotino kapitalo ir turto (aktyvais) bei nebalansinių įsipareigojimų, įvertintų pagal riziką santykiu. Kaip viena pagrindinių finansinį stabilumą įvertinančių ir riziką ribojančių priemonių įvardijamas kapitalo pakankamumo normatyvas. Kapitalo pakankamumo rodiklis - tai komercinio banko kapitalo ir kapitalo, reikalingo kredito rizikai, prekybos knygoje įvardijamai rizikai ir operacinei rizikai padengti, poreikių sumos santykis, padaugintas iš 0,08 koeficiento ir išreikštas procentais. Lietuvos banko sprendimu kapitalo pakankamumo normatyvas įpareigoja, kad komerciniuose bankuose kapitalo dydis turi būti ne mažesnis kaip 8 procentai. (Lietuvos bankas. Bankų veiklos riziką ribojantys normatyvai ir reikalavimai). Minėto normatyvo įgyvendinimą komerciniuose bankuose stebi ir kontroliuoja Lietuvos priežiūros institucijos.

Apibendrinant galima teigti, kad svarbiausias indikatorius, parodantis tvirtas komercinio banko pozicijas rinkoje yra komercinio banko nuosavas kapitalas. Pakankamo dydžio kapitalas, kuris komerciniuose bankuose Lietuvos banko nutarimu turi būti ne mažesnis kaip 8 proc., būtinas ne vien tik tam, kad jis galėtų užsitikrinti savo veiklos efektyvumą ir būtų patrauklus rinkoje bei išlaikytų fiksuotą savo turtą ir didintų visuomenės pasitikėjimą juo, bet ir tam, kad galėtų apsaugoti indėlininkus ir kreditorius nuo nelauktų nuostolių, kuriuos jie gali patirti.

² Atsižvelgiant į tai, kad nėra galimybės įvertinti visas rizikas, lemiančias komercinio banko veiklą, priimtina teisingai įvertinti svarbiausias rizikų rūšis.

³ Egzistuojant dviem, viana kitos neeliminuojančioms lankstumo užtikrinimo kryptims, kurios viena apima nustatant nevienodus normatyvų dydžius skirtingiems bankams, kita apima turo ir nebalansinių straipsnių riziką, labiau paplitusi – pastaroji.

1.5. Santykinių – finansinių rodiklių apskaičiavimo metodika

Įvertinus tai, kad banko sugebėjimas uždirbti pelną yra pirminis saugumo garantas prieš riziką, susijusią su banko veikla, o absoliutus pelno rodiklis ne visada parodo bankų veiklos efektyvumą bei finansinę būklę, tikslinga apskaičiuoti pelningumo rodiklius, padedančius įvertinti bankų veiklos efektyvumą įvairiais aspektais. Pasak Smalensko, (2007) pelno rodikliai yra vieni svarbiausių banko veiklos efektyvumo kriterijų. Kaip teigia Lazauskas (2005), pelningumo rodikliai geriausiai apibendrina galutinius komercinių banko veiklos rezultatus, todėl norint objektyviai įvertinti komercinių bankų veiklos efektyvumą įvairiais aspektais, jų konkurencingumą ir tęstinumo galimybes, nepakanka analizuoti absoliutinius pelno rodiklius ir jais remiantis priimti tam tikrus sprendimus. Mackevičiaus, (2007) teigimu, daug išsamesnės informacijos galima gauti apskaičiavus pelningumo rodiklius. Pagal vertybinių popierių biržos Nasdaq OMX Vilnius nurodytus bankų finansinės analizės rodiklius (Įmonių finansinė analizė: rodiklių skaičiavimo metodika, 2010) Pelningumo rodiklių grupę sudaro:

- Turto pelningumo (gražos) rodiklis (ROA);
- Nuosavo kapitalo pelningumo (gražos) rodiklis (ROE);
- Grynųjų palūkanų pajamų marža (NIM).

Detalūs duomenys apie rodiklių reikšmes patekti 1.3 lentelėje.

1.3 lentelė

Pelningumo rodikliai

Rodiklio pavadinimas	Formulė	Rodiklio esmė
Turto pelningumo (gražos) rodiklis (ROA)	$\frac{\text{Grynasis pelnas}}{\text{Banko turtas (Ilgalaikis ir trumpalaikis)}}$	Parodo turto panaudojimo efektyvumą. Kuo didesnė rodiklio reikšmė, tuo banko valdomas turtas panaudojamas efektyviau. Bankų turto pelningumo rodiklis yra labai žemas lyginant su įmonėmis ir dažniausiai būna nuo 1 iki 5 procentų.
Nuosavo kapitalo pelningumo (gražos) rodiklis (ROE)	$\frac{\text{Grynasis pelnas}}{\text{Nuosavas kapitalas}}$	Parodo kiek banko uždirbto grynojo pelno tenka vienam nuosavo kapitalo litui. Šis rodiklis rodo banko galimybes ateityje didinti kapitalą iš veiklos rezultatų, o ne iš papildomų finansavimo šaltinių.
Grynųjų palūkanų pajamų marža (NIM)	$\frac{\text{Grynosios palūkanų pajamos}}{\text{Banko turtas (Ilgalaikis ir trumpalaikis)}}$	Rodo įmonės vadovų sugebėjimus kontroliuoti sąnaudas ir uždirbti pelną. Rodiklis geriausiai apibendrina valdymo efektyvumą.

Šaltinis: Įmonių finansinė analizė. Rodiklių skaičiavimo metodika, 2010

Anot Vaškelaičio (2003) labiausiai pasaulyje paplitusiu banko pelningumo rodikliu įvardijamas turto pelningumo rodiklis. Tai paprasčiausiai ir geriausiai banko veiklos efektyvumą parodantis rodiklis. Šis rodiklis rodo viso banko turto naudojimo efektyvumą. Kuo aukštesnis rodiklis, tuo efektyviau naudojamas turtas (Smalenskas, 2007). Cibulskienės ir Grigaliūnienės (2006) teigimu, nuosavo kapitalo pelningumo (gražos) rodiklis parodo banko akcininkų investuotų

lėšų pelningumą, kuo aukštesnis banko nuosavo kapitalo pelningumo (gražos) rodiklis, tuo bankas patrauklesnis investuotojams. Minėtų autorių teigimu efektyviau panaudojus akcininkų kapitalą yra užtikrinami didesni dividendai bei trumpesnis jo atsipirkimo laikas. Grynųjų palūkanų pajamų marža (NIM), pasak Vaškelaičio (2003), tai banko veiklos efektyvumo matas, parodantis vadovybės gebėjimą įsigyti kiek galima pigesnius resursus ir juos brangiau paskolinti ar investuoti.

Antroji finansinių – santykinių rodiklių grupė yra veiklos efektyvumo rodikliai. Šią grupę sudaro tokie rodikliai:

- Išlaidų ir pajamų santykis (CIR);
- Palūkanų išlaidų koeficientas (IER).

Detalūs duomenys apie rodiklių reikšmes patekti 1.4 lentelėje.

1.4 lentelė

Veiklos efektyvumo rodikliai

Rodiklio pavadinimas	Formulė	Rodiklio esmė
Išlaidų ir pajamų santykis (CIR)	Nepalūkanų išlaidos (operacinės išlaidos, amortizacija ir nusidėvėjimas, kitos išlaidos) Grynosios palūkanų pajamos + nepalūkanų pajamos	Parodo, kokia nepalūkanų išlaidų dalis tenka vienam banko uždėjamam grynųjų palūkanų pajamų ir nepalūkanų pajamų litui. Tai vienas dažniausiai naudojamų rodiklių, siekiant įvertinti banko veiklos efektyvumą. Kuo rodiklis žemesnis, tuo bankas efektyviau valdo išlaidas ir racionaliau uždėba pajamas.
Palūkanų išlaidų koeficientas (IER)	<u>Palūkanų išlaidos</u> Veiklos pajamos	Parodo, kokia palūkanų išlaidų dalis tenka vienam banko bendrų veiklos pajamų (palūkanų ir nepalūkanų pajamų) litui. Kuo šis rodiklis mažesnis, tuo efektyvesnis išlaidų valdymas, ir tuo didesnis banko pelningumas.

Šaltinis: Įmonių finansinė analizė. Rodiklių skaičiavimo metodika, 2010

Išlaidų ir pajamų santykio rodiklis yra vienas pagrindinių komercinių bankų veiklos efektyvumo rodiklių, nes parodo nepalūkanų išlaidų dalį, tenkančią vienam banko uždėjamam grynųjų palūkanų ir nepalūkanų litui. Grynosios palūkanų pajamos šiuo atveju gali būti apskaičiuojamos neatsižvelgus į paskolų portfelio kokybę ir neatimant atidėjinių paskolų nuostoliams padengti. Rodiklių skaičiavimo metodika (2010).

Palūkanų išlaidų koeficientas įvertina banko veiklos efektyvumą pritraukiant ir panaudojant finansinius išteklius. Rodiklių skaičiavimo metodika (2010).

Apibendrinant galima teigti, kad siekiant objektyviai įvertinti komercinių bankų veiklos efektyvumą įvairiais aspektais, jų konkurencingumą ir tęstinumo galimybes, nepakanka analizuoti absoliutinius rodiklius. Tikslinga apskaičiuoti ir įvertinti pagrindinius pelningumo (turto pelningumo (gražos), nuosavo kapitalo pelningumo (gražos) rodiklius bei grynųjų palūkanų pajamų

maržą) ir veiklos efektyvumo (išlaidų ir pajamų santykio bei palūkanų išlaidų koeficiento) rodiklius,

Atlikus pagrindinių Lietuvos komercinių bankų veiklą reglamentuojančių teisės aktų bei jų veiklą ribojančių normatyvų ir reikalavimų analizę teoriniais aspektais, nustatyta, kad komercinių bankų veiklą reglamentuoja įstatymai, Lietuvos banko valdybos nutarimai bei Taptautiniai apskaitos standartai. Pagrindinė institucija, vykdanči komercinių bankų teisinį reguliavimą bei jų priežiūrą Lietuvoje yra Lietuvos bankas, kuris vykdydamas savo veiklą stebi ir prižiūri komercinių bankų veiklos atitiktį LR įstatymams, Lietuvos banko valdybos teisės aktais nustatytiems reikalavimams bei Tarptautiniais apskaitos standartais (TAS) ir Bazelio komiteto sprendimais reglamentuotiems reikalavimams. Komercinių bankų veiklos riziką riboja Lietuvos banko įstatyme įtvirtinti kapitalo pakankamumo, likvidumo, maksimalios atviros pozicijos užsienio valiuta ir tauriaisiais metalais bei maksimalios paskolos sumos vienam skolininkui normatyvai, kurių dydžius nustato Lietuvos bankas. Be minėtų normatyvų, komercinių bankų veiklą riboja atsakingojo skolinimosi nuostatai, kuriuose reglamentuoti pagrindiniai reikalavimai, susiję su komercinių bankų veiklos skaidrumu, stabilumu bei efektyvumu, banko sistemos kokybės gerinimu bei efektyvesniu rizikų valdymu. Išanalizavus komercinių bankų veiklai turinčias rizikas, nustatyta, kad bankų veiklą gali veikti įvairios rizikos, tokios kaip finansinė, kuri apima kredito ir rinkos rizikas, likvidumo, kuri apima finansavimo ir prekybos likvidumo rizikas, operacinę, teisinę ir priežiūros bei žmogiškojo veiksnio rizikas. Įvertinus tai, kad komerciniai bankai sudėtingoje finansų rinkoje neišvengiamai susiduria su įvairių rūšių rizika, būtina užtikrinti tinkamą ir efektyvų minėtų rizikų valdymą, kuriam būtinas strateginės ir vykdančiosios struktūros bendradarbiavimas ir informacijos keitimasis bei tinkamas priemonių ir procedūrų rizikų valdymui užtikrinimas. Svarbiausias indikatorius, parodantis tvirtas komercinio banko pozicijas rinkoje yra komercinio banko nuosavas kapitalas, kurio dydis Lietuvos banko nutarimu turi būti ne mažesnis kaip 8 proc. Šio dydžio reikalavimas būtinas ne vien tik tam, kad bankas galėtų užsitikrinti savo veiklos efektyvumą ir būtų patrauklus rinkoje bei išlaikytų fiksuotą savo turtą ir didintų visuomenės pasitikėjimą juo, bet ir tam, kad galėtų apsaugoti indėlininkus ir kreditorius nuo nelauktų nuostolių, kuriuos jie gali patirti. Siekiant objektyviai įvertinti komercinių bankų veiklos efektyvumą įvairiais aspektais, jų konkurencingumą ir tęstinumo galimybes, tikslinga apskaičiuoti ir įvertinti pagrindinius pelningumo (turto pelningumo (gražos), nuosavo kapitalo pelningumo (gražos) rodiklius bei grynujų palūkanų pajamų maržą) ir veiklos efektyvumo (išlaidų ir pajamų santykio bei palūkanų išlaidų koeficiento) rodiklius.

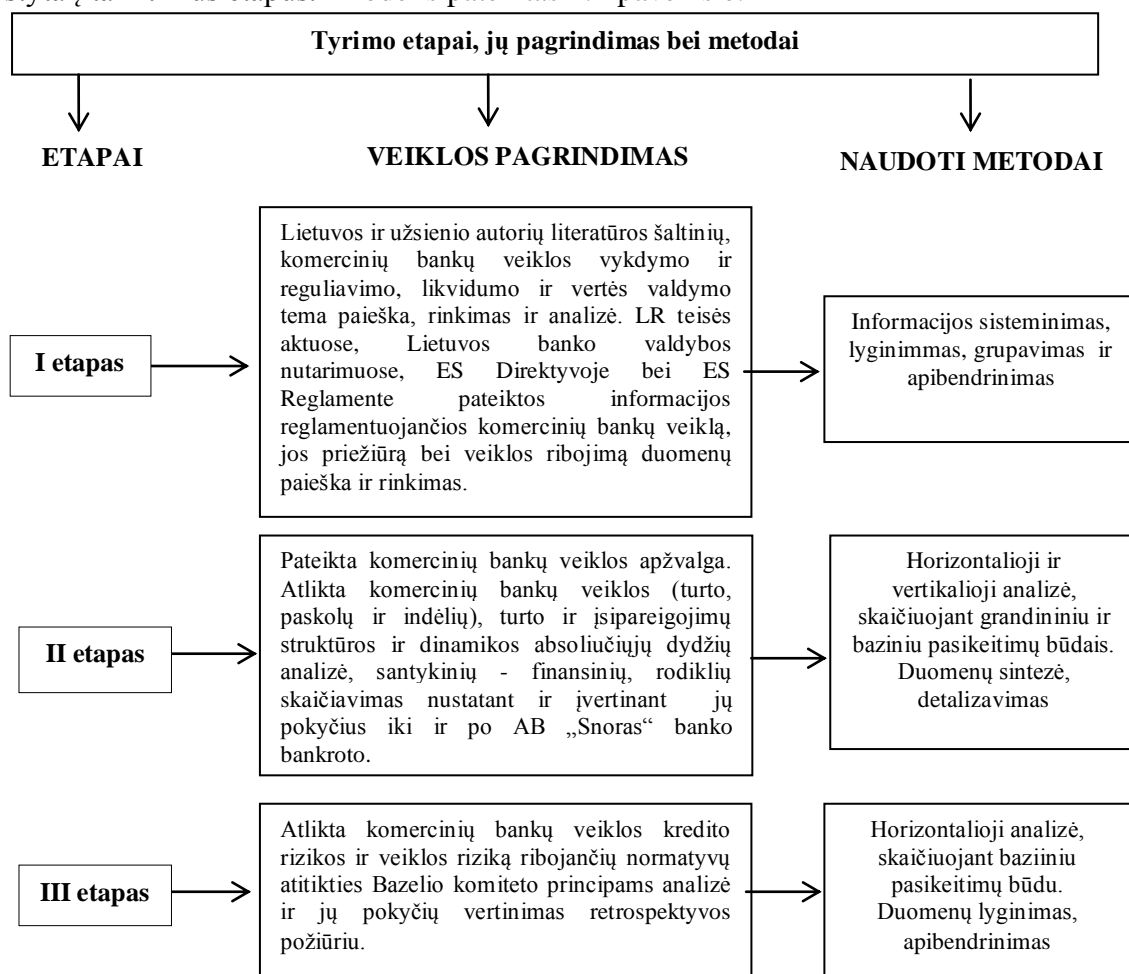
2. LIETUVOS KOMERCINIŲ BANKŲ SITUACIJOS ANALIZĖ

2.1. Lietuvos komercinių bankų situacijos lyginamosios analizės prieš ir po AB „Snoras“ banko bankroto vertinimo metodologija

Analizuojant ir vertinant pagrindinius Lietuvos komercinių bankų veiklos rodiklius iki ir po AB bankas „Snoras“ bankroto ir įvertinant jų atitiktį Bazelio komiteto principams, teorinėje magistro darbo dalyje išanalizuoti teoriniai komercinių bankų veiklą reglamentuojantys aspektai, išskiriant pagrindinius komercinių bankų veiklą reglamentuojančius teisės aktus, ribojančius normatyvus ir reikalavimus. Empirinėje dalyje pateikta komercinių bankų veiklos apžvalga, atlikta veiklos rodiklių, turto ir įsipareigojimų dinamikos ir struktūros analizė, įvertinta Lietuvos komercinių bankų veiklos rodiklių atitiktis Bazelio komiteto rekomenduotiems ir Lietuvos Respublikos bankų įstatyme įtvirtintiems bankų veiklos riziką ribojantiems normatyvams.

Svarbu paminėti, kad dalis komercinių banko veiklos duomenų nėra viešai skelbiami, todėl magistro darbe nagrinėjama tik viešai skelbiama komercinių bankų finansinėse ataskaitose ir Lietuvos banko asociacijos pateikta informacija.

Siekiant detaliai atlikti Lietuvos komercinių bankų situacijos lyginamąją analizę prieš ir po AB „Snoras“ banko bankrotą, buvo sudarytas tyrimo modelis, kuriame visa tyrimo eiga buvo suskirstyta į tam tikrus etapus. Modelis pateiktas 2.1 paveiksle.

2.1 pav. Lietuvos komercinių bankų situacijos lyginamosios analizės prieš ir po AB „Snoras“ banko bankro tyrimo modelis

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Toliau darbe detaliau aptariami 2.1 pav. pateikti etapai.

I-ajame etape išanalizuoti ir susisteminti Lietuvos banko ir kitų komercinių bankų veiklą reguliuojančių institucijų pagrindiniai komercinių bankų veiklos reglamentavimo bei jos ribojimo svarbos ir būtinumo aspektai. Teoriniu aspektu apžvelgti pagrindiniai LR teisės aktai, Lietuvos banko valdybos nutarimai, Europos parlamento ir tarybos direktyva 2013/36/ES bei Europos parlamento ir tarybos reglamentas Nr. 575/2013, reglamentuojantys komercinių bankų licenzijavimą, jų veiklos vykdymą, pertvarkymą, priežiūrą, veiklos ribojimą bei kitas su banko veikla susijusias sritis, kurios aprašytos 1.1. skyriuje. Apžvelgti Bazelio bankų priežiūros komiteto atnaujinti pagrindiniai efektyvios bankų priežiūros principai, kurie pateikti 1.2. skyriuje bei išanalizuoti Bazelio bankų priežiūros komiteto rekomenduoti ir Lietuvos banko nutarimais patvirtinti komercinių bankų veiklos riziką ribojantys reikalavimai ir normatyvai bei atsakingojo skolinimosi nuostatai. Pateiktos pagrindinės Lietuvos ir užsienio autorių išskiriamos rizikų rūšys, galinčios veikti komercinių bankų veiklą bei esminiai rizikų valdymo organizavimo komerciniuose bankuose aspektai, kurie pateikti 1.3. skyriuje. Minėtame etape buvo analizuota mokslinė literatūra naudojant šiuos metodus: lyginamoji analizė, sisteminimas ir grupavimas, detalizavimas, analogijų išskyrimas, klasifikavimas ir apibendrinimas.

II-ajame etape apibūdinta analizuojamų komercinių bankų veikla, kuri pateikta 2.1. skyriuje, pateikiant pagrindinius jų veiklą apibūdinančius rodiklius, juos lyginant su bendra šalies komercinių bankų sektoriaus informacija. Įvertinus tai, kad dinamikos dydžiai parodo analizuojamo reiškinio kitimą laiko atžvilgiu, kurie gaunami palyginus to paties rodiklio einamojo laikotarpio duomenis su prieš tai buvusio laikotarpio duomenimis, o horizontalioji analizė parodo finansinėse ataskaitose pateiktų rodiklių dinaminis pakitimus, išreikštus absoliučiais ir santykiniais dydžiais bei padeda nustatyti atitinkamų rodiklių dinamiką, šiame etape buvo atlikta analizuojamų penkių Lietuvos komercinių bankų (AB bankas „Snoras“, AB bankas „Swedbank“, AB SEB bankas, AB DNB bankas, AB Šiaulių bankas) finansinėse ataskaitose pateiktų turto, paskolų ir kapitalo dinamika, kuri pateikta 2.3. skyriuje. Atsižvelgus į tai, kad šio darbo tikslas buvo išanalizuoti pagrindinius minėtų komercinių bankų veiklos rodiklius iki ir po AB bankas „Snoras“ bankro, dinamikos santykiniai dydžiai buvo skaičiuojami baziniu būdu, kurių bazė buvo pirmojo laikotarpio reikšmė ir 2011 m. III ketvirčio duomenys, nes 2011 m. lapkričio mėn. buvo apribota AB banko „Snoras“ veikla, o gruodžio mėn. jam iškelta bankroto byla. Tai yra atliekant dinaminę turto, paskolų ir kapitalo rodiklių analizę, buvo siekiama nustatyti AB banko „Snoras“, AB banko „Swedbank“, AB SEB banko, AB DNB banko, AB Šiaulių banko finansinėse ataskaitose pateiktų veiklos rodiklių pokytį iki ir po AB banko Snoras bankro bei nustatyti jų pokyčius lėmusias priežastis. Šiame etape, tam

tikro laikotarpio reikšmė buvo lyginama su 2011 m. III ketvirčio bei 2013 m. III ketvirčio duomenimis, nustatant rodiklių pokyčius bei analizuojant jų pasikeitimų priežastis. Įvertinus tai, kad vertikaloji (rodiklių lyginamųjų svorių skaičiavimo) analizė parodo finansinėse ataskaitose apskaitomų rodiklių struktūrinius pakitimus, išreikštus santykiniais dydžiais, šiame etape buvo atlikta minėtų komercinių bankų finansinės atsakaitose pateiktų lėšų bankuose ir kitose kredito įstaigose, klientams suteiktų paskolų, vertybinių popierių, skolų bankams ir kitoms kredito įstaigoms, indėlių vertikaloji analizė, kurioje atitinkamas finansinės ataskaitos rodiklis buvo lyginamas su pasirinktu bendru baziniu tos ataskaitos rodikliu, o gautas dydis išreiškiamas bazinio dydžio procentais. Minėtos analizės metu, kuri pateikta 2.4-2.5. skyriuose buvo siekiama išsiaiškinti kiek kiekvienas Lietuvos komercinis bankas turėjo turto ir įsipareigojimų iki ir po AB banko „Snoras“ bankroto, kokios buvo turto ir įsipareigojimų sudėtinės dalys bei kaip jos kito. Tai yra daliniams rodikliams apskaičiuoti baziniai dydžiai buvo analizuojamų komercinių bankų 2011 m. III ketvirčio bei 2013 m. III ketvirčio finansinių ataskaitų bendra turto ir įsipareigojimų suma, kurios kiekvienas dalinis rodiklis sudarė tam tikrą bazinio (pagrindinio) rodiklio procentą. 2.6 skyriuje atliktas santykinis - finansinis, rodiklių skaičiavimas nustatant ir įvertinant jų pokyčius iki ir po AB „Snoras“ banko bankroto.

III-ajame etape analizuojant AB banko „Snoras“, AB banko „Swedbank“, AB SEB banko, AB DNB banko, AB Šiaulių banko atitiktą Bazelio komiteto principams, buvo vertinti minėtų bankų finansinėse ataskaitose pateiktų bankų veiklos riziką ribojančių normatyvų (likvidumo, kapitalo pakankamumo, maksimalios atviros pozicijos užsienio valiuta bei maksimalios paskolos vienam skolininkui) vykdymas ir jų atitiktis Bazelio komiteto nustatytiems dydžiams, bei vertinta rizikų įtaka bankų veiklai. Minėta analizė pateikta 3 dalyje. Gautos rodiklių reikšmės buvo lyginamos iki ir po AB banko Snoras bankroto, t.y. minėtos rodiklių reikšmės lyginamos su 2011 m. III ketvirčio bei 2013 m. III ketvirčio duomenimis, tarpusavyje ir su Lietuvos bankų sektoriaus likvidumo, kapitalo pakankamumo, maksimalios atviros pozicijos užsienio valiuta bei maksimalios paskolos vienam skolininkui rodikliais, akcentuojant priežastis, sąlygojusias esminius jų pokyčius bei rezultatų skirtumus.

2.2. Lietuvos komercinių bankų veiklos apžvalga

Magistro darbe atliekama penkių Lietuvos komercinių bankų (AB bankas „Snoras“, AB bankas „Swedbank“, AB SEB bankas, AB DNB bankas, AB Šiaulių bankas) situacijos analizė, todėl šiame poskyryje trumpai aptariami kiekvieno komercinio banko pagrindiniai veiklos pobūdžio aspektai.

„Swedbank“ bankas. Tai didžiausios Baltijos šalyse finansų grupės „Swedbank“ bankas Lietuvoje. Komercinio banko akcijomis prekiaujama „Nasdaq OMX Nordic“ vertybinių popierių biržoje Stokholme, didelio kapitalo įmonių segmente. Bankas „Swedbank“ teikia visas bankines paslaugas privatiems asmenims ir įmonėms savo rinkose Švedijoje, Lietuvoje, Latvijoje bei Estijoje ir aptarnauja 7,6 milijonus privačių klientų ir daugiau kaip 600 000 įmonių bei organizacijų. Lietuvoje AB bankas „Swedbank“ buvo įregistruotas 1993 m. gruodžio 28 d., Vilniuje, Konstitucijos pr. 20A, tačiau 2013 m. III ketv. pabaigoje minėtas bankas jau turėjo 77 klientų aptarnavimo centrus visoje Lietuvoje, kuriuose vykdė savo veiklą. Visą AB „Swedbank“ banko akcijų paketą valdo Švedijos juridinis asmuo Swedbank AB, kuris įsikūręs adresu: Brunkebergstorg 8, Stokholmas, Švedija. Šių akcijų savininkas turi visas teises ir pareigas, numatytas Lietuvos Respublikos įstatymuose. 2013 m. III ketvirčio duomenimis⁴ minėto banko įstatinis kapitalas buvo 164 008 000 Lt, kuris buvo padalintas į tokį patį 10 Lt nominalios vertės akcijų skaičių. Šis bankas yra akcinio kapitalo pagrindu veikianti kredito įstaiga, kuri turi Lietuvos banko licenciją ir verčiasi indėlių ir kitų gražintinų lėšų priėmimu iš rinkos dalyvių ir jų skolinimu, taip pat turi teisę verstis kitų finansinių paslaugų teikimu bei prisiima su tuo susijusią riziką ir atsakomybę.

AB SEB bankas. Šis komercinis bankas Lietuvoje savo veiklą pradėjo 1990 m. lapkričio 29 d.. Šio banko būstinė registruota adresu: Gedimino pr.12, LT-01103 Vilnius. 2013 m. III ketv. pabaigoje bankas turėjo 46 klientų aptarnavimo padalinius Lietuvoje ir sėkmingai vykdė savo veiklą. AB „SEB“ banko įstatinis kapitalas 2013 m. pabaigoje sudarė 1 034 575 341 Lt. Visą akcijų paketą valdo Skandinaviška Enskilda Banken AB, kuriai minėto laikotarpio pabaigoje priklausė 100 proc. banko akcijų. Šis bankas vykdydamas savo veiklą priima indėlius, teikia kreditus, atlieka pinigų pervedimo operacijas, teikia dokumentinių atsiskaitymų paslaugą, keičia valiutą, išduoda debeto ir kredito korteles bei apdoroja jų duomenis, finansuoja prekybos operacijas, teikia išperkamosios nuomos paslaugas, investuoja į vertybinius popierius ir jais prekiauja bei atlieka kitas operacijas (išskyrus prekybą tauriaisiais metalais), nustatytas Bankų įstatyme.

AB DNB bankas. Šis bankas priklauso didžiausiai Norvegijos finansinių paslaugų grupei, teikiančiai kokybiškas paslaugas individualiems ir verslo klientams 19 -oje pasaulio šalių. Lietuvoje AB DNB bankas buvo įregistruotas 1993 m. rugsėjo 13 d. Basanavičiaus g. 26, Vilnius. Visą DNB banko akcijų paketą valdo Norvegijoje, adresu: Dronning Eufemias gate 30, 0191 Oslas, Norvegija, įsikūręs juridinis asmuo, bankas DNB Bank ASA, kuris 2013 m. pabaigoje tiesiogiai valdė 100 proc. minėto banko akcijų ir balsavimo teisių. 2013 m. gruodžio 31 d. duomenimis AB DNB banko įstatinis kapitalas sudarė 656 665 410 Lt., kuris buvo padalintas į 5 710 134 paprastąsias vardines akcijas. Vienos akcijos nominali vertė buvo 115 litų. Svarbu paminėti, kad 2011 m. birželio 30 d.

⁴ 2013 m. finansinių ataskaitų rinkinys nepateiktas, kadangi pagal teisės aktus ji privalo būti pateikta visuomenei per 4 mėnesius nuo finansinių metų pabaigos.

Norvegijoje registruotas bankas DNB Bank ASA, tuomet veikęs DnB NOR Bank ASA vardu, įsigijo 100 proc. banko akcijų iš savo valdomo Danijoje registruoto banko Bank DnB NORD A/S, tokiu būdu tapdamas vieninteliu tiesioginiu AB DNB banko akcininku, valdančiu 100 proc. banko akcijų ir balsavimo teisių. AB DNB bankas yra kredito įstaiga, turinti licenciją verstis ir besiverčianti indėlių ir kitų grąžintinų lėšų priėmimu iš neprofesionalių rinkos dalyvių bei jų skolinimu, taip pat kitų finansinių paslaugų teikimu, ir prisiimanti su tuo susijusią riziką bei atsakomybę.

AB Šiaulių bankas. Minėtas bankas įregistruotas Lietuvos Respublikos įmonių registre 1992 m. vasario 4 d. Šis bankas turi Lietuvos banko išduotą licenciją vykdyti visas bankines operacijas, nurodytas Lietuvos Respublikos bankų įstatyme ir Banko įstatuose. Banko centrinė būstinė įsikūrusi Tilžės g. 149, Šiauliuose. 2013 m. gruodžio 31 d. AB Šiaulių banko įstatinį kapitalą sudarė 250 000 000 paprastųjų vardinių akcijų, kurių kiekvienos nominali vertė yra 1 Litas. Kapitalas įregistruotas juridinių asmenų registre 2013-05-31 d., bankui iš banko lėšų (emisinio skirtumo) išleidus 15 142 467 naujas paprastasias vardines akcijas, kurios paskirstytos akcininkams proporcingai jų turėtam akcijų skaičiui. 2013 m. gruodžio 31 d. minėtas bankas turėjo 3 648 akcininkus. Rezidentams priklausė 67,72, nerezydentams – 32,28 proc. AB Šiaulių banko kapitalo. Šio banko akcininkus pagal tipus sudarė: 92,6 mln. Lt fiziniai asmenys, 80,53 – finansų įstaigos, 75,61 – kitos privačios įmonės, 1,26 – kiti. AB Šiaulių banko akcininkai: Europos rekonstrukcijos ir plėtros bankas (ERPB), UAB prekybos namai „Aiva“, UAB „Mintaka“, Įmonių grupė „Alita“ AB. Arvydas Salda, Sigitas Baguckas, Vigintas Butkus, Vytautas Junevičius, Gintaras Kateiva, Kastytis Jonas Vyšniauskas, Algirdas Butkus, Audrius Žiugžda, Donatas Savickas, Vita Adomaitytė, Jonas Bartkus, Daiva Kiburienė ir Vytautas Sinius sudaro asmenų, kurių turimi balsai skaičiuojami kartu, akcininkų grupę. 2013 m. III ketvirčio pabaigoje šiai grupei priklausė 43,25 proc. banko įstatinio kapitalo ir balsų.

Svarbu paminėti tai, kad 2013 m. Šiaulių bankas išsiskyrė tuo, kad 2013 vasario 23 d., sustabdžius AB Ūkio banko veiklą, o vėliau ir atšaukus jo licenciją, tą pačią dieną buvo pasirašyta AB Ūkio banko, AB Šiaulių banko ir Valstybės įmonės "Indėlių ir investicijų draudimas" AB Ūkio banko turto, teisių, sandorių ir įsipareigojimų perdavimo sutartis, kurios pagrindu dalis Ūkio banko turto, teisių, sandorių ir įsipareigojimų buvo perduodama Šiaulių bankui. Pagal šią sutartį Šiaulių bankas perėmė 1,9 mlrd. Lt preliminarios vertės AB Ūkio banko turto (teisių) bei 2,7 mlrd. Lt preliminarios vertės įsipareigojimų. Minėtoje sutartyje numatyta, kad skirtumą tarp perimamų įsipareigojimų ir perimamo turto privalo padengti Valstybės įmonė "Indėlių ir investicijų draudimas". Siekiant tiksliai įvertinti perduodamą turtą bei įsipareigojimus, buvo atliktas detalus perduoto turto ir įsipareigojimų galutinis vertinimas, kurio rezultatus 2013 m. spalio 11 d. Ūkio banko perimto turto ir įsipareigojimų galutinio įvertinimo ataskaitoje pateikė UAB "KPMG Baltic".

Skirtumas tarp turto ir įsipareigojimų buvo padengtas Valstybės įmonei "Indėlių ir investicijų draudimas" prisiimtais įsipareigojimais ar sumokėtais pinigais Šiaulių bankui. Pažymėtina tai, kad minėtas sandoris nesąlygojo jokių Šiaulių banko ar Ūkio banko akcininkų nuosavybės pokyčių.

Detalesnei analizuojamų komercinių bankų veiklos apžvalgai 2.1 lentelėje pateikiami 2013 m. III ketvirčio minėtų komercinių bankų ir bendra bankų sektorių charakterizuojanti informacija. Svarbu paminėti tai, kad minėtoje lentelėje analizuojant AB Snoras banko duomenis, jie pateikiami 2011 m. III ketvirčio, nes 2011 m. lapkričio mėn buvo apribota AB banko „Snoras“ veikla, o gruodžio mėn. jam iškelta bankroto byla. Kitų analizuojamų komercinių bankų duomenys pateikiami 2013 m. III ketvirčio, kadangi analizuojamu laikotarpiu kai kurių bankų metiniai finansinių ataskaitų rinkiniai dar nebuvo pateikti. Komercinių bankų prievolę pateikti visuomenei metinių finansinių ataskaitų rinkinį ir auditoriaus išvadą reglamentuoja LR Bankų įstatymo (Žin., 1994, Nr. 99-1957) 61 straipsnio 4 punkto 5 dalyje įtvirtinta nuostata, kurioje nurodyta, kad komerciniai bankai, pasibaigus finansiniams metams, privalo pateikti visuomenei metinių finansinių ataskaitų rinkinį ir auditoriaus išvadą per 4 mėnesius nuo finansinių metų pabaigos. Nesuėjus komercinių bankų finansinių ataskaitų pateikimo terminui, magistro darbe analizuojant 2013 metų komercinių bankų veiklos rodiklius yra analizuojami 2013 metų I-III ketvirčių komercinių bankų finansinės ataskaitose pateikti duomenys.

Toliau trumpai aptariami kiekvieno iš 2.1 lentelėje pateikto komercinio banko veiklą charakterizuojančius rodiklius, lyginant su bendra šalies komercinių bankų sektoriaus informacija.

2.1 lentelė

2013 m. III ketvirčio analizuojamų komercinių bankų ir bendra bankų sektoriaus informacija

Informacijos turinys	2013 m. III ketvirtis						Visi šalies komerciniai bankai*
	AB bankas „Snoras“**	AB bankas „Swedbank“	AB SEB bankas	AB DNB bankas	AB Šiaulių bankas	Visi šalies komerciniai bankai**	
Darbuotojų skaičius banke (vnt)	1233	2042	1731	1221	680	7283	9885
Klientų skaičius:	287368	1397579	994848	526454	342780	3596311	3768487
iš jų fizinių asmenų (vnt)	278655	1347879	948786	485748	322199	3415615	3594870
iš jų juridinių asmenų (vnt)	8713	46062	46062	40706	20581	180716	173617
Pelnas (nuostolis), priskirtinas patronuojančios įmonės nuosavybės valdytojams (tūkst. Lt)	7079	415673	159410	36373	8002	692908	688634

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos banko pateiktą ataskaitą ⁵

*Duomenys nurodyti 2011 m. III ketvirčio pabaigoje

⁵ Lietuvos bankas. Pelno nuostolio ataskaitos.

** Siekiant, kad duomenys būtų palyginami, nagrinėjant bankų sektoriaus veiklos rodiklius, AB Ūkio banko duomenys neįtraukiami.

Kaip parodyta 2.1 lentelėje, didžiausias iš analizuojamų komercinių bankų Lietuvoje tiek darbuotojų, tiek klientų skaičiumi, tiek pelno dydžiu 2013 m. III ketvirtį buvo AB bankas „Swedbank“. Minėtame banke 2013 m. III ketvirčio pabaigoje dirbo 28 proc. visų Lietuvos komercinių bankų darbuotojų. Analizuojamo laikotarpio pabaigoje AB banko „Swedbank“ finansinėmis paslaugomis naudojosi 38 proc. visų šalies bankų klientų, kurių didžiąją dalį – 39 proc. sudarė fiziniai, atitinkamai 27 proc. – juridiniai asmenys. Analizuojant 2.1 lentelėje pateiktą komercinių bankų duomenis, nustatyta, kad visi komerciniai bankai 2013 m. III ketvirčio pabaigoje dirbo pelningai. Daugiausiai, vidutiniškai 60,3 proc. visų šalies komercinių bankų uždirbo pelno 2013 m. III ketvirtį, sudarė AB bankas „Swedbank“ uždirbtas pelnas (žr. 2.1 lent.). AB banke Snoras 2011 m. III ketvirčio pabaigoje dirbo 12,5 proc. visų komerciniuose bankuose minėtu laikotarpiu dirbančių darbuotojų. AB banke Snoras teikiamomis paslaugomis 2011 m. III ketvirčio pabaigoje naudojosi 7,6 proc. šalies komercinių bankų klientų, kurių didžiąją dalį (7,8 proc.), kaip ir kitose bankuose sudarė fiziniai asmenys ir 5 proc. juridiniai asmenys. Grynojo pelno pastarasis bankas uždirbo mažiausiai iš analizuojamų bankų, nes jo dalis sudarė tik 1,02 proc. viso šalies banko sektoriaus grynojo pelno. Antras pagal dydį tiek pagal darbuotojų ir klientų skaičių, tiek pagal uždirbtą grynąjį pelną 2013 m. III ketvirčio pabaigoje buvo AB SEB bankas. Kaip matyti iš 2.1 lentelės duomenų, minėtame banke dirbo 23,8 proc. visų šalies banko sektoriaus darbuotojų, o jo teikiamomis paslaugomis naudojosi 27,7 proc. šalies banko klientų, kurių 27,8 proc. sudarė fiziniai ir 25,5 proc. juridiniai asmenys. AB SEB banko grynojo pelno dalis analizuojamo laikotarpio pabaigoje sudarė 23 proc. viso šalies banko sektoriaus grynojo pelno. Mažiausiai darbuotojų, lyginant su šalies komercinių banko sektoriuje dirbančių darbuotojų skaičiumi, dirbo AB Šiaulių banke. 2013 m. III ketvirčio pabaigoje šiame banke dirbo tik 9,3 proc. visų banko sektoriaus darbuotojų. Kaip matyti iš 2.1 lentelės duomenų, AB Šiaulių banke finansinėmis paslaugomis naudojosi 9,5 proc. visų šalies bankų klientų, kurių didžiąją dalį – 39 proc. sudarė fiziniai, 27 proc. – juridiniai asmenys. Mažiausiai grynojo pelno, lyginant su šalies komercinių bankų sektoriumi uždirbo AB Šiaulių bankas (žr. 2.1 lent.).

Apibendrinant, galima teigti, kad didžiausias iš analizuojamų komercinių bankų Lietuvoje tiek darbuotojų, tiek klientų skaičiumi, tiek pelno dydžiu, lyginant su visų šalies komercinių bankų sektoriumi 2013 m. III ketvirčio pabaigoje buvo AB bankas „Swedbank“, mažiausias - AB Šiaulių bankas. Antras pagal dydį tiek pagal darbuotojų ir klientų skaičių, tiek pagal uždirbtą grynąjį pelną 2013 m. III ketvirčio pabaigoje buvo AB SEB bankas. Pastarasis bankas 2013 m. III ketvirčio pabaigoje, lyginant su šalies komercinių bankų sektoriumi uždirbo 23,8 proc., DNB bankas, tik 5,3 proc. grynojo pelno. Pagal turimų klientų skaičių Lietuvoje lyderiu 2013 m. III ketvirčio pabaigoje

buvo AB bankas „Swedbank“ (žr. 2.1 lent.). Antras pagal klientų skaičių buvo AB SEB bankas, trečias – AB DNB bankas. Pastaruosiuose bankuose 2013 m. III ketvirčio pabaigoje vidutiniškai dirbo 20,3 proc. visų banko sektoriaus darbuotojų.

AB banke Snoras 2011 m. III ketvirčio pabaigoje dirbo 12,5 proc. visų banko sektoriaus darbuotojų. Pastarojo banko finansinėmis paslaugomis naudojosi 7,6 proc. šalies komercinių bankų klientų, kurių didžiąją dalį sudarė fiziniai asmenys. Grynojo pelno minėtas bankas uždirbo mažiausiai iš analizuojamų bankų, nes jo dalis siekė tik 1,02 proc. viso šalies banko sektoriaus grynojo pelno.

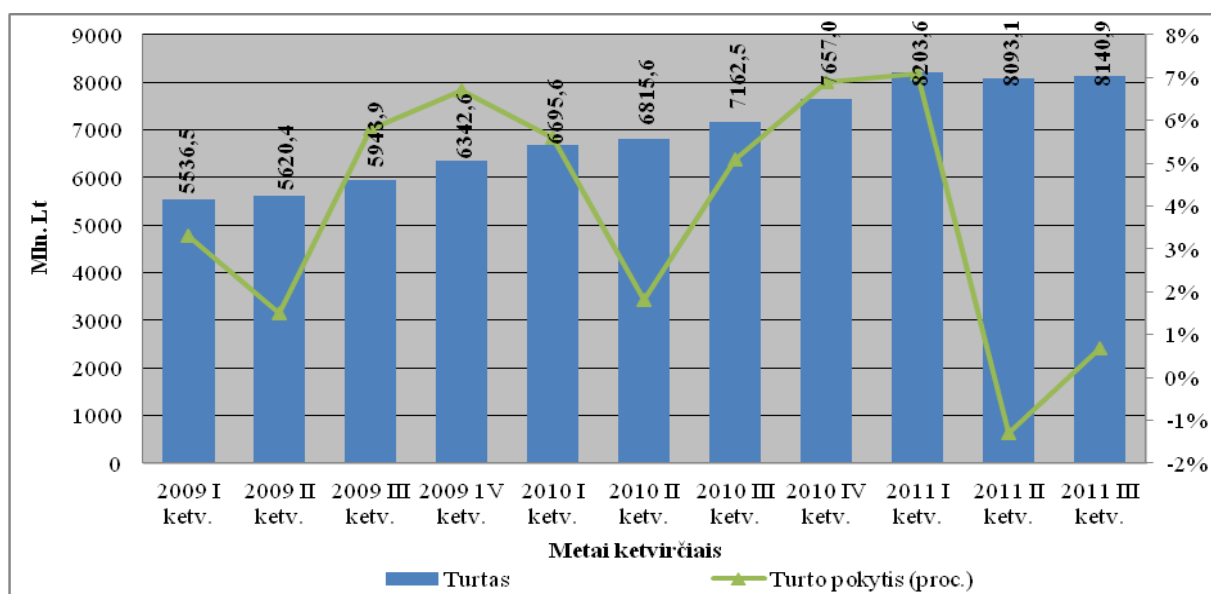
2.3. Lietuvos komercinių bankų pagrindinių veiklos rodiklių analizė 2009-2013 m.

Šiame skyriuje analizuojama AB banko „Snoras“, AB banko „Swedbank“, AB SEB banko, AB DNB banko, AB Šiaulių banko turto, klientams suteiktų paskolų ir kapitalo dinamika iki (2009 m. I ketv. - 2011 III ketv.) ir po (2011 m. IV ketv. - 2013 III ketv.) AB bankas „Snoras“ bankroto bei siekiama nustatyti jų pokyčius lėmusius veiksniai.

2.3.1. Lietuvos komercinių bankų turto analizė

Šiame poskyryje analizuojama AB banko „Snoras“, AB banko „Swedbank“, AB SEB banko, AB DNB banko, AB Šiaulių banko turto dinamika 2009 m. I ketv. - 2013 III ketv. bei priežastys, turėjusios didžiausios įtakos turto kitimui.

Atsižvelgus į tai, kad 2011 m. lapkričio mėn buvo apribota AB banko „Snoras“ veikla, o gruodžio mėn. jam iškelta bankroto byla, minėto banko turto dinamika analizuojama 2009 -2011 m. III ketv., kuri pateikta 2.2 pav.

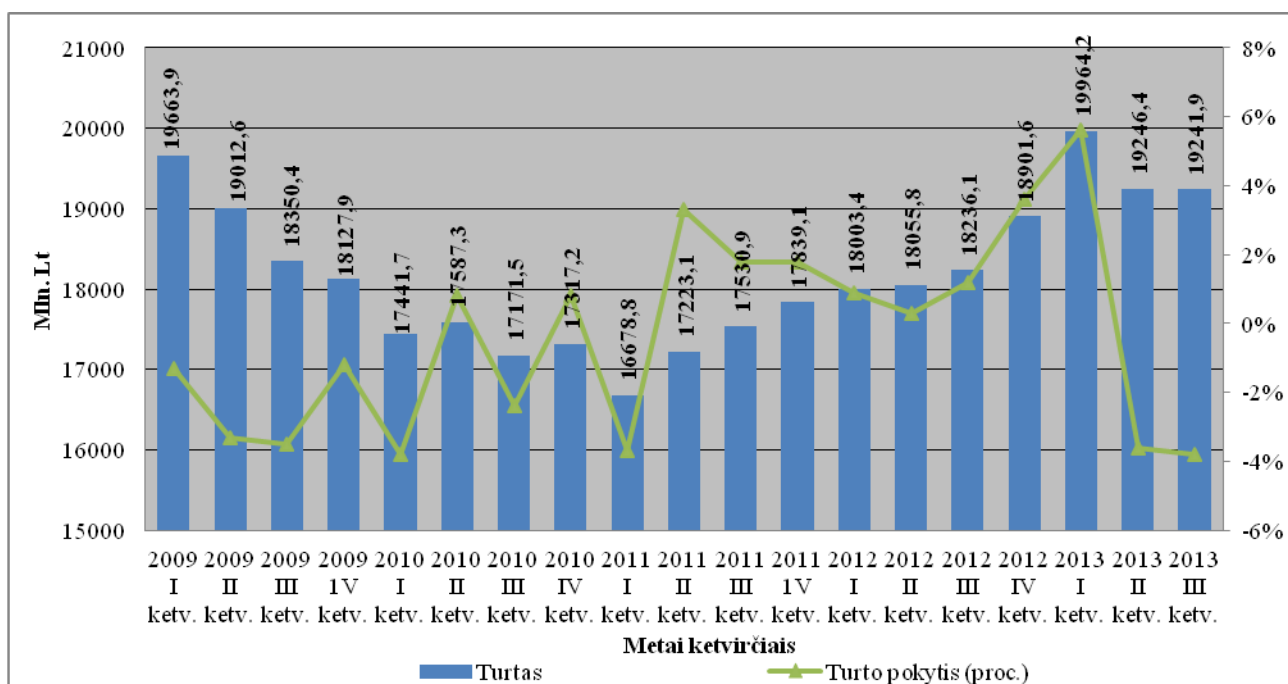

2.2 pav. AB banko „Snoras“ turto dinamika 2009-2011 m. III ketv.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos banko asociacijos pateiktas ataskaitas

Iš 2.2 paveiksle pateiktų duomenų matyti, kad AB banko „Snoras“ turtas 2009-2011 m. III ketv. padidėjo 46,9 proc. Didžiausią įtaką AB banko „Snoras“ turto didėjimui turėjo daugiau nei penkis kartus (1 518,1 mln.) padidėjusios investicijos į skolos vertybinius popierius⁶ bei 4,5 karto (622,7 mln. Lt) į nuosavybės vertybinius popierius, kurių didėjimą lėmė Lietuvos Respublikos Vertybinių popierių komisijos sprendimu patvirtintos ir į viešąją vertybinių popierių apyvartą išleistos AB banko „Snoras“ vienos arba kelios vidutinės trukmės (nuo 1 iki 5 metų) fiksuotų palūkanų obligacijos, kintamų palūkanų obligacijos, nulinės atkarpos obligacijos, sąlyginių atkarpų obligacijos su finansinėmis priemonėmis susietos obligacijos ir bet kurių šių obligacijų tipų derinių emisijos. Tačiau, nepaisant nuolatinio AB banko „Snoras“ turto didėjimo 2011 II ketv. pastebimas AB banko „Snoras“ turto mažėjimas, kai 2011 m. II ketv. lyginant su 2011 I ketv. turtas sumažėjo 1,3 proc. Turto mažėjimą lėmė 9,1 proc. (386,1 mln. Lt.) klientams suteiktų paskolų mažėjimas, bei 22,4 proc. paskolų finansinės grupės įmonėms mažėjimas.

AB bankas „Swedbank“ turto dinamika 2009-2013 m. III ketv. pateikta 2.3 pav.

2.3 pav. AB banko „Swedbank“ turto dinamika 2009-2013 m. III ketv.

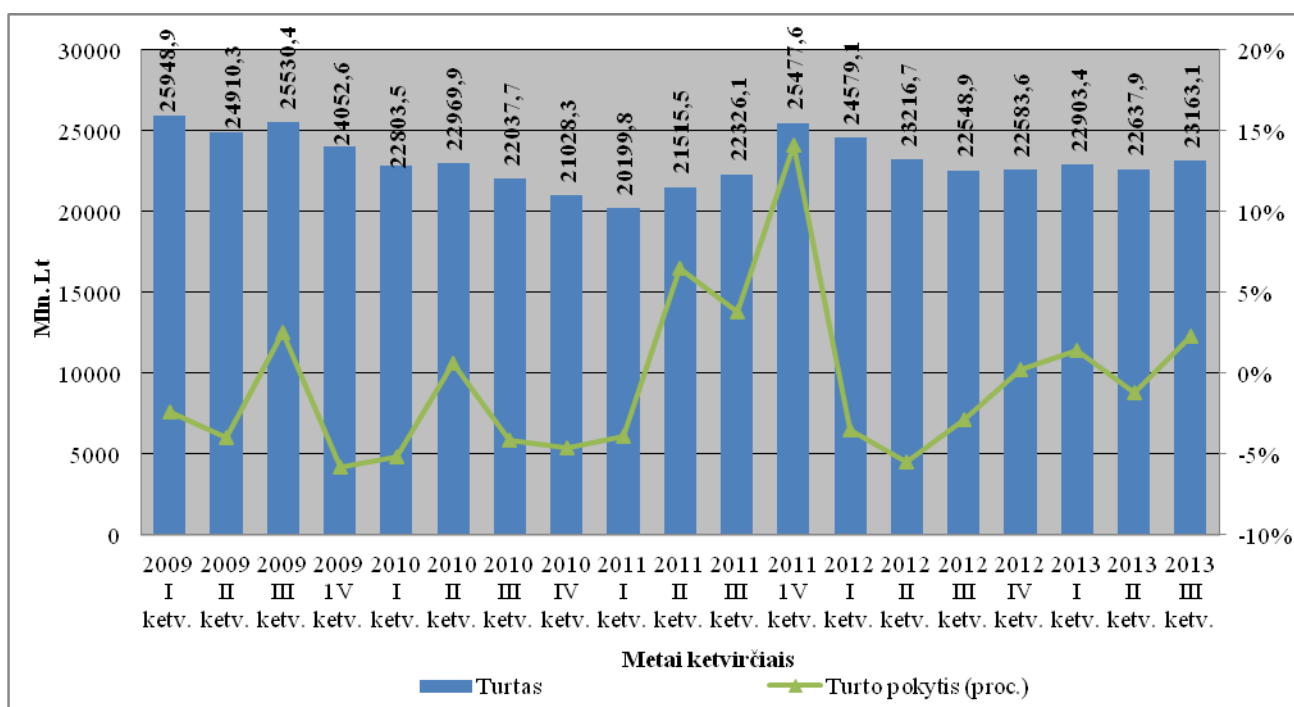
Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos banko asociacijos pateiktas ataskaitas

Kaip matyti iš 2.3 pav. pateiktų duomenų AB banko „Swedbank“ turtas 2009 m. I ketv. – 2011 m. III ketv. sumažėjo 10,8 proc. Pastarąjį pokytį didžiaja dalimi lėmė tebesitęsiantis šalies ekonomikos nuosmukis, augantis nedarbo lygis ir mažėjančios namų ūkio disponuojamos pajamos

⁶ Skolos vertybinis popierius (*debt security*) – vertybinis popierius, kuriuo patvirtinama jo turėtojo teisė nustatytais terminais gauti iš tokių vertybinių popierių išleidusio asmens nominaliąją vertybinio popieriaus vertę atitinkančią sumą, palūkanas ar kitą gražos ekvivalentą. Paprastai yra nustatyta tiksli jų palūkanų norma (atkarpa) ir (arba) jie parduodami už diskontuotą sumą, kuri gražinama pasibaigus terminui. Ilgesnio negu vienų metų termino skolos vertybiniai popieriai vadinami ilgalaikiais.

bei įmonių bankrotai, kurie lėmė mažėjantį paskolų įmonėms bei namų ūkiams suteikimą. Tačiau analizuojant 2011 m. IV – 2013 m. III ketv. AB banko „Swedbank“ turto dinamiką, pateiktą 2.3 pav., šio banko turtas padidėjo 9,8 proc. Didžiausias turto didėjimas užfiksuotas 2013 III ketv., kai AB „Swedbank“ turtas lyginant su 2012 m. IV ketv. padidėjo 5,6 proc. Šį pokytį labiausiai lėmė didžiąją turto dalį sudarančio paskolų portfelio didėjimas. Kaip matyti iš 2.3 pav. pateiktų duomenų, didžiausias, (6 proc.) turto didėjimas buvo 2013 m. I ketv. Ženklių rodiklio didėjimą lėmė 55,5 proc. lėšų bankuose ir kitose kredito įstaigose didėjimas. Tokį minėtų lėšų didėjimą lėmė tai, kad 2011 m. pabaigoje prasidėjus AB banko „Snoras“ indėlių draudimo išmokų grąžinimo procesui, į AB „Swedbank“ banką atėjo daug naujų indėlininkų, todėl bankas, neturėdamas galimybės minėtų lėšų iš karto investuoti, nukreipė juos į Lietuvos banko ar patronuojančiųjų bankų sąskaitas, kurias vėliau investavo į pelningesnes priemones (paskolas, vertybinius popierius).

AB banko „SEB“ turto dinamika 2009 -2013 m. III ketv. pateikta 2.4 pav.

2.4 pav. AB „SEB“ banko turto dinamika 2009-2013 m. III ketv.

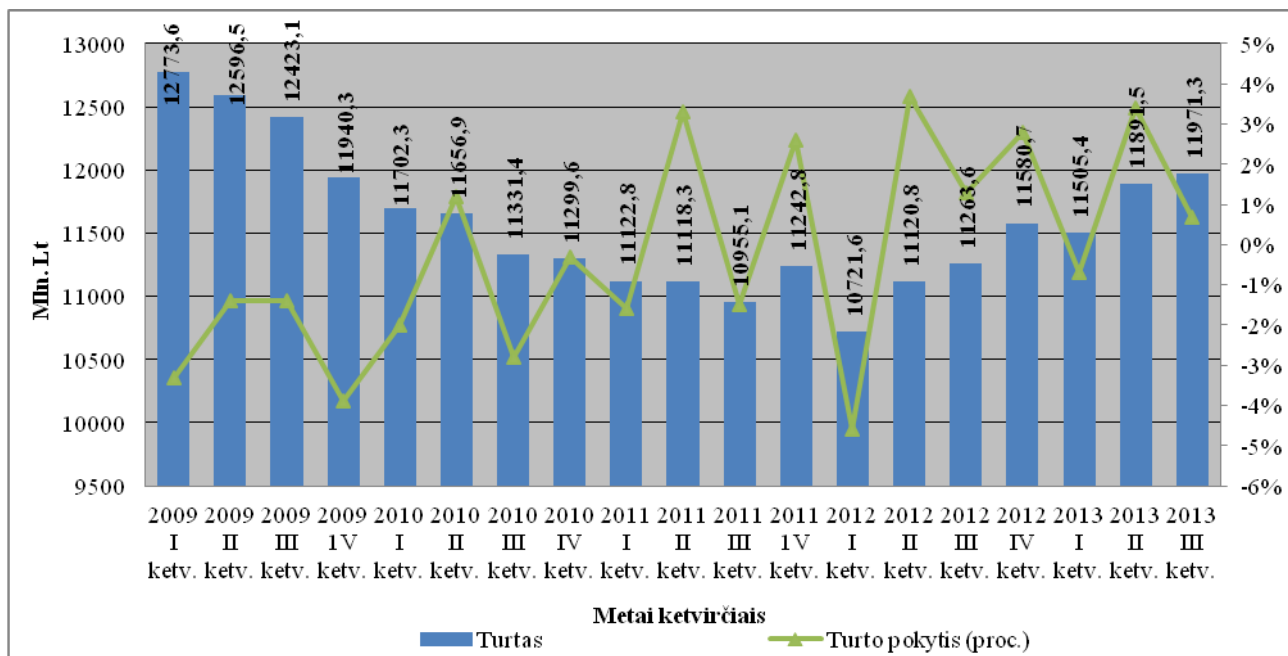
Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos banko asociacijos pateiktas ataskaitas

AB „SEB“ banko turtas 2009 m. I ketv. lyginant su 2011 m. III ketv. padidėjo daugiau nei du kartus. (žr. 2.4 pav.). Didžiausią įtaką AB „SEB“ banko turto didėjimui turėjo klientams suteiktų paskolų didėjimas, kurių pokytį lėmė 339,4 mln. Lt. valstybės ir savivaldybės įmonėms suteiktų paskolų didėjimas. Be to, banko turto pokytį lėmė ir 55,1 proc. nuosavybės vertybinių popierių didėjimas, bei 23,5 proc. investicijų į banko patronuojamąsias bendroves didėjimas.

Analizuojant AB „SEB“ banko turto pokytį 2011 m. IV ketv. - 2013 m. III ketv., iš 2.4 pav. pateiktų duomenų matyti, jog banko turtas sumažėjo 9,1 proc. Šio turto mažėjimui didžiausios įtakos turėjo 33 proc. (554,6 mln. Lt) skolos vertybinių popierių mažėjimas ir 13,3 proc. (60,7 mln.)

paskolų valdžios institucijoms mažėjimas. Banko skolos vertybinių popierių mažėjimą didžiaja dalimi lėmė tai, kad minėtu laikotarpiu bankų rinkoje buvo mažos vyraujančios palūkanų normos, pelningumo atžvilgiu, todėl AB „SEB“ bankas buvo sumažinęs investicijas į skolos vertybinius popierius.

AB „DNB“ banko turto dinamika 2009-2013 m. III ketv. pateikta 2.5 pav.

2.5 pav. AB „DNB“ banko turto dinamika 2009-2013 m. III ketv.

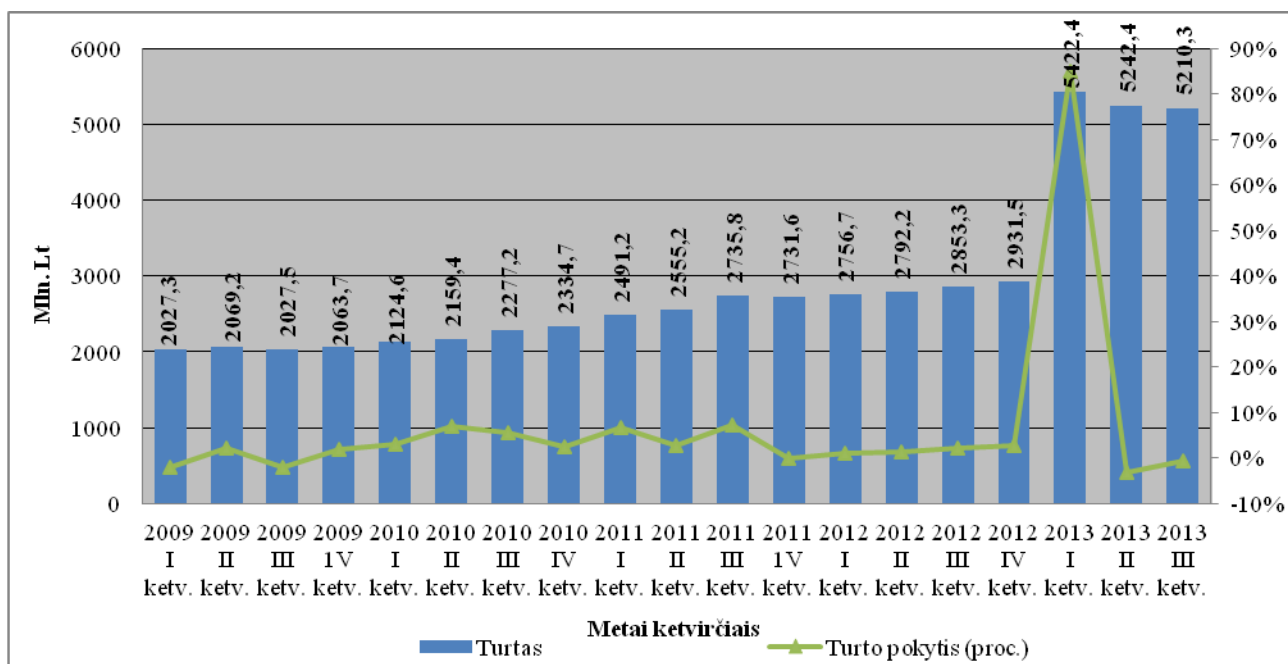
Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos banko asociacijos pateiktas ataskaitas

Kaip matyti iš 2.5 pav. pateiktų duomenų, AB „DNB“ banko turtas 2009 m. I ketv. – 2011 m. III ketv. sumažėjo 15,3 proc. Šį pokytį didžiaja dalimi lėmė 18,6 proc. klientams suteiktų paskolų mažėjimas, o šių paskolų mažėjimui didžiausios įtakos turėjo 30,6 proc. privačioms įmonėms bei 22,7 proc. fiziniams asmenims suteiktų paskolų mažėjimas. Pastarąjį pokytį, kaip ir kituose analizuojamuose bankuose, lėmė 2009 m. prasidėjusio ekonomikos nuosmukio padariniai, t.y. dėl didėjančio nedarbo gyventojai vengė prisiimti papildomus finansinius įsipareigojimus, todėl mažėjo suteiktų paskolų dydis fiziniams asmenims, o padidėjus bankų skolinimosi reikalavimams, didžioji dalis privačių įmonių dėl pablogėjusios finansinės padėties negalėjo būti kredituojami.

2011 m. IV ketv. – 2013 m. III ketv. AB „DNB“ banko turtas padidėjo 6,5 proc., dėl 23,5 proc. (196,3 mln. Lt) padidėjusių banko lėšų, laikomų bankuose ir kitose kredito įstaigose. Šių lėšų didėjimą lėmė AB banko „Snoras“ bankrotas, nes 2011 m. gruodžio mėn. VĮ Indėlių ir investicijų draudimo įmonė pradėjo kompensuoti apdraustus AB banko „Snoras“ indėlininkus, todėl banke buvo padidėjusios piniginės lėšos. Be to šio banko turto didėjimui įtakos turėjo ir 70,2 proc. padidėję AB „DNB“ banko skolos vertybiniai popieriai, kurių kitimą lėmė Vyriausybės skolos vertybinių popierių (obligacijų) bei bankų skolos vertybinių popierių išigyjimas. Kaip matyti iš 2.5 pav. pateiktų duomenų, didžiausias (4 proc.) turto mažėjimas AB „DNB“ banke buvo 2012 m. I

ketv. Šį mažėjimą lėmė 37,5 proc. banko lėšų laikomų bankuose ir kitose kredito įstaigose mažėjimas, kurį lėmė 2011 m. IV ketv. santykinai didelė grynųjų lėšų bankuose palyginamoji bazė, nes prasidėjus AB banko „Snoras“ indėlių draudimo išmokų grąžinimo procesui, 2011 m. IV ketv. į banką pateko didelė dalis grynųjų pinigų, o 2012 I ketv. bankui investavus minėtas lėšas į pelningesnes priemones (paskolas, skolos vertybinius popierius) bei paskyrus dalį jų patronuojamų bankų įsipareigojimams padengti, šios lėšos ženkliai sumažėjo.

AB „Šiaulių banko“ turto dinamika 2009-2013 m. III ketv. pateikta 2.6 pav.

2.6 pav. AB „Šiaulių banko“ turto dinamika 2009-2013 m. III ketv.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos banko asociacijos pateiktas ataskaitas

Iš 2.6 pav. matyti, kad AB „Šiaulių banko“ turtas 2009 m. I ketv. - 2011 m. III ketv. nuosekliai didėjo ir minėtu laikotarpiu išaugo 35,2 proc. Šio turto didėjimui didžiausią įtaką turėjo daugiau nei septynis kartus lėšų bankuose ir kitose kredito įstaigose augimas bei 21,5 proc. klientams suteiktų paskolų didėjimas. Klientams suteiktų paskolų pokytį lėmė 1,4 karto skolinimo valdžios institucijoms ir 15,5 proc. paskolų privačioms įmonėms didėjimas.

Analizuojant AB „Šiaulių banko“ turto pokytį 2011 m. IV ketv. – 2013 m. III ketv., nustatyta, kad banko turtas padidėjo 90,7 proc. (žr. 2.6 pav.). Didžiausias turto didėjimas buvo 2013 m. I ketv., kurio pokytį lėmė tai, kad 2013 vasario 23 d., sustabdžius AB Ūkio banko veiklą, o vėliau ir atšaukus jo licenziją, tą pačią dieną buvo pasirašyta AB Ūkio banko, AB Šiaulių banko ir Valstybės įmonės "Indėlių ir investicijų draudimas" AB Ūkio banko turto, teisių, sandorių ir įsipareigojimų perdavimo sutartis, kurios pagrindu pagal šią sutartį Šiaulių bankas perėmė 1,9 mlrd. Lt preliminarios vertės AB Ūkio banko turto. AB Šiaulių banko 2012 m. finansinės ataskaitos duomenimis, AB „Šiaulių bankas“ iš Ūkio banko perėmė: pinigų ir pinigų ekvivalentų - už 366,7

mln. Lt, vertybinių popierių – už 586,4 mln. Lt, dukterinių įmonių – už 154,1 mln. Lt, paskolų – už 652,2 mln. Lt ir kito turto – už 2,7 mln. Lt.

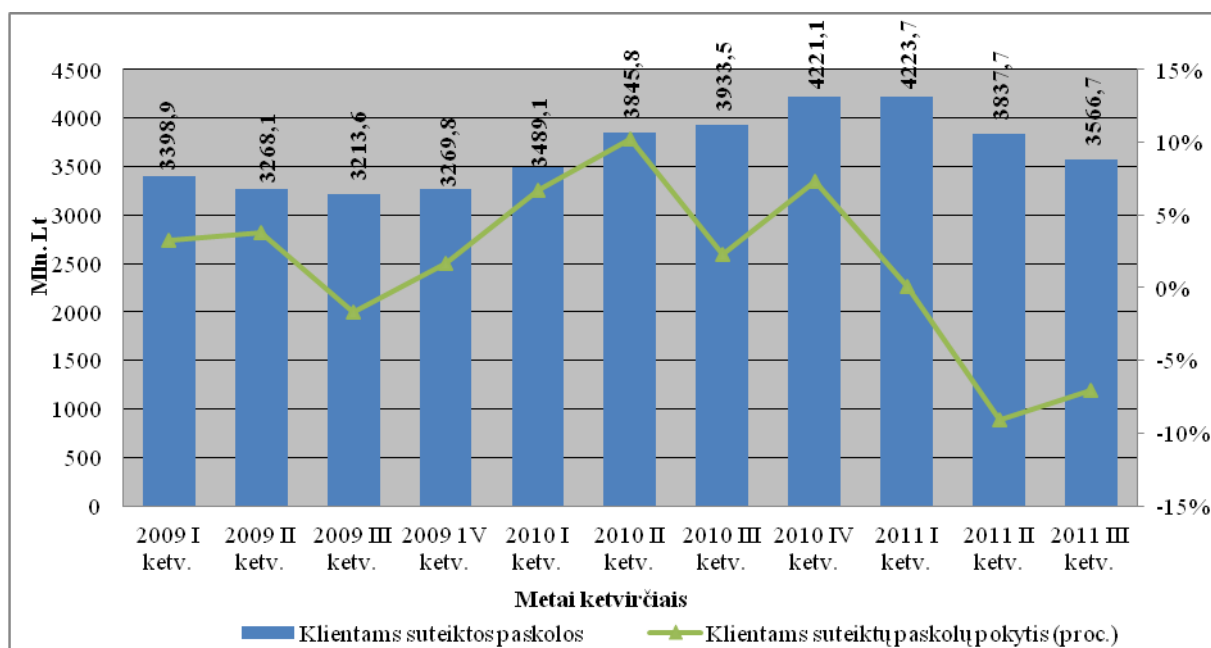
Apibendrinus galima daryti išvadą, kad AB banko „Snoras“ bankrotas turėjo trumpalaikį poveikį analizuojamų bankų turto didėjimui, kurį didžiaja dalimi lėmė piniginių lėšų bankuose didėjimas. Pastarąjį pokytį lėmė 2011 metų pabaigoje Valstybinės įmonės Indėlių ir investicijų draudimo kompensuotų apdraustų indėlių grąžinimas AB banko „Snoras“ inėlininkams. Įvertinus tai, kad 2011 m. IV ketv. į bankus pateko didelė dalis grynujų pinigų, o 2012 I ketv. bankams investavus minėtas lėšas į pelningesnes priemones (paskolas, skolas vertybinius popierius) bei paskyrus dalį jų patronuojamų bankų įsipareigojimams padengti, šios lėšos ženkliai sumažėjo, galima teigti, kad AB banko „Snoras“ bankroto poveikis buvo trumpalaikis.

Atlikus AB banko „Snoras“, AB banko „Swedbank“, AB SEB banko, AB DNB banko, AB Šiaulių banko turto analizę 2009 -2013 m. III ketv., toliau darbe atlikta minėtų bankų klientams suteiktų paskolų analizė.

2.3.2. Lietuvos komercinių bankų klientams suteiktų paskolų analizė

Išanalizavus aukščiau minėtų bankų turtą bei įvertinus tai, kad paskolos sudaro didžiausią visų komercinių bankų aktyvų dalį, toliau magistro darbe atlikta AB banko „Snoras“, AB banko „Swedbank“, AB SEB banko, AB DNB banko, AB Šiaulių banko iki (2009 m. I ketv. - 2011 III ketv.) ir po (2011 m. IV ketv. - 2013 III ketv.) AB banko „Snoras“ bankroto klientams suteiktų paskolų dinamikos analizė.

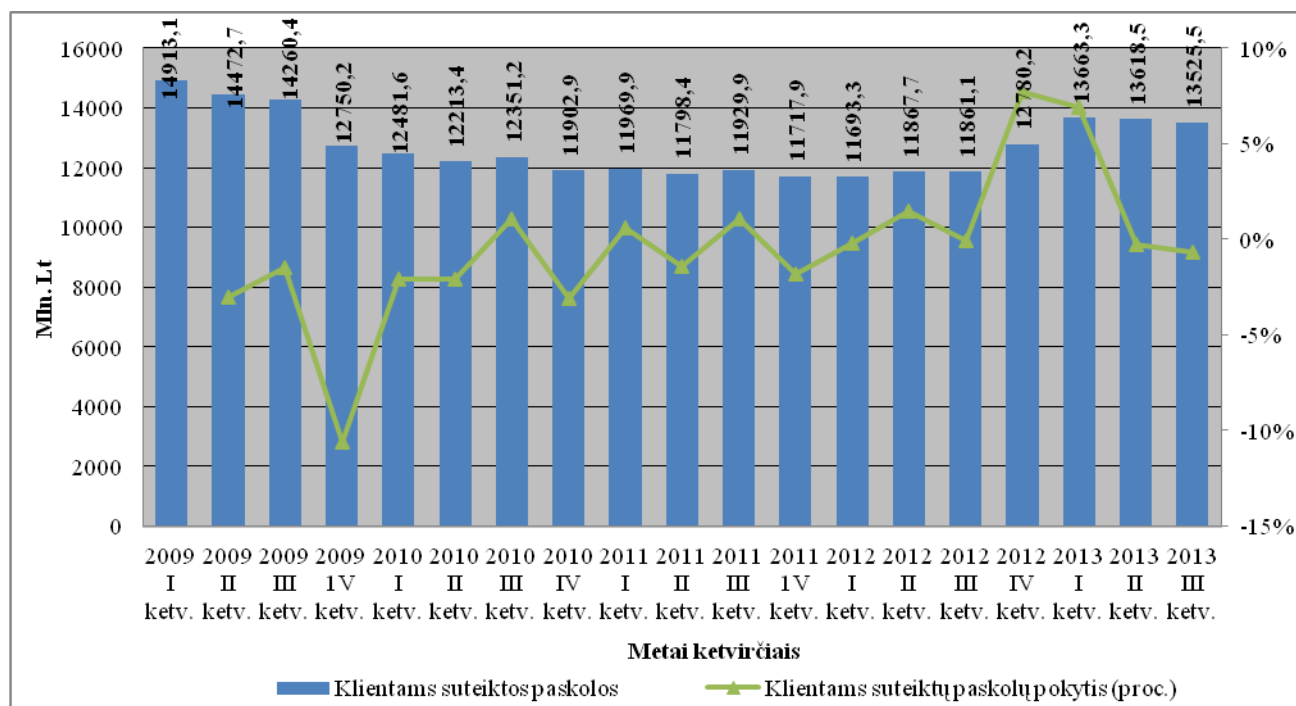
AB banko „Snoras“ klientams suteiktų paskolų dinamika 2009-2011 m. III ketv. pateikta 2.7 pav.

2.7 pav. AB banko „Snoras“ klientams suteiktų paskolų dinamika 2009-2011 m. III ketv.
Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos banko asociacijos pateiktas ataskaitas

Kaip matyti iš 2.7 pav. pateiktų duomenų, 2009 m. I ketv. - 2011 m. III ketv. AB banko „Snoras“ paskolų portfelis reikšmingai nekito, nes klientams suteiktos paskolos minėtu laikotarpiu padidėjo tik 2,5 proc. Didžiausias AB banko „Snoras“ klientams suteiktų paskolų didėjimas buvo 2010 m. II ketv., kai klientams suteiktų paskolų dydis, lyginant su 2010 m. I ketv. padidėjo 10,2 proc. Šį pokytį lėmė 30 proc. paskolų valstybės ir savivaldybės įmonėms bei 14,1 proc. privačioms įmonėms didėjimas. Tuo tarpu didžiausias AB banko „Snoras“ suteiktų paskolų klientams mažėjimas buvo 2011 II ketv., kai klientams suteiktos paskolos lyginant su 2011 I ketv. sumažėjo 9,1 proc., kurių mažėjimą didžiąja dalimi lėmė 9 proc. privačioms įmonėms suteiktų paskolų mažėjimas.

AB banko „Swedbank“ klientams suteiktų paskolų dinamika 2009-2013 m. III ketv. pateikta 2.8 pav.

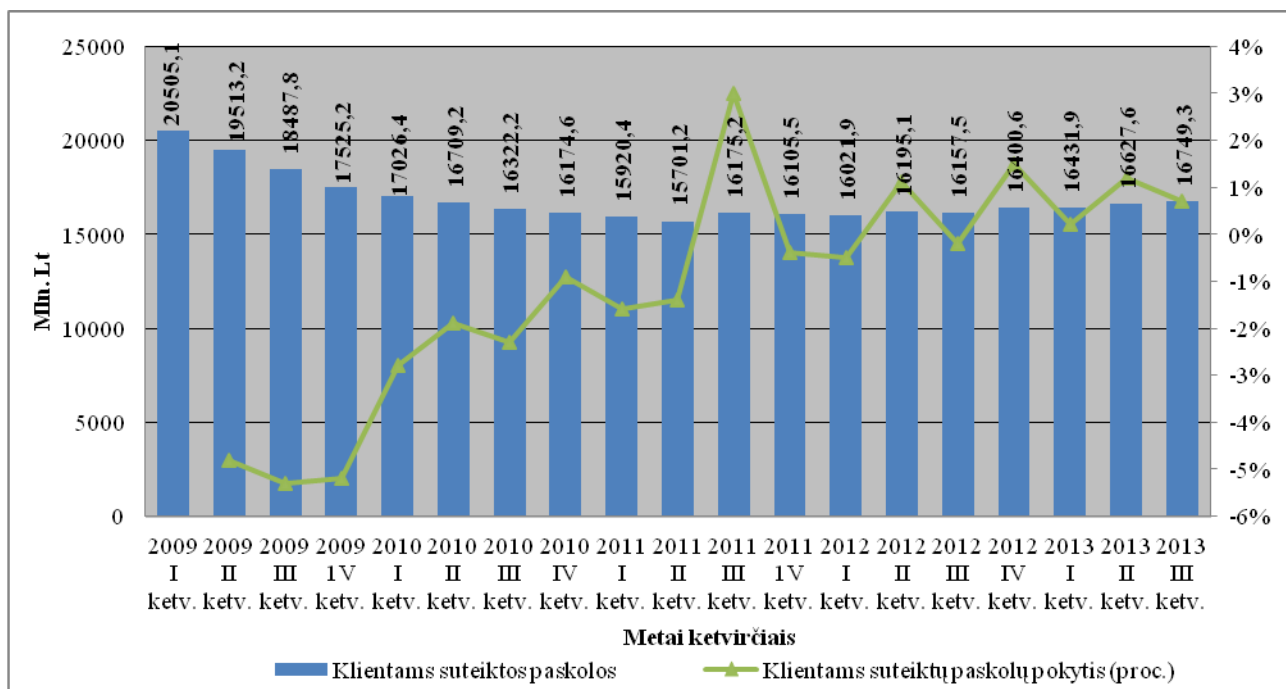
2.8 pav. AB banko „Swedbank“ klientams suteiktų paskolų dinamika 2009-2013 m. III ketv.
Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos banko asociacijos pateiktas ataskaitas

Iš 2.8 paveiksle duomenų matyti, kad AB banko „Swedbank“ klientams suteiktos paskolos 2009 m. I ketv. – 2011 m. III ketv. sumažėjo 20 proc., kurių mažėjimą lėmė šalies ekonomikos nuosmukis, minėtu laikotarpiu augantis nedarbo lygis bei mažėjančios namų ūkių disponuojamos pajamos. Labiausiai šį pokytį lėmė 25,2 proc. paskolų valdžios bei 35,5 proc. finansų institucijoms suteikimo mažėjimas.

2011 m. IV ketv. palyginus su 2013 m. III ketv., kaip matyti iš 2.8 pav., nustatyta, kad AB banko „Swedbank“ klientams suteiktos paskolos padidėjo 15,4 proc. Tokius pokyčius labiausiai

lėmė ženkliai, daugiau nei devynis kartus, padidėjęs skolinimas valdžios institucijoms bei 1,9 karto padidėjęs finansinės grupės įmonių kreditavimas. Didžiausias klientams suteiktų paskolų augimas užfiksuotas 2011 m. IV ketv. – 2013 m. I ketv., kurio didėjimą lėmė daugiau nei devynis kartus išaugęs skolinimas valdžios institucijoms.

AB „SEB“ banko klientams suteiktų paskolų dinamika 2009-2013 m. III ketv. pateikta 2.9 pav.

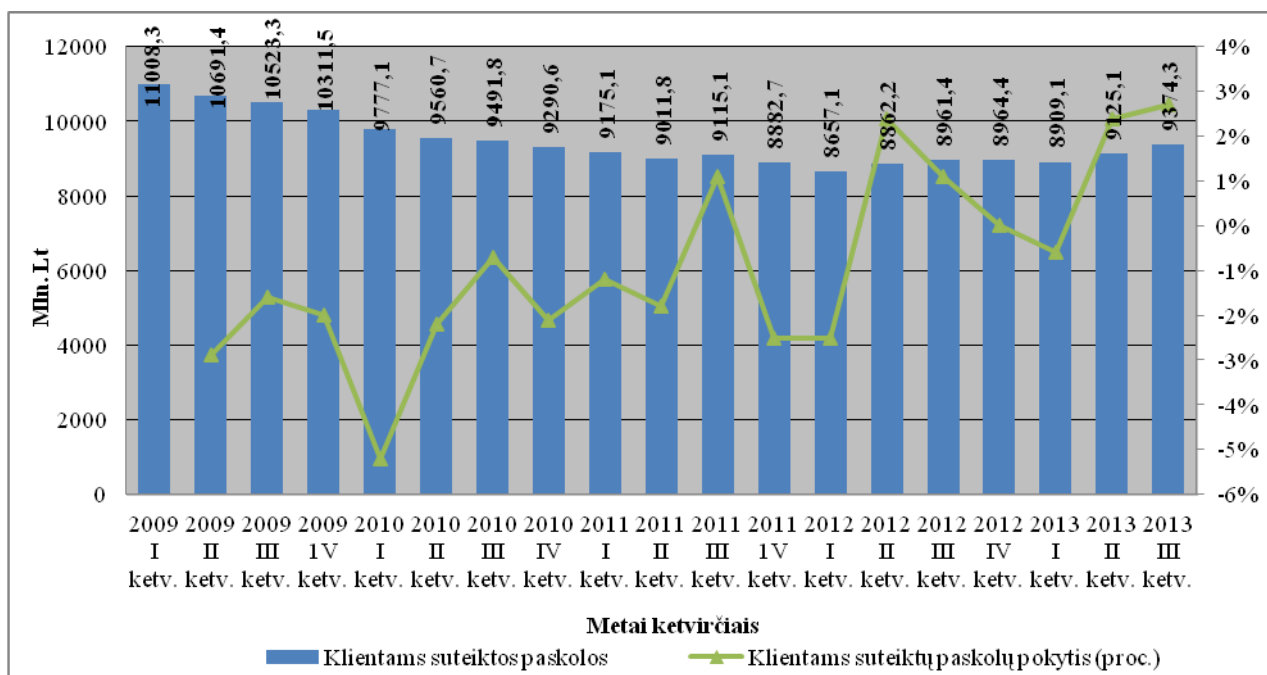

2.9 pav. AB „SEB“ banko klientams suteiktų paskolų dinamika 2009-2013 m. III ketv.
Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos banko asociacijos pateiktas ataskaitas

Iš 2.9 pav. matyti, kad AB „SEB“ banko klientams suteiktos paskolos 2009 m. I ketv. – 2011 m. III ketv. sumažėjo 21 proc. Didžiąja dalimi neigiamus paskolų pokyčius lėmė 57,7 proc. sumažėjęs paskolų suteikimas finansų institucijoms ir 41 proc. valdžios institucijoms. Paskolų mažėjimą, kaip ir kituose analizuojamuose bankuose, lėmė bendras šalies nuosmukis, bei mažėjančios namų ūkių disponuojamos pajamos. Nuo 2009 m. I ketv. iki 2011 m. III ketv. AB „SEB“ banko klientams suteiktų paskolų pokytis buvo neigiamas, o 2011 III ketv. šis rodiklis tapo teigiamas, kurio didėjimas siekė 3 proc. ir analizuojamu laikotarpiu buvo didžiausias. Šį ženklų pokytį lėmė 41,9 proc. 2011 m. III ketv. lyginant su 2011 II ketv. padidėjęs paskolų valstybės ir savivaldybės įmonėms suteikimas.

Tuo tarpu 2011 m. IV ketv. lyginant su 2013 m. III ketv., nustatyta, kad AB „SEB“ banko klientams suteiktos paskolos padidėjo 4 proc., tam didžiausios įtakos turėjo 1,5 karto padidėjęs skolinimas finansų institucijoms.

AB „DNB“ banko klientams suteiktų paskolų dinamika 2009-2013 m. III ketv. pateikta 2.10 pav.

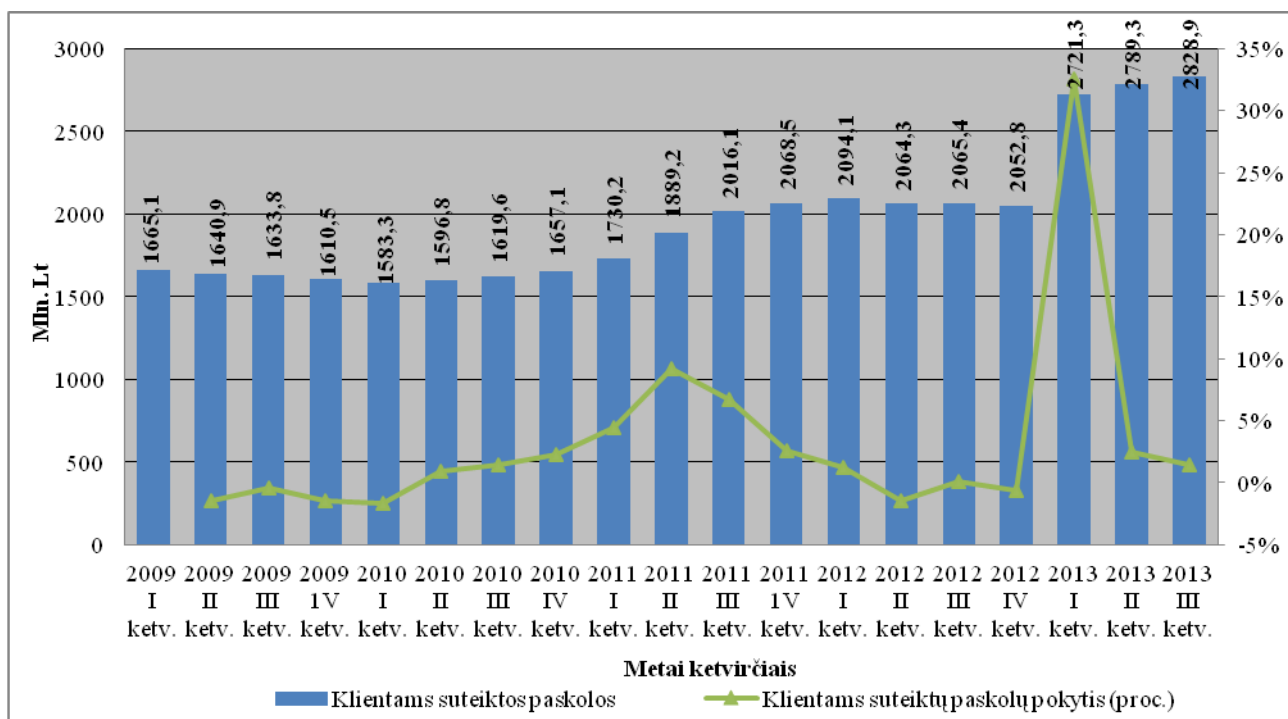

2.10 pav. AB „DNB“ banko klientams suteiktų paskolų dinamika 2009-2013 m. III ketv.
Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos banko asociacijos pateiktas ataskaitas

AB „DNB“ banko klientų kreditavimas (žr. 2.10 pav.) 2009 m. I ketv. lyginant su 2011 m. III ketv. sumažėjo 17,2 proc. Didžiaja dalimi šį pokytį lėmė 27,6 proc. sumažėjęs fizinių asmenų kreditavimas, dėl mažėjančių namų ūkių disponuojamųjų pajamų bei 21,8 proc. sumažėjęs privačių įmonių kreditavimas. Didžiausias AB „DNB“ banko klientams suteiktų paskolų didėjimas minėtu laikotarpiu užfiksuotas 2011 m. III ketv., kai 2009 m. I ketv. – 2011 m. II ketv. buvęs neigiamas klientams suteiktų paskolų pokytis 2011 m. III ketv. tapo teigiamas ir padidėjo 1,1 proc.

2011 m. IV ketv. palyginus su 2013 m. III ketv. (žr. 2.10 pav.), nustatyta, kad AB „AB „DNB“ banko klientams suteiktos paskolos padidėjo 5,5 proc. Tokius pokyčius labiausiai lėmė aktyviausias valdžios institucijų kreditavimas, kuris 2011 m. IV ketv. palyginus su 2013 m. III ketv. padidėjo 59,2 proc. ir 11,6 proc. išaugęs finansų institucijų kreditavimas.

AB „Šiaulių banko“ klientams suteiktų paskolų dinamika 2009-2013 m. III ketv. pateikta 2.11 pav.

2.11 pav. AB „Šiaulių banko“ klientams suteiktų paskolų dinamika 2009-2013 m. III ketv.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos banko asociacijos pateiktas ataskaitas

AB „Šiaulių banko“ klientams suteiktos paskolos 2009 m. I ketv. lyginant su 2011 m. III ketv. skirtingai nei kituose analizuojamuose bankuose, padidėjo 21 proc. (žr. 2.11 pav.). Didžiausią įtaką AB „Šiaulių banko“ klientams suteiktų paskolų didėjimui turėjo 1,5 karto išaugęs valdžios institucijų kreditavimas.

Analizuojant AB „Šiaulių banko“ klientams suteiktų paskolų dinamiką 2011 m. IV ketv. - 2013 m. III ketv., iš 2.11 pav. pateiktų duomenų matyti, jog banko išduotų paskolų portfelis padidėjo 36,8 proc., kurio didėjimui didžiausios įtakos turėjo 2,1 karto išaugęs valstybės ir savivaldybių įmonių kreditavimas ir 1,9 karto, padidėjęs valdžios institucijų kreditavimas. Kaip matyti iš 2.11 pav. pateiktų duomenų, didžiausias klientams suteiktų paskolų didėjimas AB „Šiaulių banke“ buvo 2013 m. I ketv., kurį didžiąja dalimi lėmė iš AB „Ūkio banko“ perimtų paskolų dydis. Kaip minėta aukščiau 2013 vasario 23 d., sustabdžius AB Ūkio banko veiklą, o vėliau ir atšaukus jo licenziją, tą pačią dieną buvo pasirašyta AB Ūkio banko, AB Šiaulių banko ir Valstybės įmonės "Indėlių ir investicijų draudimas" AB Ūkio banko turto, teisių, sandorių ir įsipareigojimų perdavimo sutartis, kurios pagrindu Šiaulių bankas perėmė 652,2 mln. Lt paskolų.

Apibendrinus galima teigti, kad analiuojamų komercinių bankų klientams suteiktų paskolų pokyčiui didžiausios įtakos turėjo išaugęs valstybės ir savivaldybių įmonių kreditavimas ir padidėjęs valdžios institucijų kreditavimas. Įvertinus minėtus pokyčius bei atsižvelgus į tai, kad Lietuvos banko duomenimis⁷ AB banko „Snoras“ buvo pritraukęs tik 6,2 proc. banko sektoriaus

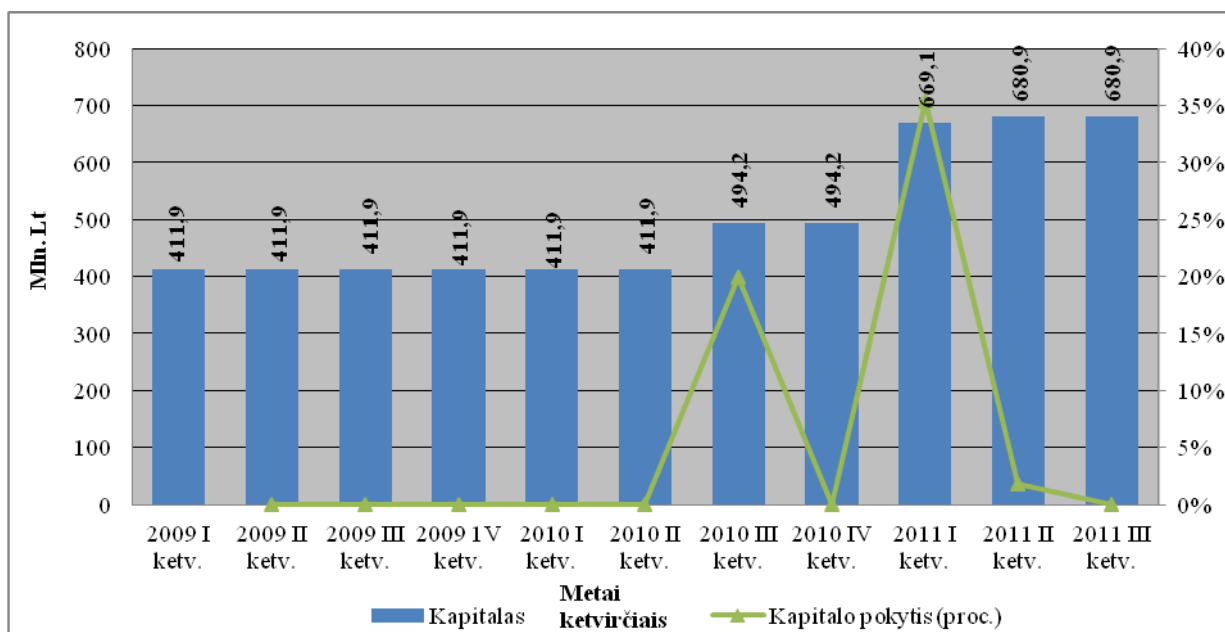
⁷ Lietuvos bankas. Fiansinio stabilumo apžvalga 2012 m.

paskolų, galima teigti, kad AB banko „Snoras“ bankrotas komercinių bankų klientams suteiktų paskolų pokyčiui buvo trumpalaikis arba jo iš viso nebuvo, išskyrus AB „Šiaulių banką“, kuris dalį AB banko „Snoro“ indėlininkams grąžintų lėšų panaudojo paskolų suteikimui.

2.3.3. Komercinių bankų kapitalo analizė

Išanalizavus AB banko „Snoras“, AB banko „Swedbank“, AB SEB banko, AB DNB banko, AB Šiaulių banko turto bei klientams suteiktų paskolų dinamiką, toliau magistro darbe atlikta 2009-2013 m. III ketv. minėtų bankų akcinio kapitalo dinamikos analizė.

AB banko „Snoras“ kapitalo dinamika 2009-2011 m. III ketv. pateikta 2.12 pav.

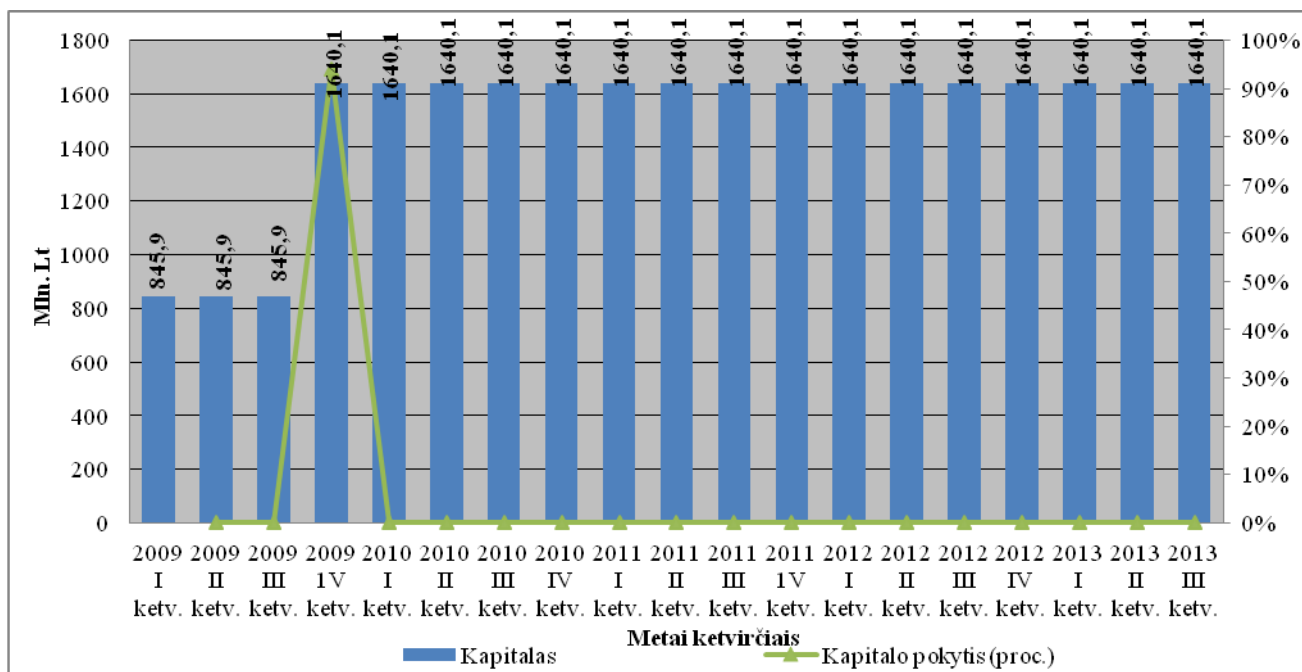
2.12 pav. AB banko „Snoras“ kapitalo dinamika 2009-2013 m. III ketv.

Šaltinis: sudaryta autoriaus pagal Lietuvos banko asociacijos pateiktas ataskaitas

Kaip matyti iš 2.12 pav. pateiktų duomenų, 2009-2013 m. III ketv. AB banko „Snoras“ akcinis kapitalas padidėjo 65,3 proc. Labiausiai akcininkų nuosavybė minėtame banke didėjo 2011 m. I ketv., kai akcinis kapitalas lyginant su 2010 m. IV ketv. padidėjo 35,4 proc. bei 2010 II ketv., kai akcinis kapitalas lyginant su 2010 m. I ketv. padidėjo 20 proc. tačiau šio banko akcininkų kapitalo didinimai nedavė norimų rezultatų banko veiklos užtikrinimui, nes buvo būtinas papildomas kapitalas, kurio pagrindiniai banko akcininkai neužtikrino, todėl 2011 m. lapkričio mėn. buvo apribota AB banko „Snoras“ veikla, o gruodžio mėn. jam iškelta bankroto byla. Svarbu paminėti, kad 2011-05-06 Lietuvos bankas norėdamas gauti papildomų duomenų apie AB banko „Snoras“ akcininkų veiksmus didinant banko kapitalą kreipiasi į teisėsaugos institucijas⁸.

⁸ Lietuvos bankas. Finansinio stabilumo apžvalga 2012 m.

AB banko „Swedbank“ kapitalo dinamika 2009-2013 m. III ketv. pateikta 2.13 pav.

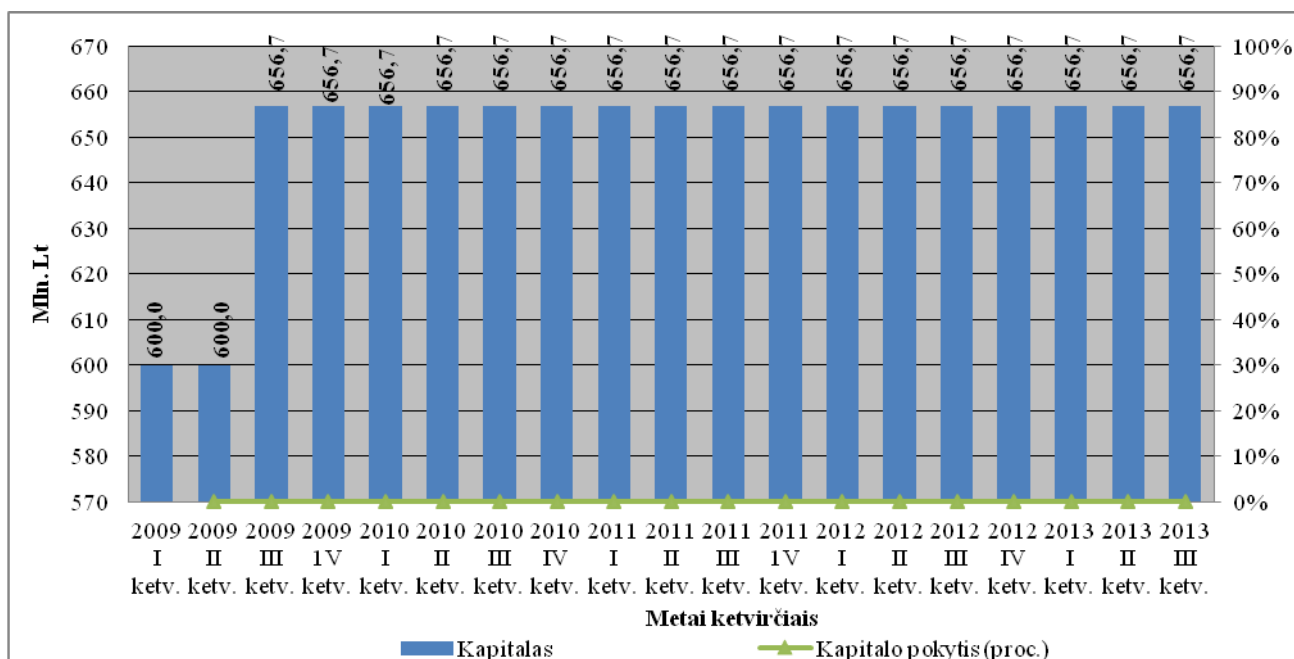
2.13 pav. AB „Swedbank“ kapitalo dinamika 2009-2013 m. III ketv.

Šaltinis: sudaryta autoriaus pagal Lietuvos banko asociacijos pateiktas ataskaitas

Iš 2.13 pav. pateiktų matyti, kad 2009-2013 m. III ketv. AB „Swedbank“ akcinis kapitalas padidėjo 93,9 proc. Minėto kapitalo didėjimą lėmė pagrindinio AB „Swedbank“ akcininko Švedijos juridinio asmens „Swedbank“ AB sprendimas. Siekiant sustiprinti AB „Swedbank“ pozicijas Lietuvoje bei patvirtinti savo tikslų Lietuvoje ilgalaikiškumą ir strateginę svarbą, kapitalą banko akcininkai 2009 m. IV ketvirtį padidino iki 1640,1 mln. Lt., įtraukiant į kapitalą 2008 m. uždirbtą 412,4 mln. Lt. pelną. Šis didinimas sustiprino kapitalo bazę ir AB „Swedbank“ finansinį stabilumą. 2011 m. IV ketv. - 2013 m. III ketv. AB „Swedbank“ akcinis kapitalas nekito ir 2013 m. III ketv. išliko stabilus 1,640,1 mln. dydžio.

AB „SEB“ banko kapitalo dinamika 2009-2013 m. III ketv. neanalizuojama, nes minėtu laikotarpiu akcinis kapitalas nekito ir 2009-2013 buvo 1034,6 mln. Lt.

AB „DNB“ banko kapitalo dinamika 2009-2013 m. III ketv. pateikta 2.14 pav.

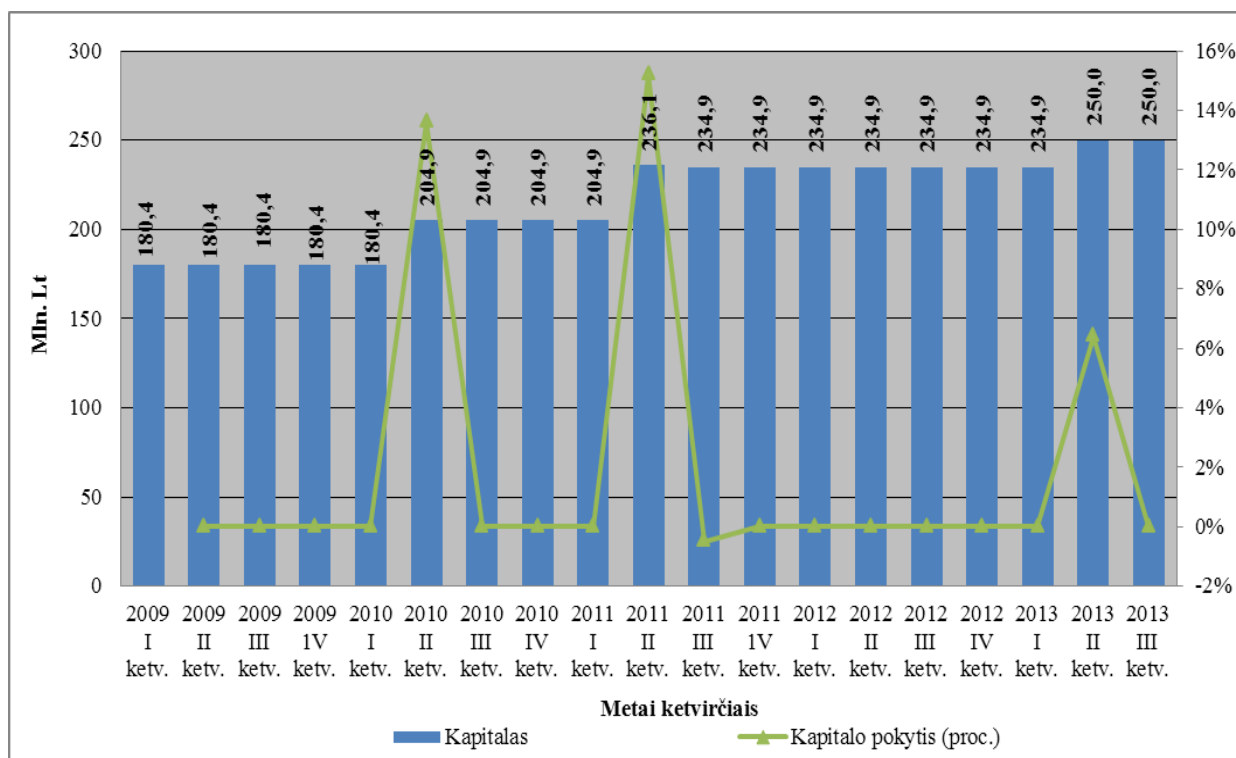

2.14 pav. AB „DNB banko“ kapitalo dinamika 2009-2013 m. III ketv.

Šaltinis: sudaryta autoriaus pagal Lietuvos banko asociacijos pateiktas ataskaitas

Kaip matyti iš 2.14 pav. pateiktų duomenų, 2009-2013 m. III ketv. AB „DNB“ akcinis kapitalas padidėjo 11,1 proc. Akcininkų nuosavybė minėtame banke didėjo 2009 m. III ketv., kai akcinis kapitalas lyginant su 2009 m. II ketv. padidėjo 35,4 proc. Minėtu laikotarpiu AB „DNB“ banko įstatinis kapitalas buvo padidintas atžvelgiant į 2009 m. kovo 30 d. Emitento eilinio visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimą padidinti įstatinį kapitalą papildomais akcininkų įnašais 656,7 mln. Lt, tai yra nuo 600 mln. Lt iki 656,7 mln. Lt, išleidžiant 571 014 naujas paprastąsias vardines 115 litų nominalios vertės akcijas, kurios kiekvienos akcijos emisijos kaina buvo nustatyta 125 litai. AB „DNB“ banko kapitalo dinamika 2009-2013 m. III ketv. neanalizuojama, nes kaip matyti iš 2.14 pav. minėtu laikotarpiu AB „DNB“ akcinis kapitalas nekito.

AB „Šiaulių banko“ kapitalo dinamika 2009-2013 m. III ketv. pateikta 2.15 pav.

2.15 pav. AB „Šiaulių banko“ kapitalo dinamika 2009-2013 m. III ketv.

Šaltinis: sudaryta autoriaus pagal Lietuvos banko asociacijos pateiktas ataskaitas

Iš 2.15 pav. pateiktų duomenų matyti, kad 2009-2011 m. III ketv. AB „Šiaulių banko“ kapitalas kito nevienodai, tačiau minėtu laikotarpiu padidėjo 30,2 proc. Šį pokytį lėmė 13,6 proc. (24,5 mln. Lt) padidėjęs akcinis kapitalas, kurio didėjimą lėmė 2010 m. II ketv. akcininkų sprendimas papildomais įnašais, papildomai išleisti 24 500 000 vardinių akcijų, kurių kiekvienos nominali vertė buvo 1 litas, o emisijos kaina – 1,04 Lt. 2011 m. II ketv. AB „Šiaulių banko“ kapitalas didėjo 15,2 proc., kurio pokytį lėmė akcininkų sprendimas banko akcinį kapitalą padidinti nuo 204,9 mln. Lt iki 234,9 mln. Lt, papildomai išleidžiant 30 000 000 vardinių akcijų, kurių kiekvienos nominali vertė buvo 1 litas, o emisijos kaina – 1,04 Lt.

Analizuojant AB „Šiaulių banko“ kapitalo dinamiką 2011 m. IV ketv. - 2013 m. III ketv., iš 2.15 pav. pateiktų duomenų matyti, kad 2013 m. II ketv. akcinis kapitalas buvo didinamas 6,8 proc. Tą lėmė 2013-05-31 AB „Šiaulių banko“ akcininkų sprendimas padidinti akcinį kapitalą iš banko lėšų (emisinio skirtumo) išleidžiant 15 142 467 naujų paprastųjų vardinių akcijų, kurios buvo paskirstytos akcininkams proporcingai jų turėtam akcijų skaičiui.

Apibendrinus galima teigti, kad analiuojamų komercinių bankų akcinio kapitalo pokyčiui AB banko „Snoras“ bankrotas poveikio nebuvo, nes po AB banko „Snoras“ bankroto analizuojamų bankų akcinis kapitalas nebuvo didinamas, išskyrus 2013 m. II ketv. AB „Šiaulių banko“ akcinio kapitalo didinimą, kuris buvo didinamas siekiant sustiprinti minėto banko kapitalo bazę ir finansinį stabilumą.

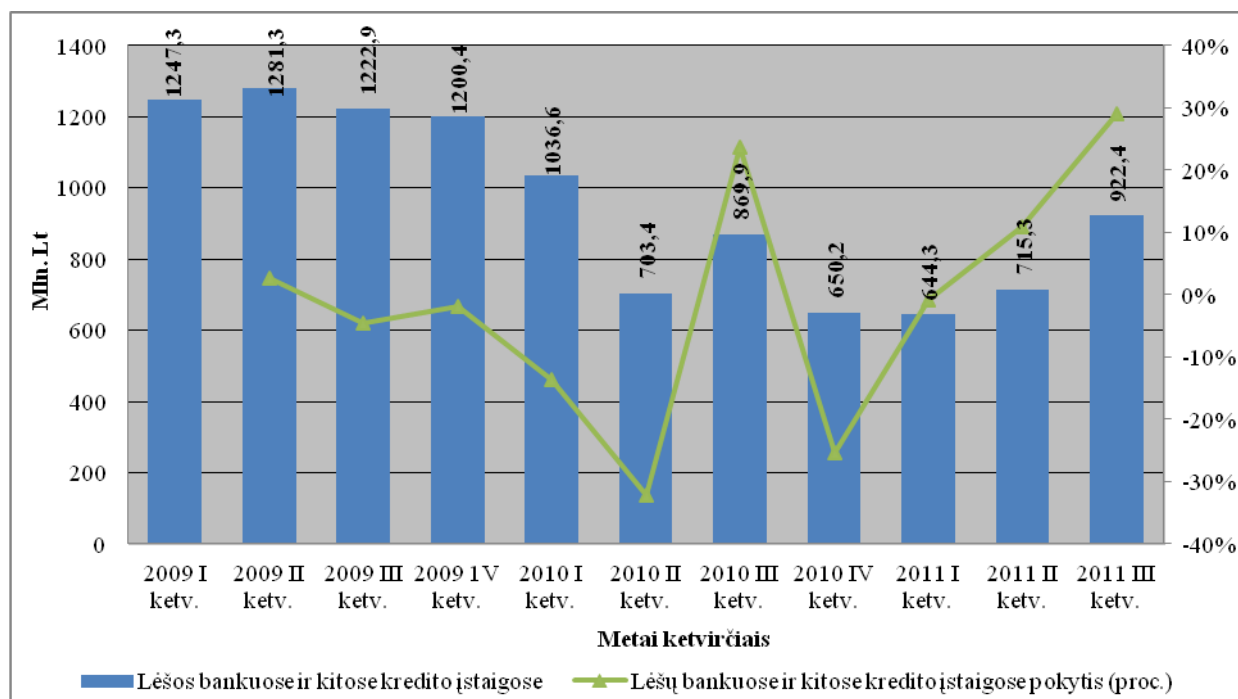
2.4. Komercinių bankų atskirų turto straipsnių analizė 2009 – 2013 m.

Šiame skyriuje analizuojama Lietuvos komercinių bankų (AB bankas „Snoras“, AB bankas „Swedbank“, AB SEB bankas, AB DNB bankas, AB Šiaulių bankas) lėšų bankuose ir kitose kredito įstaigose, skolos ir nuosavybės vertybinių popierių struktūra ir dinamika iki (2009 m. I ketv. - 2011 III ketv.) ir po (2011 m. IV ketv. - 2013 III ketv.) AB bankas „Snoras“ bankroto. Taip pat analizuojamos priežastys, turėjusios įtakos minėtų rodiklių kitimui 2009 m. I ketv. - 2013 III ketv.

2.4.1. Komercinių bankų lėšų bankuose ir kitose kredito įstaigose analizė

Lietuvos komercinių bankų pinigai, lėšos bankuose ir finansų institucijose sudaro atskirą visų komercinių bankų aktyvų dalį, todėl šiame poskyryje detaliau analizuojama aukščiau minėtų bankų pinigų, lėšų bankuose ir kitose kredito įstaigose, dinamika ir struktūra 2009-2013 m.

Atsižvelgus į tai, kad 2011 m. lapkričio mėn buvo apribota AB banko „Snoras“ veikla, o gruodžio mėn. jam iškelta bankroto byla, minėto banko pinigų, lėšų bankuose ir kitose kredito įstaigose dinamika analizuojama 2009 - 2011 m. III ketv., kuri pateikta 2.16 pav.

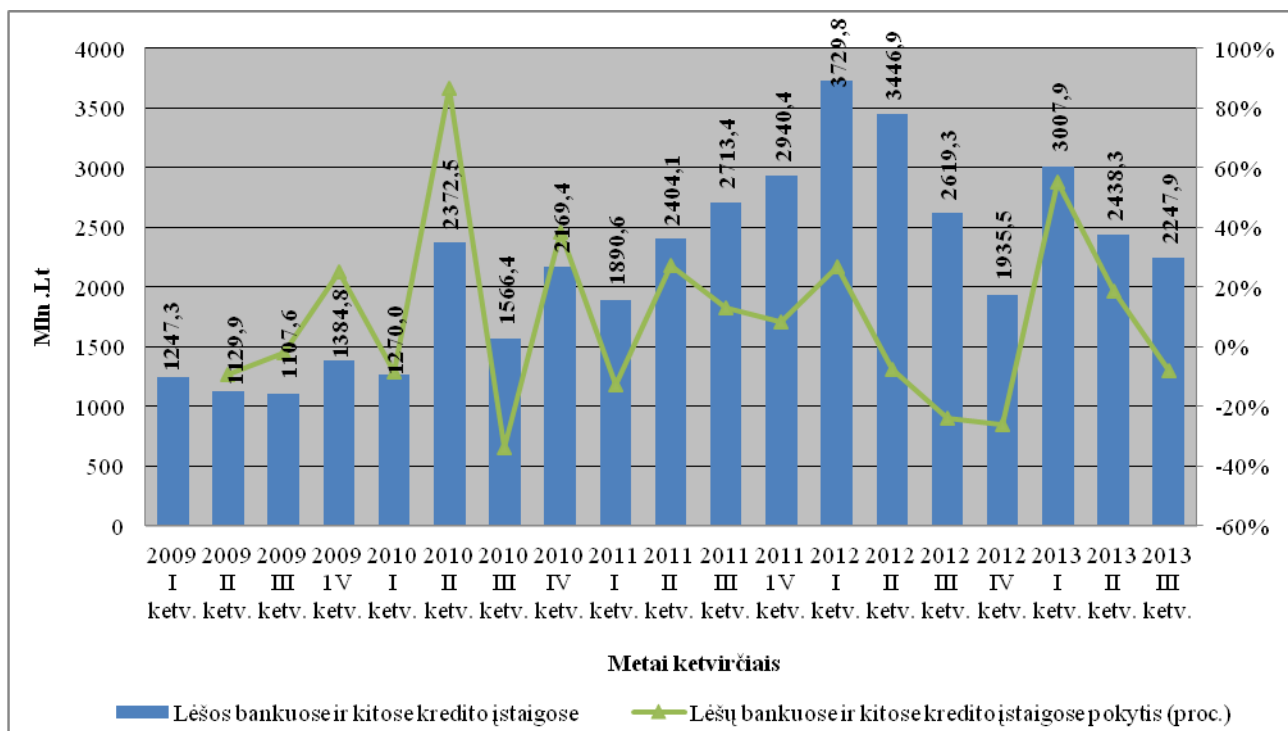
2.16 pav. AB banko „Snoras“ pinigų, lėšų bankuose ir kitose kredito įstaigose dinamika 2009-2011 m. III ketv.

Šaltinis: sudaryta autoriaus pagal Lietuvos banko asociacijos pateiktas ataskaitas

Kaip matyti iš 2.16 pav. pateiktų duomenų, AB banko „Snoras“ pinigai, lėšos bankuose ir kitose kredito įstaigose 2009-2011 m. III ketv. kito nevienodai. Minėtu laikotarpiu AB banko „Snoras“ pinigai, lėšos bankuose ir kitose kredito įstaigose sumažėjo 26 proc. Šiuos pokyčius didžiaja dalimi lėmė padidėjusios banko investicijos į vertybinius popierius, kurie, kaip minėta

2.4.2. poskyryje buvo laikyti Šveicarijos bankuose ne AB banko „Snoras“, bet privačių, su banku susijusių asmenų sąskaitose.

AB bankas „Swedbank“ pinigų, lėšų bankuose ir kitose kredito įstaigose dinamika 2009 -2013 m. III ketv. pateikta 2.17 pav.

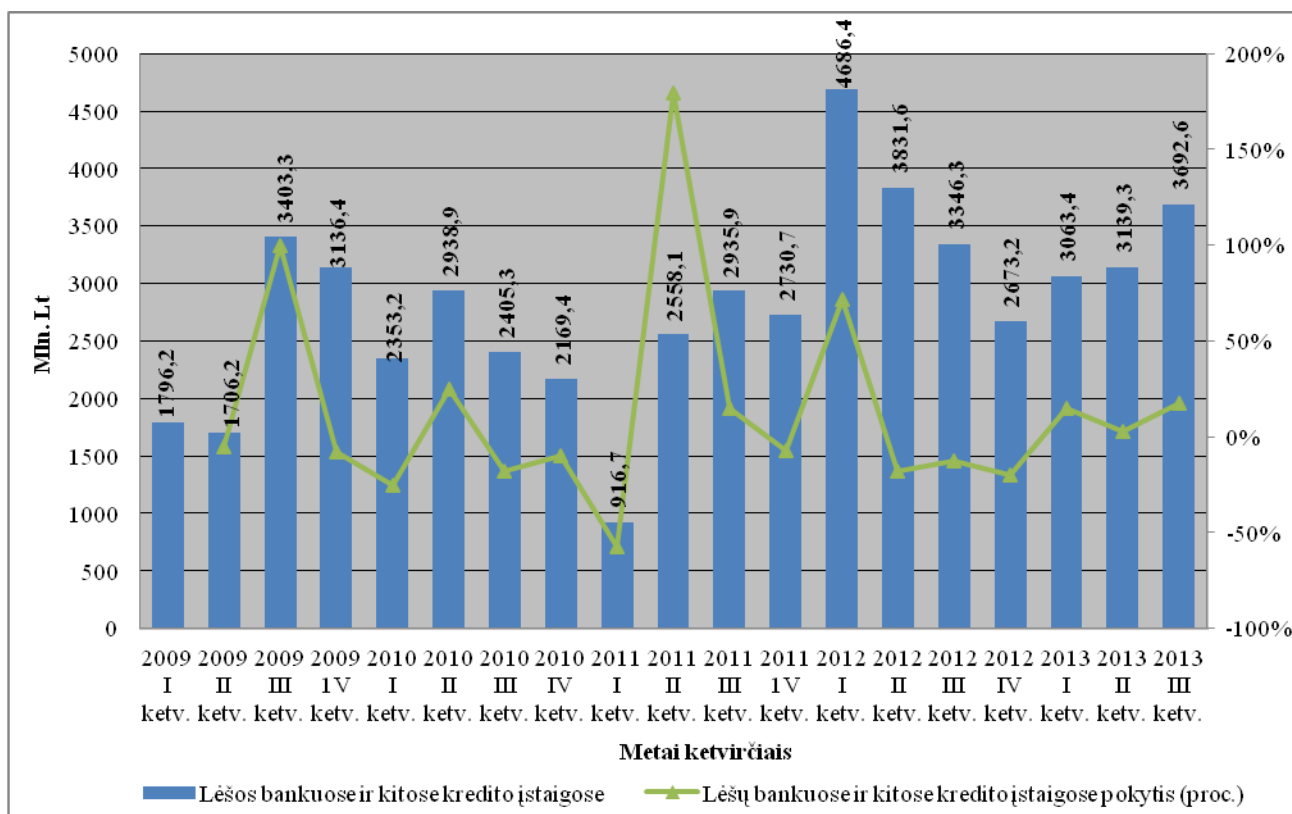

2.17 pav. AB banko „Swedbank“ pinigų, lėšų bankuose ir kitose kredito įstaigose dinamika 2009-2013 m. III ketv.

Šaltinis: sudaryta autoriaus pagal Lietuvos banko asociacijos pateiktas ataskaitas

AB banko „Swedbank“ pinigai, lėšos bankuose ir kitose kredito įstaigose, kaip matyti iš 2.17 pav. duomenų, tai didėjo, tai mažėjo, tačiau 2009-2011 m. III ketv. padidėjo 1,7 karto. Didžiausias pinigų, lėšų bankuose ir kitose kredito įstaigose didėjimas buvo 2010 m. II ketvirtį, kurio didėjimą labiausiai lėmė gauti pinigai iš finansinės veiklos, kurių didžiąją dalį 2010 m. III ketv. bankas nukreipė į Lietuvos banko ar patronuojančių bankų sąskaitas, todėl, kaip matyti 2.17 pav. 2010 m. III ketv. šių lėšų sumažėjo 34 proc. Tačiau analizuojant 2011 m. IV – 2013 m. III ketv. AB banko „Swedbank“ pinigų, lėšų bankuose ir kitose kredito įstaigose dinamiką, iš 2.16 pav. matyti, kad didžiausias piniginių lėšų didėjimas buvo 2011 m. IV ketv. ir 2012 m. I – II ketv. Šį pokytį didžiąja dalimi lėmė AB banko „Snoras“ bankrotas, kadangi, 2011 m. IV ketv. Valstybės įmonės Indėlių ir investicijų draudimas pradėjo kompensuoti AB banko „Snoras“ indėlininkų apdraustus indėlius. Vėlesniu laikotarpiu, kaip matyti iš 2.17 pav. piniginių lėšos bankuose ir kitose kredito institucijose sumažėjo 23,6 proc. Šį pokytį didžiąja dalimi lėmė tai, kad AB bankas „Swedbank“ siekdamas efektyvaus lėšų panaudojimo, lėšas investavo į paskolas bei vertybinius popierius.

AB bankas „SEB“ pinigų, lėšų bankuose ir kitose kredito įstaigose dinamika 2009 - 2013 m. III ketv. pateikta 2.18 pav.

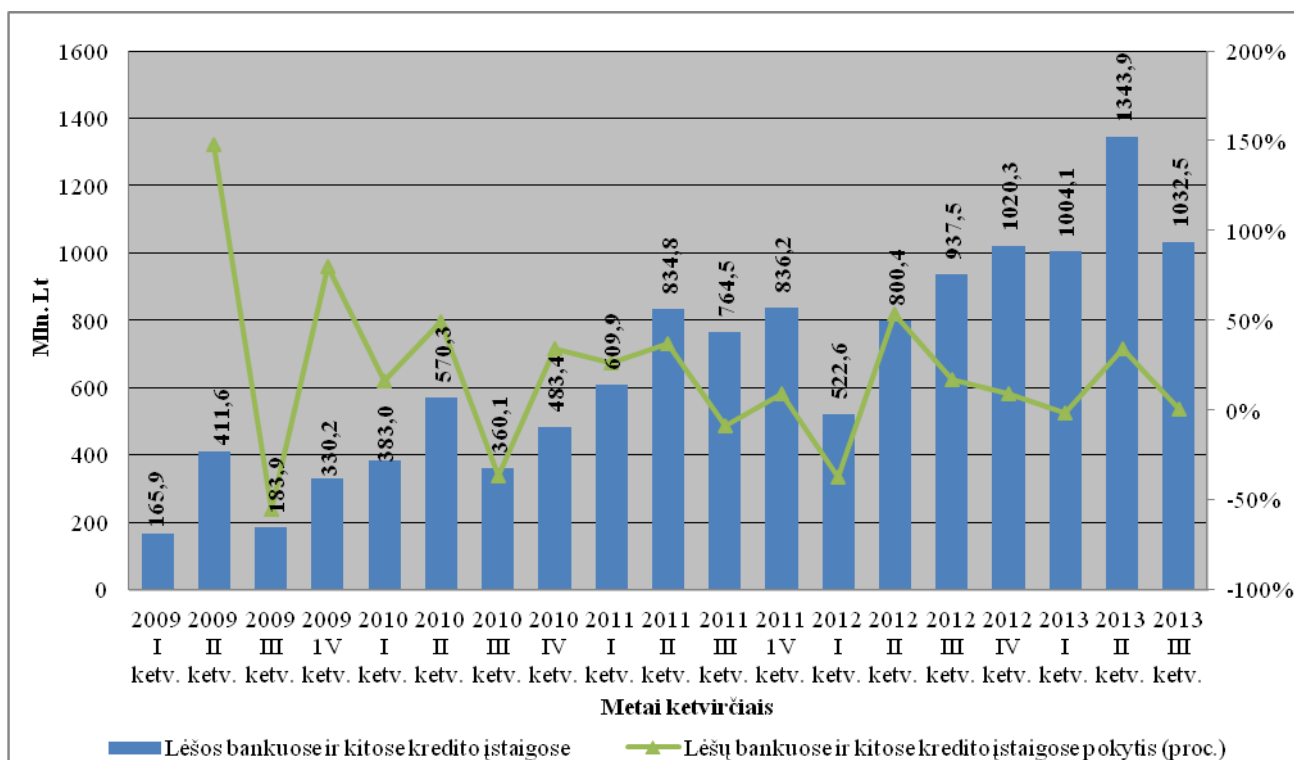

2.18 pav. AB banko „SEB“ pinigų, lėšų bankuose ir kitose kredito įstaigose dinamika 2009-2013 m. III ketv.

Šaltinis: sudaryta autoriaus pagal Lietuvos banko asociacijos pateiktas ataskaitas

AB „SEB“ banko pinigai, lėšos bankuose ir kitose kredito įstaigose 2009 m. I ketv. lyginant su 2011 m. III ketv. padidėjo 63,5 proc. (žr. 2.18 pav.). Didžiausią įtaką šių lėšų didėjimui turėjo banko investicijų į laikomus parduoti Vyriausybės vertybinius popierius pardavimas, o ženklų 57,7 proc. šių lėšų sumažėjimą 2011 I ketv., lyginant su 2010 m. IV ketv. lėmė banko investicijos į laikomus parduoti Vyriausybės vertybinius pirkimas. Analizuojant AB „SEB“ banko pinigų, lėšų bankuose ir kitose kredito įstaigose pokytį 2011 m. IV ketv. - 2013 m. III ketv., piniginės lėšos padidėjo 35,2 proc. Didžiausias šių lėšų didėjimas užfiksuotas 2012 m. I ketv., kurio pokyčiui esminės įtakos turėjo AB banko „Snoras“ bankrotas, nes kaip minėta aukščiau 2011 m. IV ketv. Valstybės įmonės Indėlių ir investicijų draudimui pradėjus vykdyti AB banko „Snoras“ indėlininkams apdraustų indėlių draudimo išmokų grąžinimą, AB „SEB“ banke padaugėjo naujų indėlininkų, kurių lėšas vėlesniu laikotarpiu bankas investavo į pelningesnes priemones (paskolas, skolos vertybinius popierius ir kt.).

AB „DNB“ banko pinigų, lėšų bankuose ir kitose kredito įstaigose dinamika 2009-2013 m. III ketv. pateikta 2.19 pav.

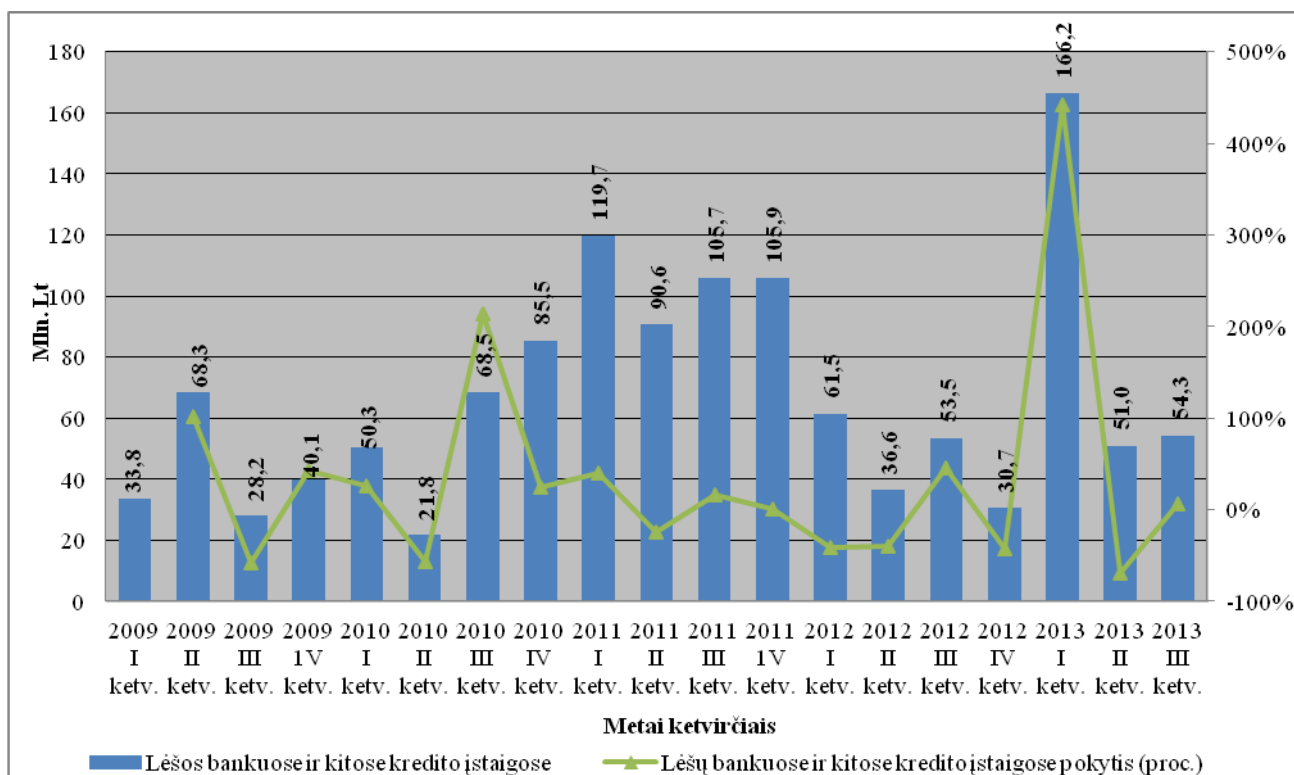
2.19 pav. AB banko „DNB“ pinigų, lėšų bankuose ir kitose kredito įstaigose dinamika 2009-2013 m. III ketv.

Šaltinis: sudaryta autoriaus pagal Lietuvos banko asociacijos pateiktas ataskaitas

Kaip matyti iš 2.19 pav. pateiktų duomenų, AB „DNB“ banko pinigų, lėšų bankuose ir kitose kredito įstaigose 2009 m. I ketv. – 2011 m. III ketv. padidėjo daugiau nei tris kartus. Šiam lėšų augimui didžiausios įtakos turėjo gautos įplaukos už parduotus vertybinius popierius.

2011 m. IV ketv. – 2013 m. III ketv. AB „DNB“ banko pinigų, lėšų bankuose ir kitose kredito įstaigose padidėjo 23,5 proc. Šį pokytį didžiaja dalimi lėmė 2011 IV ketv. užfiksuotas 10,3 proc. pinigų, lėšų bankuose ir kitose kredito įstaigose didėjimas, kurio pokyčiui įtakos turėjo AB banko „Snoras“ bankrotas, nes 2011 m. gruodžio mėn. į Lietuvos komercinių bankų sistemą buvo pervesta apie 4 mlrd. Lt draudimo išmokų bankrutuojančio banko indėlininkams, iš kurių apie 77 proc. šių lėšų buvo pervesta į Lietuvos bankuose esančias gyventojų bei įmonių sąskaitas ir tik 23 proc. išmokėta grynaisiais pinigais. 2013 m. II ketv. išaugusias lėšas lėmė AB „DNB“ banko padidėjusios patrunuojančiuosiuose užsienio bankuose laikomos lėšos.

AB „Šiaulių banko“ pinigų, lėšų bankuose ir kitose kredito įstaigose dinamika 2009-2013 m. III ketv. pateikta 2.20 pav.

2.20 pav. AB „Šiaulių banko“ pinigų, lėšų bankuose ir kitose kredito įstaigose dinamika 2009-2013 m. III ketv.

Šaltinis: sudaryta autoriaus pagal Lietuvos banko asociacijos pateiktas ataskaitas

Iš 2.20 pav. matyti, kad AB „Šiaulių banko“ pinigai, lėšos bankuose ir kitose kredito įstaigose 2009 m. I ketv. - 2011 m. III ketv. padidėjo 2,2 karto. Didžiausias šių lėšų didėjimas buvo 2011 I ketv., kai AB „Šiaulių banko“ piniginės lėšos lyginant su 2010 m. IV ketv. padidėjo 40 proc. Šiam pokyčiui didžiausios įtakos turėjo gautos įplaukos išpirkus vertybinius popierius, laikomus iki išpirkimo.

Analizuojant AB „Šiaulių banko“ pinigų, lėšų bankuose ir kitose kredito įstaigose dinamiką 2011 m. IV ketv. - 2013 m. III ketv., iš 2.20 pav. pateiktų duomenų matyti, kad 2011 m. IV ketv. padidėjusias pinigines lėšas lėmė AB banko „Snoras“ bankrotas, nes 2011 m. pabaigoje prasidėjo AB banko „Snoras“ indėlių grąžinimo procesas, kurio metu AB „Šiaulių banke“ padidėjo banko indėlių, todėl vėlesniu laikotarpiu, t.y. 2012 m. I ketv. AB „Šiaulių bankas“ investavo į pelningas investavimo priemones, todėl minėtu laikotarpiu pastebimas ženklus lėšų sumažėjimas. Be to minėtu laikotarpiu pastebimas didžiausias piniginių lėšų didėjimas 2013 m. I ketv., kurį, kaip minėta aukščiau, didžiajia dalimi lėmė iš AB „Ūkio banko“ perimtų pinigų, lėšų bankuose ir kitose kredito įstaigose dydis, kuris pagal pagal AB „Ūkio banko“ turto, teisių, sandorių ir įsipareigojimų perdavimo sutartį sudarė 497,8 mln. Lt.

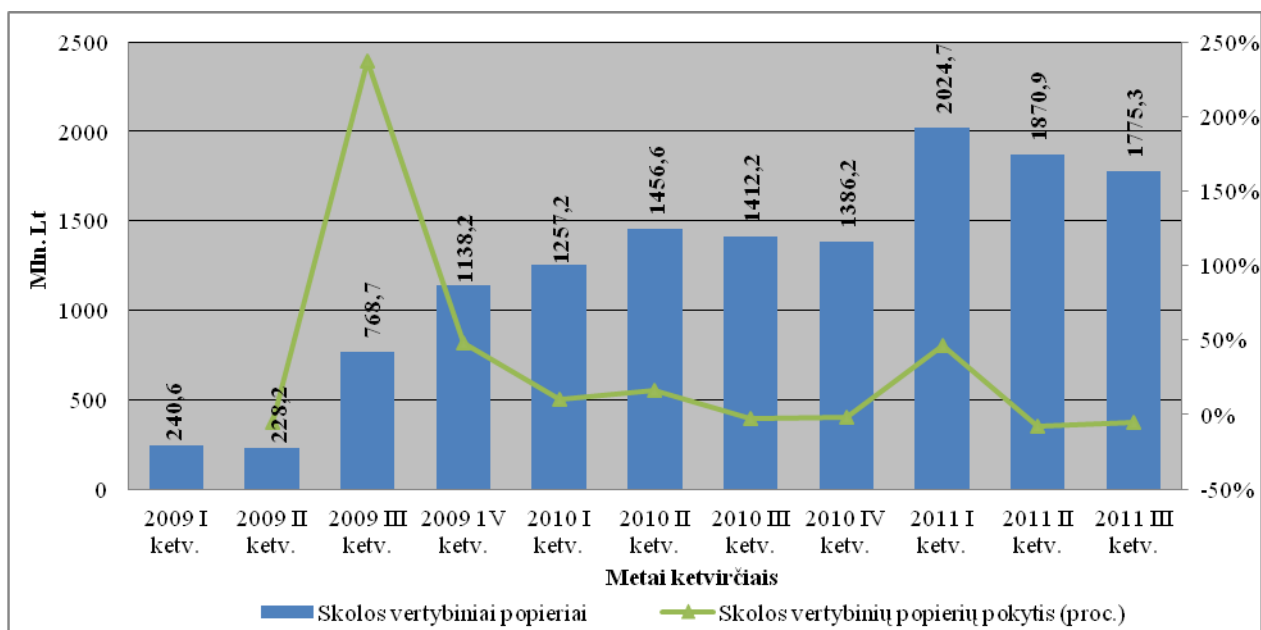
Apibendrinus galima teigti, kad AB banko „Snoras“ bankrotas turėjo trumpalaikį poveikį visų analizuojamų bankų pinigų, lėšų bankuose ir kitose kredito įstaigose pokyčiui, nes 2011 m. gruodžio mėn. į Lietuvos komercinių bankų sistemą buvo pervesta apie 4 mlrd. Lt draudimo išmokų

bankrutuojančio banko indėlininkams, iš kurių apie 77 proc. šių lėšų buvo pervesta į Lietuvos bankuose esančias gyventojų bei įmonių sąskaitas. Trumpalaikis poveikis pasireiškė tuo, kad 2011 IV ket. Valstybės įmonės Indėlių ir investicijų draudimui pradėjus vykdyti AB banko „Snoras“ indėlininkams apdraustų indėlių draudimo išmokų grąžinimą, visuose bankuose padaugėjo naujų indėlininkų, o 2012 m. IV ket. - 2013 I ketv. buvo ženklus minėtų lėšų sumažėjimas, kurį lėmė tai, kad bankai lėšas investavo į pelningesnes priemones (paskolas, skolos vertybinius popierius ir kt.).

2.4.2. Skolos vertybinių popierių analizė

Šiame poskyryje analizuojama AB banko „Snoras“, AB banko „Swedbank“, AB SEB banko, AB DNB banko, AB Šiaulių banko skolos vertybinių popierių dinamika iki (2009 m. I ketv. - 2011 III ketv.) ir po (2011 m. IV ketv. - 2013 III ketv.) AB banko „Snoras“ bankroto bei siekiama nustatyti jų pokyčius lėmusius veiksniai.

Atsižvelgus į tai, kad 2011 m. lapkričio mėn. buvo apribota AB banko „Snoras“ veikla, o gruodžio mėn. jam iškelta bankroto byla, minėto banko skolos vertybinių popierių dinamika analizuojama 2009 - 2011 m. III ketv., kuri pateikta 2.21 pav.

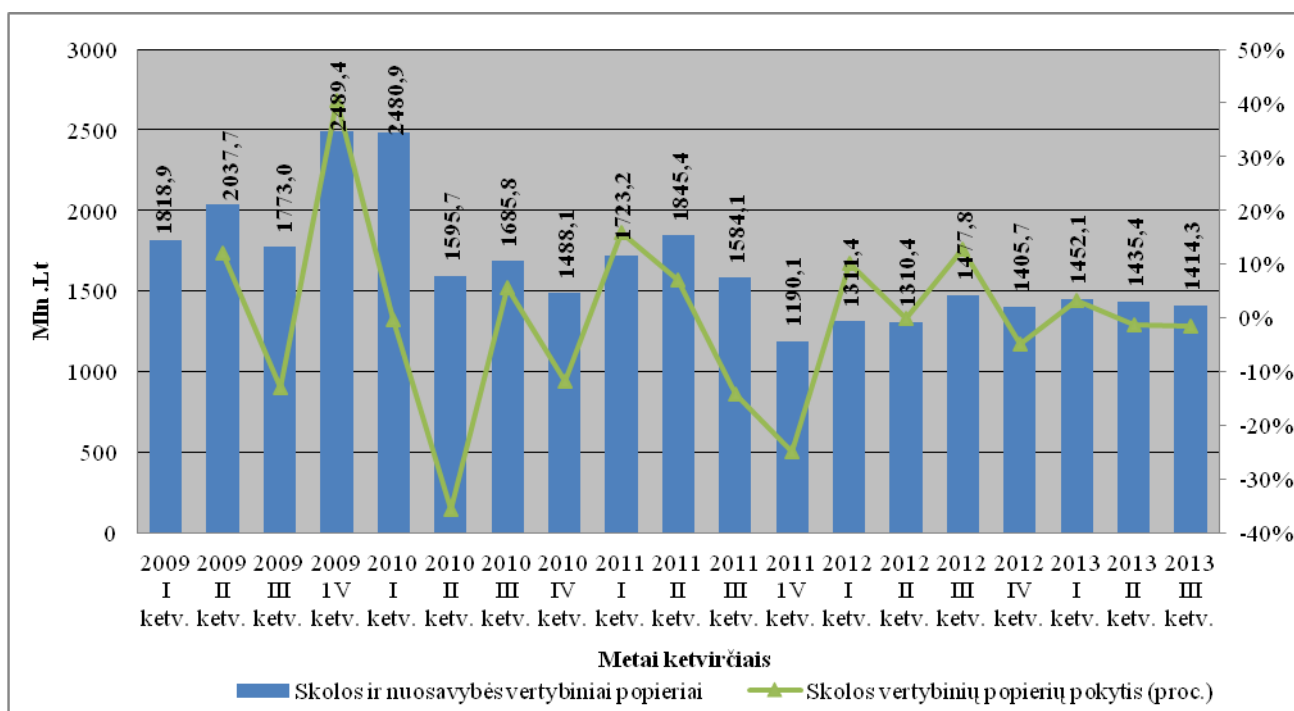

2.21 pav. AB banko „Snoras“ skolos vertybinių popierių dinamika 2009-2011 m. III ketv.
Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos banko asociacijos pateiktas ataskaitas

Iš 2.21 paveiksle pateiktų duomenų matyti, kad AB banko „Snoras“ investicijos į skolos vertybinius popierius 2009 - 2011 m. III ketv. padidėjo 6,4. Didžiausias šių banko investicijų pokytis buvo 2009 m. III ketv., kai AB banko „Snoras“ skolos vertybiniai popieriai, lyginant su 2009 m. II ketv. padidėjo 2,4 karto. Lietuvos banko duomenimis, šiuos pokyčius didžiaja dalimi lėmė banko investicijos į vertybinius popierius, kurie buvo laikyti Šveicarijos bankuose, ne AB

bankas „Snoras“, bet privačių, su banku susijusių asmenų sąskaitose⁹. Kaip teigiama finansinio stabilumo ataskaitoje už 2012 m., AB bankas „Snoras“ su didelėmis finansinėmis problemomis susidūrė jau po 1998 m. Rusijos finansų krizės, tačiau nuostolių iš vertybinių popierių nepripažino, nes nuostolingos investicijos į NVS šalių vertybinius popierius buvo formaliai likviduotos suteikiant paskolas tikslinėse teritorijose registruotoms įmonėms. Tačiau Lietuvos bankas, atsižvelgęs į tai, kad šis įvykis darytų neigiamą įtaką banko sistemos stabilumui (nepakaktų indėlių draudimo fonde sukauptų lėšų AB banko „Snoras“ indėlininkams išmokėti, prasidėtų masinis indėlių atsiėmimas visame bankų sektoriuje) ir pakenktų besiformuojančiam visuomenės pasitikėjimui bankų sektoriumi, priėmė švelnesnį sprendimą ir minėtu laikotarpiu banko licencijos neatšaukė¹⁰. Tačiau, vėlesniu laikotarpiu Lietuvos bankas, matydamas, kad nustatomi AB banko SNORAS veiklos trūkumai nuolat kartojasi ir vis didėja 2011 m. lapkričio mėn. apribojo AB banko „Snoras“ veiklą.

AB bankas „Swedbank“ skolos vertybinių popierių dinamika 2009 -2013 m. III ketv. pateikta 2.22 pav.

2.22 pav. AB bankas „Swedbank“ skolos vertybinių popierių dinamika 2009-2011 m. III ketv. Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos banko asociacijos pateiktas ataskaitas

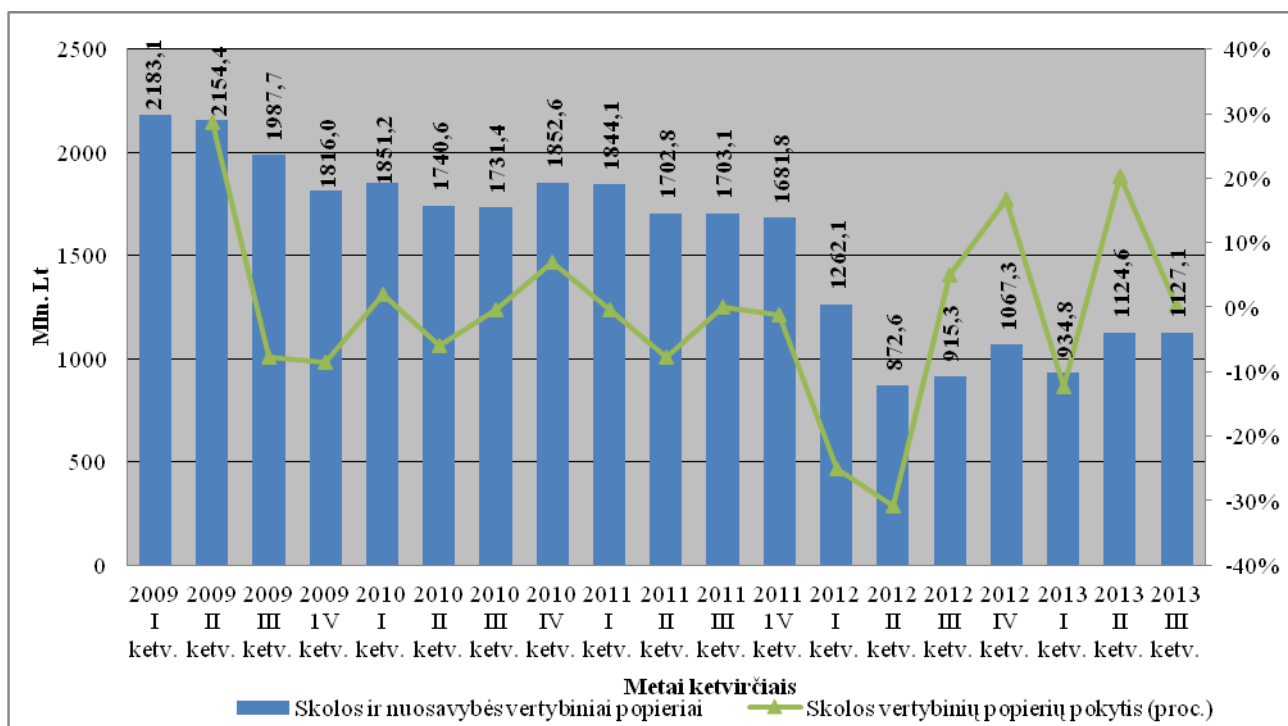
Kaip matyti iš 2.22 paveikslo duomenų, AB banko „Swedbank“ skolos vertybiniai popieriai per 2009 m. I ketv. – 2011 m. III ketv. sumažėjo 12,9 proc. Skolos vertybinių popierių mažėjimą lėmė tai, kad sumažėjus likvidumui pasaulio finansų rinkose, AB bankas „Swedbank“ skolas vertybinius popierius panaudojo kaip vieną iš likvidumo užtikrinimo šaltinių. Tačiau analizuojant

⁹ Lietuvos bankas. Finansinio stabilumo apžvalga 2012 m.

¹⁰ Lietuvos bankas. Finansinio stabilumo apžvalga 2012 m.

2011 m. IV – 2013 m. III ketv. AB banko „Swedbank“ skolos vertybinių popierių dinamiką, iš 2.22 pav. matyti, jog, šio banko investicijos į skolos vertybinius popierius turėjo didėjimo tendenciją. Šį pokytį iš dalies lėmė AB banko „Snoras“ bankrotas, kadangi 2011 m. IV ketv. Valstybės įmonės Indėlių ir investicijų draudimas pradėjus kompensuoti AB banko „Snoras“ indėlininkų apdraustus indėlius, minėtame banke padaugėjo grynujų pinigų, kuriuos vėlesniu laikotarpiu bankas investavo į vertybinius popierius. Minėtų investicijų didėjimą 2012 m. III ketv. 12,3 proc. lėmė tai, kad AB bankas „Swedbank“ reikšmingą lėšų dalį investavo į Europos Sąjungos šalių aukštus reitingus turinčių bankų skolos vertybinius popierius.

AB „SEB“ banko skolos vertybinių popierių dinamika 2009 -2013 m. III ketv. pateikta 2.23 pav.

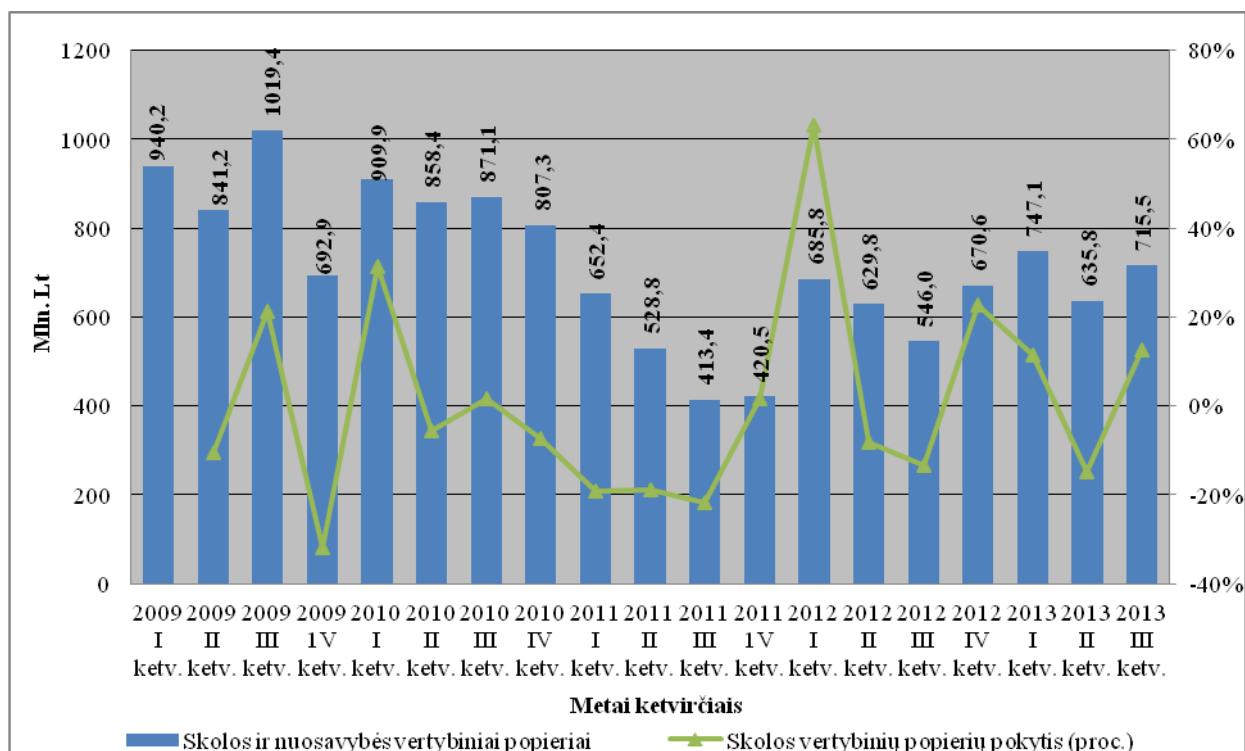
2.23 pav. AB „SEB“ banko skolos vertybinių popierių dinamika 2009-2011 m. III ketv.
Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos banko asociacijos pateiktas ataskaitas

Iš 2.23 paveikslo duomenų nustatyta, kad AB „SEB“ banko investicijos į skolos vertybinius popierius per 2009 m. I ketv. – 2011 m. III ketv. sumažėjo 22 proc. Pokyčius lėmė dėl finansinių sukrėtimų sumažėjusi skolos vertybinių popierių rinka. Didžiausias skolos vertybinių popierių pokytis, kai banko investicijos į skolos vertybinius popierius augo 7,7 karto, užfiksuotas 2009 m. II ketv., kurį lėmė tai, kad AB „SEB“ bankas išleido 158 galiojančias obligacijų emisijas, kurių bendra nominalioji vertė buvo 1 672 mln. litų. Šios obligacijų emisijos buvo įtrauktos į Vilniaus vertybinių popierių biržos prestižinį oficialųjį prekybos sąrašą.

2011 m. IV – 2013 m. III ketv. AB „SEB“ banko investicijos į skolos vertybinius popierius kaip ir 2009 m. I ketv. – 2011 m. III ketv. mažėjo. Šios investicijos 2011 m. IV – 2013 m. III ketv.

sumažėjo 33 proc., kurių pokytį didžiaja dalimi lėmė mažėjančios AB „SEB“ banko investicijos į privačių ir užsienio bankų skolos vertybinius popierius bei Lietuvos Respublikos Vyriausybės vertybinius popierius. Galima teigti, kad AB banko „Snoras“ bankrotas AB „SEB“ banko skolos vertybinių popierių pokyčiui neturėjo įtakos, arba ji buvo labai maža, nes 2011 m. IV ketv. Valstybės įmonės Indėlių ir investicijų draudimui pradėjus vykdyti AB banko „Snoras“ indėlininkams apdraustų indėlių draudimo išmokų grąžinimą didžiąją dalį naujų indėlininkų lėšų, AB „SEB“ bankas nukreipė į ne į vertybinius popierius, o į patrunuojančių užsienio bankų sąskaitas.

AB „DNB“ banko skolos vertybinių popierių dinamika 2009 -2013 m. III ketv. pateikta 2.24 pav.

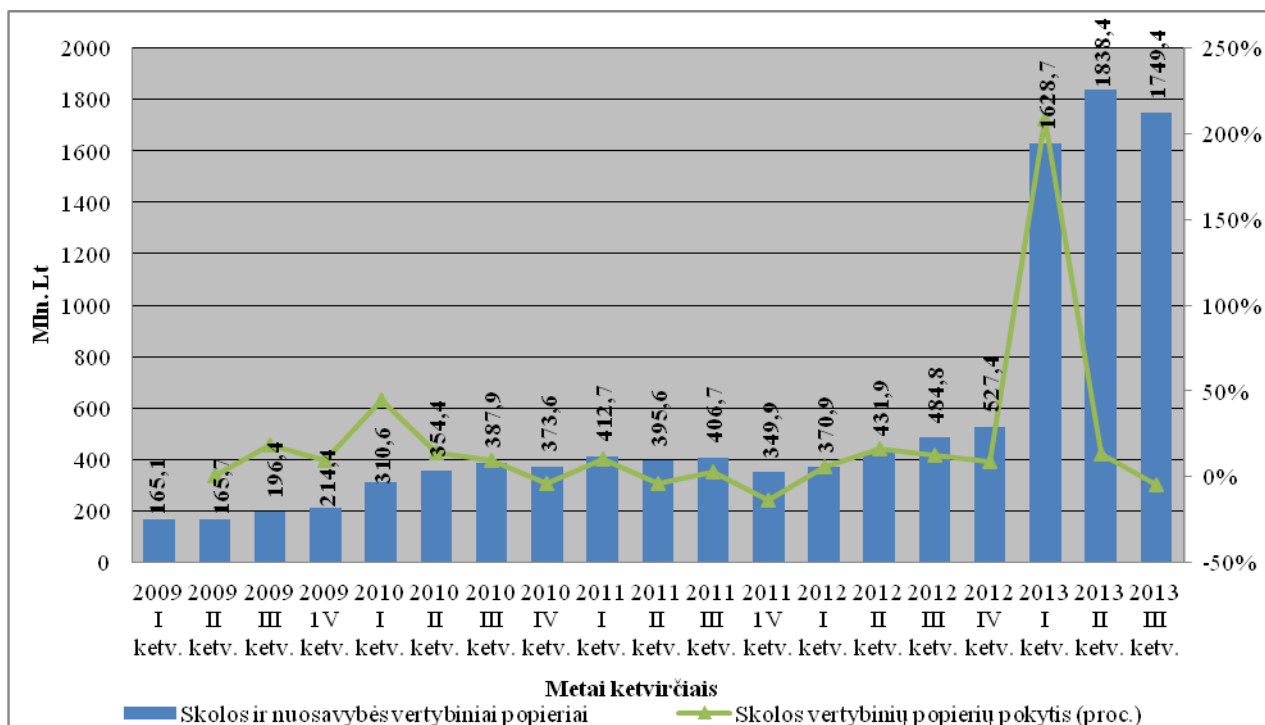
2.24 pav. AB „DNB“ banko skolos vertybinių popierių dinamika 2009-2011 m. III ketv. Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos banko asociacijos pateiktas ataskaitas

Kaip matyti iš 2.24 paveikslo duomenų, AB „DNB“ banko skolos vertybiniai popieriai per 2009 m. I ketv. – 2011 m. III ketv. sumažėjo 56,1 proc. Šį pokytį didžiaja dalimi lėmė skolos vertybinių popierių aktyvumo sumažėjimas dėl finansinių sunkumų pasaulio finansų rinkose. Didžiausias investicijų į skolos vertybinius popierius augimas minėtu laikotarpiu buvo 2010 I ketv., kurį lėmė išaugusios AB „DNB“ banko investicijos į Vyriausybės vertybinius popierius.

Tačiau analizuojant 2011 m. IV – 2013 m. III ketv. AB „DNB“ banko skolos vertybinių popierių dinamiką, iš 2.24 pav. matyti, kad šio banko investicijos į vertybinius popierius augo ir minėtu laikotarpiu padidėjo 70,2 proc. Šių investicijų didėjimui didžiausios įtakos turėjo ženklus 63,1 proc. investicijų į skolos vertybinius popierius augimas 2012 I ketv., kurį lėmė tai, kad 2011

m. pabaigoje AB banko „Snoras“ indėlininkų apdraustų indėlių grąžinimo procesui, banke padidėjo naujų indėlininkų, kurių lėšas 2012 I ketv. bankas investavo į skolos vertybinius popierius.

AB „Šiaulių banko“ skolos vertybinių popierių dinamika 2009 -2013 m. III ketv. pateikta 2.25 pav.

2.25 pav. AB „Šiaulių banko“ skolos vertybinių popierių dinamika 2009-2011 m. III ketv.
Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos banko asociacijos pateiktas ataskaitas

Iš 2.25 paveiksle pateiktų duomenų matyti, kad AB „Šiaulių banko“ investicijos į skolos vertybinius popierius 2009-2011 m. III ketv. padidėjo 1,4 karto. Šių investicijų augimą didžiaja dalimi lėmė padidėjusios investicijos į Lietuvos Respublikos Vyriausybės obligacijas, Lietuvos Respublikos įmonių skolos vertybinius popierius bei užsienio valstybių vyriausybių skolos vertybinius popierius.

2011 m. IV – 2013 m. III ketv. (žr. 2.25 pav.) užfiksuotas ženklus (banko skolos vertybiniai popieriai augo keturis kartus) AB „Šiaulių banko“ investicijų į skolos vertybinius popierius didėjimas, kurį didžiaja dalimi lėmė pagal 2013 vasario 23 d. AB „Šiaulių banko“ ir Ūkio banko turto, teisių, sandorių ir įsipareigojimų pasirašytą perdavimo sutartį iš AB „Ūkio banko“ už 586,4 mln. Lt perimti vertybiniai popieriai. AB banko „Snoro“ bankrotas minėto banko vertybinių popierių pokyčiui įtakos neturėjo, arba ji buvo labai maža, nes didžiąją dalį AB banko „Snoras“ indėlininkų apdraustų indėlių, kurie pateko į AB „Šiaulių banką“, bankas investavo ne į vertybinius popierius, o į paskolas.

Apibendrinus galima teigti, kad AB banko „Snoras“ bankrotas turėjo trumpalaikį poveikį AB banko „Swedbank“ ir AB DNB banko vertybinių popierių pokyčiui, nes 2011 m. IV ketv., Valstybės įmonės Indėlių ir investicijų draudimui pradėjus kompensuoti AB banko „Snoras“ indėlininkų

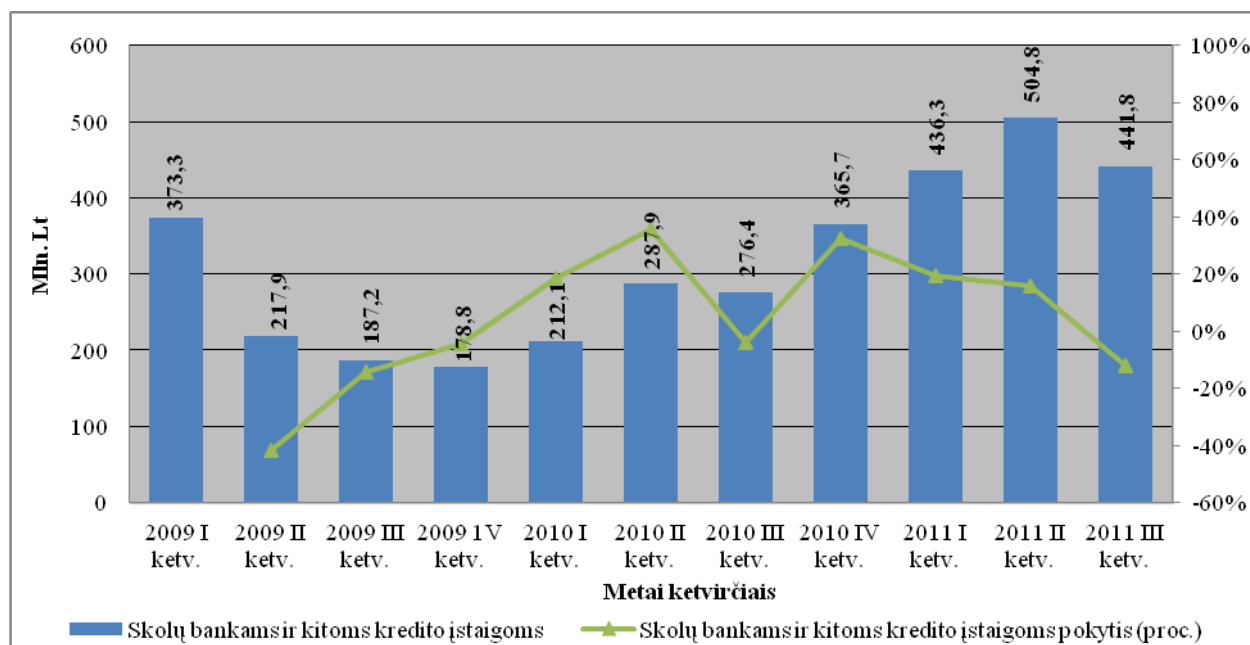
apdraustus indėlius, minėtuose bankuose padaugėjo grynųjų pinigų, kurias bankai vėlesniu laikotarpiu investavo į vertybinius popierius. AB „SEB“ ir AB „Šiaulių bankui“ skolos vertybinių popierių pokyčiui AB banko „Snoras“ bankrotas neturėjo įtakos, arba ji buvo labai maža, nes 2011 m. IV ketv. didžiąją dalį naujų indėlininkų lėšų, AB „SEB“ bankas nukreipė ne į vertybinius popierius, o į patronuojančių užsienio bankų sąskaitas, o AB „Šiaulių bankas“ - į paskolas.

2.5. Komercinių bankų atskirų įsipareigojimų straipsnių analizė 2009 – 2013 m.

Šiame skyriuje analizuojama AB banko „Snoras“, AB banko „Swedbank“, AB SEB banko, AB DNB banko, AB Šiaulių banko skolų bankams ir kitoms kredito įstaigoms ir indėlių dinamika iki (2009 m. I ketv. - 2011 III ketv.) ir po (2011 m. IV ketv. - 2013 III ketv.) AB bankas „Snoras“ bankroto. Taip pat analizuojamos priežastys, turėjusios įtakos minėtų rodiklių struktūros pokyčiams bei veiksniai nulėmę rodiklių kitimą 2009 m. I ketv. - 2013 III ketv.

2.5.1. Komercinių bankų skolų bankams ir kitoms kredito įstaigoms analizė

Šiame poskyryje analizuojami aukščiau minėtų bankų skolų bankams ir kitoms kredito įstaigoms dinamika iki (2009 m. I ketv. - 2011 III ketv.) ir po (2011 m. IV ketv. - 2013 III ketv.) AB bankas „Snoras“ bankroto. Įvertinus tai, kad 2011 m. lapkričio mėn buvo apribota AB banko „Snoras“ veikla, o gruodžio mėn. jam iškelta bankroto byla, minėto banko skolų bankams ir kitoms kredito įstaigoms dinamika analizuojama 2009-2011 m. III ketv., kuri pateikta 2.26 pav.

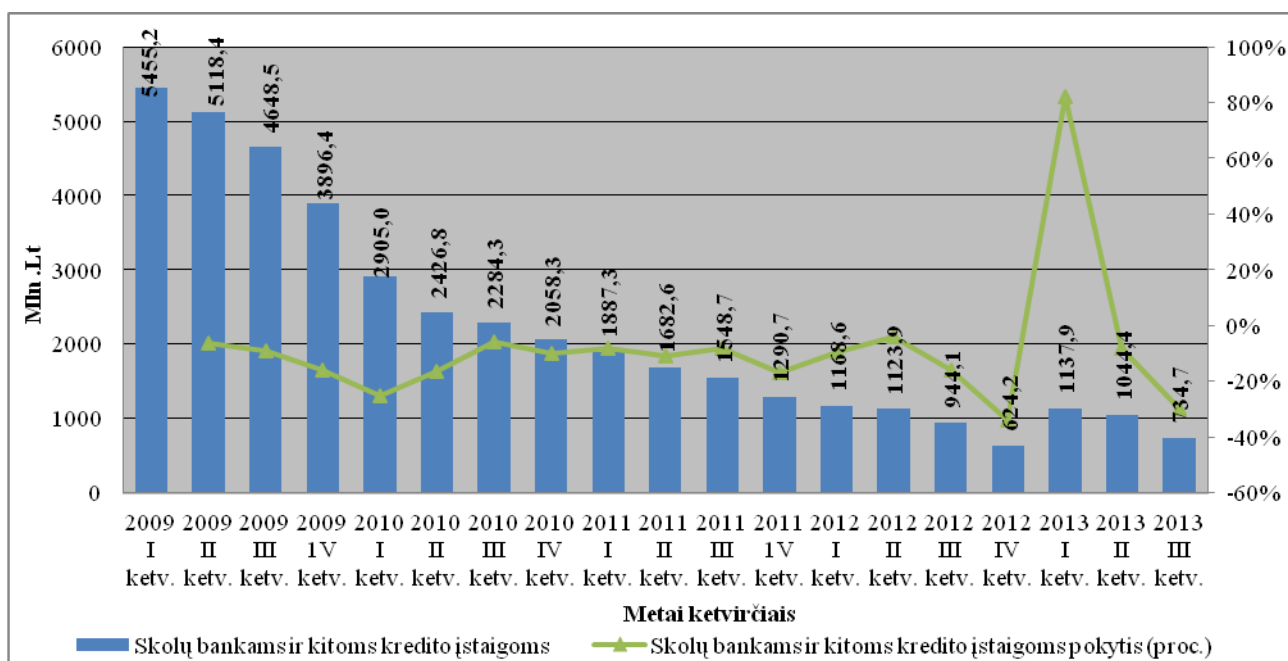

2.26 pav. AB banko „Snoras“ skolų bankams ir kitoms kredito įstaigoms dinamika 2009-2011 m. III ketv.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos banko asociacijos pateiktas ataskaitas

Kaip matyti iš 2.26 pav. pateiktų duomenų, AB banko „Snoras“ skolų bankams ir kitoms kredito įstaigoms 2009 m. I ketv. – 2011 m. III ketv. padidėjo 18,3 proc. Šių skolų augimui didžiausią įtaką turėjo banko priklausomybė nuo užsienio bankų (tarp jų – patronuojančiųjų). Tai yra didžiausią skolų bankams ir kitoms kredito įstaigoms didėjimo dalį sudarė išaugusios AB banko „Snoras“ skolos patronuojantiems bankams. Be to šiam pokyčiui įtakos turėjo ir AB banko „Snoras“ užsienio valstybių bankuose tos šalies valiuta lėšų korespondentinėse sąskaitose didėjimas, nes bankas siekdamas efektyviai vykdyti užsienio valiutos keitimo bei prekybos sandorius turėjo 25-iose skirtingose šalyse, 20 skirtingų valiutų korespondentines sąskaitas.

AB „Swedbank“ skolų bankams ir kitoms kredito įstaigoms dinamika 2009-2011 m. III ketv. pateikta 2.27 pav.

2.27 pav. AB „Swedbank“ skolų bankams ir kitoms kredito įstaigoms dinamika 2009-2013 m. III ketv.

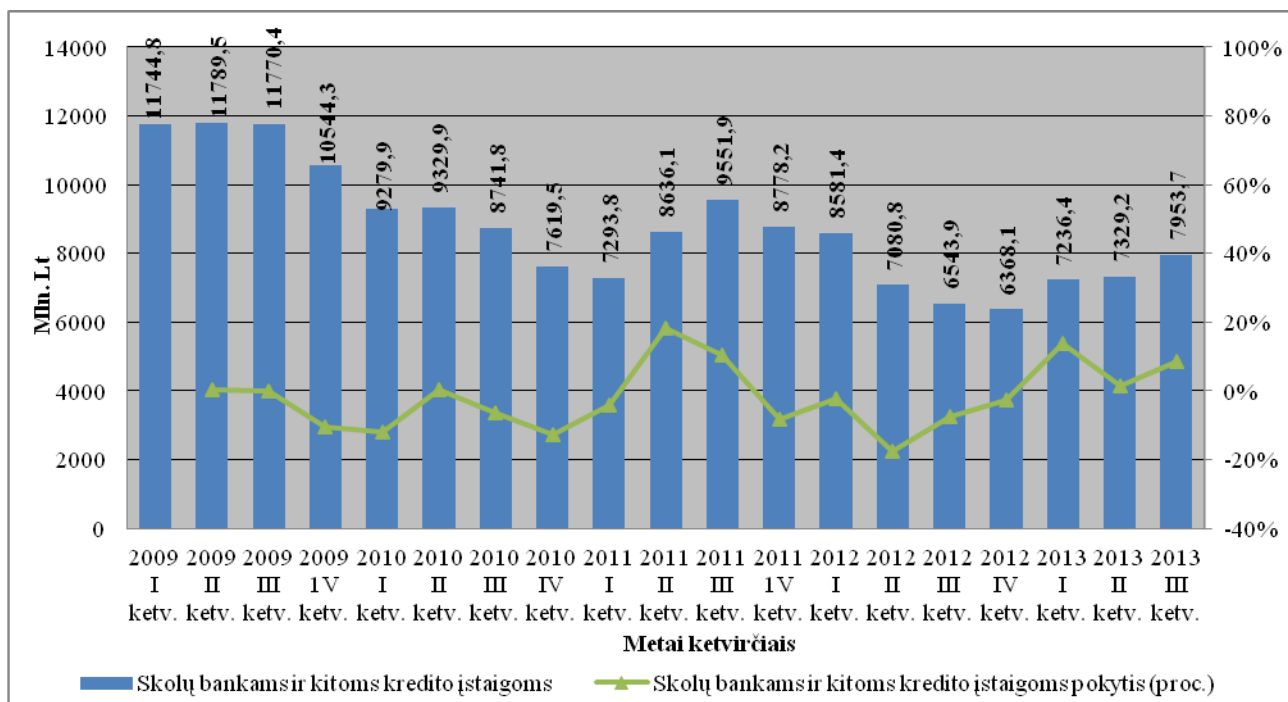
Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos banko asociacijos pateiktas ataskaitas

Kaip matyti iš 2.27 pav. duomenų, AB „Swedbank“ skolos bankams ir kitoms kredito įstaigoms 2009 m. I ketv. – 2011 m. III ketv. turėjo mažėjimo tendenciją ir analizuojamu laikotarpiu sumažėjo 71,6 proc. Šį ženklų pokytį lėmė tai, kad minėtu laikotarpiu AB „Swedbank“ bankas patronuojantiems bankams grąžino 70,9 proc. piniginių lėšų.

2011 m. IV ketv. – 2013 m. III ketv. AB „Swedbank“ skolų bankams ir kitoms kredito įstaigoms sumažėjo 43,1 proc. Didžioji bankams grąžintų lėšų dalis teko patronuojantiems bankams, kuriems AB „Swedbank“ per metus grąžino 43,1 proc. Didžiausias AB „Swedbank“ skolų bankams ir kitoms kredito įstaigoms augimas užfiksuotas 2013 m. I ketvirtį, kai minėtos

skolos 2013 m. I ketv. lyginant su 2012 m. IV ketv. padidėjo 71 proc., kurių didėjimą lėmė 46,7 proc. padidėję įsiskolinimai patronuojantiems bankams.

AB „SEB“ banko skolų bankams ir kitoms kredito įstaigoms dinamika 2009-2011 m. III ketv. pateikta 2.28 pav.

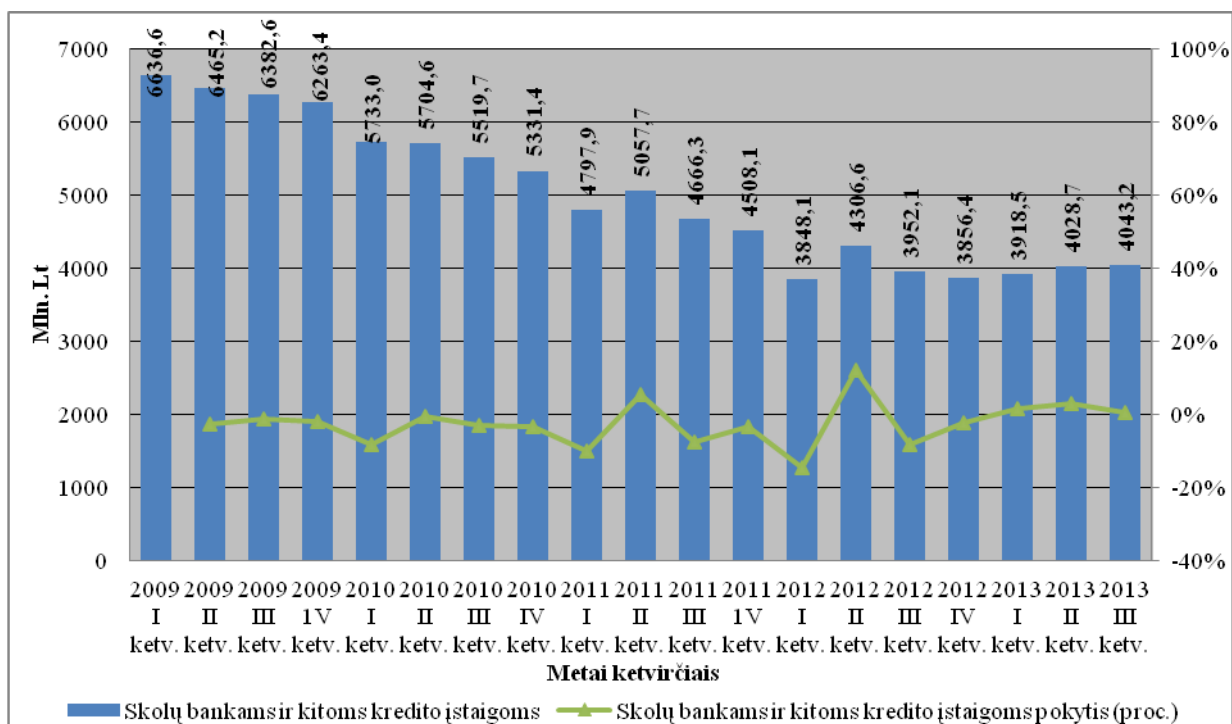
2.28 pav. AB „SEB“ banko skolų bankams ir kitoms kredito įstaigoms dinamika 2009-2013 m. III ketv.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos banko asociacijos pateiktas ataskaitas

Iš 2.28 paveikslo matyti, kad AB „SEB“ banko skolos bankams ir kitoms kredito įstaigoms 2009 m. I ketv. – 2011 m. III ketv. sumažėjo 18,7 proc. Pokytį lėmė 21,5 proc. sumažėję įsipareigojimai patronuojantiems bankams. Didžiausias AB „SEB“ banko skolų bankams ir kitoms kredito įstaigoms didėjimas užfiksuotas 2011 m. II ketv. Šį pokytį lėmė išaugę įsipareigojimai centriniam bankui.

AB „SEB“ banko skolos bankams ir kitoms kredito įstaigoms 2011 m. IV ketv. – 2013 m. III ketv. sumažėjo 9,4 proc., dėl centriniam bankui ir patronuojantiems bankams lėšų grąžinimo. Didžiausias šių skolų didėjimas buvo užfiksuotas 2011 m. IV ketv., kurį lėmė 13,3 proc. išaugę įsipareigojimai patronuojantiems bankams.

AB „DNB“ banko skolų bankams ir kitoms kredito įstaigoms dinamika 2009-2011 m. III ketv. pateikta 2.29 pav.

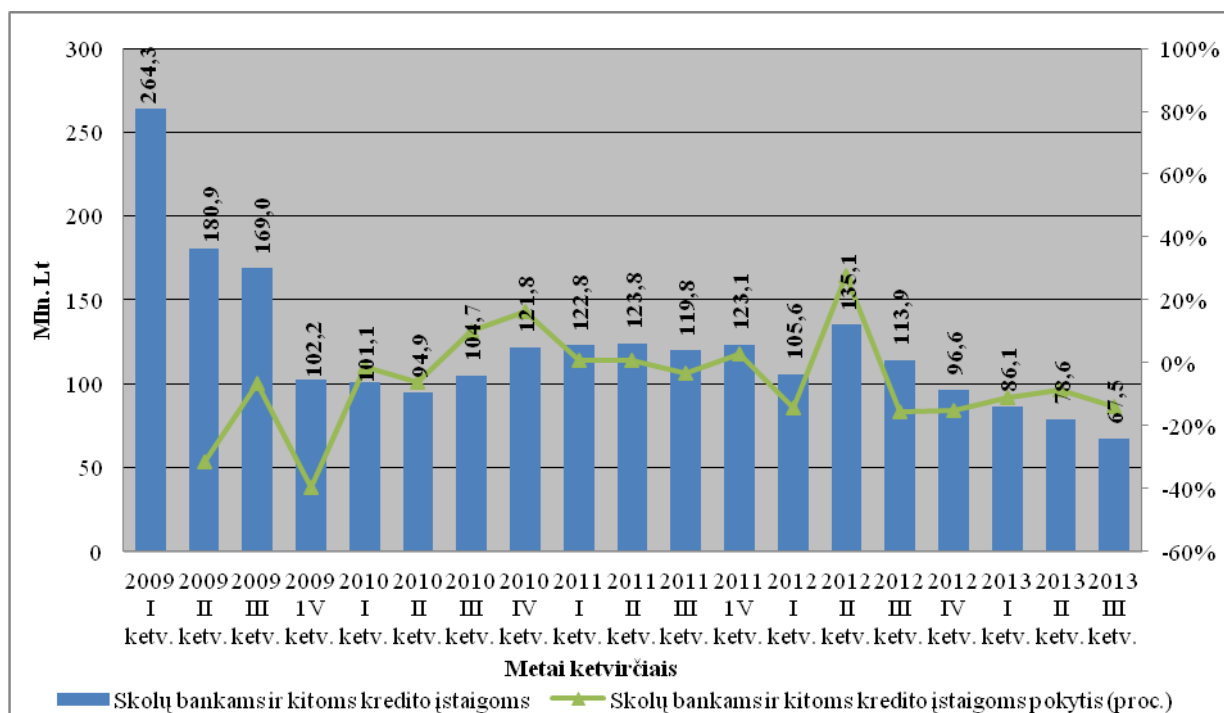
2.29 pav. AB „DNB“ banko skolų bankams ir kitoms kredito įstaigoms dinamika 2009–2013 m. III ketv.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos banko asociacijos pateiktas ataskaitas

Kaip matyti iš 2.29 pav. duomenų, 2009 m. I ketv. - 2011 III ketv. AB „DNB“ banko skolų bankams ir kitoms kredito įstaigoms sumažėjo 29,7 proc., kurio pokytį didžiąją dalimi lėmė 53 proc. sumažėję įsiskolinimai patrunuojantiems bankams, nes AB „DNB“ bankas patrunuojantiems bankams minėtu laikotarpiu grąžino 2626,5 mln. Lt. paskolų.

2011 m. IV – 2013 III ketv. taip pat pastebimas AB „DNB“ banko skolų bankams ir kitoms kredito įstaigoms mažėjimas, kurios minėtu laikotarpiu sumažėjo 10,5 proc. Didžioji banko grąžintų lėšų dalis, kaip ir 2009 m. I ketv. - 2011 III ketv. teko patrunuojantiems bankams, nes DNB bankas per 2011 m. IV – 2013 III ketv. įsiskolinimą patrunojantiems bankams sumažino 5,7 proc.

AB „Šiaulių banko“ banko skolų bankams ir kitoms kredito įstaigoms dinamika 2009–2011 m. III ketv. pateikta 2.30 pav.

2.30 pav. AB „Šiaulių banko“ skolų bankams ir kitoms kredito įstaigoms dinamika 2009-2013 m. III ketv.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos banko asociacijos pateiktas ataskaitas

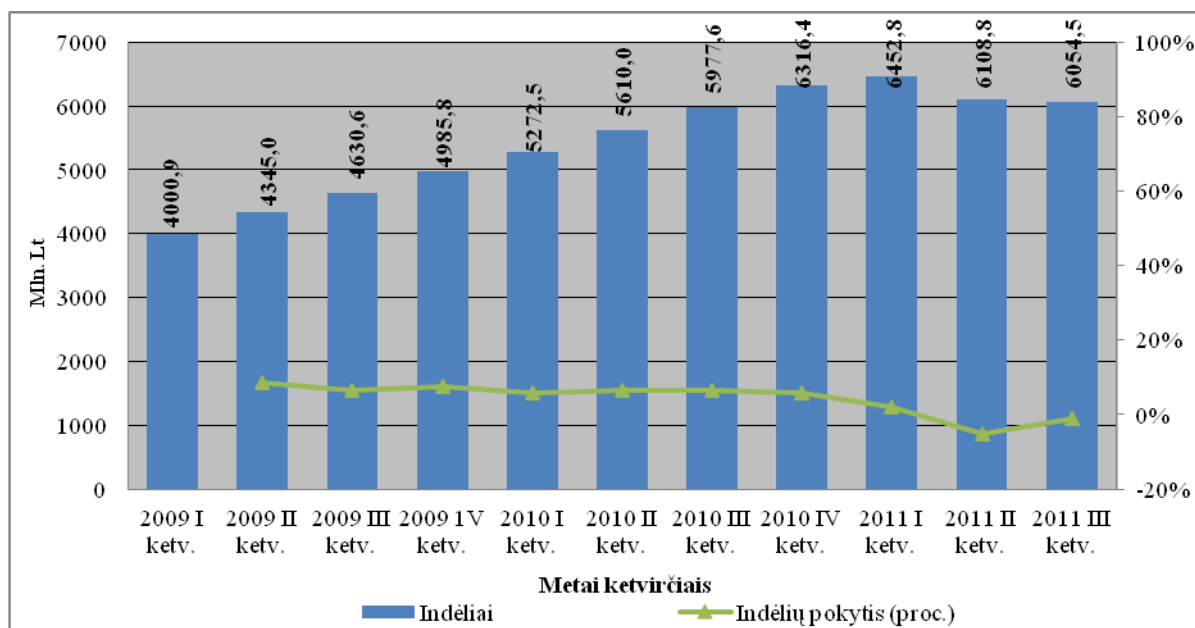
Kaip matyti iš 2.30 pav. AB „Šiaulių banko“ skolos bankams ir kitoms kredito įstaigoms kito netolygiai, tačiau 2009 m. I ketv. - 2011 III ketv. šios skolos sumažėjo 54,7 proc. Tą lėmė ženklus šių skolų mažėjimas 2009 m., kurio pokyčiui didžiausios įtakos turėjo 61,3 proc. 2009 m. I ketv. lyginant su 2009 m. I ketv. lėšų korespondentinėse sąskaitose mažėjimas. Korespondentinės sąskaitos yra AB „Šiaulių banko“ sąskaitos užsienio valstybių bankuose tos šalies valiuta, siekiant efektyviai vykdyti užsienio valiutos keitimo bei prekybos sandorius.

Apibendrinus galima teigti, kad analizuojamų komercinių bankų skolų bankams ir kitoms kredito įstaigoms pokyčiui AB banko „Snoras“ bankroto poveikis buvo neženklus, arba jo visai nebuvo, nes ženklių pokyčių po AB banko „Snoras“ bankroto nebuvo.

2.5.2. Komercinių bankų indėlių analizė

Šiame poskyryje analizuojami komercinių bankų: AB banko „Snoras“, AB banko „Swedbank“, AB SEB banko, AB DNB banko, AB Šiaulių banko, indėlių dinamika ir struktūra iki (2009 m. I ketv. - 2011 III ketv.) ir po (2011 m. IV ketv. - 2013 III ketv.) AB bankas „Snoras“ bankroto.

Įvertinus tai, kad 2011 m. lapkričio mėn. buvo apribota AB banko „Snoras“ veikla, o gruodžio mėn. jam iškelta bankroto byla, minėto banko indėlių dinamika ir struktūra analizuojama 2009 - 2011 m. III ketv.

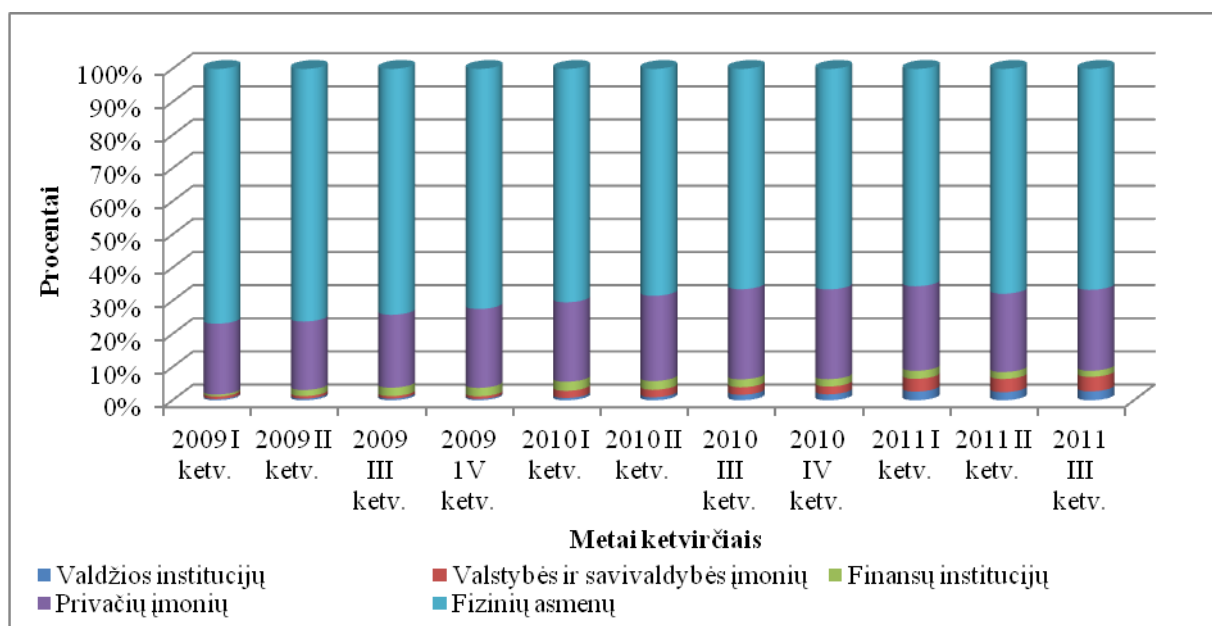

2.31 pav. AB banko „Snoras“ indėlių dinamika 2009-2011 m. III ketv.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos banko asociacijos pateiktas ataskaitas

Iš 2.31 pav. pateikto pav. nustatyta, kad 2009-2011 m. III ketv. AB banko „Snoras“ indėliai padidėjo 51,3 proc. Džiausios įtakos šių indėlių didėjimui turėjo tai, kad pasaulinės finansų krizės įkarščio metu¹¹, t.y. 2009 m. pabaigoje, AB banke „Snoras“ buvo siūlomos didesnės nei rinkos vidurkis palūkanų normos už indėlius, todėl analizuojamu laikotarpiu ėmė sparčiai didėti fizinių asmenų indėliai.

Siekiant detalesnės AB banko „Snoras“ indėlių analizės, buvo analizuojama AB banko „Snoras“ indėlių struktūra, kuri pateikta 2.32 pav.

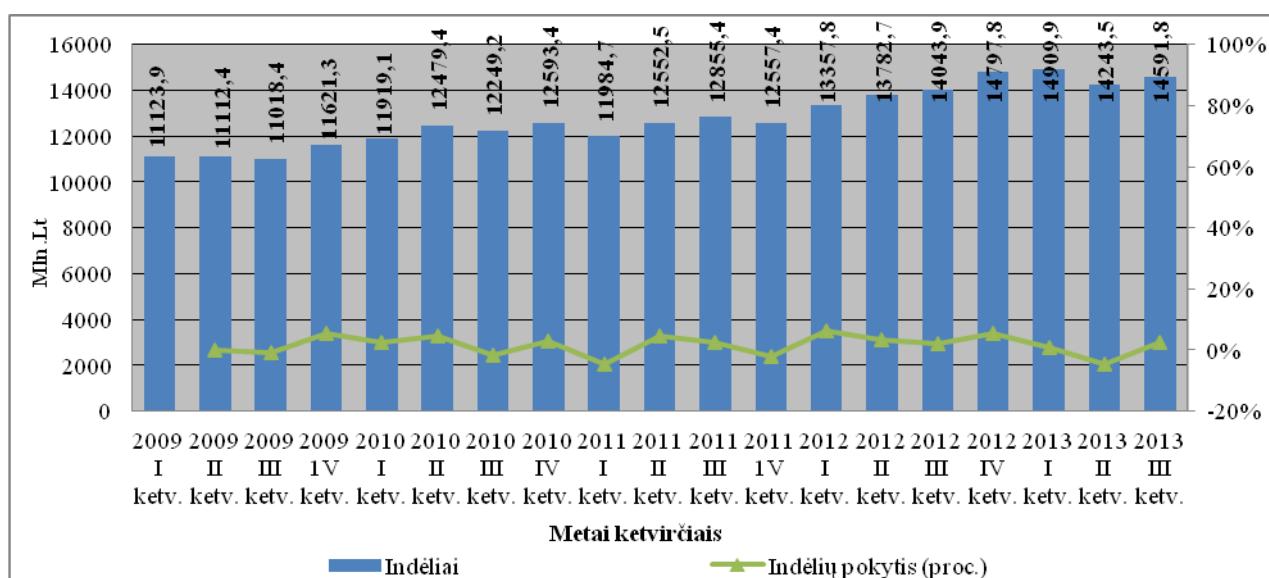
2.32 pav. AB banko „Snoras“ indėlių struktūra 2009-2011 m. III ketv.

¹¹ Lietuvos bankas. Finansinio stabilumo apžvalga 2012 m.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos banko asociacijos pateiktas ataskaitas

Analizuojant AB banko „Snoras“ indėlių struktūrą, kaip matyti iš 2.32 pav. didžiausią, vidutiniškai 71,7 proc. AB banko „Snoras“ indėlių dalį sudarė fizinių asmenų indėliai, kurių dalis analizuojamu laikotarpiu bendroje banko indėlių struktūroje sumažėjo 10,2 proc. punkto. Privačių įmonių indėliai banko indėlių struktūroje sudarė vidutiniškai 22,9 proc. visų banko indėlių. Mažiausią indėlių dalį, vidutiniškai 3,8 proc. bendroje AB banko „Snoras“ indėlių struktūroje sudarė valdžios institucijų ir Valstybės ir savivaldybės įmonių indėliai.

AB bankas „Swedbank“ indėlių dinamika 2009-2013 m. III ketv. pateikta 2.33 pav.,

2.33 pav. AB bankas „Swedbank“ indėlių dinamika 2009-2013 m. III ketv.

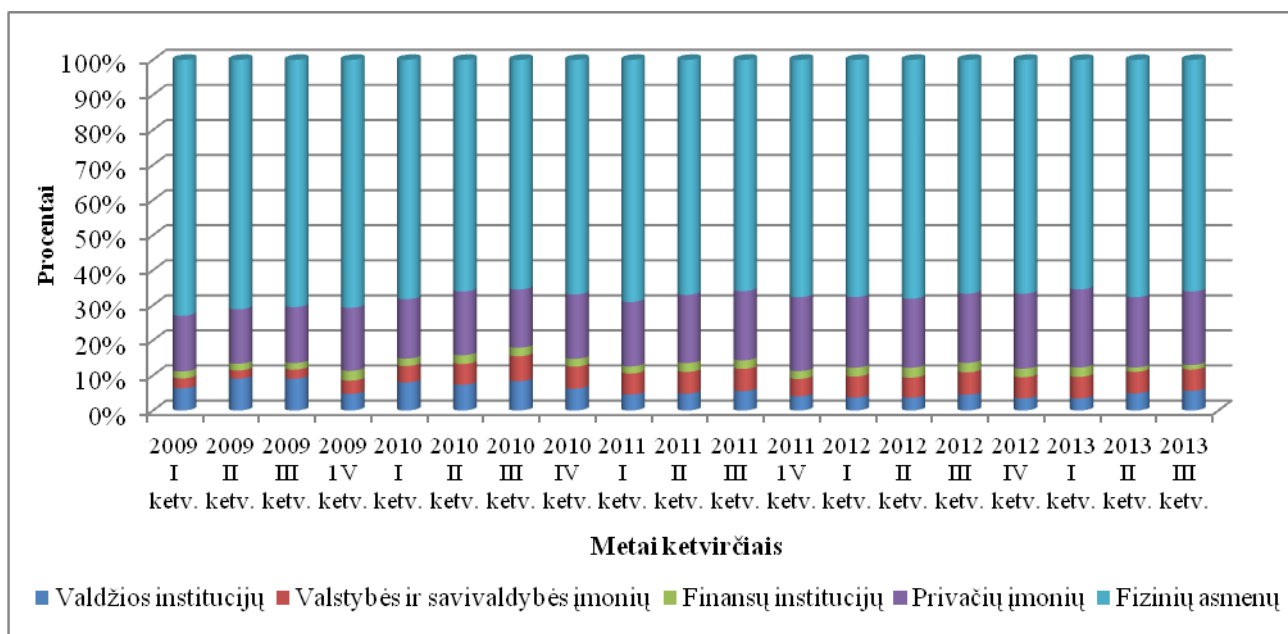
Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos banko asociacijos pateiktas ataskaitas

Kaip matyti iš 2.33 pav. AB bankas „Swedbank“ indėliai per 2009 m. I ketv. – 2011 m. III ketv. padidėjo 15,6 proc. Reišmingos įtakos banko indėlių augimui minėtu laikotarpiu turėjo indėlių iki pareikalavimo augimas, kurie 2009 m. I ketv. – 2011 m. III ketv. padidėjo 10,7 proc.

Analizuojant 2011 m. IV – 2013 m. III ketv. AB banko „Swedbank“ indėlių dinamiką, (žr. 2.33 pav.), nustatyta, kad šio banko indėliai išaugo 11,4 proc. Didžiąja dalimi minėtą pokytį lėmė AB banko „Snoras“ bankrotas, nes 2011 m. lapkričio mėn. AB bankui „Snoras“ paskelbus moratoriumą, tą pačių metų gruodžio mėn. tiek AB banko „Swedbank“, tiek kituose komerciniuose bankuose buvo fiksuotas ženklaus indėlių augimas, nes į bankų sistemą buvo pervesta apie 4 mlrd. Lt draudimo išmokų bankrutuojančio banko indėlininkams. Atsižvelgus į tai, kad apie 77 proc. šių lėšų buvo pervesta į Lietuvos bankuose esančias gyventojų bei įmonių sąskaitas, galima teigti, kad minėta priežastis lėmė ir AB banko „Swedbank“ indėlių didėjimą¹².

AB bankas „Swedbank“ indėlių struktūra 2009-2013 m. III ketv. pateikta 2.34 pav.

¹² Lietuvos bankas. Kredito įstaigų veikla 2011 m. IV ketvirtį

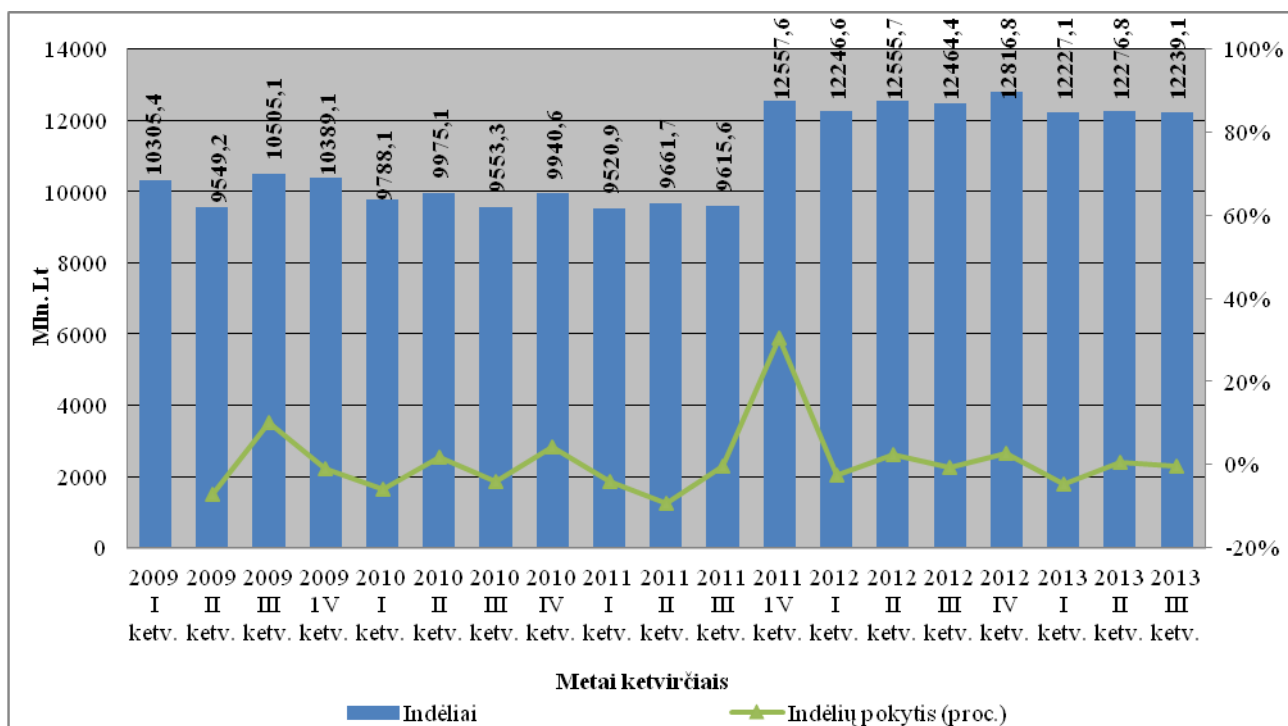

2.34 pav. AB bankas „Swedbank“ indėlių struktūra 2009-2013 m. III ketv.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos banko asociacijos pateiktas ataskaitas

Iš 2.34 pav. duomenų matyti, kad AB bankas „Swedbank“ tiek 2009 m. I ketv. – 2011 m. III ketv., tiek 2011 m. IV – 2013 m. III ketv. didžiąją dalį, vidutiniškai apie 70 proc., bendroje banko indėlių struktūroje sudarė fizinių asmenų indėliai, kurie 2011 m. I–III ketv. bendroje banko indėlių struktūroje sumažėjo 7 proc. punktais, o 2011 m. IV – 2013 m. III ketv. – 1,6 proc. punkto. Privačių įmonių indėliai bendroje banko indėlių struktūroje 2011 m. III ketv. sudarė vidutiniškai 17,8 proc., o 2011 m. IV – 2013 m. III ketv. – 21 proc. visų AB bankas „Swedbank“ indėlių. Mažiausią AB bankas „Swedbank“ indėlių dalį bendroje AB banko „Swedbank“ indėlių struktūroje tiek 2009 m. I ketv. – 2011 m. III ketv., tiek 2011 m. IV – 2013 m. III ketv. sudarė valdžios institucijų ir Valstybės ir savivaldybės įmonių indėliai (vidutiniškai 5,1 proc.) bei finansų institucijų indėliai (vidutiniškai 2 proc.).

AB „SEB“ banko indėlių dinamika 2009 -2013 m. III ketv. pateikta 2.35 pav.

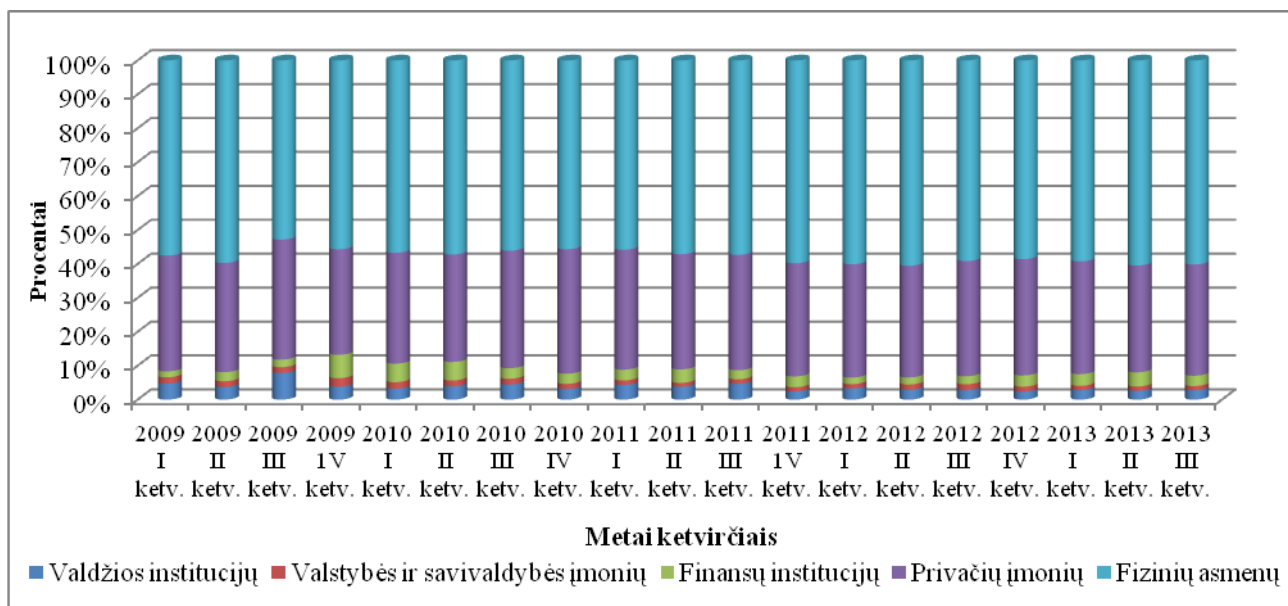
2.35 pav. AB „SEB“ banko indėlių dinamika 2009-2013 m. III ketv.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos banko asociacijos pateiktas ataskaitas

Iš 2.35 paveikslo duomenų nustatyta, kad AB „SEB“ banko indėliai per 2009 m. I ketv. – 2011 m. III ketv. sumažėjo 6,7 proc. (689,8 mln. Lt). Minėtą pokytį lėmė 30,9 proc (58,8 mln. Lt) sumažėję Valstybės ir savivaldybės įmonių, 8,5 proc. valdžios institucijų ir 7 proc. (416,5 mln. Lt) fizinių asmenų indėliai.

Tačiau 2011 m. IV – 2013 m. III ketv., pastebimas ženklus (žr. 2.33 pav.) AB „SEB“ banko indėlių augimas, nes 2011 m. III ketv. lyginant su 2012 I ketv. banko indėliai padidėjo 36,9 proc. Šį pokytį lėmė AB banko „Snoras“ bankrotas, nes ketvirtą 2011 metų ketvirtį bankrutavus AB „bankui „Snoras“, Valstybinė įmonė Indėlių ir investicijų draudimas pasirinko būtent AB „SEB“ banką AB banko „Snoras“ indėlininkams – privatiems asmenims ir Vilniaus apskrities įmonėms draudimo išmokoms mokėti.

AB „SEB“ banko indėlių struktūra 2009-2011 m. III ketv. pateikta 2.36 pav.

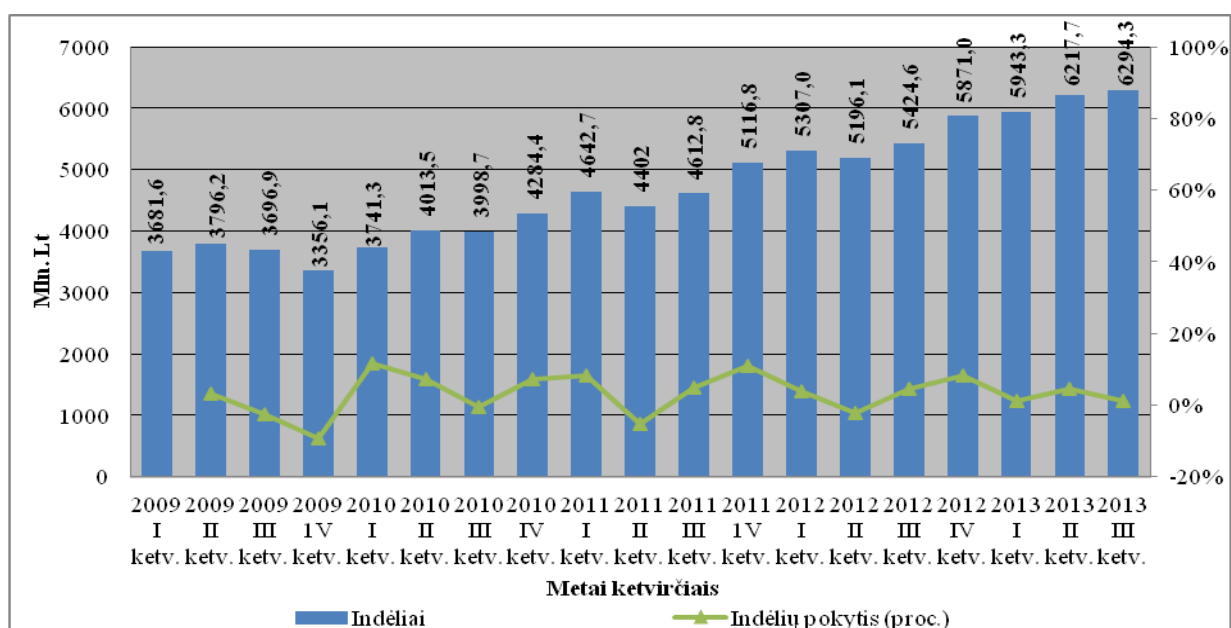

2.36 pav. AB „SEB“ banko indėlių struktūra 2009-2013 m. III ketv.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos banko asociacijos pateiktas ataskaitas

Kaip matyti iš 2.36 pav. pateiktų duomenų, didžiausią AB „SEB“ banko indėlių dalį (vidutiniškai 63,7 proc.) sudarė fizinių asmenų indėliai, kurių dalis bendroje banko indėlių sudėtyje 2009 m. I ketv. – 2011 m. III ketv. padidėjo 7,1 proc. punktais, o 2011 m. IV – 2013 m. III ketv., 5,8 proc. punkto - sumažėjo. Privačių įmonių indėliai bendroje indėlių struktūroje sudarė vidutiniškai 45,4 proc. banko indėlių. Mažiausią AB „SEB“ banko indėlių dalį, tiek 2009 m. I ketv. – 2011 m. III ketv., tiek 2011 m. IV – 2013 m. III ketv., kaip ir kituose bankuose sudarė Valstybės ir savivaldybės įmonių indėliai (vidutiniškai 1,3 proc.) ir finansų institucijų indėliai (vidutiniškai 2,6 proc.).

AB „DNB“ banko indėlių dinamika 2009 -2013 m. III ketv. pateikta 2.37 pav.

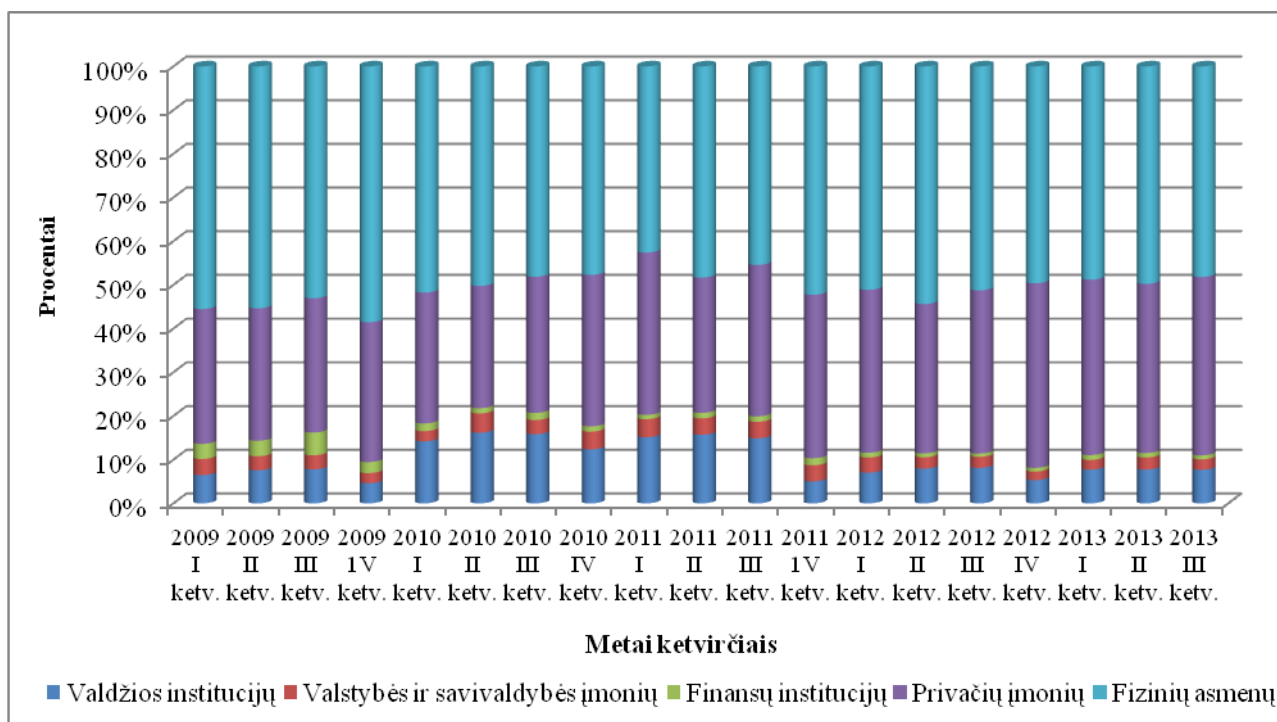

2.37 pav. AB „DNB“ banko indėlių dinamika 2009-2013 m. III ketv.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos banko asociacijos pateiktas ataskaitas

Nustatyta, kad AB „DNB“ banko indėliai 2009 m. I ketv. – 2011 m. III ketv. padidėjo 25,3 proc. (žr. 2.37 pav.). Didėjimą lėmė klientų skaičiaus didėjimas banke bei padidėjusios fizinių asmenų ir verslo subjektų lėšos. Be to, minėtų indėlių didėjimą lėmė tai, kad AB „DNB“ bankas atsižvelgdamas į Norvegijoje dirbančių ir plėtojančių verslą klientų poreikius, pirmasis rinkoje atvėrė dar vieną taupymo alternatyvą – terminuotuosius indėlius Norvegijos kronomis. 2011 m. IV – 2013 m. III ketv. AB „DNB“ banko indėliai, kaip ir 2009 m. I ketv. – 2011 m. III ketv. augo. AB „DNB“ banko indėliai 2011 m. IV – 2013 m. III ketv. padidėjo 23 proc. Minėto banko indėlių augimui įtakos turėjo 2011 m. IV ketv. ir 2012 m. I ketv. išaugę banko indėliai, kurių pokytį lėmė AB banko „Snoras“ bankrotas, nes 2011 m. pabaigoje prasidėjus AB banko „Snoras“ indėlių grąžinimo procesui, banke padidėjo naujų indėlininkų.

AB „DNB“ banko indėlių struktūra 2009-2011 m. III ketv. pateikta 2.38 pav.

2.38 pav. AB „DNB“ banko indėlių struktūra 2009-2013 m. III ketv.

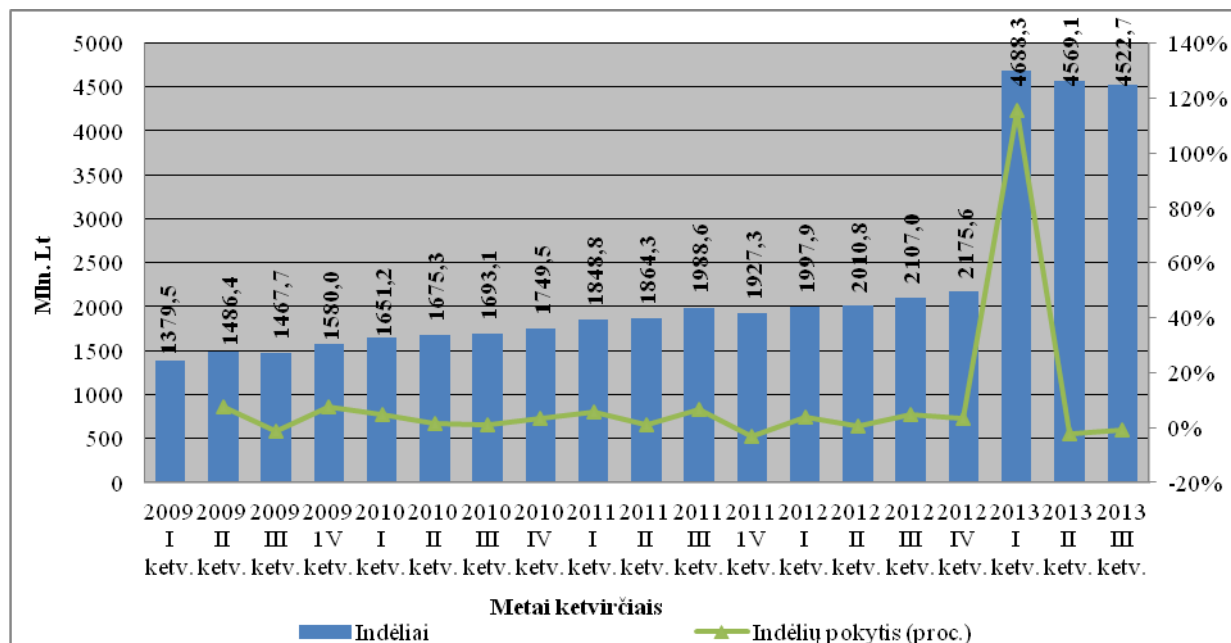
Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos banko asociacijos pateiktas ataskaitas

Iš 2.38 pav. duomenų matyti, kad didžiąją (vidutiniškai 52,7 proc.) AB „DNB“ banko indėlių dalį, bendroje banko indėlių struktūroje sudarė fizinių asmenų indėliai, kurių lyginamasis svoris 2009 m. I ketv. – 2011 m. III ketv. sumažėjo 10,2 proc. punkto, dėl indėlininkų skaičiaus mažėjimo. Privačių įmonių indėliai minėtu laikotarpiu sudarė vidutiniškai 32,8 proc., visų banko indėlių, kurių lyginamasis svoris padidėjo 3,8 procentiniais punktais.

2011 m. IV – 2013 m. III ketv. AB „DNB“ banko indėlių struktūra išliko panaši, kaip ir 2009 m. I ketv. – 2011 m. III ketv., t.y. didžiąją, vidutiniškai 50,3 proc. visų banko indėlių dalį sudarė

fizinių asmenų indėliai. Privačių įmonių indėliai bendroje banko indėlių struktūroje minėtu laikotarpiu sudarė vidutiniškai 39,1 proc. Mažiausią indėlių dalį bendroje AB „DNB“ banko indėlių struktūroje sudarė valdžios institucijų (vidutiniškai 6,4 proc.), Valstybės ir savivaldybės įmonių (vidutiniškai 3 proc.) bei finansų institucijų (vidutiniškai 1,3 proc.) indėliai.

AB „Šiaulių banko“ indėlių dinamika 2009 -2013 m. III ketv. pateikta 2.39 pav.

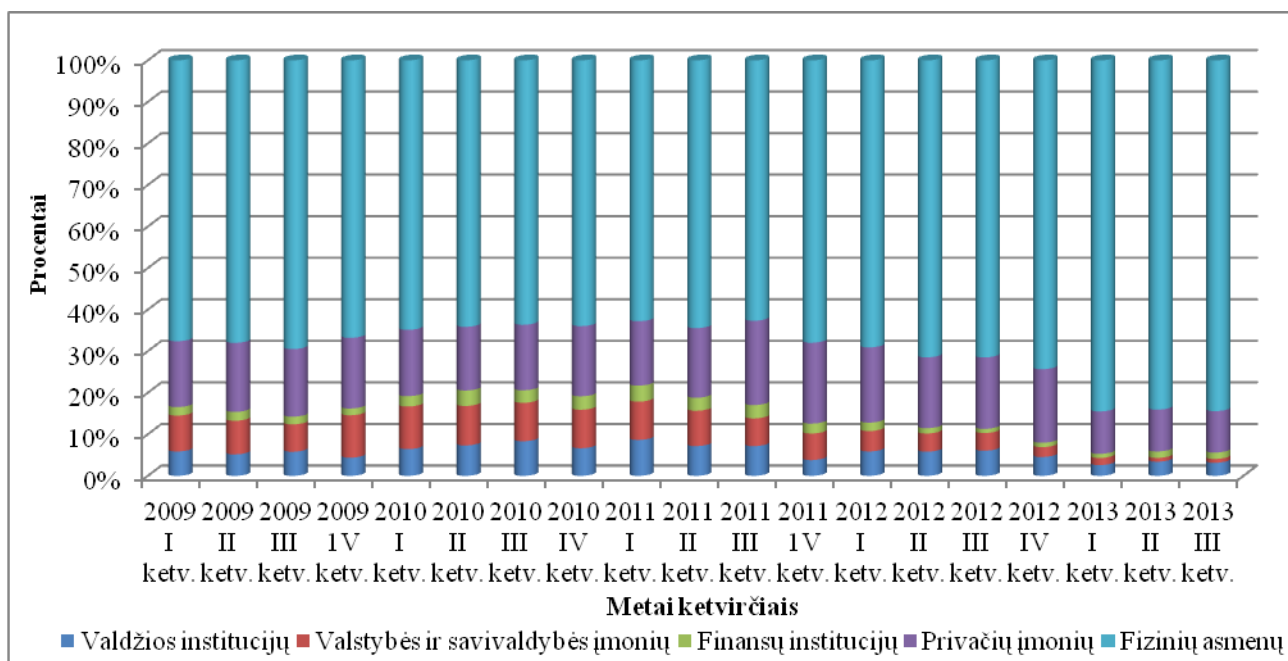
2.39 pav. AB „Šiaulių banko“ indėlių dinamika 2009-2013 m. III ketv.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos banko asociacijos pateiktas ataskaitas

Iš 2.39 paveiksle pateiktų duomenų matyti, kad AB „Šiaulių banko“ indėliai 2009-2011 m. III ketv. padidėjo 44,2 proc. Šių indėlių augimą didžiaja dalimi lėmė reikšmingiausiai minėtu laikotarpiu padidėję gyventojų indėliai (313,1 mln. Lt), valdžios institucijų (123,5 mln. Lt) ir valstybės bei savivaldybių įmonių indėliai (72,5 mln. Lt).

2011 m. IV – 2013 m. III ketv. AB „Šiaulių banko“ indėliai išaugo 1,4 karto, (žr. 2.39 pav.). Galima teigti, kad AB banko „Snoras“ bankrotas minėto banko indėlių augimui įtakos neturėjo, arba ji buvo maža, nes ženklų banko indėlių pokyčių po AB banko „Snoras“ bankroto (2011 m. IV ketv. -2012 m. IV ketv.) neužfiksuota. Didžiausias indėlių augimas užfiksuotas 2013 m. I ketv. Šių indėlių augimui didžiausios įtakos turėjo tai, kad 2013 vasario 23 d., sustabdžius AB Ūkio banko veiklą, o vėliau ir atšaukus jo licenziją, tą pačią dieną buvo pasirašyta AB Ūkio banko, AB Šiaulių banko ir Valstybės įmonės "Indėlių ir investicijų draudimas" AB Ūkio banko turto, teisių, sandorių ir įsipareigojimų perdavimo sutartis, kurios pagrindu Šiaulių bankas perėmė 2727,9 mln. Lt AB Ūkio banko indėlių.

AB „Šiaulių banko“ indėlių struktūra 2009-2013 m. III ketv. pateikta 2.30 pav.

2.40 pav. AB „Šiaulių banko“ indėlių struktūra 2009-2013 m. III ketv.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos banko asociacijos pateiktas ataskaitas

Kaip matyti iš 2.40 pav. pateiktų duomenų, 2009-2011 m. III ketv., kaip ir kituose analizuotuose bankuose didžiausią, (vidutiniškai 65 proc.) indėlių dalį bendroje AB „Šiaulių banko“ indėlių struktūroje sudarė fizinių asmenų indėliai, kurie minėtu laikotarpiu sumažėjo 4,9 proc. punktais. Privačių įmonių indėliai sudarė vidutiniškai 18,1 proc. šio banko indėlių, kurie 2009-2011 m. III ketv. padidėjo 4,4 proc. punktais. Valdžios institucijų bei Valstybės ir savivaldybės įmonių indėliai bendroje AB „Šiaulių banko“ indėlių struktūroje sudarė vidutiniškai 10,4 proc., o finansų institucijų – tik 2,6 proc. visų indėlių sumos.

Analizuojant 2011 m. IV – 2013 m. III ketv. AB „Šiaulių banko“ indėlių struktūrą, kaip matyti iš 2.40 pav. didžiausią, vidutiniškai 71,7 proc. AB banko „Šiaulių banko“ indėlių sudarė fizinių asmenų indėliai, kurių dalis analizuojamu laikotarpiu bendroje banko indėlių struktūroje padidėjo 16,5 proc. punkto. Didžiausias fizinių asmenų indėlių didėjimas (10,2 proc. punktais) užfiksuotas 2013 m. I ketv. (žr. 2.40 pav.), kurio pokytį, kaip minėta aukščiau, lėmė pagal AB „Šiaulių banko“ ir Valstybės įmonės "Indėlių ir investicijų draudimas" pasirašytą sutartį perimti AB Ūkio banko fizinių asmenų indėliai. Mažiausią indėlių dalį, vidutiniškai 3,8 proc. bendroje AB „Šiaulių banko“ indėlių struktūroje sudarė Valstybės ir savivaldybės įmonių (3,6 proc.) ir finansų institucijų (2 proc.) indėliai, kurie 2011 m. IV – 2013 m. III ketv. sumažėjo 5,5 ir 0,9 proc. punktais.

Apibendrinus galima teigti, kad AB banko „Snoras“ bankrotas turėjo įtakos analizuojamų bankų indėlių pokyčiui, nes 2011 m. pabaigoje į bankų sistemą buvo pervesta apie 4 mlrd. Lt draudimo išmokų bankrutuojančio AB banko „Snoras“ indėlininkams, iš kurių apie 77 proc. šių lėšų buvo pervesta į Lietuvos bankuose esančias gyventojų bei įmonių sąskaitas. Didžiausią įtaką AB banko „Snoras“ bankrotas turėjo AB „SEB“ bankui, nes Valstybinė įmonė Indėlių ir investicijų

draudimas pasirinko būtent šį banką AB banko „Snoras“ indėlininkams – privatiems asmenims ir Vilniaus apskrities įmonėms draudimo išmokoms mokėti. Mažiausią – AB „Šiaulių bankui“, nes 2011 m. IV ket. - 2012 m. IV ketv., indėlių pokytis buvo neženklus.

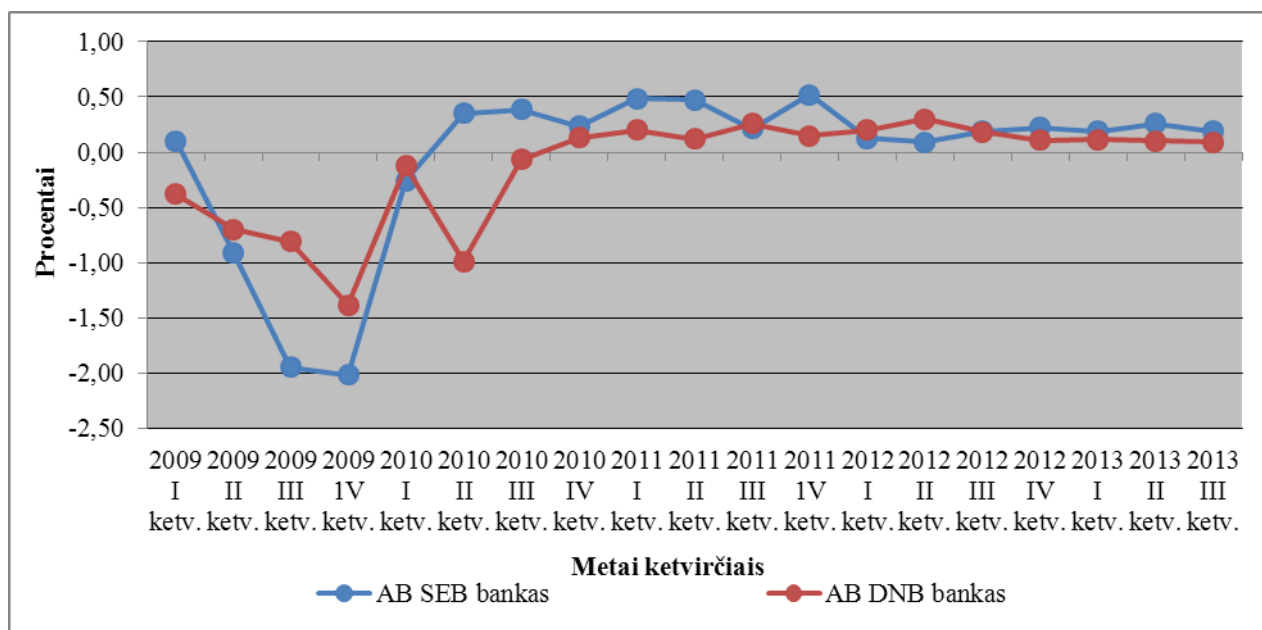
2.6. Komercinių bankų santykinų rodiklių analizė

Šiame skyriuje atlikta Lietuvos komercinių bankų (AB bankas „Swedbank“, AB SEB bankas, AB DNB bankas, AB Šiaulių bankas) santykinų rodiklių analizė, kurią atliekant buvo apskaičiuoti ir įvertinti minėtų bankų pelningumo ir veiklos efektyvumo rodikliai, nustatant ir įvertinant jų pokyčius iki (2009 m. I ketv. - 2011 III ketv.) ir po (2011 m. IV ketv. - 2013 III ketv.) AB bankas „Snoras“ bankroto. Taip pat analizuojamos priežastys, turėjusios įtakos minėtų rodiklių kitimui 2009 m. I ketv. - 2013 III ketv. Atsižvelgus į tai, kad 2011 m. lapkričio mėn buvo apribota AB banko „Snoras“ veikla, o gruodžio mėn. jam iškelta bankroto byla, minėto banko finansinės ataskaitos viešai nebeskelbiamos, todėl neturint galimybės disponuoti šio banko finansinių ataskaitų duomenimis, minėto banko santykiniai rodikliai šiame skyriuje nebus analizuojami.

2.6.1. Komercinių bankų pelningumo rodiklių analizė

Šiame poskyryje analizuojama aukščiau minėtų bankų turto pelningumo (grąžos) rodiklių (ROA), parodančių bankų turto panaudojimo efektyvumą, nuosavo kapitalo pelningumo (grąžos) rodiklių (ROE) parodančių kiek bankų uždirbto grynojo pelno tenka vienam jų nuosavo kapitalo litui ir grynujų palūkanų pajamų maržos (NIM), parodančios bankų finansinės veiklos, susijusios su kreditavimu bei lėšų, už kurias mokamos palūkanos, pritraukimu, pelningumą analizuojamuose bankuose, dinamika iki (2009 m. I ketv. - 2011 III ketv.) ir po (2011 m. IV ketv. - 2013 III ketv.) AB banko „Snoras“ bankroto bei siekiama nustatyti jų pokyčius lėmusius veiksniai.

AB SEB ir AB DNB bankų turto pelningumo (grąžos) rodiklių (ROA) dinamika 2009 -2013 m. III ketv. pateikta 2.41 pav., o detalūs rodiklio duomenys, pateikti 1 priede.

2.41 pav. AB SEB ir AB DNB bankų turto pelningumo (gražos) rodiklių (ROA) dinamika 2009-2013 m. III ketv.

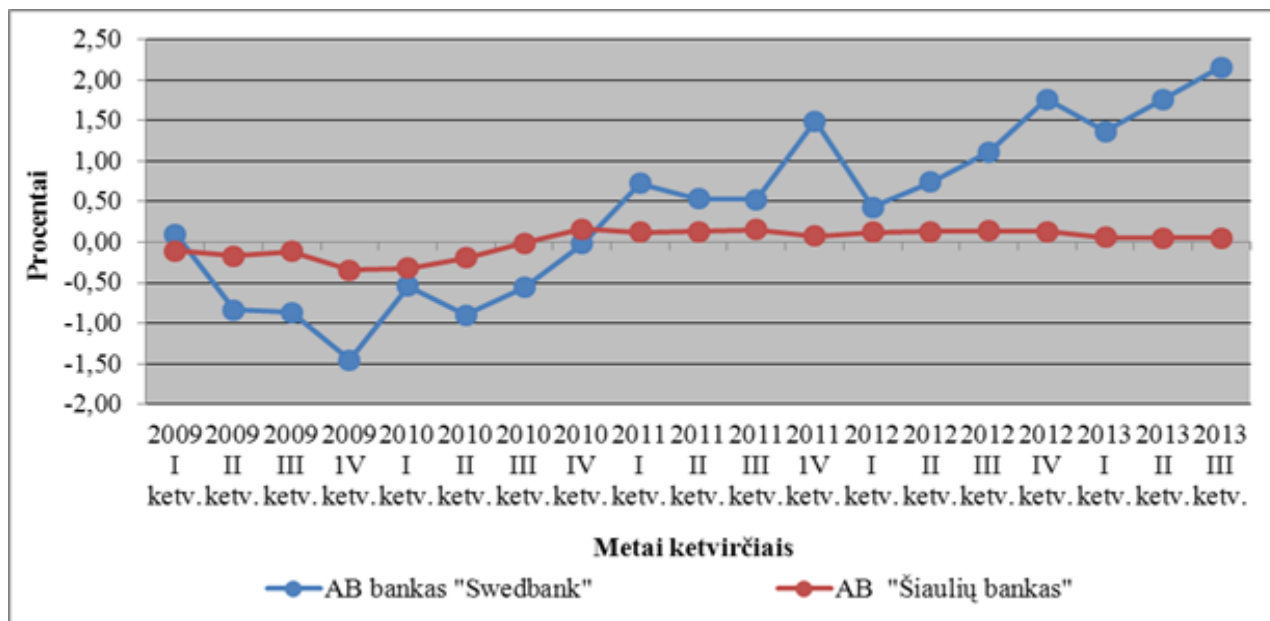
Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos komercinių bankų pateiktas finansines ataskaitas

Kaip matyti iš 2.41 pav. pateiktų duomenų, analizuojamų bankų turto pelningumo (gražos) rodikliai 2009 m. I ketv. - 2011 III ketv., iki AB banko „Snoras“ bankroto, tiek AB SEB banko, tiek AB DNB, išskyrus AB SEB banko 2010 m. II-III ketv. rodiklius, 2009 – 2010 m. buvo neigiami. Tą lėmė, minėtu laikotarpiu nuostolinga analizuojamų bankų veikla. Didžiausias, 11,6 proc. punktu turto pelningumo (gražos) rodiklio mažėjimas (žr. 2.41 pav.) užfiksuotas 2009 m. III - IV ketv., AB SEB banke, kurio pokytį lėmė daugiau nei kartą padidėjęs patirtas banko nuostolis, kurį didžiaja dalimi lėmė AB SEB banko patirti 306,7 mln. Lt nuostoliai dėl sumažėjusių kreditų vertės. Šių kreditų sumažėjimo vertę lėmė ženkliai sumažėjusios nekilnojamojo turto rinkos kainos.

2011 m. IV ketv. - 2013 III ketv., po AB banko „Snoras“ bankroto, užfiksuotas ženklus AB SEB banko rodiklio didėjimas, kuris 2011 m. IV ketv. lyginant su 2011 III ketv. išaugo 8,3 proc. punktais. Šio rodiklio pokyčiui trumpalaikį poveikį turėjo AB banko „Snoras“ bankrotas, nes rodiklio didėjimą didžiaja dalimi lėmė padidėjęs banko turtas, kurio didėjimą lėmė piniginių lėšų didėjimas, nes 2011 metų ketvirtą ketvirtį bankrutavus AB „bankui „Snoras“, Valstybinė įmonė Indėlių ir investicijų draudimas pasirinko būtent AB „SEB“ banką AB banko „Snoras“ indėlininkams – privatiems asmenims ir Vilniaus apskrities įmonėms draudimo išmokoms išmokėti. Iš 2.41 pav. matyti, kad AB banko „Snoras“ bankrotas turėjo trumpalaikį poveikį ir AB DNB banko turto pelningumo (gražos) rodiklio pokyčiui, nes 2012 m. II ketv. rodiklis padidėjo 2,8 proc. punktais. Šį pokytį, kaip ir AB SEB banke, didžiaja dalimi lėmė turto didėjimas, kurio augimui įtakos turėjo piniginių lėšų didėjimas dėl 2011 metų pabaigoje AB banko „Snoras“ indėlininkams kompensuotų apdraustų indėlių gražinimo. Šių bankų turto pelningumo (gražos) rodiklių pokyčiui AB banko „Snoras“ bankrotas turėjo trumpalaikį poveikį, nes tiek AB SEB banko 2012 m. I ketv.,

tiek AB DNB banko 2012 m. III-IV ketv. (žr. 2.41 pav.) užfiksuoti rodiklio mažėjimai, kurių pokyčius lėmė sumažėjęs bankų turtas, dėl piniginių lėšų mažėjimo, kadangi didžiąją dalį šių lėšų bankai investavo į vertybinius popierius.

AB „Swedbank“ ir AB „Šiaulių banko“ turto pelningumo (gražos) rodiklių (ROA) dinamika 2009 -2013 m. III ketv. pateikta 2.42 pav., o detalūs rodiklio duomenys, pateikti 2 priede.

2.42 pav. AB bano „Swedbank“ ir AB „Šiaulių banko“ turto pelningumo (gražos) rodiklių (ROA) dinamika 2009-2013 m. III ketv.

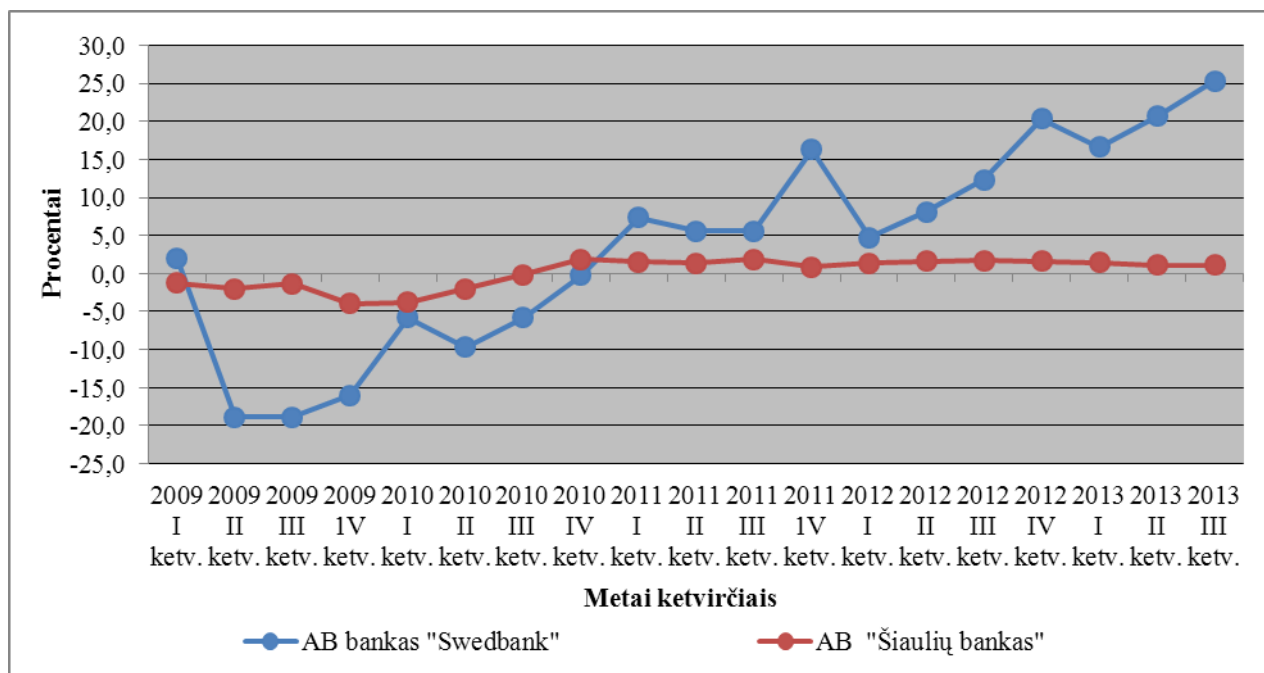
Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos komercinių bankų pateiktas finansines ataskaitas

Iš 2.42 pav. duomenų, nustatyta, kad 2009 m. I ketv. - 2011 III ketv., iki AB banko „Snoras“ bankro, tiek AB banko „Swedbank“, tiek AB „Šiaulių banko“ turto pelningumo (gražos) rodikliai 2009 – 2010 m. buvo neigiami. Neigiamus bankų turto pelningumo (gražos) rodiklius lėmė nuostolinga analizuojamų bankų veikla.

2011 m. IV ketv. - 2013 III ketv., po AB banko „Snoras“ bankro 2011 m. IV ketv. užfiksuotas ženklus AB „Swedbank“ turto pelningumo (gražos) rodiklio didėjimas, kuris 2011 m. IV ketv. lyginant su 2011 III ketv. išaugo beveik kartą. Šį pokytį didžiąja dalimi lėmė 1,8 karto AB „Swedbank“ turto didėjimas. Pastarojo pokytį didžiąja dalimi lėmė 55,5 proc. padidėjusios piniginės lėšos. Tokį minėtų lėšų didėjimą lėmė tai, kad 2011 m. pabaigoje prasidėjus AB banko „Snoras“ indėlių draudimo išmokų gražinimo procesui, į AB „Swedbank“ banką atėjo daug naujų indėlininkų, todėl banke išaugo piniginių lėšų dydis, kuris turėjo esminės įtakos banko turto didėjimui, lėmusiam turto pelningumo (gražos) rodiklio pokytį 2011 m. IV ketv. 2012 m. I ketv. (žr. 2.42 pav.) užfiksuotas ženklus rodiklio mažėjimas, kurį lėmė ženklus piniginių lėšų mažėjimas, nes bankas šias lėšas investavo į pelningesnes priemones (paskolas, skolos vertybinius popierius), o tai turėjo įtakos ir turto pelningumo rodiklio mažėjimui.

Atlikus komercinių bankų turto pelningumo rodiklių analizę, toliau analizuojami AB banko „Swedbank“, AB SEB banko, AB DNB banko ir AB Šiaulių banko nuosavo kapitalo pelningumo (gražos) rodiklių (ROE) dinamika 2009 -2013 m. III ketv.

AB banko „Swedbank“ ir AB Šiaulių banko nuosavo kapitalo pelningumo (gražos) rodiklių (ROE) dinamika 2009-2013 m. III ketv. pateikta 2.43 pav., o detalūs rodiklio apskaičiavimo duomenys, pateikti 3 priede.

2.43 pav. AB „Swedbank“ ir AB „Šiaulių banko“ nuosavo kapitalo pelningumo (gražos) rodiklių (ROE) dinamika 2009-2013 m. III ketv.

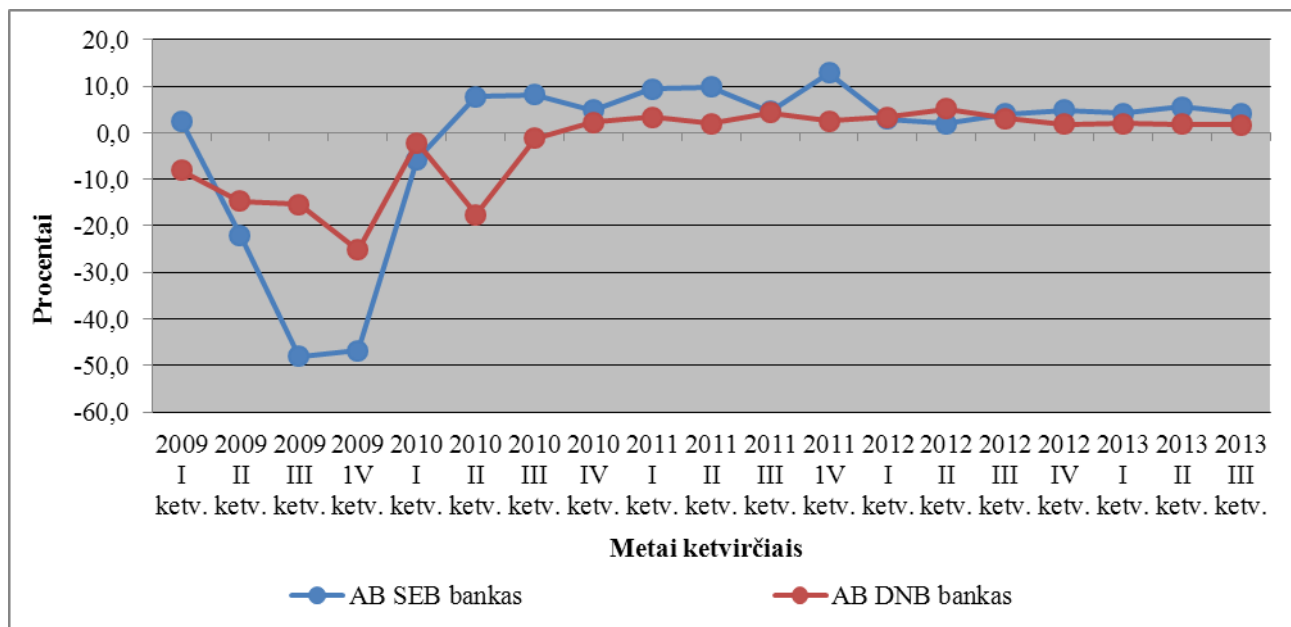
Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos komercinių bankų pateiktas finansines ataskaitas

Iš 2.43 pav. pateiktų duomenų nustatyta, kad kad 2009 m. I ketv. - 2011 III ketv., iki AB banko „Snoras“ bankro, AB „Šiaulių banko“ nuosavo kapitalo pelningumo (gražos) rodikliai ženkliai nekito. Didžiausias šio rodiklio mažėjimas užfiksuotas AB Swedbank banke, kai nuosavo kapitalo pelningumo (gražos) rodiklis 2009 m. I ketv. lyginant su 2009 m. III ketv. sumažėjo 16,8 proc. punktais. Šį pokytį, kaip minėta aukščiau lėmė nuostolinga minėtu laikotarpiu banko veikla, nes 2009 m. II-III ketv. bankas patyrė vidutiniškai 159,6 mln. Lt nuostolio.

Tačiau 2011 m. IV – 2013 m. III ketv., po AB banko „Snoras“ bankro kaip matyti iš 2.43 pav., 2011 IV ketv. užfiksuotas ženklus AB Swedbank nuosavo kapitalo pelningumo (gražos) rodiklio didėjimas, kurio pokytį lėmė 2,9 karto padidėjęs banko grynas pelnas. Šiam pokyčiui AB „Snoro“ bankro turėjo trumpalaikį pokytį, nes grynajo pelno didėjimui įtakos turėjo padidėjusios banko pajamos iš investicinės veiklos, kurių didėjimą lėmė padidėjusios banko lėšos dėl AB banko „Snoras“ indėlininkams gražintų apdrautų indėlių, kurias bankas sėkmingai investavo į vertybinius popierius. AB „Šiaulių banko“ ženklaus nuosavo kapitalo pelningumo (gražos) rodiklio

pokyčio po AB banko „Snoras“ bankroto neužfiksuota, todėl galima teigti, kad AB banko „Snoras“ bankrotas šio banko pelningumo rodiklių pokyčiui neturėjo įtakos, arba ji buvo labai maža.

AB banko „Swedbank“ ir AB Šiaulių banko nuosavo kapitalo pelningumo (grąžos) rodiklių (ROE) dinamika 2009-2013 m. III ketv. pateikta 2.44 pav., o detalūs rodiklio duomenys, pateikti 4 priede.

2.44 pav. AB SEB banko ir AB DNB banko nuosavo kapitalo pelningumo (grąžos) rodiklių (ROE) dinamika 2009-2013 m. III ketv.

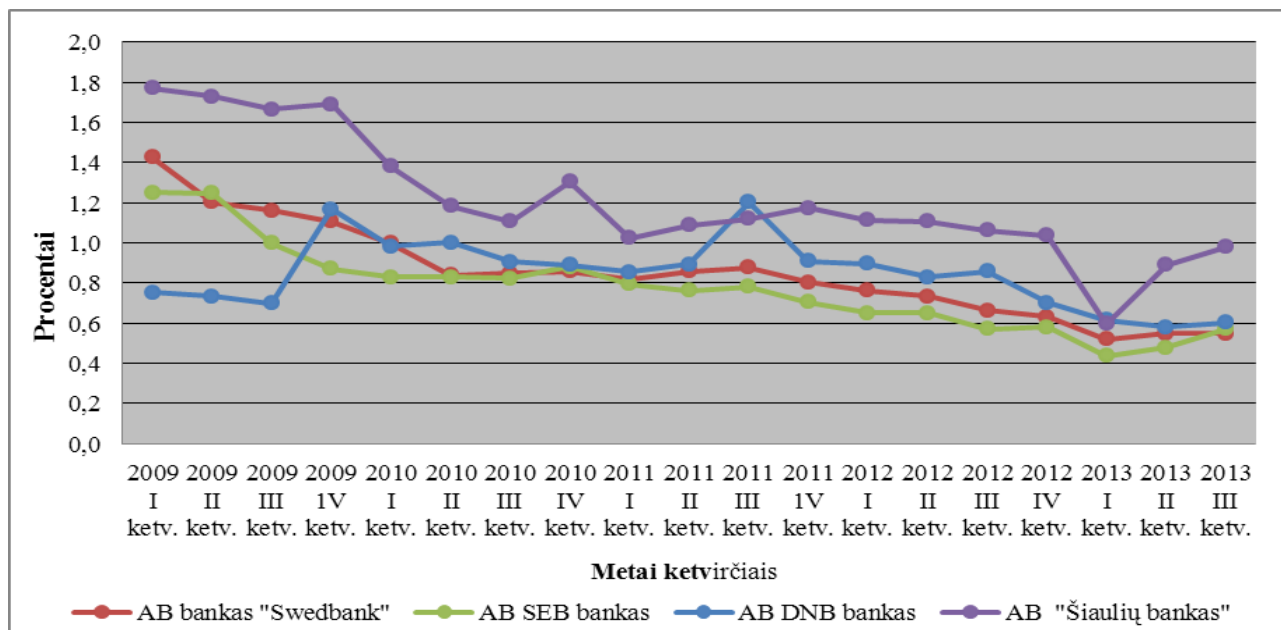
Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos komercinių bankų pateiktas finansines ataskaitas

Iš 2.44 pav. pateiktų duomenų nustatyta, kad nuosavo kapitalo pelningumo (grąžos) rodikliai 2009 m. I ketv. – 2011 m. III ketv., tiek AB SEB banke, tiek AB DNB banke turėjo mažėjimo tendenciją. Didžiausias šio rodiklio mažėjimas užfiksuotas AB SEB banke, kai nuosavo kapitalo pelningumo (grąžos) rodiklis 2009 m. IV ketv. lyginant su 2009 m. III ketv. sumažėjo 48,8 proc. punktais. Šį pokytį, kaip minėta aukščiau, lėmė nuostolinga 2009 m. IV ketv. banko veikla, nes 2009 m. III ketv. bankas patyrė 457,9 mln. Lt, o 2010 m. IV ketv. – 919,7 mln. Lt. nuostolio.

2011 IV ketv. - 2011 m. IV – 2013 m. III ketv. AB DNB banke ženklus rodiklio pokytis nenustatytas, nes nors 2011 m. pabaigoje minėtame banke padidėjo piniginių lėšų dėl AB banko „Snoras“ indėlininkams grąžintų apdraustų indėlių, kurias bankas 2012 I ketv. investavo į skolos vertybinius popierius, tačiau rodiklio augimą mažino 2012 m. I ketv. sumažėjęs banko grynas pelnas. Tuo tarpu AB SEB banke (žr. 2.44 pav.) 2011 m. IV ketv. užfiksuotas ženklus nuosavo kapitalo pelningumo (grąžos) rodiklio didėjimas, kurio pokyčiui įtakos turėjo AB banko „Snoras“ bankrotas, nes ketvirtą 2011 metų ketvirtį bankrutavus AB „bankui „Snoras“, Valstybinė įmonė Indėlių ir investicijų draudimas pasirinko būtent AB „SEB“ banką AB banko „Snoras“ indėlininkams – privatiems asmenims ir Vilniaus apskrities įmonėms draudimo išmokoms mokėti,

todėl minėtu laikotarpiu banke ženkliai padidėjo piniginių lėšų, kurias bankas sėkmingai investavimo į vertybinius popierius, todėl pastebimas rodiklio mažėjimas. Pelningas investavimas lėmė minėto banko grynojo pelno didėjimą 19 proc. punktų, kuris turėjo įtakos nuosavo kapitalo pelningumo (grąžos) rodiklio didėjimui.

Išanalizavus komercinių bankų nuosavo kapitalo pelningumo (grąžos) rodiklių dinamiką, toliau darbe analizuojama AB banko „Swedbank“, AB SEB banko, AB DNB banko ir AB Šiaulių banko grynujų palūkanų pajamų maržos (NIM) dinamika 2009 -2013 m. III ketv., kuri pateikta 2.45 pav., o detalūs rodiklio duomenys, pateikti 5 priede.

2.45 pav. Komercinių bankų grynujų palūkanų pajamų maržos (NIM) rodiklių dinamika 2009-2013 m. III ketv.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos komercinių bankų pateiktas finansines ataskaitas

Kaip matyti iš 2.45 pav. pateiktų duomenų, didžiausias grynujų palūkanų pajamų maržos dydis tiek 2009 m. I ketv. – 2011 m. III ketv., tiek 2011 m. IV – 2013 m. III ketv. buvo AB „Šiaulių banke“, kurio vidutinė reikšmė analizuojamu laikotarpiu siekė 12 proc. Atsižvelgus į tai, kad šis rodiklis parodo, kiek grynojo pelno uždirbama vienam palūkanų ir nepalūkanų pajamų litui, galima teigti, kad minėtas bankas analizuojamu laikotarpiu gana efektyviai kontroliavo savo išlaidas.

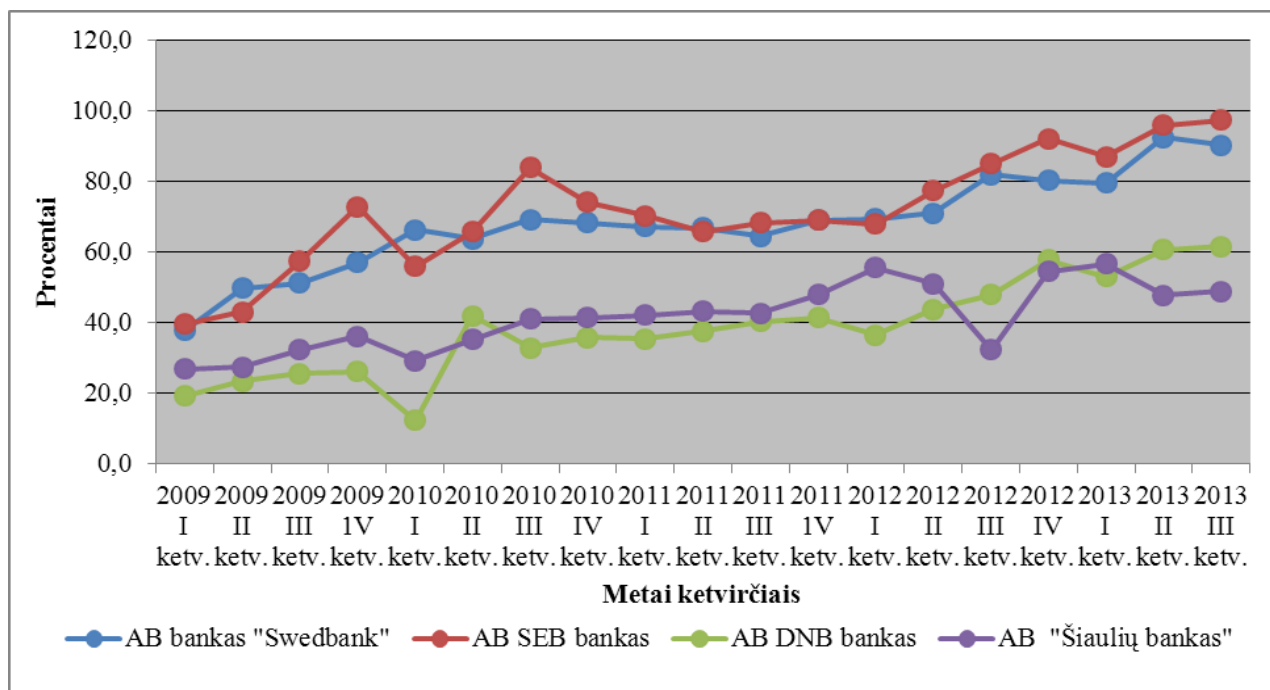
Analizuojant 2011 m. IV – 2013 m. III ketv. rodiklio pokytį, nustatyta, kad 2011 m. III ketv. visuose analizuojamuose bankuose buvo grynujų palūkanų pajamų maržos (NIM) padidėjimas (žr. 2.45 pav.). Didžiausias šio rodiklio pokytis užfiksuotas 2011 m. III ketv., AB DNB banke. Šio rodiklio pokytį didžiąja dalimi lėmė banko grynujų palūkanų pajamų didėjimas. Tačiau kaip matyti iš 2.43 pav. 2011 m. IV ketv. užfiksuoti visų analizuojamų bankų, išskyrus AB „Šiaulių banką“, grynujų palūkanų pajamų maržos mažėjimai, todėl galima teigti, kad AB banko „Snoras“ bankrotas turėjo trumpalaikį poveikį bankų veiklos rodikliams. AB „Šiaulių banke grynujų palūkanų pajamų maržos

didėjimas išliko iki 2012 IV ketv. kurio dydį lėmė neženkliai didėjančios grynųjų palūkanų pajamos bei grynasis pelnas. Galima teigti, kad analizuojami bankai savo veiklą finansavo pernelyg nesiremami indėliais ir kitais finansavimo šaltiniais, už kuriuos mokėjo žemas palūkanas ir uždirbo pakankamai palūkanų už išduotas paskolas.

2.6.2. Komercinių bankų veiklos efektyvumo rodiklių analizė

Šiame poskyryje analizuojama AB banko „Swedbank“, AB SEB banko, AB DNB banko, AB Šiaulių banko išlaidų ir pajamų santykio (CIR) parodančio, kokia nepalūkanų išlaidų dalis tenka vienam banko uždirbamų grynųjų palūkanų pajamų ir nepalūkanų pajamų litui ir palūkanų išlaidų koeficiento (IER) parodančio, kokia palūkanų išlaidų dalis tenka vienam banko bendrų veiklos pajamų (palūkanų ir nepalūkanų pajamų) litui bei priežastys, turėjusios didžiausios įtakos analizuojamų rodiklių kitimui.

Komercinių bankų išlaidų ir pajamų santykio (CIR) dinamika 2009-2013 m. pateikta 2.46 pav., o detalūs rodiklio duomenys, pateikti 6 priede.

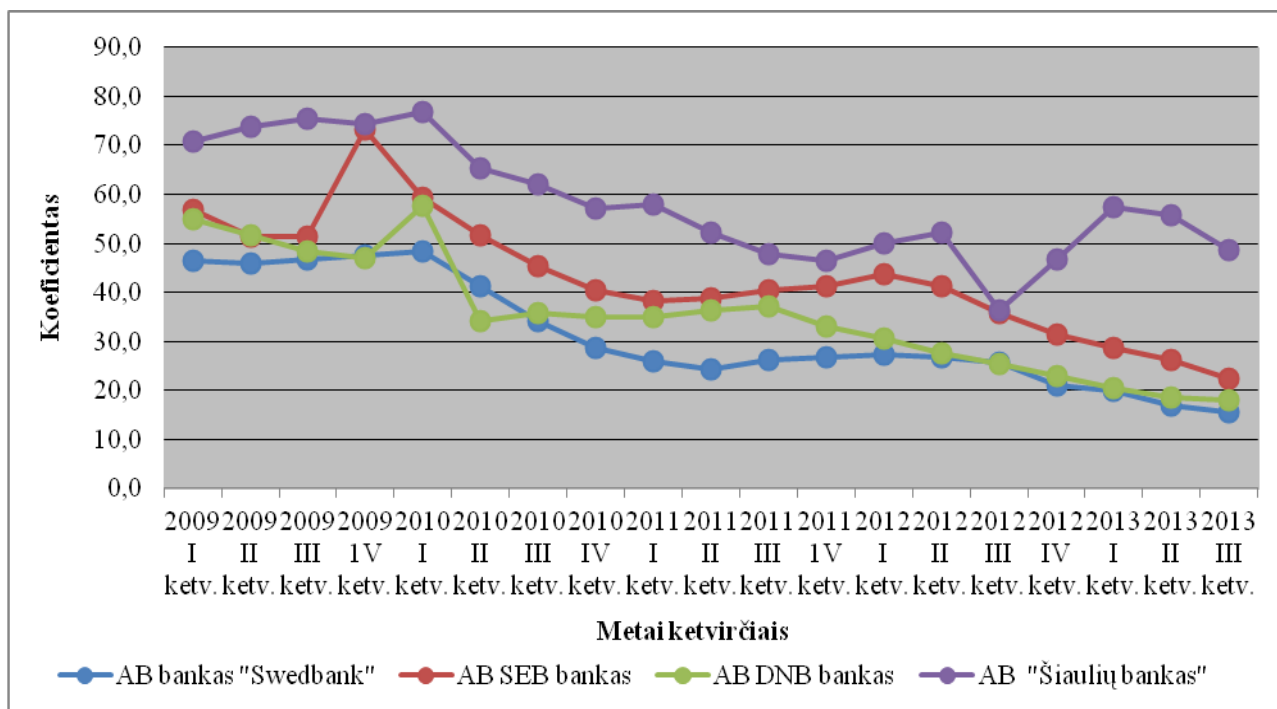

2.46 pav. Komercinių bankų išlaidų ir pajamų santykio (CIR) dinamika 2009-2013 m. III ketv. Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos komercinių bankų pateiktas finansines ataskaitas

Kaip matyti iš 2.46 pav. pateiktų duomenų, tiek 2009 m. I ketv. – 2011 m. III ketv., tiek 2011 m. IV – 2013 m. III ketv. analizuojamų bankų išlaidų ir pajamų santykio rodikliai turėjo didėjimo tendenciją, išskyrus AB Šiaulių banko rodiklio pokytį 2012 m. III ketv., kai išlaidų ir pajamų santykio rodiklis minėtame banke sumažėjo 3,36 proc. punktais. Šį pokytį lėmė sumažėjusios banko nepalūkanų išlaidos. Įvertinus tai, kad kuo rodiklis žemesnis, tuo bankas efektyviau valdo išlaidas ir racionaliau uždirba pajamas, galima teigti, kad efektyviausiai išlaidas analizuojamu laikotarpiu valdė

AB DNB bankas 2010 m. I ketv ir AB „Šiaulių bankas“ 2012 m. III ketv. Analizuojamu laikotarpiu AB banke „Swedbank“ vienam banko uždirbamų grynujų palūkanų pajamų ir nepalūkanų pajamų litui, vidutiniškai teko 60 proc. AB SEB banke – 63 proc., AB DNB banke – 30 proc., AB Šiaulių banke – 35 proc. nepalūkanų išlaidų. Iš 2.44 pav. pateiktų duomenų matyti, kad AB banko „Snoras“ bankrotas turėjo trumpalaikį poveikį AB Šiaulių banko išlaidų ir pajamų santykio rodikliui, nes 2012 m. III ketv. užfiksuotas ženklus šio rodiklio mažėjimas, o 2012 m. IV ketv. – ženklus augimas. Šį pokytį lėmė nepalūkaninių pajamų (indėlių aptarnavimo, kitų komisinių mokesčių) didėjimas, nes 2012 m. I ketv. išaugo banko indėliai, kurių didėjimą lėmė tai, kad 2011 m. pabaigoje prasidėjus AB banko „Snoras“ indėlių grąžinimo procesui, banke padidėjo naujų indėlininkų.

AB banko „Swedbank“, AB SEB banko, AB DNB banko, AB Šiaulių banko palūkanų išlaidų koeficiento (IER), parodančio kokia palūkanų išlaidų dalis tenka vienam banko bendrų veiklos pajamų (palūkanų ir nepalūkanų pajamų) litui, pateikiama 2.47 pav. o detalūs rodiklio duomenys, pateikti 7 priede.

2.47 pav. Komercinių bankų palūkanų išlaidų koeficiento (IER) dinamika 2009-2011 m. III ketv. Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos komercinių bankų pateiktas finansines ataskaitas

Iš 2.47 pav. nustatyta, kad analizuojamų komercinių bankų palūkanų išlaidų koeficientai tiek 2009 m. I ketv. – 2011 m. III ketv., tiek 2011 m. IV – 2013 m. III ketv. turėjo mažėjimo tendenciją, išskyrus AB „Šiaulių banko“ palūkanų išlaidų koeficientą 2013 m. I ketv., kai šis rodiklis išaugo 10,7 procentiniais punktais. Kaip matyti iš 2.47 pav. 2012 II ketv. užfiksuotas ženklus AB „Šiaulių banko“ palūkanų išlaidų koeficiento mažėjimas, kurio pokytį lėmė sumažėjusios bankų palūkanų išlaidos. Tačiau 2012 m. IV ketv. užfiksuotas AB „Šiaulių banko“ palūkanų išlaidų koeficiento

didėjimas. Šį pokytį didžiaja dalimi lėmė palūkanų išlaidų didėjimas, kurio pokyčiui didžiausios įtakos turėjo išlaidų didėjimas už klientų indėlius ir kitas grąžintinas lėšas, nes 2011 m. IV ketv. Valstybės įmonės Indėlių ir investicijų draudimas pradėjus kompensuoti AB banko „Snoras“ indėlininkų apdraustus indėlius, AB „Šiaulių banke“ padidėjo indėlių, o dalies jų grąžinimas klientams, padidino banko išlaidas už klientų indėlius. Todėl galima teigti, kad AB banko „Snoras“ bankrotas minėto banko veiklos rodikliams turėjo trumpalaikį poveikį.

Kaip matyti iš 2.47 pav. efektyviausias išlaidų valdymas tiek 2009 m. I ketv. – 2011 m. III ketv., tiek 2011 m. IV – 2013 m. III ketv. buvo AB banke „Swedbank“, nes šio banko palūkanų išlaidų koeficientas analizuojamu laikotarpiu buvo mažiausias.

Apibendrinus galima teigti, kad AB banko „Snoras“ bankrotas turėjo trumpalaikį poveikį analizuojamų bankų pelningumo rodikliams, kurių pokytį didžiaja dalimi lėmė padidėjęs bankų turtas, Šį didėjimą lėmė piniginių lėšų didėjimas, dėl 2011 m. pabaigoje AB banko „Snoras“ indėlių draudimo išmokų grąžinimo bankrutavusio banko indėlininkams. Didžiausią įtaką tiek turto, tiek nuosavo kapitalo pelningumo rodiklių pokyčiui AB banko „Snoras“ bankrotas turėjo AB „Svedbank“ ir AB „SEB“ bankams, kiek mažesnę – AB „DNB“ ir AB „Šiaulių bankui“. Tą lėmė padidėjęs minėtų bankų grynas pelnas, kurio pokytį didžiaja dalimi lėmė padidėjusios pajamos iš investicinės veiklos.

Apibendrinus veiklos efektyvumo rodiklių pokytį, nustatyta, kad AB banko „Snoras“ bankrotas turėjo trumpalaikį poveikį AB Šiaulių banko išlaidų ir pajamų santykio rodikliui, nes 2012 m. III ketv. užfiksuotas ženklus šio rodiklio mažėjimas, o 2012 m. IV ketv. – ženklus augimas. Šį pokytį lėmė nepalūkaninių pajamų (indėlių aptarnavimo, kitų komisinių mokesčių) didėjimas, nes 2012 m. I ketv. išaugo banko indėliai, kurių didėjimą lėmė tai, kad 2011 m. pabaigoje prasidėjus AB banko „Snoras“ indėlių grąžinimo procesui, banke padidėjo naujų indėlininkų. AB banko „Snoras“ bankrotas didžiausią poveikį palūkanų išlaidų koeficiento pokyčiui turėjo AB „Šiaulių banke“, nes nustatytas didžiausias šio banko rodiklio svyravimas 2011 III – 2012 I ketv.

3. KOMERCINIŲ BANKŲ VEIKLOS ATITIKTIS BAZELIO KOMITETO PRINCIPAMS

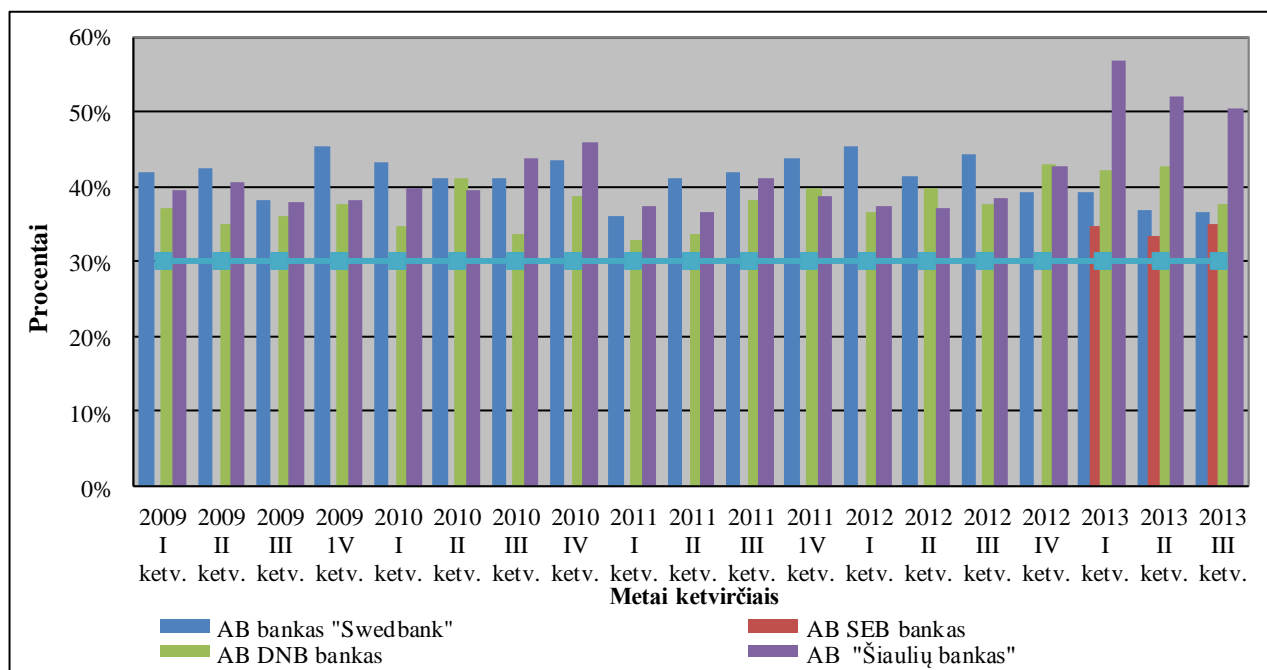
Įvertinus komercinių bankų specifiškumą, finansų rinkos neapibrėžtumą ir pastarųjų metų šalies finansų sistemai iškilusias rizikas, šiame skyriuje analizuojama AB bankas „Swedbank“, AB SEB bankas, AB DNB bankas, AB Šiaulių banko pagrindinių komercinių bankų finansinio stabilumo rodiklių atitiktis Bazelio komiteto principams. Tai yra analizuojami minėtų bankų finansinėse ataskaitose pateiktų veiklos riziką ribojančių normatyvų: kapitalo pakankamumo, likvidumo, maksimalios atviros pozicijos užsienio valiuta ir maksimalios paskolos vienam skolininkui atitiktis Bazelio komiteto rekomenduotiems ir Lietuvos Respublikos bankų įstatyme įtvirtintiems bankų veiklos riziką ribojantiems normatyvams. Šių normatyvų vykdymo svarbą parodo tai, kad išanalizavus AB bankas „Swedbank“, AB SEB bankas, AB DNB bankas, AB Šiaulių banko veiklos rodiklių atitiktį minėtiems normatyvams, galima įvertinti riziką (kredito, rinkos, operacinės, likvidumo, žmogiškojo veiksnio ir kt.), kurios detalčiau aprašytos 1.3 skyriuje, įtaką analizuojamų bankų veiklai. Atsižvelgus į tai, kad 2011 m. lapkričio mėn buvo apribota AB banko „Snoras“ veikla, o gruodžio mėn. jam iškelta bankroto byla, minėto banko finansinės ataskaitos viešai neskelbiamos, todėl šio banko finansinio stabilumo rodiklių atitiktis Bazelio komiteto principams šiame skyriuje nebus analizuojami.

3.1. Komercinių bankų veiklos riziką ribojančių normatyvų vykdymo analizė

Šiame skyriuje analizuojami komercinių bankų: AB Swedbank“, AB SEB banko, AB DNB banko, AB Šiaulių banko, kapitalo pakankamumo, likvidumo, maksimalios atviros pozicijos užsienio valiuta bei maksimalios paskolos vienam skolininkui atitiktis Bazelio komiteto rekomenduotiems ir Lietuvos Respublikos bankų įstatyme įtvirtintiems bankų veiklos riziką ribojantiems normatyvams, kurių dyžius nustato Lietuvos bankas. Minėtų rodiklių dinamika analizuojama iki (2009 m. I ketv. - 2011 III ketv.) ir po (2011 m. IV ketv. - 2013 III ketv.) AB bankas „Snoras“ bankroto.

3.1.1. Komercinių bankų likvidumo normatyvų vykdymo analizė

Siekiant įvertinti AB Swedbank“, AB SEB banko, AB DNB banko, AB Šiaulių banko likvidumo riziką valdymą, šiame skyriuje analizuojami minėtų bankų likvidumo rodiklių dinamika 2009-2013 m. III ketv., kuri pateikta 2.48 pav., o detalūs 2009-2013 m. III ketv. duomenys, pateikti 8 priede.

2.48 pav. Komercinių bankų likvidumo rodiklių dinamika 2009-2011 m. III ketv.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos komercinių bankų pateiktas finansines ataskaitas

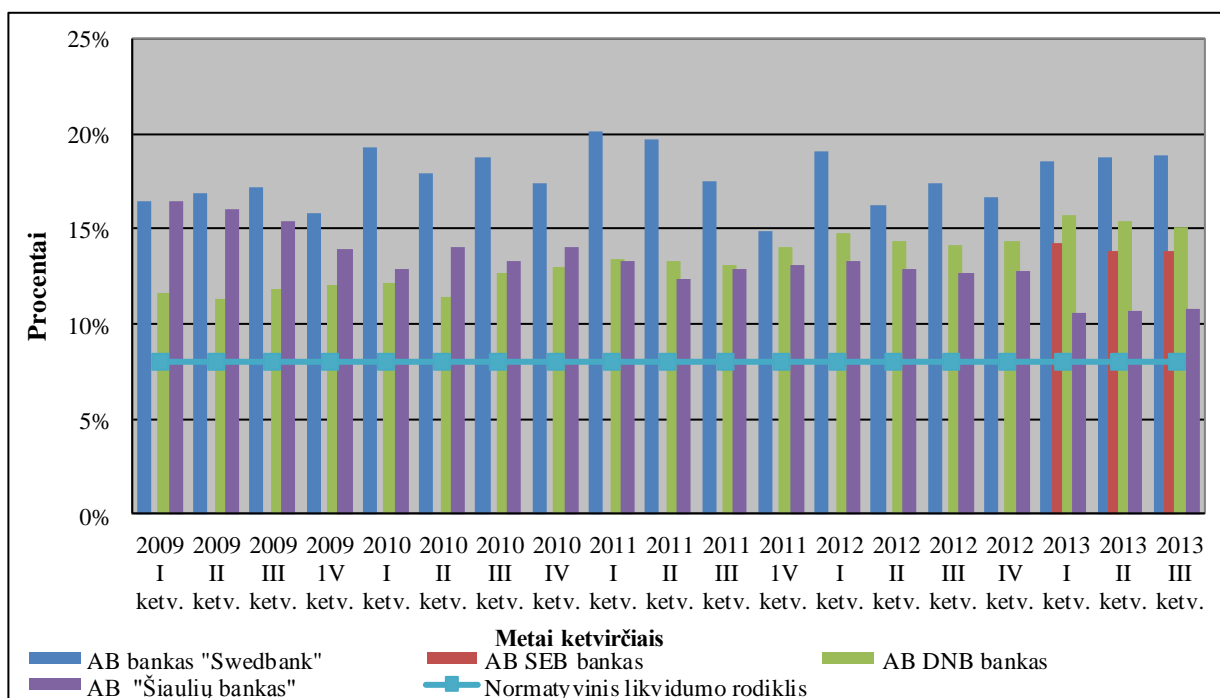
Kaip matyti iš 2.48 pav. pateiktų duomenų, visi analizuojami bankai tiek 2009 m. I ketv. – 2011 m. III ketv., tiek 2011 m. IV – 2013 m. III ketv. vykdė likvidumo normatyvą. Vieni didžiausių 2009 m. I ketv. – 2011 m. III ketv. likvidumo rodikliai užfiksuoti AB „Swedbank“ 2009 IV ketv., kai minėto banko likvidumo rodiklis siekė 45,5 proc. bei 2010 m. IV ketv. AB „Šiaulių banke“, kai banko likvidumo rodiklis siekė 46 proc. Todėl galima teigti, kad šie bankai minėtais laikotarpiais laikė daugiausiai likvidžių lėšų, siekdami užtikrinti likvidumo rizikos valdymą. Mažiausi 2009 m. I ketv. – 2011 m. III ketv. likvidumo rodikliai buvo SEB banke, kai 2009 m. II ketv. analizuojamas rodiklis siekė 32,12 proc. ir tik 2,12 procentiniais punktais viršijo nustatytą ribą.

2011 m. IV ketv. – 2013 m. III ketv. užfiksuotas ženklus (žr. 2.48 pav.) AB „Šiaulių banko“ likvidumo rodiklių didėjimas 2013 m. I ketv., kai 2013 m. I ketv. rodiklį lyginant su 2012 m. IV ketv. šis rodiklis padidėjo 14,15 proc. punktų. Tiesioginės įtakos šio banko likvidumo rodiklio didėjimui turėjo tai, kad 2013 vasario 23 d., sustabdžius AB Ūkio banko veiklą, o vėliau ir atšaukus jo licenziją, tą pačią dieną buvo pasirašyta AB Ūkio banko, AB Šiaulių banko ir Valstybės įmonės "Indėlių ir investicijų draudimas" AB Ūkio banko turto, teisių, sandorių ir įsipareigojimų perdavimo sutartis, kurios pagrindu pagal šią sutartį Šiaulių bankas iš Ūkio banko perėmė: pinigų ir pinigų ekvivalentų - už 366,7 mln. Lt, vertybinių popierių – už 586,4 mln. Lt, dukterinių įmonių – už 154,1 mln. Lt, paskolų – už 652,2 mln. Lt ir kito turto – už 2,7 mln. Lt. Įvertinus tai, kad 2011 m. gruodžio mėn. į Lietuvos komercinių bankų sistemą buvo pervesta apie 4 mlrd. Lt draudimo išmokų bankrutuojančio AB banko „Snoras“ indėlininkams, iš kurių apie 77 proc. šių lėšų buvo pervesta į Lietuvos bankuose esančias gyventojų bei įmonių sąskaitas ir tik 23 proc. išmokėta grynaisiais pinigais, galima teigti, kad minėtų lėšų išaugimas bankuose turėjo įtakos ir analizuojamų bankų

likvidumo rodiklių didėjimui, nes ženkliai išaugo bankų turtas. Tačiau vėlesniu laikotarpiu bankams pinigines lėšas investavus į pelningesnes priemones, turtas ženkliai sumažėjo, todėl galima teigti, kad AB banko „Snoras“ bankroto įtaka bankų likvidumo rodikliams buvo trumpalaikė. Detalūs AB SEB banko likvidumo rodikliai 2009 m. I ketv. – 2012 IV ketv. 2.48 pav. nepateikti, nes minėto banko finansinėse ataskaitose banko likvidumo rodiklio dydžiai nurodyti, tačiau pažymėta, kad AB SEB bankas vykdydamas veiklą, laikėsi visų veiklos riziką ribojančių normatyvų.

3.1.2. Komercinių bankų kapitalo pakankamumo normatyvų vykdymo analizė

Atsižvelgus į tai, kad kapitalo pakankamumo normatyvu siekiama sumažinti kredito, o taip pat rinkos bei operacinę rizikas ir apsaugoti tiek indėlininkus, tiek investuotojus bei didinti bankų veiklos stabilumą, šiame poskyryje analizuojama AB Swedbank“, AB SEB banko, AB DNB banko, AB Šiaulių banko kapitalo pakankamumo rodiklių dinamika 2009-2013 m. III ketv., kuri pateikta 2.49 pav., o detalūs 2009 -2013 m. III ketv. duomenys, pateikti 9 priede.

2.49 pav. Komercinių bankų kapitalo pakankamumo rodiklių dinamika 2009-2011 m. III ketv. Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos komercinių bankų pateiktas finansines ataskaitas

Iš 2.49 paveikslo duomenų nustatyta, kad visų analizuojamų bankų tiek iki (2009 m. I ketv. - 2011 III ketv.), tiek po (2011 m. IV ketv. - 2013 III ketv.) AB bankas „Snoras“ bankroto kapitalo pakankamumo rodikliai buvo didesni nei reikalaujama. Didžiausi tiek 2009 m. I ketv. – 2011 m. III ketv., tiek 2011 m. IV – 2013 m. III ketv. likvidumo rodikliai buvo AB „Swedbank“, kurie 2009 m. I ketv. – 2011 m. III ketv. vidutiniškai sudarė 17,9 proc. ir buvo 9,9 proc. punktais didesni nei nustatytas normatyvas. Aukštą šio banko kapitalo pakankamumo rodiklį didžiają dalimi lėmė 2009

m. IV ketv. pabaigoje pagrindinio AB „Swedbank“ akcininko Švedijos juridinio asmens „Swedbank“ AB sprendimas padidinti banko akcinį kapitalą 1640,1 mln. Lt. Mažiausias 2009 m. I ketv. – 2011 m. III ketv. kapitalo pakankamumo rodiklis užfiksuotas 2009 m. II ketv. DNB banke, kuris minėtu laikotarpiu sudarė 11,33 proc. Žemą rodiklio reikšmę labiausiai lėmė mažas akcinio kapitalo dydis bei nuostolinga 2009 m. II ketv. DNB banko veikla. 2009 m. III ketv. AB „DNB“ banko įstatinį kapitalą padidinus papildomais akcininkų įnašais nuo 600 mln. Lt iki 656,7 mln. Lt, kapitalo pakankamumo rodiklis padidėjo 0,7 proc. punktais.

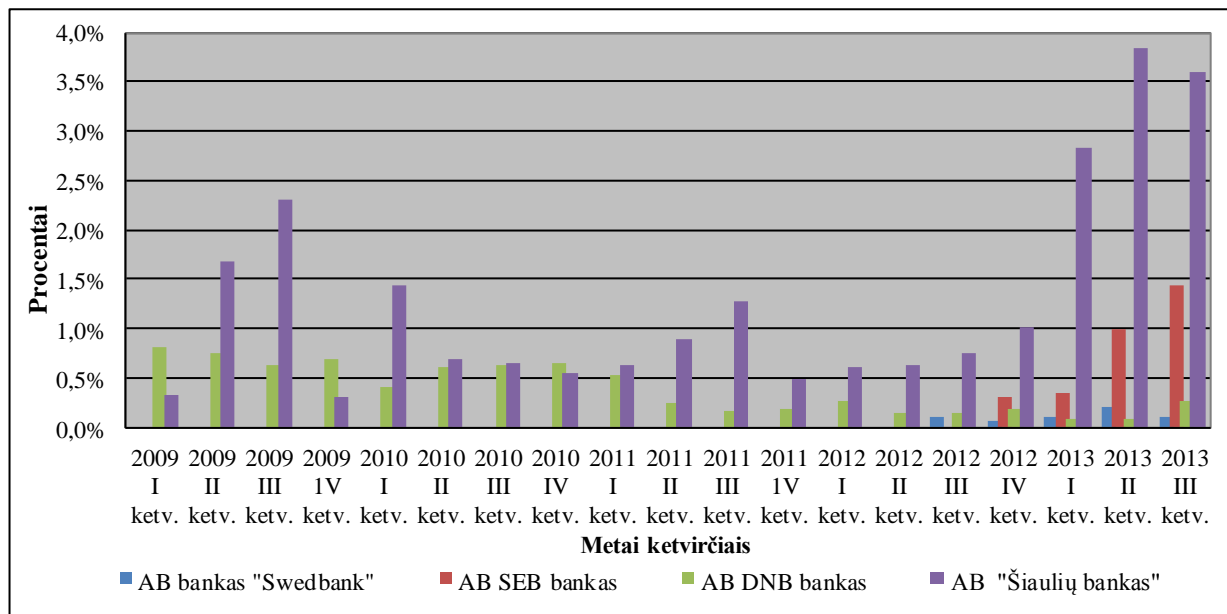
2011 m. IV – 2013 m. III ketv., po AB banko „Snoras“ bankroto užfiksuotas analizuojamų bankų likvidumo rodiklių didėjimas. Didžiausias, (žr. 2.49 pav.) kapitalo pakankamumo rodiklis buvo AB „Swedbank“, kuris minėtu laikotarpiu sudarė vidutiniškai 17,6 proc. Ženklus AB „Swedbank“ kapitalo pakankamumo rodiklio didėjimas užfiksuotas 2012 m. I ketv., kuris lyginant su 2011 m. IV ketv. padidėjo 4,2 proc. punktais. Šiam rodiklio augimui didžiausią įtaką turėjo tai, kad 2011 m. pabaigoje prasidėjus AB banko „Snoras“ indėlių draudimo išmokų grąžinimo procesui, į AB „Swedbank“ banką atėjo daug naujų indėlininkų, todėl banke padidėjo grynųjų pinigų, tačiau neturėdamas galimybės minėtų lėšų iš karto investuoti, bankai juos nukreipė į Lietuvos banko ar patronuojančiųjų bankų sąskaitas, kurias vėliau investavo į pelningesnes priemones (paskolas, vertybinius popierius). Kaip matyti iš 2.47 pav. AB „Šiaulių banko“ kapitalo pakankamumo rodiklis 2013 m. I ketv., lyginant su 2012 IV ketv. sumažėjo 2,8 proc. punktais. Šį pokytį lėmė 2 lygio kapitalo padidėjimas, kurio didėjimui įtakos turėjo tai, kad didžiausias Šiaulių banko akcininkas – Europos rekonstrukcijos ir plėtros bankas (ERPB), siekdamas sustiprinti Šiaulių banko kapitalo bazę, 2013 m. I ketv. Šiaulių bankui suteikė subordinuotą 20-ties milijonų eurų paskolą. Be to, AB „Šiaulių banko“ kapitalo pakankamumo rodiklio mažėjimui įtakos turėjo AB banko „Snoras“ bankrotas, nes 2011 m. pabaigoje prasidėjus AB banko „Snoras“ indėlių grąžinimo procesui, AB „Šiaulių banke“ padidėjo piniginių lėšų, tačiau vėlesniu laikotarpiu AB „Šiaulių bankui“ investavus minėtas lėšas į pelningesnes investavimo priemones (bankas didžiąją lėšų dalį investavo į paskolas), sumažėjo banko turtas, kurio mažėjimas lėmė ir kapitalo pakankamumo mažėjimą.

Detalūs AB SEB banko kapitalo pakankamumo rodikliai 2009 m. I ketv. – 2012 IV ketv. 2.49. pav. nepateikti todėl, kad minėto banko finansinėse ataskaitose banko likvidumo rodiklio dydžiai nenurodyti, tačiau pažymėta, kad AB SEB bankas vykdydamas veiklą, laikėsi visų veiklos riziką ribojančių normatyvų.

3.1.3. Komercinių bankų maksimalios atviros pozicijos užsienio valiuta vykdymo analizė

Atsižvelgus į tai, kad didelės maksimalios atviros pozicijos užsienio valiuta rodiklio reikšmės liudija apie per didelę banko veiklos tam tikra valiuta koncentraciją bei aukštą užsienio valiutos

kurso riziką, šiame poskyryje analizuojama AB Swedbank“, AB SEB banko, AB DNB banko, AB Šiaulių banko maksimalios atviros pozicijos užsienio valiuta dinamika 2009-2013 m. III ketv., kuri pateikta 2.50 pav., o detalūs 2009 -2013 m. III ketv. duomenys pateikti 10 priede.

2.50 pav. Komercinių bankų maksimalios atviros pozicijos užsienio valiuta dinamika 2009-2011 m. III ketv.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos komercinių bankų pateiktas finansines ataskaitas

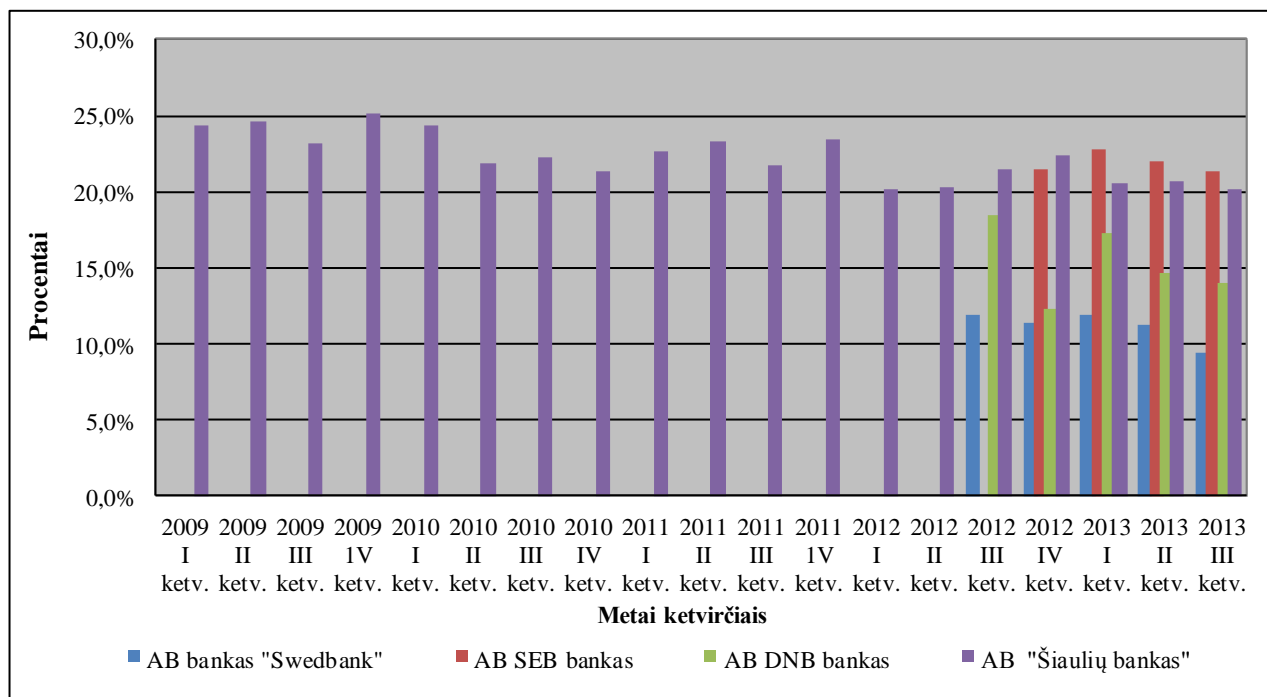
Kaip matyti iš 2.50 pav. pateiktų duomenų, didžiausias maksimalios atviros pozicijos užsienio valiuta rodiklis tiek iki (2009 m. I ketv. – 2011 III ketv.), tiek po (2011 m. IV ketv. – 2013 III ketv.) AB bankas „Snoras“ bankro buvo AB „Šiaulių banke“, kuris vidutiniškai siekė 0,97 proc. Mažiausia maksimalios atviros pozicijos užsienio valiuta reikšmė 2009 m. I ketv. – 2011 III ketv. užfiksuota AB DNB banke, 2011 m. III ketv. kai analizuojamas rodiklis sudarė 0,33 proc.

Didžiausias 2011 m. IV ketv. – 2013 III ketv. maksimalios atviros pozicijos užsienio valiuta rodiklis užfiksuotas AB „Šiaulių banke“, kuris 2013 m. II ketv. siekė 3,84 proc. Aukštą rodiklio dydį lėmė tai, kad minėtas bankas suteikė paskolų užsienio valiuta. Nors šios paskolos paprastai finansuojamos ta pačia valiuta, priklausomai nuo skolininko pinigų srautų pagrindinės valiutos, tačiau užsienio valiutų susistiprėjimas lito atžvilgiu gali neigiamai paveikti skolininkų galimybę gražinti paskolas, o tai padidina nuostolių iš paskolų tikimybę. Didelės šio rodiklio reikšmės liudija apie per didelę banko veiklos tam tikra valiuta koncentraciją bei aukštą užsienio valiutos kurso riziką, tačiau komerciniai bankai Lietuvoje naudoja skolintas lėšas bei vykdo veiklą veikiant įvairiems rizikos faktoriams ne tik šalies viduje, bet ir išorėje, todėl Bazelio komiteto nustatyti normatyvai padeda užtikrinti tinkamą rizikų valdymą bankuose. Mažiausia maksimalios atviros pozicijos užsienio valiuta reikšmė 2012 m. II ketv. – 2013 m. III ketv. užfiksuota AB banke „Swedbank“, kuri vidutiniškai sudarė 0,11 proc. 2009 m. I ketv. – 2012 I ketv. minėtas bankas

finansinėse ataskaitose maksimalios atviros pozicijos užsienio valiuta nenurodė, tik pažymėjo, kad minėtas rodiklis buvo vykdomas. Svarbu pažymėti tai, kad nei iki (2009 m. I ketv. – 2011 III ketv.), nei po (2011 m. IV ketv. – 2013 III ketv.) AB bankas „Snoras“ bankroto, analizuojami bankai neviršijo Bazelio komiteto nustatytų normatyvų, nes vidutinė AB Swedbank“ maksimalios atviros pozicijos užsienio valiuta rodiklio reikšmė buvo 0,11 proc., AB SEB banko 2012 m. IV ketv. – 2013 m. III ketv. - 0,77 proc. (kitu analizuojamu laikotarpiu AB SEB finansinėse ataskaitose maksimalios atviros pozicijos užsienio valiuta nenurodė, tik pažymėjo, kad minėtas rodiklis vykdomas), AB DNB banko - 0,33 proc., AB „Šiaulių banko“ – 0,56 proc.. Apibendrinant galima teigti, kad analizuojamų bankų sektoriaus maksimalios atvirosios pozicijos užsienio valiuta normatyvas 2009 I ketv. – 2013 III ketv. sudarė vidutiniškai 0,44 proc.

3.1.4. Komercinių bankų maksimalios paskolos vienam skolininkui vykdymo analizė

Įvertinus tai, kad maksimalios paskolos vienam skolininkui rodiklis yra vienas iš komercinių banko paskolų portfelio limitų, skirtų individualių (ir tarpusavyje susijusių skolininkų) kreditų koncentracijai valdyti, o koncentracijos rizika suprantama kaip galimybė bankui patirti santykinai didelį nuostolį, dėl ko sutriktų normali banko veikla, šiame poskyryje analizuojami AB Swedbank“, AB SEB banko, AB DNB banko, AB Šiaulių banko maksimalios paskolos vienam skolininkui dinamika 2009-2013 m. III ketv., kuri pateikta 2.51 pav., o detalūs 2009 -2013 m. III ketv. duomenys, pateikti 11 priede.

2.51 pav. Komercinių bankų maksimalios paskolos vienam skolininkui dinamika 2009-2011 m. III ketv.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos komercinių bankų pateiktas finansines ataskaitas

Iš 2.51 pav. pateiktų duomenų matyti, kad 2009 m. I ketv. – 2011 III ketv. didžiausia maksimalios paskolos vienam skolininkui rodiklio reikšmė buvo AB „Šiaulių banke“, kurios dydis vidutiniškai sudarė 23,2 proc. AB Swedbank“, AB SEB banko, AB DNB bankai finansinėse ataskaitose maksimalios paskolos vienam skolininkui nenurodė, tačiau pažymėjo, kad minėtas rodiklis buvo vykdomas, todėl galima daryti išvadą, kad analizuojamuose bankuose iki AB bankas „Snoras“ bankroto buvo užtikrinta koncentracijos rizikos valdymas ir bankams nebuvo rizikos patirti santykinai didelių nuostolių, kad būtų sutrikdyta normali bankų veikla dėl per didelės kreditų koncentracijos.

2011 m. IV ketv. – 2013 III ketv. užfiksuotas (žr. 2.49 pav.) AB „Šiaulių banko“ 1,7 proc punkto maksimalios paskolos vienam skolininkui didėjimas 2011 IV ketv., lyginant su 2011 m. III ketv., kurio pokytį lėmė tai, kad 2011 m. gruodžio 1 d. Šiaulių bankas pasirašė sutarties pratęsimą su Europos investicijų fondu (EIF) dėl tolimesnio 20 mln. eurų vertės pasidalintos rizikos paskolų teikimo smulkioms ir vidutinėms įmonėms (SVV) Lietuvoje pagal JEREMIE iniciatyvą. Kitų analizuojamų bankų maksimalios paskolos vienam skolininkui rodikliai 2011 m. IV ketv. – 2013 III ketv. vidutiniškai siekė 17,6 proc. Mažiausias maksimalios paskolos vienam skolininkui rodiklis 2011 m. IV ketv. – 2013 III ketv. užfiksuotas AB Swedbank“, kurio reikšmė sudarė 11,1 proc. Apibendrinus analizuojamų bankų maksimalios paskolos vienam skolininkui rodiklių dydžius bei jų dinamiką, bei atsižvelgus į Bazelio komiteto nustatytą normatyvo dydį – kad banko suteiktos maksimalios paskolos vienam skolininkui dydis neviršytų 800 procentų banko kapitalo, galima teigti, kad 2009-2011 m. III ketv. analizuojami bankai neviršijo Bazelio komiteto nustatytų normatyvų, nes AB banko „Swedbank“ maksimalios paskolos vienam skolininkui rodiklis vidutiniškai buvo 11,1 proc., AB SEB banko – 21,9 proc., AB DNB banko – 15,3 proc., AB „Šiaulių banko“ – 21,1 proc.

Apibendrinus komercinių bankų veiklos riziką ribojančių normatyvų vykdymą, nustatyta, kad visi analizuojami bankai 2009-2013 m. vykdė Bazelio komiteto nustatytus reikalavimus. Minėtų normatyvų vykdymui AB banko „Snoras“ bankrotas turėjo trumpalaikį poveikį, kurį lėmė 2011 m. III ketv. padidėjęs bankų turtas kurio pokyčiui didžiausios įtakos turėjo 2011 m. gruodžio mėn. į Lietuvos komercinių bankų sistemą pervestos apie 4 mlrd. Lt draudimo išmokos bankrutuojančio banko indėlininkams, iš kurių apie 77 proc. šių lėšų buvo pervesta į Lietuvos bankuose esančias gyventojų bei įmonių sąskaitas. Bei grynojo pelno didėjimas, kurio pokytį lėmė pelningas minėtų lėšų investavimas į pelningesnes priemones (paskolas, skolos vertybinius popierius).

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

1. Atlikus komercinių bankų veiklos rodiklių, turto ir įsipareigojimų dinamikos ir struktūros analizę 2009-2013 m., nustatyta, kad AB banko „Snoras“ bankrotas turėjo trumpalaikį poveikį analizuojamų bankų veiklos rodikliams, tačiau kai kuriems jo poveikis buvo mažas arba iš viso jo nebuvo, t.y:

- bankų turto pokyčiui AB banko „Snoras“ bankrotas turėjo trumpalaikę įtaką, nes 2011 m. IV ketv. Valstybinės įmonės Indėlių ir investicijų draudimas kompensuotų apdraustų indėlių grąžinimas AB banko „Snoras“ indėlininkams padidino bankų pinigines lėšas, tačiau 2012 I ketv. bankams investavus minėtas lėšas į pelningesnes priemones (paskolas, skolos vertybinius popierius) bei paskyrus dalį jų patronuojamų bankų įsipareigojimams padengti, šios lėšos ženkliai sumažėjo.

- klientams suteiktų paskolų pokyčiui AB banko „Snoras“ bankroto įtaka buvo maža arba jos iš viso nebuvo, nes didžiąją dalį bankrutavusio AB banko „Snoro“ indėlininkų grąžintų lėšų, kurios į analizuojamus bankus pateko kompensuojant apdraustus indėlius, bankai investavo į vertybinius popierius, išskyrus AB „Šiaulių banką“, kuris didžiąją dalį šių lėšų investavo į paskolas.

- akcinio kapitalo pokyčiui AB banko „Snoras“ bankrotas poveikio neturėjo, nes po AB banko „Snoras“ bankroto analizuojamų bankų akcinis kapitalas nebuvo didinamas, išskyrus neženklų 2013 m. II ketv. AB „Šiaulių banko“ akcinio kapitalo didinimą, kuris buvo didinamas siekiant sustiprinti banko kapitalo bazę ir finansinį stabilumą.

- pinigų, lėšų bankuose ir kitose kredito įstaigose pokyčiui AB banko „Snoras“ bankrotas turėjo trumpalaikį poveikį, kurį lėmė 2011 m. gruodžio mėn. į Lietuvos komercinių bankų sistemą pervestos apie 4 mlrd. Lt draudimo išmokos bankrutuojančio banko indėlininkams, iš kurių apie 77 proc. šių lėšų buvo pervesta į Lietuvos bankuose esančias gyventojų bei įmonių sąskaitas. 2012 m. šias lėšas investavus į pelningesnes priemones (paskolas, skolos vertybinius popierius) bei dalį jų paskyrus patronuojamų bankų įsipareigojimams padengti, šios lėšos ženkliai sumažėjo.

- vertybinių popierių pokyčiui AB banko „Snoras“ bankrotas turėjo trumpalaikį poveikį, iš kurių didžiausią įtaką turėjo AB banko „Swedbank“ ir AB DNB bankams, nes padidėjusias pinigines lėšas dėl AB banko „Snoras“ indėlininkų apdraustų indėlių kompensavimo minėti bankai investavo į vertybinius popierius. AB „SEB“ bankui ir AB „Šiaulių bankui“ ši įtaka buvo mažesnė, nes didžiąją jų dalį AB „SEB“ bankas nukreipė į patronuojančių užsienio bankų sąskaitas, o AB „Šiaulių bankas“ - į paskolas.

- skolų bankams ir kitoms kredito įstaigoms pokyčiui AB banko „Snoras“ bankroto poveikis buvo neženklus, arba jo visai nebuvo, nes ženklų pokyčių po AB banko „Snoras“ bankroto nebuvo.

- indėlių pokyčiui AB banko „Snoras“ bankrotas turėjo trumpalaikį poveikį, kurį lėmė 2011 m. pabaigoje į bankų sistemą pervestos bankrutuojančio AB banko „Snoras“ indėlininkų draudimo

išmokos. Didžiausią įtaką AB banko „Snoras“ bankrotas turėjo AB „SEB“ bankui, nes Valstybinė įmonė Indėlių ir investicijų draudimas pasirinko būtent šį banką AB banko „Snoras“ indėlininkams – privatiems asmenims ir Vilniaus apskrities įmonėms draudimo išmokoms mokėti. Mažiausią – AB „Šiaulių bankui“, nes 2011 m. IV ket. - 2012 m. I ketv., užfiksuotas mažiausias indėlių pokytis.

2. Atlikus komercinių bankų veiklos riziką ribojančių normatyvų vykdymo analizę, bei įvertinus jų atitiktį Bazelio komiteto principams, nustatyta, kad visi analizuojami bankai 2009-2013 m. vykdė Bazelio komiteto nustatytus reikalavimus. Minėtų normatyvų vykdymui AB banko „Snoras“ bankrotas turėjo trumpalaikį poveikį, kurį lėmė 2011 m. III ketv. padidėjęs bankų turtas, kurio didėjimą didžiaja dalimi lėmė 2011 m. gruodžio mėn. į Lietuvos komercinių bankų sistemą pervestos draudimo išmokos bankrutuojančio banko indėlininkams, bei grynojo pelno didėjimas, kurio pokytį lėmė efektyvus minėtų lėšų investavimas į pelningesnes priemones (paskolas, skolos vertybinius popierius).

3. Tyrimo pradžioje iškelta hipotezė, kad banko „Snoras“ bankrotas turėjo trumpalaikį poveikį kitų bankų veiklos rezultatams pasitvirtino.

Siekiant, kad komerciniai bankai Lietuvoje sėkmingai pritrauktų, sukauptų valstybėje turimas laisvas lėšas ir ūkio subjektų ir gyventojų lėšas ir maksimaliai efektyviai jas panaudotų valstybės ir jos gyventojų gerovės kūrimui, tikslinga ne tik sustiprinti finansinio stabilumo politiką, pakankama nuolatinės situacijos rinkoje stebėseną, analizę ir išankstiniu rizikų identifikavimu, bet būtina periodiškai peržiūrėti esamos sistemos funkcionalumą, nes tam, kad būtų užtikrintas stabilus finansų priežiūros sistemos veikimas, nepakanka tik sukurti ir taikyti komercinių bankų riziką ribojančius modelius.

Atlikto tyrimo rezultatai gali būti naudingi galimų krizių valdymo ir sprendimų priemonių kūrimui ateityje.

LITERATŪRA

1. AB banko „Swedbank“ finansinės ataskaitos. Prieiga per internetą: <http://www.swedbank.lt/lt/pages/358> . [žiūrėta: 2014-04-11].
2. AB SEB banko grupės finansinės ataskaitos. Prieiga per internetą: <https://www.seb.lt/apie-seb/investuotojams/finansine-informacija/seb-banko-grupes-finansines-ataskaitos> [žiūrėta: 2014-03-03].
3. AB DNB banko finansinės ataskaitos. Prieiga per internetą: <https://www.dnb.lt/lt/apie-banka/ataskaitos-ir-reitingai/finansiniu-ataskaitu-archyvas>. [žiūrėta: 2014-03-11].
4. AB „Šiaulių banko“ finansinės ataskaitos. Prieiga per internetą: <http://www.sb.lt/lt/apie-banka/investuotojams/finansines-ataskaitos,-rodikliai-ir-prospektai/>. [žiūrėta: 2014-03-19].
5. Bankų veiklos riziką ribojantys normatyvai ir reikalavimai. Prieiga per internetą: http://www.lb.lt/banku_veiklos_rizika_ribojantys_normatyvai_ir_reikalavimai. [žiūrėta: 2014-01-04].
6. Bilevičiūtė E., Kosmačaitė, V. (2013). Konstitucionalizmas ir teisės politika Europos Sąjungoje. Vilnius. Mykolo Romerio universitetas. Prieiga per internetą: <http://ebooks.mruni.eu/reader/konstitucionalizmas-ir-teiss-politika-europos-sjungoje/636>. [žiūrėta: 2014-03-19].
7. Cibulskienė, D., Grigaliūnienė, Ž. Fundamentinių ir techninių veiksnių įtaka vertybinių popierių portfelio formavimui. *Ekonomika ir vadyba : aktualijos ir perspektyvos..* ISSN 1648-9098. 2006., Nr. 2 (7) 5. Lazauskas, J. (2005). Įmonių ūkinės ir komercinės veiklos ekonominė analizė. Vilnius: Technika.
8. Čiapas, L. (1999). Bankų kapitalo pakankamumo reguliavimo raida. *Pinigų studijos* 1999. Nr. 3. Prieiga per internetą: http://www.elibrary.lt/resursai/DB/LB/LB_pinigu_studijos/Pinigu_studijos_1999_03_01.pdf. [žiūrėta: 2014-03-20].
9. Deltuvaitė V. (2009). Koncentracijos įtakos bankų sistemos finansiniam stabilumui tyrimas. ISSN 1822-6515 ISSN 1822-6515 *Ekonomika ir vadyba*: 2009. 14. Prieiga per internetą: <http://www.ktu.lt/lt/mokslas/zurnalai/ekovad/14/1822-6515-2009-156.pdf>. [žiūrėta: 2014-02-05].
10. Fight A. (2003). *Understanding international ban risk*. – Chichester : John Wiley, 2003. – x, 235 p. – ISBN 0470847689.
11. Garbanovas G. (2010). Banko vertės ir rizikų portfelio sąveika ir valdymas. Adekvacijos rizikos matavimo priemonės. Rizikos matavimas. (Daktaro disertacija). Prieiga per internetą:

http://vddb.laba.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2010~D_20101221_114440-82143/DS.005.0.01.ETD. [žiūrėta: 2014-03-02].

12. Gudelytė L., Valužis M. (2012). Bankų valdymo ir jų priežiūros pagrindai. Vilnius. Prieiga per internetą:

http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/ESFproduktai/2012_Banku_valdymo_prieziuros_pagrindai.pdf. [žiūrėta: 2014-01-04].

13. Hakenes, H. 2003. Banks as delegated risk managers. Prieiga per internetą: http://www.wiwi.uni-muenster.de/fcm/downloads/forschen/ifk_db/ifkdb02_04.pdf. [žiūrėta: 2014-02-22].

14. Jasienė, M., Staroselskaja, J., Sobjanina, N. (2013). Komerciniai bankai Lietuvoje: patikimumas ir veiklos tobulinimas. Lietuvos viešojo administravimo lavinimo institucijų asociacija. Vilnius. Žurnalas „Viešasis administravimas“ 2013*2(38). Prieiga per internetą:

http://www.hse.ru/pubs/lib/data/access/ticket/13956016873762b5adb2e03a5eb3cceb96d0005232/VA_v2_iss38_final%20article.pdf. [žiūrėta: 2014-02-15].

15. Lietuvos bankas. Apie priežiūrinę veiklą. Prieiga per internetą:

http://www.lb.lt/apie_prieziurine_veikla.

16. Lietuvos banko asociacija. Statistika. Prieiga per internetą:

<http://www.lba.lt/go.php/lit/Statistika/133>. [žiūrėta: 2014-02-08].

17. Lietuvos bankas. Finansinio stabilumo apžvalga. (2012). Prieiga per internetą:

http://www.lb.lt/finansinio_stabilumo_apzvalga_2012_m. [žiūrėta: 2014-01-13].

18. Lietuvos bankas. Finansinio stabilumo apžvalga. (2013). Prieiga per internetą:

http://www.lb.lt/finansinio_stabilumo_apzvalga_2013_m. [žiūrėta: 2014-02-15].

19. Lietuvos bankas. Priežiūra. Prieiga per internetą: <https://www.lb.lt/prieziura>. [žiūrėta: 2014-03-02].

20. Lietuvos bankas. Teisinė informacija. Prieiga per internete:

http://www.lb.lt/teisine_informacija_1. [žiūrėta: 2014-02-02].

21. Lietuvos bankas. Pelno nuostolio ataskaitos. Prieiga per internetą:

<http://lba.lt/index.php?3643687833>. [žiūrėta: 2014-03-29].

21. Lietuvos bankas. Kredito įstaigų veikla 2011 m. IV ketvirtį. Prieiga per internetą:

https://www.lb.lt/kredito_istaigu_veikla_2011_m_iv_ketvirti [žiūrėta: 2014-04-29].

22. Lietuvos Respublikos Bankų įstatymas. *Valstybės žinios*. Žin., 1994, Nr. 99-1957 (su vėlesniais pakeitimais).

23. Mačerinskienė I., (2013). Finansų rinkų įžvalgos. Mykolo Romerio universitetas. ISBN 9789955195146. Prieiga per internetą: <http://ebooks.mruni.eu/pdfreader/finans-rink-valgos-i-dalis>.

[žiūrėta: 2014-02-08].

24. Michel H., Risk (2003). Management in Commercial Banks. Swiss Banking Institute, University of Zurich. Prieiga per internetą:
http://www.nccr-finrisk.uzh.ch/media/pdf/RM_Layout_1_27.pdf. [žiūrėta: 2014-02-22].
25. Smalenskas, G. (2007). Finansai. Vilnius: Homo liber.
26. Sutkienė, Pilkauskas ir partneriai. (2007). Teisės aktų apžvalga. Advokatų kontora. Prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/portal/papildomiok/Teises%20aktu%20apzvalga%2042%20LT.pdf>. [žiūrėta: 2014-03-19].
27. Titarenko J. (2000). Rinkos disciplinos vieta banko priežiūros sistemoje. Pinigų studijos 2004. Nr. 4. Prieiga per internetą:
http://www.ebiblioteka.lt/resursai/DB/LB/LB_pinigu_studijos/Pinigu_studijos_2000_04_02.pdf. [žiūrėta: 2014-02-02].
28. Valvonis V. (2004). Kredito rizikos valdymas banke. Pinigų studijos 2004. Nr. 4. Prieiga per internetą:
http://www.ebiblioteka.lt/resursai/DB/LB/LB_pinigu_studijos/Pinigu_studijos_2004_04_04.pdf. [žiūrėta: 2014-01-04].
29. Vasarevičienė, B. (2009). Rizikos šaltiniai, pagrindinės komercinių bankų veiklos vieno pinigų srauto veiksniai ir priemonės. Verslas: Teorija ir praktika. Business: Theory and Practice. 2009. 10(1): 55–62. Prieiga per internetą: <http://www.btp.vgtu.lt/index.php/btp/article/download/1648-0627.2009.10.55-62/pdf>. [žiūrėta: 2014-02-28].
30. Valvonis V. (2006). Šiuolaikinis kredito rizikos vertinimas banke: paskolos ir skolininko rizika. Pinigų studijos 2006. Nr. 1. Prieiga per internetą:
http://www.ebiblioteka.lt/resursai/DB/LB/LB_pinigu_studijos/Pinigu_studijos_2006_01_05.pdf. [žiūrėta: 2014-03-04].
31. Vaškelaitis V. (2006). Pinigai: centriniai bankai ir jų funkcijos. Lietuvos mokslas. Vilnius. p. 268.
32. Vaškelaitis, V. (2003). Pinigai: komerciniai bankai ir jų rizikos valdymas. Vilnius: Lietuvos mokslų redakcija.
33. Vertybinių popierių birža NASDAQ OMX. 2010. Įmonių finansinė analizė. rodiklių skaičiavimo metodika. Vilnius. Prieiga per internetą:
http://www.nasdaqomxbaltic.com/files/vilnius/leidiniai/Rodikliu_skaiciavimo_metodika-final.pdf. [žiūrėta: 2014-05-01].
34. 1004-asis tarptautinis audito praktinis nurodymas „Bankų priežiūros institucijos ir bankų išorės auditorių santykiai“. Prieiga per internetą: <http://www.lar.lt/new/request.php?1362>. [žiūrėta: 2014-02-08].

35. 2007-07-26 d. Lietuvos banko valdybos nutarimas „Dėl Lietuvos banko valdybos 1998 m. gruodžio 17 d. nutarimo nr. 224 „Dėl Bazelio bankų priežiūros komiteto patvirtintų pagrindinių efektyvios bankų priežiūros principų įgyvendinimo“ pakeitimo“ Nr. 99. *Valstybės žinios*: 2007-08-04 Nr.87-3477.
36. 2012-02-23 Lietuvos banko valdybos nutarimas „Dėl Lietuvos banko valdybos 2009 m. gruodžio 30 d. nutarimo nr. 247 „Dėl vidaus kontrolės, rizikos valdymo ir gautų lėšų apsaugos reikalavimų mokėjimo įstaigoms“ pakeitimo“ Nr. 03-45. *Valstybės žinios*: 2012-03-06 Nr.28-1285.
37. 2012-08-02 Lietuvos banko valdybos nutarimas Nr. 03-176 „Dėl bankų vidaus valdymo bendrųjų nuostatų patvirtinimo“. *Valstybės žinios*: 2012-08-09 Nr.94-4874.
38. 2013-06-26 Europos parlamento ir tarybos direktyva 2013/36/ES. 2013L0036 — LT — 17.07.2013 — 000.001 — 1. Prieiga per internetą: <http://www.lb.lt/n21706/lexuriserv.pdf>. [žiūrėta: 2014-03-02].
39. 2013-06-26 Europos parlamento ir tarybos reglamentas (es) Nr. 575/2013. 2013R0575 — LT — 28.06.2013 — 000.002 — 1. Prieiga per internetą: http://www.lb.lt/n21706/lexuriserv_crr.pdf. [žiūrėta: 2014-03-02].
40. 2013-12-12 Lietuvos banko valdybos nutarimas „Dėl Lietuvos banko valdybos 2011 m. rugsėjo 1 d. nutarimo nr. 03-144 „Dėl atsakingojo skolinimo nuostatų“ pakeitimo“ Nr. 03-208 *Valstybės žinios*. 2013-12-17 Nr.129-6616.

PRIEDAI

1 priedas

**AB SEB ir AB DNB bankų turto pelningumo (gražos) rodiklių (ROA) ir jų reikšmės
2009 -2013 m. III ketv.**

Komercinis bankas	2009 I ketv.	2009 II ketv.	2009 III ketv.	2009 IV ketv.	2010 I ketv.	2010 II ketv.	2010 III ketv.	2010 IV ketv.	2011 I ketv.
AB bankas "Swedbank"	0,10	-0,84	-0,87	-1,45	-0,55	-0,90	-0,56	-0,02	0,72
AB "Šiaulių bankas"	-0,11	-0,17	-0,12	-0,35	-0,32	-0,19	-0,01	0,16	0,12

1 priedo tęsinys

2011 II ketv.	2011 III ketv.	2011 IV ketv.	2012 I ketv.	2012 II ketv.	2012 III ketv.	2012 IV ketv.	2013 I ketv.	2013 II ketv.	2013 III ketv.
0,53	0,53	1,50	0,43	0,74	1,11	1,77	1,37	1,76	2,16
0,13	0,16	0,08	0,12	0,13	0,14	0,13	0,06	0,05	0,05

2 priedas

**AB banko „Swedbank“ ir AB „Šiaulių banko“ bankų turto pelningumo (gražos) rodiklių
(ROA) reikšmės 2009 -2013 m. III ketv.**

Komercinis bankas	2009 I ketv.	2009 II ketv.	2009 III ketv.	2009 IV ketv.	2010 I ketv.	2010 II ketv.	2010 III ketv.	2010 IV ketv.	2011 I ketv.
AB SEB bankas	0,10	-0,91	-1,95	-2,02	-0,26	0,35	0,38	0,24	0,48
AB DNB bankas	-0,38	-0,70	-0,81	-1,39	-0,12	-0,99	-0,07	0,13	0,20

2 priedo tęsinys

2011 II ketv.	2011 III ketv.	2011 IV ketv.	2012 I ketv.	2012 II ketv.	2012 III ketv.	2012 IV ketv.	2013 I ketv.	2013 II ketv.	2013 III ketv.
0,47	0,21	0,52	0,12	0,09	0,19	0,22	0,19	0,26	0,19
0,12	0,26	0,15	0,20	0,30	0,18	0,11	0,12	0,10	0,09

3 priedas

**AB „Swedbank“ ir AB „Šiaulių banko“ nuosavo kapitalo pelningumo (gražos)
rodiklių (ROE) reikšmės 2009-2013 m. III ketv.**

Komercinis bankas	2009 I ketv.	2009 II ketv.	2009 III ketv.	2009 IV ketv.	2010 I ketv.	2010 II ketv.	2010 III ketv.	2010 IV ketv.	2011 I ketv.
AB bankas "Swedbank"	1,974	-18,856	-18,867	-16,048	-5,811	-9,676	-5,817	-0,219	7,347
AB "Šiaulių bankas"	-1,220	-1,996	-1,330	-3,991	-3,825	-2,050	-0,146	1,855	1,513

3 priedo tęsinys

2011 II ketv.	2011 III ketv.	2011 IV ketv.	2012 I ketv.	2012 II ketv.	2012 III ketv.	2012 IV ketv.	2013 I ketv.	2013 II ketv.	2013 III ketv.
5,585	5,622	16,267	4,701	8,121	12,371	20,377	16,621	20,676	25,346
1,398	1,831	0,894	1,405	1,575	1,660	1,618	1,447	1,120	1,120

4 priedas

AB SEB banko ir AB DNB banko nuosavo kapitalo pelningumo (gražos) rodiklių (ROE) reikšmės 2009-2013 m. III ketv.

Komercinis bankas	2009 I ketv.	2009 II ketv.	2009 III ketv.	2009 IV ketv.	2010 I ketv.	2010 II ketv.	2010 III ketv.	2010 IV ketv.	2011 I ketv.
AB SEB bankas	2,57	-21,97	-48,12	-46,85	-5,74	7,79	8,20	4,84	9,43
AB DNB bankas	-8,05	-14,68	-15,35	-25,19	-2,19	-17,54	-1,19	2,27	3,40

4 priedo tęsinys

2011 II ketv.	2011 III ketv.	2011 IV ketv.	2012 I ketv.	2012 II ketv.	2012 III ketv.	2012 IV ketv.	2013 I ketv.	2013 II ketv.	2013 III ketv.
9,85	4,56	12,86	2,97	2,01	4,12	4,90	4,23	5,64	4,20
2,04	4,28	2,54	3,30	5,10	3,15	1,90	2,03	1,87	1,66

5 priedas

Komercinių bankų grynujų palūkanų pajamų maržos (NIM) rodiklių reikšmės 2009-2013 m. III ketv.

Komercinis bankas	2009 I ketv.	2009 II ketv.	2009 III ketv.	2009 IV ketv.	2010 I ketv.	2010 II ketv.	2010 III ketv.	2010 IV ketv.	2011 I ketv.
AB bankas "Swedbank"	1,43	1,20	1,16	1,11	1,00	0,84	0,85	0,86	0,82
AB SEB bankas	1,25	1,25	1,00	0,87	0,83	0,83	0,82	0,88	0,80
AB DNB bankas	0,75	0,73	0,70	1,17	0,98	1,00	0,91	0,89	0,86
AB "Šiaulių bankas"	1,77	1,73	1,67	1,69	1,38	1,19	1,11	1,31	1,02

5 priedo tęsinys

2011 II ketv.	2011 III ketv.	2011 IV ketv.	2012 I ketv.	2012 II ketv.	2012 III ketv.	2012 IV ketv.	2013 I ketv.	2013 II ketv.	2013 III ketv.
0,86	0,88	0,80	0,76	0,74	0,66	0,63	0,52	0,55	0,55
0,76	0,78	0,71	0,65	0,65	0,57	0,58	0,44	0,48	0,57
0,89	1,20	0,91	0,90	0,83	0,86	0,70	0,62	0,58	0,60
1,09	1,12	1,18	1,11	1,11	1,06	1,04	0,60	0,89	0,98

6 priedas

Komercinių bankų išlaidų ir pajamų santykio (CIR) rodiklių reikšmės 2009-2013 m. III ketv.

Komercinis bankas	2009 I ketv.	2009 II ketv.	2009 III ketv.	2009 IV ketv.	2010 I ketv.	2010 II ketv.	2010 III ketv.	2010 IV ketv.	2011 I ketv.
AB bankas "Swedbank"	37,83	49,82	51,27	57,14	66,51	63,94	69,30	68,40	67,40
AB SEB bankas	39,70	43,20	57,60	72,90	56,10	65,90	84,10	74,20	70,50
AB DNB bankas	19,40	23,60	25,70	26,30	12,40	42,10	32,90	35,90	35,60
AB "Šiaulių bankas"	26,90	27,50	32,50	36,20	29,30	35,30	41,10	41,50	42,30

6 priedo tęsinys

2011 II ketv.	2011 III ketv.	2011 IV ketv.	2012 I ketv.	2012 II ketv.	2012 III ketv.	2012 IV ketv.	2013 I ketv.	2013 II ketv.	2013 III ketv.
66,90	64,60	69,10	69,50	71,20	82,10	80,40	79,70	92,60	90,40
65,80	68,40	69,10	68,10	77,50	85,10	92,30	87,20	96,10	97,50
37,80	40,50	41,60	36,60	43,90	48,10	57,90	53,10	60,80	61,70
43,30	42,80	48,10	55,80	51,20	32,50	54,60	56,80	47,90	48,90

7 priedas

Komercinių bankų palūkanų išlaidų koeficiento (IER) rodiklių reikšmės 2009-2011 m. III ketv.

Komercinis bankas	2009 I ketv.	2009 II ketv.	2009 III ketv.	2009 IV ketv.	2010 I ketv.	2010 II ketv.	2010 III ketv.	2010 IV ketv.	2011 I ketv.
AB bankas "Swedbank"	46,55	46,02	46,78	47,51	48,39	41,39	34,19	28,62	25,92
AB SEB bankas	56,96	51,41	51,35	73,29	59,19	51,77	45,35	40,32	38,33
AB DNB bankas	54,83	51,72	48,49	47,03	75,77	34,22	35,90	35,01	34,86
AB "Šiaulių bankas"	70,74	73,76	75,52	74,38	76,89	65,33	61,99	57,11	57,96

7 priedo tęsinys

2011 II ketv.	2011 III ketv.	2011 IV ketv.	2012 I ketv.	2012 II ketv.	2012 III ketv.	2012 IV ketv.	2013 I ketv.	2013 II ketv.	2013 III ketv.
24,34	26,11	26,78	27,30	26,66	25,56	21,17	19,98	17,05	15,57
38,82	40,46	41,33	43,76	41,32	35,79	31,55	28,62	26,35	22,50
36,22	37,06	32,98	30,52	27,69	25,31	23,05	20,47	18,66	17,98
52,24	47,84	46,35	49,93	111,60	51,84	46,63	57,36	55,69	48,65

8 priedas

Komercinių bankų likvidumo rodiklių reikšmės 2009-2011 m. III ketv.

Komercinis bankas	2009 I ketv.	2009 II ketv.	2009 III ketv.	2009 IV ketv.	2010 I ketv.	2010 II ketv.	2010 III ketv.	2010 IV ketv.	2011 I ketv.
AB bankas "Swedbank"	41,83%	42,33%	38,20%	45,50%	43,20%	41,14%	41,12%	43,62%	36,20%
AB SEB bankas	-	-	-	-	-	-	-	-	-
AB DNB bankas	37,04%	35,03%	36,12%	37,61%	34,64%	41,13%	33,74%	38,79%	32,82%
AB "Šiaulių bankas"	39,45%	40,56%	37,98%	38,23%	39,68%	39,62%	43,68%	46,00%	37,49%
Normatyvinis likvidumo rodiklis	30,00%	30,00%	30,00%	30,00%	30,00%	30,00%	30,00%	30,00%	30,00%

8 priedo tęsinys

2011 II ketv.	2011 III ketv.	2011 IV ketv.	2012 I ketv.	2012 II ketv.	2012 III ketv.	2012 IV ketv.	2013 I ketv.	2013 II ketv.	2013 III ketv.
41,13%	42,01%	43,70%	45,50%	41,50%	44,40%	39,38%	39,30%	36,80%	36,70%
-	-	-	-	-	-	-	34,67%	33,48%	35,03%
33,57%	38,07%	39,69%	36,65%	39,81%	37,78%	43,01%	42,07%	42,77%	37,72%
36,50%	41,12%	38,86%	37,49%	37,25%	38,41%	42,78%	56,93%	52,06%	50,44%
30,00%	30,00%	30,00%	30,00%	30,00%	30,00%	30,00%	30,00%	30,00%	30,00%

Pastaba. AB SEB banko likvidumo rodiklių reikšmės 2009 I ketv – 2012 IV ketv. nenurodytos, kadangi minėti duomenys banko finansinėse ataskaitose nepateikti.

9 priedas

Komercinių bankų kapitalo pakankamumo rodiklių reikšmės 2009-2011 m. III ketv.

Komerciniai bankai	2009 I ketv.	2009 II ketv.	2009 III ketv.	2009 IV ketv.	2010 I ketv.	2010 II ketv.	2010 III ketv.	2010 IV ketv.	2011 I ketv.
AB bankas "Swedbank"	16,46%	16,85%	17,15%	15,81%	19,25%	17,94%	18,80%	17,41%	20,09%
AB SEB bankas	-	-	-	-	-	-	-	-	-
AB DNB bankas	11,60%	11,33%	11,88%	12,03%	12,15%	11,44%	12,67%	12,97%	13,45%
AB "Šiaulių bankas"	0,33%	1,67%	2,30%	0,31%	1,43%	0,68%	0,65%	0,55%	0,63%
Normatyvinis likvidumo rodiklis	8,00%	8,00%	8,00%	8,00%	8,00%	8,00%	8,00%	8,00%	8,00%

9 priedo tęsinys

2011 II ketv.	2011 III ketv.	2011 IV ketv.	2012 I ketv.	2012 II ketv.	2012 III ketv.	2012 IV ketv.	2013 I ketv.	2013 II ketv.	2013 III ketv.
19,69%	17,52%	14,90%	19,10%	16,20%	17,40%	16,67%	18,50%	18,80%	18,90%
-	-	-	-	-	-	-	14,21%	13,85%	13,80%
13,25%	13,08%	14,02%	14,82%	14,36%	14,15%	14,32%	15,76%	15,39%	15,09%
0,89%	1,27%	0,49%	0,60%	0,63%	0,76%	1,02%	2,83%	3,84%	3,60%
8,00%	8,00%	8,00%	8,00%	8,00%	8,00%	8,00%	8,00%	8,00%	8,00%

Pastaba. AB SEB banko kapitalo pakankamumo rodiklių reikšmės 2009 I ketv – 2012 IV ketv. nenurodytos, kadangi minėti duomenys banko finansinėse ataskaitose nepateikti.

10 priedas

**Komercinių bankų maksimalios atviros pozicijos užsienio valiuta rodiklių reikšmės
2009-2011 m. III ketv.**

Komerciniai bankai	2009 I ketv.	2009 II ketv.	2009 III ketv.	2009 IV ketv.	2010 I ketv.	2010 II ketv.	2010 III ketv.	2010 IV ketv.	2011 I ketv.
AB bankas "Swedbank"	-	-	-	-	-	-	-	-	-
AB SEB bankas	-	-	-	-	-	-	-	-	-
AB DNB bankas	0,81%	0,76%	0,63%	0,69%	0,41%	0,61%	0,63%	0,65%	0,52%
AB "Šiaulių bankas"	0,33%	1,67%	2,30%	0,31%	1,43%	0,68%	0,65%	0,55%	0,63%

10 priedo tęsinys

2011 II ketv.	2011 III ketv.	2011 IV ketv.	2012 I ketv.	2012 II ketv.	2012 III ketv.	2012 IV ketv.	2013 I ketv.	2013 II ketv.	2013 III ketv.
-	-	-	-	-	0,10%	0,07%	0,10%	0,20%	0,10%
-	-	-	-	-	-	0,30%	0,35%	0,99%	1,43%
0,25%	0,17%	0,19%	0,27%	0,15%	0,14%	0,19%	0,08%	0,08%	0,26%
0,89%	1,27%	0,49%	0,60%	0,63%	0,76%	1,02%	2,83%	3,84%	3,60%

Pastaba. AB „Swedbank“ 2009 I ketv – 2012 II ketv. ir AB SEB banko maksimalios atviros pozicijos užsienio valiuta rodiklių reikšmės 2009 I ketv – 2012 III ketv. nenurodytos, kadangi minėti duomenys bankų finansinėse ataskaitose nepateikti.

11 priedas

**Komercinių bankų maksimalios paskolos vienam skolininkui rodiklių reikšmės
2009-2011 m. III ketv.**

Komerciniai bankai	2009 I ketv.	2009 II ketv.	2009 III ketv.	2009 IV ketv.	2010 I ketv.	2010 II ketv.	2010 III ketv.	2010 IV ketv.	2011 I ketv.
AB bankas "Swedbank"	-	-	-	-	-	-	-	-	-
AB SEB bankas	-	-	-	-	-	-	-	-	-
AB DNB bankas	-	-	-	-	-	-	-	-	-
AB "Šiaulių bankas"	24,34%	24,56%	23,20%	25,20%	24,40%	21,90%	22,30%	21,40%	22,70%

10 priedo tęsinys

2011 II ketv.	2011 III ketv.	2011 IV ketv.	2012 I ketv.	2012 II ketv.	2012 III ketv.	2012 IV ketv.	2013 I ketv.	2013 II ketv.	2013 III ketv.
-	-	-	-	-	11,90%	11,32%	11,90%	11,20%	9,40%
-	-	-	-	-	-	21,46%	22,72%	21,96%	21,32%
-	-	-	-	-	18,45%	12,25%	17,24%	14,61%	14,03%
23,30%	21,70%	23,40%	20,20%	20,34%	21,50%	22,33%	20,51%	20,67%	20,10%

Pastaba. AB „Swedbank“ ir AB DNB bankų 2009 I ketv – 2012 II ketv. ir AB SEB banko maksimalios paskolos vienam skolininkui rodiklių reikšmės 2009 I ketv – 2012 III ketv. nurodytos, kadangi minėti duomenys bankų finansinėse ataskaitose nepateikti.